

1. BETÆNKNING

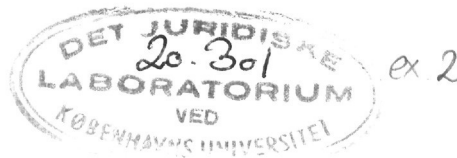
AFGIVET AF

ARBEJDSRETSKOMMISSIONEN AF 1956

NEDSAT AF

ØKONOMI- OG ARBEJDSMINISTERIET

I AUGUST 1956

BETÆNKNING NR. 186

1957

Indholdsfortegnelse

	Side
INDLEDNING	5
KAPITEL I Tilvejebringelse af nye forhandlingsregler	11
1. Forhandlingsregler mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark	11
2. Forhandlingsregler for landbrugsområdet	13
3. Slagteriområdet	17
4. Andre overenskomstområder	17
KAPITEL II Overvejelser angående revision af Septemberforliget m. v., herunder spørgsmålet om ansættelses- og opsigelsesvilkår	19
KAPITEL III Drøftelse af muligheden for at finde veje til at undgå eller begrænse arbejdsstandsninger på livsvigtige områder	21
A. Baggrunden	21
B. Nogle erfaringer vedrørende anvendelse af tvungen voldgift	21
C. Kommissionens indledende drøftelser	22
D. Folketingsmand Thisted Knudsens forslag	24
E. Dansk Arbejdsgiverforenings og De samvirkende Fagforbunds 2 særforslag	26
F. Dansk Arbejdsgiverforenings og De samvirkende Fagforbunds fællesforslag	27
G. Kommissionens drøftelse af fællesforslaget; konklusion	29
KAPITEL IV Overvejelser vedrørende ensartet arbejdsretligt grundlag for samtlige arbejdsmarkedets parter	34
KAPITEL V Forligsmandsloven	35
I Indledning	35
II Kommissionens forhandlinger	39
1. om tidspunktet for forligsmandens indgriben	40
2. om tidspunktet for mæglingsmændenes indgriben	41
3. om forligsmandens ret til sammenkædning	42
4. om afstemningsreglerne	43
5. om intensivering af interessen for afstemningerne om mæglingsforslag	46
6. om udsættelse af varslede eller suspension af ikrafttrådte konflikter under afstemning om et mæglingsforslag	49
7. om offentliggørelse af mæglingsforslag m. v.	49

	Side
KAPITEL VI Loven om Den faste Voldgiftsret	51
KAPITEL VII Samlet oversigt over kommissionens forslag til ændringer i forligsmands-	
 loven	52
A. Lovforslaget	52
B. Kommissionens bemærkninger til lovforslaget	55
KAPITEL VIII Særdtalelser	62
KAPITEL IX BUag.	69

Indledning

A. Kommissoriet.

Under 15. august 1956 tilskrev det daværende økonomi- og arbejdsministerium højesteretsdommer, dr. phil. *Victor Hansen* således:

»De hidtil gældende aftaler og lovregler om tilvejebringelse, opsigelse og fornyelse af arbejdsoverenskomster har i den senere tid været genstand for drøftelser såvel inden for arbejdsmarkedets hovedorganisationer som i folketinget. Der har været rejst spørgsmål om, hvorvidt disse aftaler og lovregler fortsat er tidssvarende både ud fra tekniske og ud fra almene samfundsmæssige hensyn.

På baggrund heraf har regeringen besluttet at nedsætte en kommission til overvejelse af en række arbejdsretlige spørgsmål.

Kommissionen vil - under hensyn til, at de hidtidige forhandlingsregler mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund udløb den 1. juli 1955 uden at være afløst af nye - have til opgave at foranledige tilvejebragt nye - detaljerede og effektive - forhandlingsregler.

Endvidere vil det påhvile kommissionen at overveje betimeligheden af en revision af Septemberforliget af 1899 og af øvrige bestående arbejdsretlige forhold mellem arbejdsmarkedets parter, herunder spørgsmål om ansættelses- og opsigelsesvilkår.

Ved disse overvejelser bør kommissionen være opmærksom på, inden for hvilke arbejdsområder arbejdsstandsninger vil medføre virkninger af særlig alvorlig karakter over for samfundets livsvigtige funktioner, herunder bl. a. bevarelse af trykkekfrigheden. Endvidere bør kommissionen drøfte muligheden for at finde veje til at undgå eller begrænse arbejdsstandsninger, hvor det gælder områder, der har livsvigtig betydning for samfundet.

Kommissionen vil dernæst have til opgave - bl. a. på baggrund af de i de øvrige nordiske lande gældende love om kollektivaftaler - at overveje betimeligheden af at tilvejebringe et ensartet arbejdsretligt grundlag for samtlige arbejdsmarkedets parter.

På grundlag af sine drøftelser af foranstående spørgsmål bør kommissionen tilkendegive sine synspunkter med hensyn til behovet for at foretage ændringer i loven om mægling i arbejdsstridigheder samt eventuelt i loven om Den faste Voldgiftsret.

Kommissionen bør, for så vidt angår de spørgsmål, der har direkte betydning for næste fornyelse af arbejdsoverenskomsterne, have tilendebragt sine overvejelser inden 1. oktober 1957.

Ved at meddele foranstående skal man anmode hr. højesteretsdommeren om at ville indtræde i kommissionen som repræsentant for Den faste Voldgiftsret samt om som formand at lede dens forhandlinger.

Man har samtidig hermed anmodet formændene for de respektive folketingsgrupper om at ville foranledige, at der i overensstemmelse med folketingets forretningsorden udpeges ialt 5 repræsentanter for de politiske partier til at indtræde i kommissionen.

Videre har man anmodet:

Dansk Arbejdsgiverforening om at ville udpege 4 repræsentanter,

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger om at ville udpege 1 repræsentant,

De samvirkende Fagforbund om at ville udpege 5 repræsentanter, heraf 1 fra Dansk Arbejdsmands Forbund, således at sidstnævnte også repræsenterer landbrugsområdet, og Statens Forligsinstitution i Arbejdsstridigheder om at ville udpege 1 repræsentant.

Endvidere har man som repræsentant for økonomi- og arbejdsministeriet udpeget kontorchef M. O. Olufsen samt anmodet kontorcheferne Helge Larsen, Det statistiske Departement, og G. Com, økonomi- og arbejdsministeriet, om at indtræde i kommissionen og tillige fungere som kommissionens sekretærer.

Endelig har man anmodet Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger om til kommissionen at udpege 1 tilforordnet uden stemmeret, ligesom man har anmodet formanden for Danske Bankfunktionærers Landsforening om på samme måde at tiltræde kommissionen; de nævnte tilforordnede tilkaldes efter kommissionsformandens nærmere bestemmelse. Ligeledes anmodes kommissionsformanden om at ville tilkalde en repræsentant for socialministeriet, når der måtte opstå spørgsmål, som henhører under socialministeriets forretningsområde.«

B. Kommissionens sammensætning.

Efter at det var blevet besluttet at udvide repræsentationen for henholdsvis Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund med 1 repræsentant fra hver side, og efter at højesteretsdommeren havde indvilget i at overtage hvervet som formand og samtidig repræsentere Den faste Voldgiftsret, fik kommissionen følgende sammensætning:

Højesteretsdommer, dr. phil. *Victor Hansen* (formand), udpeget af Den faste Voldgiftsret.

Folketingsmand *Einer-Jensen*,
Folketingsmand *Carl P. Jensen*, } udpeget af Socialdemokratiet.

Folketingsmand *Thisted Knudsen*, udpeget af Partiet Venstre.

Folketingsmand *Poul Sørensen*, udpeget af Det konservative Folkeparti.

Folketingsmand *Bertel Dahlgaard*, udpeget af Det radikale Venstre.

Direktør *Erik Dreyer*, udpeget af Statens Forligsinstitution i Arbejdsstridigheder.

Civilingeniør *Ejnar Thorsen*,
Fabrikant *Svend Heineke*,
Direktør *W. Elmquist*,
Direktør *Allan Rise*,
Kontorchef *Henning Nielsen*, } udpeget af Dansk Arbejdsgiverforening.

Godsejer *A. U. Juhl*, udpeget af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger.

Formanden for De samvirkende Fagforbund i Danmark, *Eiler Jensen*,
Næstformanden i De samvirkende Fagforbund i Danmark, *Einar Nielsen*,
Formanden for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, *Hans Rasmussen*,
Formanden for Dansk Arbejdsmands Forbund, *Chr. Larsen*,
Formanden for Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund, *Erling Dinesen*,
Formanden for Dansk Skotøjsarbejderforbund, *P. Knudsen*, } udpeget af De samvirkende Fagforbund (således at forbundsformand *Chr. Larsen* også repræsenterer landbrugsområdet).

Fg. departementschef *M. Olufsen*, udpeget af økonomi- og arbejdsministeriet.
Kontorchef *G. Coln*,
Kontorchef *Helge Larsen*, } (der tillige fungerer som sekretærer for kommissionen).

Som tilforordnede uden stemmeret:

Bankfuldmægtig *B. Hove Kristensen*, formand for Danske Bankfunktionærers Landsforening.
Forretningsfører *Aage Rasmussen*, udpeget af Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger.

I forbindelse med valget af forretningsfører *Alfred Petersen* til formand for Dansk Arbejdsmands Forbund som *Chr. Larsens* efterfølger henstillede De samvirkende Fagforbund, at *Alfred Petersen* fik adgang til som observatør at følge forhandlingerne i kommissionen, hvilket kommissionen gav tilslutning til i sit plenarmøde den 12. oktober 1956. Efter henstilling fra De samvirkende Fagforbund fik forbundsformand *Alfred Petersen* fra den 30. september 1957 at regne status som fuldt stemmeberettiget medlem af kommissionen; samtidig indtrådte på arbejdsgiverside afdelingsleder *L. Andresen*, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, som nyt medlem af kommissionen.

Efter at daværende folketingsmand *Bertel Dahlgaard* i maj 1957 var blevet udnævnt til økonomiminister, blev folketingsmand *Hilmar Baunsgaard* af Det radikale Venstres folketingsgruppe udpeget til at repræsentere partiet i kommissionen.

I forbindelse med fg. departementschef *M. Olufsens* afgang fra arbejdsministeriet pr. 1. september 1957 indtrådte afdelingschef, dr. jur. *Tyge Haarløv* i kommissionen som repræsentant for arbejdsministeriet.

Sekretær i arbejdsministeriet *P. Holm* har bistået kommissionens sekretariat.

C. Kommissionens møder m. v.

Kommissionen har afholdt ialt 16 plenarmøder, første gang den 17. september 1956. På grundlag af kommissoriet havde sekretariatet opstillet følgende *oversigt over kommissionens arbejdsopgaver*, som kommissionen har fulgt som arbejdsplan:

- Punkt 1: Tilvejebringelse af nye forhandlingsregler.
- » 2: Overvejelser angående revision af Septemberforliget m. v., herunder spørgsmålet om ansættelses- og opsigelsesvilkår.
 - » 3: Drøftelse af muligheden for at finde veje til at undgå eller begrænse arbejdsstandsninger på livsvigtige områder.
 - » 4: Overvejelser vedrørende ensartet arbejdsretligt grundlag for samtlige arbejdsmarkedets parter.
 - » 5: Forligsmandsloven.
 - » 6: Loven om Den faste Voldgiftsret.

Kommissionen drøftede indledningsvis, hvilke af disse punkter der måtte anses for at være af så presserende karakter, at de burde søges færdigbehandlet omkring 1. oktober 1957, jfr. den i kommissoriet indeholdte anmodning til kommissionen om inden dette tidspunkt så vidt muligt at have tilendebragt sine overvejelser for så vidt angår de spørgsmål, der har direkte betydning for næste fornyelse af arbejdsoverenskomsterne. Man måtte erkende, at der består en meget nær indbyrdes sammenhæng mellem de fleste af de opstillede 6 punkter.

Der opnåedes i kommissionen enighed om, at der først og fremmest måtte søges tilvejebragt en løsning af punkt 1 (forhandlingsregler); herudover måtte punkt 5 (forligsmandsloven) og punkt 3 (de såkaldte »livsvigtige områder«) karakteriseres som presserende.

Efter en drøftelse af spørgsmålet om tilvejebringelse af forhandlingsregler vedtog kommissionen den 28. september 1956 at opfordre de to hovedorganisationer *) til inden en nærmere aftalt tidsfrist selv at søge at nå til enighed om nye, detaljerede og effektive forhandlingsregler.

Efter afholdelse af 4 plenarmøder blev der den 12. oktober 1956 nedsat 2 *udvalg*:

1. Vedrørende *forligsmandsloven*, bestående af:

Victor Hansen (formand),
Erik Drejer,
W. Elmquist,
Eiler Jensen,
A. U. Juhl,
Chr. Larsen,
Hans Rasmussen og
Ejnar Thorsen.

2. Vedrørende *Septemberforliget m. v.*, bestående af:

Victor Hansen (formand),
Erling Dinesen,
Erik Drejer,
Svend Heineke,
Peder Knudsen,
Einar Nielsen,
Henning Nielsen og
Allan Rise.

Det sidstnævnte udvalg fik bemyndigelse til i fornødent omfang at tilkalde landbrugsrepræsentanterne i kommissionen.

Sekretariatet har deltaget i begge udvalgs møder, og desuden har de tilforordnede haft lejlighed til at deltage i alle plenar- og udvalgs møder om emner, der berørte deres interesser.

Udvalget vedrørende forligsmandsloven har afholdt ialt 7 møder. I de indledende møder drøftede man i almindelighed de bl. a. i plenarforsamlingen fremsatte forslag til eventuelle ændringer i forligsmandsloven. Efter at Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund den 11. januar 1957 havde vedtaget nye forhandlingsregler, koncentrerede udvalget sig navnlig om arbejdet angående de ændringer i forligsmandsloven, som vedtagelsen af disse regler gjorde nødvendige eller ønskelige; til nærmere overvejelse heraf nedsatte udvalget et *underudvalg* bestående af:

Victor Hansen (formand),
Erik Drejer,
W. Elmquist og
Hans Rasmussen
samt sekretariatet.

*) Såvel her som i det følgende menes med dette udtryk: Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund

Derefter har udvalget arbejdet med andre ændringsforslag til loven, idet man bl. a. har undersøgt mulighederne for indførelse af bestemmelser, der kunne medvirke til at øge stemmedeltagelsen ved afstemninger om forligsmandens mæglingforslag.

Udvalget vedrørende Septemberforliget har afholdt ialt 4 møder, idet man navnlig har beskæftiget sig med en detaljeret gennemgang af Septemberforligets bestemmelser sammenholdt med det af De samvirkende Fagforbund fremsatte forslag til et nyt »Septemberforlig«. Udvalget har endnu ikke afsluttet sit arbejde.

Med hensyn til *pkt. 3 (livsvigtige områder)* var der enighed om, at det ikke ville være hensigtsmæssigt at nedsætte udvalg, men at emnet burde behandles i plenarmøder under hensyn til dets politiske karakter. Kommissionens drøftelser vedrørende dette punkt er anført nedenfor i kapitel III (side 21 ff.), hvor også kommissionens forslag til ændringer i forligsmandsloven, der er afledt af disse drøftelser, findes (side 27 ff.), medens kommissionens øvrige forslag til ændring af loven er anført i kapitel V (side 35 ff.). I kapitel VII (side 52 ff.) findes en opstilling over kommissionens samtlige ændringsforslag til forligsmandsloven tillige med kommissionens bemærkninger til de enkelte ændringsforslag.

De øvrige kommissionen pålagte opgaver, jfr. herved bemærkningerne nedenfor under kapitlerne II, IV og VI, vil blive behandlet i en senere betænkning.

Om forskellige af nogle af kommissionens medlemmer tagne forbehold henvises til kapitel VIII (side 62 ff.).

København, i november 1957.

Medlemmer:

L. Andresen.	H. Batinsgaard.	G. Coin,	E. Dinesen.	Erik Dreyer.
		sekr.		
O. Einer-Jensen.	W. Elmquist.	Victor Hansen,	Sv. Heineke.	Tyge Haarløv.
		formand.		
Carl P. Jensen.	Eiler Jensen.	A. U. Juhl.	P. Knudsen.	P. Thisted Knudsen.
	Chr. Larsen.	Helge Larsen,	Einar Nielsen.	Henning Nielsen.
		sekr.		
Alfred Petersen.	Hans Rasmussen.	Allan Rise.	Poul Sørensen.	Ejnar Thorsen.

Tilforordnede:

B. Hove Kristensen. **Aage Rasmussen.**

Peer Holm.

KAPITEL I

Tilvejebringelse af nye forhandlingsregler

1. FORHANDLINGSREGLER MELLEM DANSK ARBEJDSGIVERFORENING OG DE SAMVIRKENDE FAGFORBUND.

A. Baggrunden.

Som led i forligsmandens mæglingsforslag af 17. marts 1936 blev der stillet forslag om antagelse af »Regler for Overenskomstforhandlinger« (jfr. bilag 1, side 72). Forslaget blev vedtaget af parterne, og dette system af terminer og frister havde i årene indtil 1951 gyldighed imellem hovedorganisationerne.

Hovedpunkterne i disse regler var:

1. Enighed om at søge overenskomststoffet ordnet ved fagvise landsoverenskomster i videst muligt omfang,
2. fælles udløbstid for overenskomsterne (1. marts),
3. anbefaling af flerårige overenskomster kombineret med en vis pristalsregulering,
4. en bestemt frist (30. november) for fremsættelse af forslag til nye overenskomster,
5. bestemte tidsfrister for under- og hovedorganisationernes forhandlinger,
6. mulighed for overenskomst-voldgift for ikke-generelle spørgsmål.

I 1951 blev denne overenskomst efter opsigelse fra De samvirkende Fagforbund revideret (jfr. bilag 2, side 75) på enkelte punkter, bl. a. med hensyn til udvidelse af underorganisationernes adgang til at forhandle specielle, faglige spørgsmål; baggrunden herfor var den fælles udløbstid, som i praksis ofte førte til, at et meget stort konfliktstof i sidste instans måtte behandles under ét i for-

ligsinstitutionen, som efter sagens natur ikke i den knapt tilmålte tid på tilfredsstillende måde kunne behandle specielle, faglige spørgsmål.

På arbejderside var man dog stadig utilfreds med forhandlingsreglernes udformning, specielt med hensyn til formen for forhandlingernes førelse i underorganisationerne, og i 1955 opsigede De samvirkende Fagforbund derefter 1951-reglerne. I denne anledning nedsatte hovedorganisationerne et forhandlingsudvalg. I dette udvalg opnåedes der enighed om et udkast til ændrede forhandlingsregler (jfr. bilag 3, side 78), men da det viste sig, at hovedorganisationerne havde en forskellig opfattelse med hensyn til fortolkningen af en vigtig bestemmelse i udvalgets udkast, kunne dette ikke vedtages af hovedorganisationerne. Da nærværende kommission blev nedsat, var forholdet herefter det, at der ingen forhandlingsregler var gældende mellem hovedorganisationerne.

B. Kommissionens forhandlinger.

Under kommissionens indledende drøftelser af spørgsmålet om tilvejebringelse af nye forhandlingsregler gav begge hovedorganisationer udtryk for den opfattelse, at manglen af forhandlingsregler føltes som et savn, omend en del fagområder hver for sig i overenskomstsituationen 1955/56 havde truffet aftale om forhandlingsregler, stort set svarende til de tidligere mellem hovedorganisationerne gældende. Fra arbejderside påpegede man i

denne forbindelse en række mangler ved den hidtidige ordning af forhandlingerne og fremhævede navnlig den uheldige ophobning af konfliktstof i de store overenskomstsituationer, hvilket igen hænger sammen bl. a. med underorganisationernes manglende mulighed for selv at kunne løse problemerne.

Såvel fra arbejder- som fra arbejdsgiver-side blev det i kommissionens indledende møde gjort gældende, at tilvejebringelse af nye, effektive og detaljerede forhandlingsregler i første række måtte være hovedorganisationernes egen opgave.

Der var i kommissionen enighed om, at det ville være den lykkeligste ordning, om hovedorganisationerne selv kunne løse kommissoriets punkt 1 (tilvejebringelse af nye forhandlingsregler) - således som de tidligere havde gjort det -, men allerede under hensyn til den af regeringen fastsatte tidsfrist måtte der være kontakt imellem kommissionen og hovedorganisationerne om spørgsmålet, ligesom der måtte fastsættes en bestemt tidsfrist for afslutningen af hovedorganisationernes forhandlinger.

Kommissionen vedtog derefter i sit møde den 28. september 1956 at overdrage til hovedorganisationerne med en frist på 2 måneder at føre forhandlinger om tilvejebringelse af nye forhandlingsregler.

C. Vedtagelsen af nye forhandlingsregler.

Den 11. januar 1957 vedtog Dansk Arbejdsgiverforenings og De samvirkende Fagforbunds kompetente forsamlinger det udkast til nye forhandlingsregler, som de to hovedorganisationers forhandlingsudvalg den 21. december 1956 var nået til enighed om (jfr. bilag 4, side 80). Vedtagelsen skete for Dansk Arbejdsgiverforenings vedkommende enstemmigt, medens stemmetallene for De samvirkende Fagforbunds vedkommende var 365 ja- og 5 nejstemmer.

Efter en drøftelse i kommissionen af de nye regler og disses forhold til forligsmandsloven, jfr. nærmere nedenfor under kapitel V, gav kommissionen - idet der dog fra politisk side blev udtrykt betænkelighed ved, at de nye

regler formelt kun gælder for overenskomst-situationen 1958 - sin tilslutning til hovedlinierne i disse.

Når kommissionen således ikke direkte har medvirket ved den nærmere udformning af de nye forhandlingsregler, skyldes dette, at kommissionen, jfr. ovenfor, har anset det for et naturligt udgangspunkt, at forhandlingsregler, der kun skal gælde mellem hovedorganisationerne (Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund), søges tilvejebragt af disse organisationer, på samme måde som det tidligere har været tilfældet.

Kommissionen har herved været opmærksom på, at reglerne ikke i sig selv indebærer nogen sikker garanti mod fremtidige konfliktsituationer og arbejdsstandsninger, men en sådan garanti kan ifølge sagens natur ikke forventes skabt gennem forhandlingsregler. Dette er også klart forudsat i kommissoriet. Kommissionen har lagt særlig vægt på, at de nye regler efter deres indhold, i sammenligning med de tidligere regler, se nedenfor under D., må betragtes som et betydningsfuldt fremskridt, at de er resultatet af indgående drøftelser mellem de to hovedorganisationer, der må betegnes som de mest kyndige på dette felt, og at hovedorganisationerne efter vedtagelsen begge har givet udtryk for en betydelig tillid til reglernes effektivitet.

Under hensyn hertil og til den nære indbyrdes sammenhæng imellem de enkelte bestemmelser i de nye forhandlingsregler har kommissionen ikke ment at have grund til at overveje ændringer i den mellem hovedorganisationerne indgåede overenskomst, men betragter indtil videre den kommissionen ved kommissoriet pålagte opgave: at foranledige tilvejebragt nye, effektive og detaljerede forhandlingsregler som løst.

D. Hovedindholdet af de nye regler.

De nu gældende, nye forhandlingsregler betegner på flere punkter en radikal ændring af det hidtidige system. Medens det hidtil har været således, at forhandlingerne begyndte i underorganisationerne, hvor visse

spørgsmål efterhånden blev udkrystalliseret som »generelle« og overgivet til hovedorganisationerne for i reglen til sidst at nå frem til forligsinstitutionen, indledes overenskomstforhandlingerne nu med, at *hovedorganisationerne* - i øvrigt allerede omkring den 15. oktober - nedsætter et *forhandlingsudvalg* på 12 medlemmer, som skal søge at nå til enighed om de rammer, inden for hvilke underorganisationernes forhandlinger bør foregå, med andre ord: de generelle spørgsmål søges løst på forhånd.

En anden vigtig nydannelse er *opdelingen* i afstemningsmæssig henseende af overenskomstområdet i 8 grupper, der hver for sig som gruppe træffer afgørelse om overenskomstspørgsmålene, og som navnlig forudsættes ikke at kunne sammenkædes med andre grupper ved afstemning om mæglingforslag fra forligsmanden, jfr. nærmere nedenfor under kapitel V, side 42, og bilag 4 a (side 84).

Den fælles udløbstid pr. 1. marts bevares, men de hidtidige *terminer* for afslutning af hoved- og underorganisationernes drøftelser rykkes frem. De forskellige terminer kan skematisk opstilles således:

15/10: Inden denne dato nedsættes hovedorganisationernes forhandlingsudvalg, der snarest derefter træder sammen.

20/11: Såfremt der ikke inden 10. november er opnået enighed i forhandlingsudvalget, eller hvis overenskomstparterne har ændringsforslag af ikke-generel karakter, skal ændringsforslag fremsættes senest 20. november, jfr. nærmere bestemmelserne i forhandlingsreglernes § 2.

12/12: Samtlige overenskomstkraft forhandles indtil denne dato i underorganisationerne. Derefter udskiller hovedorganisationerne de generelle krav og træder i forhandling om disse.

20/12: Statens forligsmand kan anmodes om at tiltræde hovedorganisationernes forhandlingsudvalg.

15/1: Forhandlingerne i underorganisationerne bør søges afsluttet inden denne dato.

20/1: Et resultat skal søges opnået i hovedorganisationernes forhandlingsudvalg inden denne dato.

14/2: Seneste frist for rettidig opsigelse af overenskomsterne.

En tredje vigtig nydannelse er, at der etableres *fællesudvalg*, som med bindende virkning skal kunne afgøre de konfliktspørgsmål af ikke-generel karakter, som af hovedorganisationerne henvises til denne afgørelsesmåde.

Forligsinstitutionen søges inddraget i parternes forhandlinger på et tidligere tidspunkt end under de gamle regler.

Endelig indføres bestemmelser, som skal sikre en vis *tilbagevirkende* kraft af de nye overenskomster i tilfælde, hvor forhandlingerne og afstemningerne om de nye forslag ikke kan afsluttes inden de gamle overenskomsters udløbstid.

De nye forhandlingsregler har som tidligere nævnt kun *gyldighed* for overenskomstsituationen 1958, hvorefter hovedorganisationerne skal optage spørgsmålet om reglerens fortsatte gyldighed, eventuelt med ændringer, til drøftelse.

2. FORHANDLINGSREGLER FOR LANDBRUGSOMRÅDET.

A. Baggrunden.

I forbindelse med kommissionens indledende drøftelser vedrørende forhandlingsregler for industri, håndværk m. v. blev der af repræsentanten for Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger ytret ønske om optagelse af drøftelser med De

samvirkende Fagforbund om tilvejebringelse af en eventuel hovedoverenskomst og særlige forhandlingsregler for landbruget. Forholdet er det, at Sammenslutningen, der blev stiftet i 1947, og siden 1948 har ført overenskomstforhandlinger på sine underorganisationers vegne, siden den 1. november 1948 har haft

en hovedoverenskomst (jfr. bilag 5, side 85) med Dansk Arbejdsmands Forbund. Sammenslutningen betragter sig imidlertid som en selvstændig arbejdsgiver-hovedorganisation og finder det derfor naturligt, at der indgås en hovedoverenskomst direkte mellem Sammenslutningen og De samvirkende Fagforbund, hvorved også de øvrige under De samvirkende Fagforbund hørende fag, hvis medlemmer beskæftiges inden for Sammenslutningens område, ville blive dækket af hovedoverenskomsten og de hertil hørende forhandlingsregler.

Fra De samvirkende Fagforbunds side erklærede man sig villig til at optage de ønskede drøftelser med Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger.

B. Organisations- og overenskomstforhold.

a. Organisationerne er på *arbejdsgiverside* følgende:

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger fungerer som hovedorganisation for en række arbejdsgiverforeninger:

11 lokalt afgrænsede arbejdsgiverforeninger for *landbruget*,

Mejeriernes Arbejdsgiverforening,

3 lokalt afgrænsede arbejdsgiverforeninger for *skovbruget*,

De samvirkende danske *Sukkerroedyrkerforeninger*,

3 lokalt afgrænsede *dræningsmesterforeninger*,

Planteskolernes Arbejdsgiverforening,

Gartnerens arbejdsgiverforening i provinsen,

Arbejdsgiverforeningen for *gartnerens salgsforeninger, pakkecentraler og frugtsalgsforeninger*, og endelig

Arbejdsgiverforeningen for *kartoffelsorteringscentralerne*.

(Andels- og privatslagteriernes arbejdsgiverforening er ikke medlem af Sammenslutningen, jfr. herom nedenfor under 3, side 17).

Af landets ca. 205.000 landbrug har ca. 65.000 fremmed arbejdskraft. Af disse står

ca. 11.000 landbrug i organisationerne. Hertil må imidlertid lægges 9.000 sukkerroedyrkere.

Praktisk taget samtlige landmejerier (derimod ikke konsummælkmejerierne) er medlemmer af Mejeriernes Arbejdsgiverforening, og inden for de øvrige områder er følgende antal organiserede: af skovbrugsvirksomheder ca. 200, af dræningsvirksomheder ca. 100, af gartnerier ca. 350, af planteskoler ca. 70, 15 salgsforeninger, og endelig 20 kartoffelsorteringscentraler.

Organisationerne er på *arbejderside* følgende:

Dansk Arbejdsmands Forbund, der har 40 à 50.000 arbejdere beskæftiget inden for dette område, hvoraf ca. 30.000 i landbruget (og hos sukkerroedyrkerne), ca. 4.000 i skovbruget og ca. 6-8.000 ved dræning.

Dansk Mejeristforbund med ca. 3.000 medlemmer.

Dansk Gartnerforbund med ca. 1.700 medlemmer.

Kvindeligt Arbejderforbund med et ganske lille antal, og endelig

Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund med ca. 100 medlemmer.

b. Hvad *overenskomstforholdene* angår, er forholdet det, at der mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og Dansk Arbejdsmands Forbund igennem en årrække har været en hovedaftale med deri indeholdte forhandlingsregler. Denne hovedaftale og forhandlingsreglerne er op sagt til ophør pr. 1. juli 1958.

For overenskomstforholdene med Dansk Mejeristforbund og Dansk Gartnerforbund har der ikke hidtil været forhandlingsregler overhovedet, og det samme er tilfældet for de 2 organisationer: Kvindeligt Arbejderforbund og Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund, som imidlertid talmæssigt er af ringe betydning.

C. Parternes forhandlinger.

Der blev i løbet af foråret 1957 ført forhandlinger mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og De

samvirkende Fagforbund - som hovedorganisation også på Dansk Arbejdsmands Forbunds vegne - om tilvejebringelse af særlige forhandlingsregler for hele Sammenslutningens område, idet man i forbindelse hermed har undersøgt, om et tilsvarende problem er aktuelt for andre organisationer med tilknytning til landbrugserhvervet end de af Sammenslutningen omfattede, f. eks. for slagterierne.

Som udgangspunkt for forhandlingerne i det af parterne herom nedsatte fællesudvalg har været anvendt forhandlingsreglerne af 11. januar 1957 for industri, håndværk m. v. og den gældende hovedoverenskomst mellem Dansk Arbejdsmands Forbund og Sammenslutningen, hvad angår dennes medlemmer i Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Maribo amt, Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug på Bornholm, Arbejdsgiverforeningen for Landbruget i Fyns Stift, 7 arbejdsgiverforeninger for landbrug i Jylland og Arbejdsgiverforeningen for Landbruget på Sjælland og Møen.

På dette grundlag blev der af hver af parterne fremlagt et forslag. Forslagene var ret divergerende, idet fagbevægelsens forslag alene beskæftigede sig med problemet forhandlingsregler, medens Sammenslutningens forslag tillige var forslag til en hovedoverenskomst. Man enedes om at anvende fagorganisationernes forslag som udgangspunkt for de videre forhandlinger.

Det viste sig ikke muligt at opnå enighed om følgende tre hovedpunkter:

1. Overenskomsternes udløbstid.
2. Gruppedelingen.
3. Retten til etablering af sympatikonflikter.

Ad 1.

Fagorganisationernes repræsentanter ønskede at bevare den nuværende udløbstid - 1. april - for hovedparten af de inden for området gældende overenskomster og foreslog fælles udløbstid for samtlige overenskomster til denne dato. Fra *Sammenslutningens* side ønskede man en udløbstid fælles med industriens overenskomst, altså pr. 1.

marts; baggrunden herfor er, at Sammenslutningen anser sine forhandlingsmuligheder for begrænset de facto ved den omstændighed, at industriens overenskomstsspørgsmål - normalt - er løst på det tidspunkt, hvor landbrugets overenskomstsspørgsmål skal afgøres.

Ad 2.

Fagorganisationernes repræsentanter ønskede området delt op i *tre* grupper, nemlig:

1. Industrigruppen (mejerierne).
2. Gartnergruppen (de områder, der dækkes af overenskomster med Gartnerforbundet).
3. Øvrige landbrugsområde.

Sammenslutningen ønskede *to* grupper:

1. Industrigruppen.
2. Øvrige landbrugserhverv incl. gartnerier og planteskoler.

Man nåede ikke til en endelig klaring af spørgsmålet, da man fra Sammenslutningens side pointerede, at hele spørgsmålet om gruppedelingen måtte have den nøjeste sammenhæng med spørgsmålet om sympatiaktionsret.

Ad 3.

Hvad adgangen til sympatiaktion angår, er forholdet det, at der imellem Sammenslutningen og Dansk Arbejdsmands Forbund i § 6, stk. 4, i den gældende hovedaftale er fastsat en vis begrænsning i adgangen til anvendelse af arbejdskonflikter, idet parterne er enige om, at der ikke kan iværksættes konflikt »for arbejde bestående i pasning af besætning o. lign. for så vidt undladelse af at udføre sådant arbejde vil medføre fare for dyrenes sundhed«, og at en konflikt heller ikke kan »medføre, at gifte arbejdere forlanges til at fravige tjenesteboliger«.

Der gælder - også overenskomstmæssigt - en yderligere begrænsning i adgangen til at anvende sympatiaktioner, idet hovedoverenskomsten i § 6, stk. 5, fastslår, at organisationerne »er uberettigede til at inddrage landbrugsarbejde i sympatiaktioner (jfr. overenskomsten af 5. september 1899) i anledning af konflikter i andre erhverv end de af nær-

værende overenskomst omfattede« (f. eks. inden for mejerierne). Der er derimod ingen aftalemæssig begrænsning i adgangen til at inddrage f. eks. mejerierne i en arbejdsstrid til støtte for landbruget under en konflikt.

De nævnte begrænsninger i adgangen til at anvende sympativåbnet under en konflikt var parterne villige til at opretholde, men man ønskede fra De samvirkende Fagforbunds side at indføre en yderligere begrænsning i adgangen til at bruge sympativåbnet ved, at der blev foreslået optaget en bestemmelse om, at man under en konflikt i landbruget ikke kunne inddrage de øvrige under overenskomstområdet hørende erhverv i en sympatiaktion, med andre ord, eksempelvis ikke kunne drage mejerierne ind i sympati-konflikt, hvis der var arbejdsstrid i landbruget.

Det modsatte man sig bestemt fra Sammenslutningens side ud fra den betragtning, at det ligger i arbejdsgiverorganisationernes væsen, at de må give deres medlemmer, der er ude i en arbejdskonflikt, den størst mulige støtte, og derunder også ved anvendelse af sympativåbnet må kunne ramme modparten så effektivt som muligt.

D. Kommissionens forhandlinger med parternes forhandlingsudvalg.

Under forhandlinger, som kommissionen har ført med parternes forhandlingsudvalg, blev det klarlagt, at den alvorligste uoverensstemmelse mellem parterne var spørgsmålet om eventuel videregående begrænsning af sympatiaktionsretten end den nugældende, og at en løsning af dette spørgsmål antagelig ville bane vejen for en løsning af de ovenfor nævnte 2 andre stridspunkter.

Om baggrunden for De samvirkende Fagforbunds ønske om en yderligere begrænsning af sympatiaktionsretten anførtes fra *arbejderside*, at store dele af landbrugsområdet har en udpræget »livsvigtig« karakter, og det må derfor være i begge parter interesse selv at begrænse konflikters omfang mest muligt.

Landbrugets arbejdsgiverrepræsentanter har som nævnt ovenfor ikke kunnet tiltræde

De samvirkende Fagforbunds synspunkter og har herved henvist til, at efter den gældende hovedoverenskomst har begge parter en - omend begrænset — sympatiaktionsret, og at denne ret ikke blev bestridt under landbrugskonflikten i 1955.

E. Resultatet af forhandlingerne.

Efter at kommissionen havde fået etableret yderligere forhandlinger mellem parterne under forligsmanden, departementschef Dreyer's ledelse, opnåedes *enighed mellem parternes forhandlingsudvalg om følgende* (jfr. bilag 6 med 2 protokollater, side 87).

a. Der er den 16. oktober 1957 oprettet en selvstændig hovedoverenskomst med forhandlingsregler mellem Sammenslutningen og De samvirkende Fagforbund for Dansk Mejeristforbund og Dansk Gartnerforbund, gældende for den forestående overenskomst-situation.

b. Parterne har i et »protokollat I« af 16. oktober 1957 vedtaget snarest efter 1. juli 1958, da landbrugets forhandlingsregler - som nævnt - udløber, at optage forhandlinger mellem Sammenslutningen og De samvirkende Fagforbund samt de under området hørende organisationer om tilvejebringelse af forhandlingsregler, der kan dække hele overenskomstområdet mellem medlemsorganisationerne af de nævnte 2 hovedorganisationer; disse forhandlinger - der agtes ført under ledelse af forligsinstitutionens formand - skal søges tilendebragt senest den 1. november 1958.

c. De 3 forbund, Dansk Arbejdsmands Forbund, Dansk Mejeristforbund og Dansk Gartnerforbund, har oprettet et af Sammenslutningen tiltrådt »protokollat II«, ligeledes af 16. oktober 1957, hvorefter de er enige om, at overenskomstforslag for organisationerne i forhold til Sammenslutningen i overenskomstsituationen 1958 undergives afstemning inden for hver arbejderorganisation for sig, med andre ord, at de ikke stemmer i fællesskab (de mindre forbund har som nævnt foran henholdsvis ca. 3.000 medlemmer og ca. 1.700 medlemmer, medens Dansk Ar-

bejdsmands Forbund har 40-50.000 stemmeberettigede medlemmer), en afstemningsordning, der i princippet svarer til hovedorganisationernes forhandlingsregler. I protokollatet udtaler de 3 forbund, at man forudsætter, at forligsmanden ved fremsættelsen af eventuelle mæglingsforslag i overenskomstsituationen 1958 vil respektere denne vedtagelse og derfor undlade at kræve sammenkædning af organisationernes afstemning - en ordning, der i princippet også svarer til hovedorganisationernes forhandlingsregler, og som de pågældende arbejderorganisationer ville have sikret sig (igennem de i kommissionen vedtagne forslag til ændringer til forligsmandslovens afstemningsregler), hvis der imellem de modstående parter var blevet opnået enighed om et fælles sæt forhandlingsregler med gruppeinddeling.

3. SLAGTERIOMRÅDET.

På *arbejderside* er slagteriarbejderne organiseret i Dansk Slagteriarbejderforbund, der står under De samvirkende Fagforbund og har ca. 14.000 medlemmer, deraf 2.500 kvinder. Endvidere er her beskæftiget et mindre antal arbejdere og funktionærer i andre forbund (kedelpassere og kontorfunktionærer).

På *arbejdsgiverside* findes flere organisationer:

Andels- og privatslagterierne har oprettet en særlig arbejdsgiverforening, der ikke hidtil har været medlem af Sammenslutningen. Som tidligere medlem af Dansk Arbejdsgiverfor-

F. Kommissionens stillingtagen.

Kommissionen mener at kunne tiltræde det således mellem parternes forhandlingsudvalg opnåede resultat — der senere er tiltrådt af parternes kompetente forsamlinger - som en foreløbig løsning med henblik på overenskomstsituationen i 1958 af det efter kommissionens opfattelse meget vigtige spørgsmål om tilvejebringelse af effektive og detaljerede forhandlingsregler for hele Sammenslutningens område.

Kommissionen finder derfor ikke for tiden anledning til at stille yderligere forslag til løsning af dette spørgsmål, men betragter spørgsmålet om forhandlingsregler for landbruget for tiden efter den 1. juli 1958 som vedblivende stående på kommissionens dagsorden.

ening er foreningen omfattet af Septemberforliget. Overenskomsterne udløber den 1. april.

Kødkonserverindustrien er organiseret i Kødindustriens Fabrikantforening, der står som medlem af Dansk Arbejdsgiverforening.

Herudover er der en række mindre overenskomstområder inden for slagteribranchen, bl. a. offentlige slagtehuse, slagtermestre i provinsen og grossister i kødbyen. Forhandlinger om løn- og arbejdsforhold for disse områder foregår i reglen for én organisation ad gangen og følger de regler, som er fastlagt i de enkelte overenskomster.

4. ANDRE OVERENSKOMSTOMRADER.

På en række andre områder findes kollektive overenskomster oprettet mellem arbejdsgiverforeninger, der ikke er medlemmer af hovedorganisationer, og forskellige arbejder- og funktionærorganisationer. Som regel ordnes aftalerne enkeltvis på grundlag af de mellem parterne gældende regler, og de giver som oftest ikke anledning til større konflikt-situationer. På enkelte områder har der dog

været betydelige vanskeligheder, således f. eks. med hensyn til apoteker og farmaceuter, styrmands- og andre funktionærorganisationer inden for skibsfarten, bankfunktionærer, konsummælkmejerierne og telefonselskaberne. I enkelte tilfælde findes der nu særlige regler, der sikrer mod større konflikter, således for apotekervæsenet og bankvæsenet, men på de øvrige områder består fortsat

risiko for mere omfattende og for samfundet betydningsfulde konflikter.

Med hensyn til de under pkt. 3 og 4 nævnte overenskomstområder bemærkes, at der for disse områder ikke er gennemført særlige

forhandlingsregler; efter de for kommissionen foreliggende oplysninger skulle sådanne regler ikke være nødvendige, idet samfundets interesser må antages at være varetaget igennem de almindelige regler i forligsmandsloven, jfr. nedenfor under kapitel V.

KAPITEL II

Overvejelser angående revision af Septemberforliget m. v., herunder spørgsmålet om ansættelses- og opsigelsesvilkår

Forliget af 5. september 1899 (Septemberforliget, gengivet som bilag 7, side 90), der bragte den store arbejdskonflikt i dette år til afslutning, fremtræder i sin form som en hovedoverenskomst mellem Dansk Arbejdsgiver- (og Mester-)forening og De samvirkende Fagforbund. Overenskomsten er med rette blevet betegnet som en grundlov for overenskomstforholdet mellem arbejdsgiver- og arbejderorganisationerne; et særkende er, at denne overenskomst består uafhængigt af de enkelte fags kollektive overenskomster.

Septemberforligets bestemmelser er gennem årene i meget vidt omfang blevet fortolket og uddybet ved de af Den faste Voldgiftsret afsagte kendelser, og herigennem er de væsentligste dele af den her i landet gældende arbejdsret blevet opbygget.

Selve ordlyden er aldrig blevet ændret, men fra arbejderside er der gentagne gange stillet forslag om ændringer, senest i 1955, da De samvirkende Fagforbund over for Dansk Arbejdsgiverforening fremsatte forslag om optagelse af revisionsforhandlinger. Efter et enkelt møde i det herom etablerede forhandlingsudvalg nedsatte hovedorganisationerne et snævert underudvalg, i hvilket man fra arbejderside fremsatte et helt nyt forslag til hovedoverenskomst. Den videre behandling af dette spørgsmål blev imidlertid afbrudt af konfliktsituationen i foråret 1956 og var ikke blevet genoptaget, da planerne om nærværende kommission tog fast form.

Under kommissionens indledende drøftelser har man fra arbejderside erklæret en

revision af Septemberforliget for ønskelig og har til støtte herfor anført dels formalitets-, dels realitetsgrunde. I førstnævnte henseende henviser man **til**, at en række af forligets bestemmelser ifølge deres indhold ikke længere er gældende og derfor bør udgå af forliget, og andre af bestemmelserne formenes at burde omskrives i en mere letfattelig formulering. I sidstnævnte henseende gør man gældende, at udviklingen i den siden forligets vedtagelse forløbne, næsten 60-årige periode har medført, dels at der er trang til optagelse i forliget af nye regler om forskellige emner, især om ansættelses- og opsigelsesvilkår, dels at der bør gennemføres ændringer i visse af forligets bestemmelser, navnlig reglen i punkt 4 om arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet og til at anvende den efter deres skøn til enhver tid passende arbejdskraft.

Arbejdsgiverforeningens repræsentanter i kommissionen har givet udtryk for den principielle opfattelse, at det må anses for meget farligt at søge Septemberforliget erstattet med en ny hovedaftale. Septemberforligets store betydning i dag beror på den af Den faste Voldgiftsret i en lang række sager opbyggede retspraksis; en gennemgribende revision vil uundgåeligt skabe usikkerhed om retstilstanden på områder, hvor reglerne nu gennem retspraksis er lagt fast, idet der, når en bestemmelse i Septemberforliget omredigeres, vil kunne rejses tvivl om, hvorvidt de af Den faste Voldgiftsret på grundlag af den oprindelige formulering afsagte kendelser vedblive er bindende under den nye affattelse. Man vil herved i virkeligheden på sådanne

områder kunne komme til at skulle begynde forfra, hvilket vil være et beklageligt tilbageskridt i den gennem årene hos os stedfundne jævne og rolige udvikling inden for arbejdsretten.

Fra landbrugets side er det fremhævet, at Septemberforliget er indgået mellem de to »gamle« hovedorganisationer og følgelig kun omfatter disses medlemmer og de organisationer, som har tiltrådt forligets bestemmelser. Også landbruget har imidlertid nu sin egen hovedorganisation, der har en naturlig interesse i at deltage i en eventuel omskrivning af Septemberforliget. I forbindelse hermed er fra forskellig side den nære sammenhæng imellem kommissoriets punkt 2 (revision af Septemberforliget m. v.) og punkt 4 (ensartet arbejdsretligt grundlag for hele arbejdsmarkedet) blevet påpeget, idet der dels foreligger revisionsspørgsmålet for de to hovedorganisationers vedkommende, dels spørgsmålet om, hvorvidt man kan og bør gøre Septemberforliget - hvad enten det måtte blive ændret eller ej - gældende på den øvrige del af arbejdsmarkedet.

I sit 4. plenarmøde den 12. oktober 1956 nedsatte kommissionen et *udvalg* vedrørende dette punkt, jfr. om dettes sammensætning foran side 9.

For at få et overblik over problemerne har udvalget påbegyndt en detailgennemgang af det gældende Septemberforlig sammenholdt med de tilsvarende bestemmelser i De samvirkende Fagforbunds udkast af 1955 til ny hovedoverenskomst.

Der har i udvalget været enighed om, at man længst muligt burde fastholde den nuværende ordning, hvorefter Septemberforliget fremtræder som en overenskomst imellem hovedorganisationerne, således at også et eventuelt nyt forslag får form af en sådan overenskomst.

Udvalgets arbejde må ifølge sagens natur være meget tidkrævende og har - navnlig som følge af kommissionens arbejde med de mere presserende spørgsmål - ikke kunnet afsluttes endnu, men det vil blive fremskyn- det mest muligt.

KAPITEL III

Drøftelse af mulighederne for at finde veje til at undgå eller begrænse arbejdsstandsninger på livsvigtige områder

A. Baggrunden.

Den 5. oktober 1955 fremsatte Det radikale Venstre i folketinget forslag til lov om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser. Det herom nedsatte folketingsudvalg foranledigede tilvejebragt et betydeligt materiale fra ind- og udland til belysning af dette spørgsmål. Drøftelserne i folketingsudvalget førte til, at såvel spørgsmålet om varetagelse af samfundsmæssige interesser under arbejdsstridigheder som en række andre arbejdsretlige spørgsmål blev henvist til nærmere overvejelse i nærværende kommission.

Som svar på en forespørgsel fra det omhandlede folketingsudvalg havde Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i februar 1956 til udvalget fremsendt en oversigt over de tilfælde, hvor staten siden 1920 har grebet ind i konflikter mellem arbejdsgivere og arbejdere, tilligemed en oversigt over overenskomstforhandlingerne siden 1920 og endelig nogle statistiske oplysninger om antallet af arbejdere beskæftiget hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening siden 1920 (gengivet som bilag 8, 8 a, 8 b og 8 c, side 94 ff.).

Det fremgår af dette materiale, at lovgivningsmagten siden 1920 har grebet ind i arbejdskonflikter i 17 tilfælde, nemlig stort set på følgende forskellige måder: lov om uændret forlængelse af overenskomsterne (1 tilfælde), lov om henvisning af konflikten til afgørelse ved tvungen voldgift (4 tilfælde),

ophøjelse af mæglingsforslag til lov (9 tilfælde). Af særlig karakter er de to love fra 1940 (vedrørende regulering af det for arbejderlønninger gældende pristal og vedrørende oprettelse af arbejds- og forligsnævnet) samt loven fra 1956 vedrørende suspension af konflikter inden for transportområdet (benzin og olie).

Antallet af direkte implicerede arbejdere har i de tilfælde, hvorfra talmateriale foreligger, andraget mellem 2.500 og 400.000 mand. Men hertil kommer de indirekte virkninger af lovene.

B. Nogle erfaringer vedrørende anvendelse af tvungen voldgift.

Her i landet har tvungen voldgift som nævnt været anvendt i forskellige former, men generel tvungen voldgift i interessekonflikter har kun været anvendt i henhold til den af de ekstraordinære forhold fremkaldte og af hovedorganisationerne anbefalede lov af 4. september 1940 om arbejdsforhold (arbejds- og forligsnævnet). Opbygningen af denne institution var i hovedtrækkene følgende:

Til første behandling af spørgsmål om ændringer i overenskomsterne oprettedes et fællesudvalg med repræsentanter for arbejdere og arbejdsgivere. Spørgsmål, der ikke kunne løses af fællesudvalget, blev afgjort af arbejds- og forligsnævnet, som bestod af 3 repræsentanter for arbejdsgiverne, 3 repræsentanter for arbejderne samt et formand-

skab på 3 medlemmer. Loven om arbejdsforhold udløb den 31. oktober 1945.

I en række andre lande har der vedrørende anvendelse af tvungen voldgift til afgørelse af interesselister været indhøstet erfaringer, der imidlertid efter kommissionens opfattelse alene kan vurderes på baggrund af og i sammenhæng med hvert enkelt lands politiske situation, lovgivningsmæssige grundlag og organisatoriske struktur på arbejdsmarkedet på de pågældende tidspunkter. I erkendelse af, at det på væsentlige punkter vil være betænkeligt at drage paralleller til danske forhold, har kommissionen ikke foretaget nogen systematisk bearbejdelse af udenlandsk materiale, men skal indskrænke sig til at anføre følgende:

I *Norge* (jfr. nærmere bilag 9, side 107) har der i fire perioder været tvungen voldgift, første gang (under modstand fra både arbejdere og arbejdsgivere) under første verdenskrig og de første år af efterkrigstiden (1916-21). I 1922 gik den norske arbejderbevægelse - under de herskende nedadgående konjunkturer — ind for tvungen voldgift, og en lov blev (mod arbejdsgivernes protest) vedtaget for 1 år fra den 1. april 1922. I 1923 vendte arbejderbevægelsen imidlertid tilbage til sin oprindelige modstand imod tvungen voldgift, og loven blev ikke forlænget. I 1927 blev voldgiftsinstitutionen mod både Landsorganisationens og Norsk Arbejdsgiverforenings protester genindført, men loven blev ikke forlænget ved udløbet i august 1929, bl. a. fordi en ulovlig strejke i 1928 havde godtgjort, at det kunne være umuligt at få voldgiftsrettens afgørelser respekteret. Endelig blev der i 1944 genindført generel tvungen voldgift i form af det såkaldte *løn-nævn*, en ordning, der med forskellige ændringer blev opretholdt til udgangen af 1952. Efter dette tidspunkt har det såkaldte *rigsløn-nævn* været en frivillig voldgiftsinstans.

I *Sverige* har der ikke på noget tidspunkt været tale om en generel ordning med tvungen voldgift, men det kan oplyses, at den svenske rigsdag i 1947 (angående politibetjente) og 1951 (angående sygepleje) henholdsvis gennemførte og fik forelagt for-

slag til love om tvungen voldgift på de nævnte begrænsede områder; loven af 1947 kom dog ikke til anvendelse, da parterne selv opnåede enighed, og af samme grund blev lovforslaget af 1951 trukket tilbage. I 1955 fremsattes lovforslag om løsning ved tvungen voldgift af en konflikt inden for søfarten; inden rigsdagen nåede at få taget stilling til konflikten, løstes også denne ved nye overenskomstforhandlinger.

Der er af kommissionen tilvejebragt oplysninger om den måde, hvorpå man i Sverige har søgt at sikre sig mod arbejdskonflikter på *dagspressens* område; dette er ikke sket ved statsindgreb, men ad overenskomstvejen, idet parterne har indgået langvarige (5-10 årige) overenskomster.

Kommissionen har endelig overvejet de regler, hvorefter den *amerikanske* præsident for en periode af indtil 80 dage kan foranledige udsat arbejdskonflikter i de såkaldte »nationale nødsituationer«, når en truende eller ikrafttrådt arbejdskonflikt efter hans skøn vil udsætte nationens sundhed eller sikkerhed for fare. Der henvises herom nærmere til bilag 10 med 2 underbilag, side 109 ff.

C. Kommissionens indledende drøftelser.

Kommissoriet med hensyn til »livsvigtige« områder har følgende ordlyd:

»Ved disse overvejelser bør kommissionen være opmærksom på, inden for hvilke arbejdsområder arbejdsstandsninger vil medføre virkninger af særlig alvorlig karakter over for samfundets livsvigtige funktioner, herunder bl. a. bevarelse af trykkekafriheden. Endvidere bør kommissionen drøfte muligheden for at finde veje til at undgå eller begrænse arbejdsstandsninger, hvor det gælder områder, der har livsvigtig betydning for samfundet.«

I kommissionen er den nære sammenhæng med punkt 5 (om forligsmandsloven) blevet fremhævet, ligesom man har overvejet sammenhængen med punkt 2 (om Septemberforliget) ud fra det synspunkt, at denne hovedoverenskomst indeholder parternes gensidige anerkendelse af retten til at iværksætte ar-

bejdsstandsninger, herunder sympatiaktioner, uden at der derved er taget forbehold til beskyttelse af livsvigtige samfundsinteresser.

Kommissionen har om spørgsmålet modtaget en henvendelse fra bornholmske erhvervskredse, der på baggrund af begivenhederne i foråret 1956 understreger betydningen af, at trafikforbindelserne mellem Bornholm og det øvrige land ikke afbrydes af arbejdskonflikter (jfr. bilag 11, side 117 f.).

Poul Sørensen, Thisted Knudsen og Bertel Dahlgaard har, med henvisning til de forudgående forhandlinger i folketinget vedrørende Det radikale Venstres lovforslag og til baggrunden for kommissionens nedsættelse, gjort gældende, at de her foreliggende spørgsmål vedrører den vigtigste af de til kommissionen henlagte opgaver. En beskyttelse af livsvigtige samfundsinteresser under en arbejdsconflikt vil - udover de helt selvfølgelige områder som hospitaler, el-værker m. v. - kunne være aktuel, bl. a. når konflikten er rettet imod, hvad man kan kalde »nøglefag« (inden for transportområdet f. eks. forsyningen med benzin og olie), og når arbejdsstandsningen antager en særlig alvorlig karakter som følge af, at et særligt stort antal arbejdsgivere eller arbejdere berøres direkte deraf, samt endelig også af rent samfundsøkonomiske grunde (eksempelvis opretholdelse af landets eksportmuligheder).

Fra *de to hovedorganisationers* side har man fastholdt den principielle modstand imod tvungen voldgift og har i denne forbindelse henvist til hovedorganisationernes fælles henvendelse af 15. februar 1956 til folketingsudvalget (jfr. bilag 12, side 119 f.). Specielt med hensyn til dagspressen var Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund enige i det ønskelige i at undtage dette område fra arbejdsconflikter, og man henviste i denne forbindelse til den af folketinget vedtagne dagsorden af 26. januar 1950 vedrørende dagspressen (gengivet som bilag 13, side 122). Hovedorganisationerne var indbyrdes blevet enige om, at de i hvert fald ikke ville inddrage dagspressen i sympati- konflikter til støtte for andre områder; end-

videre har man peget på muligheden for - ligesom i Sverige - at løse problemet ved indgåelse af særligt langvarige overenskomster.

Hovedorganisationerne har under forhandlingerne gjort gældende, at særlige bestemmelser om samfundsvigtige områder var unødvendige *dels* under hensyn til de mellem hovedorganisationerne for industri, håndværk m. v. vedtagne nye forhandlingsregler, der skulle formindske konfliktrisikoen, og som i hvert fald burde have mulighed for at vise deres bærekraft i praksis, *dels* på baggrund af, at arbejdsmarkedets parter altid har undtaget en række samfundsvigtige områder ved varsling af konflikt.

Til nærmere belysning heraf har et af Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund nedsat fællesudvalg tilvejebragt et udførligt materiale (gengivet som bilag 14 med 4 underbilag, side 123 ff.) bl. a. vedrørende undtagne områder i strejke- og lock-out-varsler. Om resultatet af denne undersøgelse hedder det (bilag 14 a, side 127): »Sammenfattende mener udvalget på grundlag af det gennemgåede materiale at kunne udtale, at undersøgelsen har vist, at varsler direkte over for de undersøgte områder har været af et beskedent omfang, og at der for de undersøgte år har vist sig en udtalt tendens til, at man i en konfliktsituation i stigende grad har taget hensyn til samfundsvigtige områder af ovennævnte karakter ved at undtage disse. - Endvidere synes undersøgelsen at vise, at i det omfang, de undersøgte områder har været inddraget i konflikt, er udviklingen på arbejderside gået fra generelle til partielle varsler.«

Det bemærkes, at dette materiale kun omfatter de to hovedorganisationers område; uden for dette område kunne det samme problem tænkes at forekomme f. eks. for sygeplejerskers vedkommende.

For landbrugets vedkommende er fremlagt *dels* et tilsvarende materiale, jfr. bilag 15, side 151, *dels* en redegørelse for, hvorledes virkningen af en arbejdsstandsning bedømmes inden for landbrugsområdet i vid forstand, jfr. bilag 16, side 152 f.

D. Thisted Knudsens forslag.

På baggrund af, at Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund som nævnt havde afvist tanken om indførelse af en voldgiftsinstitution på det her omhandlede område, fremlagde *Thisted Knudsen* - som et forslag til en kompromisløsning i form af indførelse af en særlig udsættelsesadgang - følgende skitseforslag, der var at betragte som et foreløbigt forhandlingsgrundlag med henblik på såvel spørgsmålet om afgrænsning af »livsvigtige« områder som af retsvirkningerne af, at et arbejdsområde i en konkret situation helt eller delvis udpeges som »livsvigtigt«:

»Efter statsministerens henstilling kan forligsmanden fra de varslede ikrafttrædelsestidspunkter udsætte arbejdsstandsninger i indtil 4 uger på arbejdsområder, hvor arbejdets udførelse må anses for at være af væsentlig betydning for opretholdelse af normale samfundstilstande eller er nødvendige for at undgå tab af betydelige samfundsværdier såsom:

1. Hospitaler og alle dertil knyttede institutioner.
2. Gas-, vand- og elektricitetsværker.
3. Befolkningens forsyning med levnedsmidler og brændsel. I denne forbindelse samtlige mejerier, slagterier og andre levnedsmiddelvirksomheder, herunder bagerier.
4. Den trafikale forbindelse mellem landsdelene.
5. Transport og udlevering af brændselsolie m. m. til landbruget og de virksomheder, der i medfør af nærværende bestemmelse måtte være undtaget fra arbejdsstandsninger.
6. Dagbladene - såvel trykning som distribuering heraf.
7. Virksomheder, der arbejder med såvel hjemmemarked som eksport for øje, og hvor arbejdsstandsninger vil medføre betydelig risiko for tilintetgørelse

af væsentlige værdier eller tab af væsentlige eksportmuligheder.

8. Enhver form for transport til og fra ovennævnte virksomheder, herunder arbejdet i havne m. m.

Henstillingen fra statsministeren forelægger forligsmanden umiddelbart efter dens modtagelse for hovedorganisationerne til forhandling, og såfremt disse ikke ved frivillig overenskomst måtte blive enige om at følge statsministerens henstilling, kan forligsmanden udsætte de heromhandlede arbejdsstandsninger som ovenfor anført.«

Senere har forslagsstilleren ændret forslaget i den retning, at beføjelsen til at udsætte tillægges *statsministeren*.

Efter denne skitse foreslås der således en løsning i den konkrete situation i form af en 4 ugers *udsættelse* af samfundsvigtige konflikter, idet det er tanken at give parterne lejlighed til — eventuelt ved bistand fra forligsinstitutionen — at slutte ny overenskomst, aftale frivillig voldgift eller på anden måde søge konflikterne løst på egen hånd. Der er derimod ikke stillet forslag om etablering af en permanent, tvungen voldgiftsinstitution ud fra den betragtning, at hvis parterne efter de foreslåede 4 ugers forløb ikke skulle være nået frem til en løsning, må det stadig stå folketingsretligt frit at løse konflikten ved lov. - En sådan voldgiftsordning er derimod foreslået af det tilforordnede medlem, Hove Kristensen, i et særskilt skitseforslag, der er gengivet side 154 (bilag 17).

Der blev i kommissionen fremført en række betænkeligheder såvel med hensyn til den skitserede afgrænsning af »livsvigtige« områder som med hensyn til udsættelsesadgangen. *Hovedorganisationernes repræsentanter* har i denne forbindelse henvist til skitsens forhold til de nye forhandlingsregler og den heraf følgende gruppeinddeling og til, at skitsen, som den var udformet, syntes at bringe forligsmandens neutrale stilling i fare.

Thisted Knudsen erkendte, at med vedta-

gelsen af de nye forhandlingsregler havde hovedorganisationerne gjort et utvivlsomt fremskridt, og de nye regler måtte nu stå deres prøve. Tilbage stod imidlertid stadig spørgsmålet om, hvorledes trediepartens eller samfundets interesser skulle varetages under arbejdskampe, der har en tilbøjelighed til at ramme i flæng. Her foreslår skitsen en politisk løsning, idet statsministeren deri opfordres til at gribe ind for så vidt angår områder, der på forhånd må betegnes som livsvigtige. Spørgsmålet om udbygning af skitsen med en - frivillig eller tvungen - voldgiftsordning stod for så vidt åbent.

Poul Sørensen fremhævede, at man muligvis ikke behøvede at udbygge skitsen, idet lovgivningsmagten jo som hidtil hurtigt kunne gribe ind i truende eller igangværende arbejdskonflikter og ville kunne benytte de 4 uger til at forberede en løsning.

Under forhandlingerne blev fremhævet, at skitsen tog sigte på følgende 3 situationer:

1. hvor forligsmanden har brug for yderligere tid til forhandling ud over de nuværende 7 dage i lovens § 3, stk. 3,
2. hvor forligsmanden i og for sig har tid nok, men må opgive at stille mæglingsforslag, og
3. hvor mæglingsforslag er fremsat og forkastet af den ene eller begge parter.

Det endelige skøn over, om et område skulle betegnes som livsvigtigt i den konkrete situation, skulle ligge hos statsministeren. Forligsmanden skulle kun være forpligtet til at efterkomme statsministerens henstilling, for så vidt angik opfordring til hovedorganisationerne om nye forhandlinger, men skulle være frit stillet («kan forligsmanden . . . ») med hensyn til, om udsættelse i indtil 4 uger skulle finde sted, og i bekræftende fald om udsættelse skulle omfatte hele det af statsministeren afgrænsede område eller kun en del af dette. Skitsen måtte ses som et forsøg på i vanskelige konfliktsituationer at nå en løsning, uden at man behøvede at ty til voldgift eller andre statsindgreb.

Bertel Dahlgaard fremhævede, at efter

skitsen kunne forligsmanden efter statsministerens henstilling udsætte arbejdsstandsninger i indtil 4 uger; når disse 4 uger var udløbet, var parterne muligvis stadig uenige. I denne situation kunne man måske tænke sig den udvej, at forligsmanden til statsministeren afgav en redegørelse, indeholdende dels en karakteristik af hele situationen med angivelse af hovedstridspunkterne, dels en udtalelse om udsigterne til at opnå overenskomst. I så fald opnåede man, at det ikke på forhånd lå klart for parterne, hvad der derefter skulle gøres; efter hidtidig erfaring var der i hvert fald teoretisk 4 muligheder:

1. regering og folketing lod være med at foretage sig noget,
2. etablering af voldgift,
3. ophøjelse af et eventuelt mæglingsforslag til lov,
4. forlængelse af gyldigheden for de udløbne overenskomster.

Forligsinstitutionens repræsentant var meget betænkelig ved den stilling, der var tiltænkt forligsmanden i skitseforslaget; man kunne herved meget let komme til at undergrave forligsmandens neutrale stilling; et synspunkt, der vandt tilslutning i kommissionen.

Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund gjorde gældende, at der ikke var sket nogen ændring i deres stilling til spørgsmålet tvungen voldgift, at hovedorganisationerne imidlertid principielt erkendte, at visse områder er af så stor samfundsmæssig betydning, at de bør søges friholdt for arbejdskonflikter, men at skitsens definition af begrebet »livsvigtigt« var ganske ubestemt og alt for vidtgående.

Landbrugets repræsentant i kommissionen gav udtryk for, at hans organisations stilling til skitsen i væsentlig grad afhang af de igangværende drøftelser vedrørende forhandlingsregler for landbruget (jfr. foran side 13 ff.).

Som skitsen var udformet, faldt faktisk hele landbrugsområdet ind under den. Hvis ikke landbruget opnåede forhandlingsregler, der i lighed med industriens indrømmede ad-

gang til sympatiaktionsret, ville hans organisation tilslutte sig tanken om tvungen voldgift.

E. Dansk Arbejdsgiverforenings og De samvirkende Fagforbunds 2 særforslag.

I kommissionens 12. plenarmøde den 4. oktober 1957 fremlagde Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund hvert sit forslag til formulering af en udsættelsesadgang.

1. Dansk Arbejdsgiverforenings forslag havde følgende ordlyd:

»Dersom varslede arbejdsstandsninger omfatter eller berører hospitaler og dertil knyttede institutioner, gas-, vand-, elektricitets- eller kraftværker, den trafikale forbindelse mellem landsdelene samt telegrafvæsenet, eller dersom varslede arbejdsstandsninger i øvrigt indebærer en alvorlig forstyrrelse af samfundstilstandene, skal forligsmanden, så snart han skønner, at der er truende udsigt til, at arbejdsstandsningen vil blive iværksat, give statsministeren meddelelse herom.

Statsministeren kan herefter udsætte de varslede arbejdsstandsningers ikrafttræden i indtil 4 uger, ligesom statsministeren under samme betingelser kan påbyde suspension af allerede iværksatte arbejdsstandsninger.

Samme ret har statsministeren, for så vidt en varslet eller iværksat arbejdsstandsning omfatter transport til og fra arbejdsområder af den i stk. 1 nævnte karakter.«

2. De samvirkende Fagforbunds forslag havde følgende ordlyd:

•»Udkast til ny formulering af § 5 i Forligsmandsloven.

Stk. 1. Forinden forligsmanden tager beslutning om eventuelt at opgive sin mægling, skal han under forudsætning af, at den truende arbejdsstrid er af vidtrækkende samfundsmæssig betydning, sammenkalde de øvrige medlemmer af Forligs-

institutionen for at drøfte, om alle tre forligsmænd i forening skal forsøge en fortsættelse af mæglingen. Hvis beslutning herom træffes, gives der meddelelse til de interesserede organisationer (hovedorganisationer) eller virksomheder, og i de forhandlinger, som derefter finder sted, deltager alle tre forligsmænd. Formanden fører forsædet under forhandlingerne.

Stk. 2. For at skaffe fornøden tid til fortsat mægling kan alle tre forligsmænd i forening bestemme, at de varslede arbejdsstandsninger udsættes i 2 uger. Hvis sådan udsættelse under de i stk. 1 anførte forudsætninger besluttet, kan forligsmændene, for så vidt angår en varslet konflikt på et begrænset område, bestemme, at udsættelsen også omfatter den begrænsede konflikt.«

Fra *Dansk Arbejdsgiverforenings* side blev der givet udtryk for beklagelse af, at de to hovedorganisationer ikke var kommet i realitetsforhandlinger på et tidligere tidspunkt, således at man nu ikke havde haft tilstrækkelig tid til at kunne forhandle sig frem til en fælles indstilling. Arbejdsgiverforenings forslag lignede iøvrigt den af Thisted Knudsen fremlagte skitse; der var begge steder tale om udsættelse i 4 uger inden for nærmere opregnede samfundsområder, men det afveg fra denne skitse ved at afgrænse disse områder snævrere. Endvidere omfattede det udtrykkeligt suspension af allerede ikrafttrådte arbejdsstandsninger, hvilket den af Thisted Knudsen fremlagte skitse i hvert fald ikke efter ordlyden gjorde.

Fra *De samvirkende Fagforbunds* side kritiserede man Dansk Arbejdsgiverforenings forslag, dels fordi det medtog suspension af iværksatte konflikter – en formentlig uberettiget generalisering ud fra enkeltstående erfaringer – dels fordi det forsøgte at definere livsvigtige områder. Det var forkert på forhånd at opregne visse bestemte områder, inden for hvilke de implicerede roligt kunne stemme nej til et mæglingsforslag ud fra bevidstheden om, at samfundsmagten ville gribe ind med lovgivning og altså nu også med ud-

sættelse. Det var endvidere uholdbart at dele arbejdsmarkedet i f. eks. 10 %, der ikke måtte iværksætte konflikt inden for en vis tid, medens de 90 % gerne måtte. Det rigtige måtte derfor være at skabe hjemmel for udsættelse af *alle* konflikter i den konkrete situation; allerede i den omstændighed, at forligsmanden havde taget forhandlingerne op, lå jo, at konflikterne var af samfundsmæssig betydning.

På denne baggrund måtte De samvirkende Fagforbunds forslag ses. Der blev derved givet den samlede forligsinstitution en nyttig mulighed for at standse samtlige varslede konflikter og derved få yderligere 2 uger til at forhandle i. Da man var klar over, at der kunne være konfliktområder, som lå uden for f. eks. De samvirkende Fagforbunds områder, havde man i stk. 2 også medtaget en hjemmel til at udsætte sådanne begrænsede konflikter.

Såvel fra Dansk Arbejdsgiverforening som De samvirkende Fagforbund gav man udtryk for, at hovedorganisationernes forslag i vidt omfang hvilede på en fælles tankegang, men den manglende tid havde umuliggjort en fremlæggelse af en fælles indstilling.

Poul Sørensen og *Thisted Knudsen* understregede betydningen af det politiske moment i sagen; udsættelsesbeføjelsen burde derfor analogt med Dansk Arbejdsgiverforenings forslag tillægges statsministeren.

Dette synspunkt blev imødegået af *De samvirkende Fagforbund*, der så det essentielle i at finde frem til et pusterum for forhandling, uden indgriben af statsministeren eller folketinget.

Dansk Arbejdsgiverforening henviste til forligsmandens tidligere udtalelse i kommissionen om, at det af *Thisted Knudsen* stillede skitseforslag let kunne medføre, at forligsmandens neutrale stilling blev undergravet; fra arbejdsgiverforeningens side havde man derfor taget skridtet fuldt ud og foreslået udsættelsesbeføjelsen henlagt til statsministeren. Man ville imidlertid ikke på forhånd stille sig afvisende over for De samvirkende Fagforbunds forslag.

Kommissionen overvejede den situation,

der kunne opstå, hvis der blev gennemført en såkaldt »gidselstrejke« i landbruget - uden at forligsinstitutionen greb ind - med en derpå følgende senere udvidelse af konflikten, der påkaldte forligsinstitutionens indgriben. Såfremt De samvirkende Fagforbunds forslag blev lagt til grund, kunne de af gidselstrejken ramte risikere en fortsat arbejdsnedlæggelse, medens man i øvrigt betragtede en udvidelse af konflikten som så alvorlig, at man brugte udsættelsesbeføjelsen. *Dansk Arbejdsgiverforening* var af den opfattelse, at De samvirkende Fagforbunds modstand mod indførelse af en suspensionsadgang ville medføre, at man ville tvinge modparten til omgående at komme med et modvarsel for at sikre sig imod, at enkelte »gidsler« blev stillet dårligere i den beskrevne situation, og dermed ville man i virkeligheden fremkalde muligheden for meget store konflikter. — Heroverfor blev det fra *De samvirkende Fagforbunds* side gjort gældende, at 1. varsel altid er af meget bred karakter, og at forligsinstitutionen på grundlag heraf altid tager spørgsmålet op. Suspensionsforslaget var ikke blot overflødig, men også skadeligt psykologisk set. De samvirkende Fagforbund havde altid forfægtet det synspunkt over for sine medlemmer, at så længe der forhandles, må der ikke strejkes.

Kommissionen tiltrådte på dette stadium af forhandlingerne et forslag fra Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund om at anmode forligsinstitutionens repræsentant i kommissionen om at forsøge at tilvejebringe enighed mellem hovedorganisationerne.

F. Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbunds fællesforslag.

I kommissionens 14. plenarmøde den 18. oktober 1957 fremlagdes herefter følgende forslag til ændring af forligsmandslovens §§ 3 og 4, som der var opnået enighed om mellem *Dansk Arbejdsgiverforening* og *De samvirkende Fagforbund*, og som var tiltrådt af forligsinstitutionen:

ad § 3.

Stk. 3 affattes således:

»Stk. 3. Når forligsmanden har besluttet at mægle eller mægler til hindring af en truende arbejdsstandsning, kan han på hvilket som helst tidspunkt før eller under forhandlingerne som betingelse for mæglingen stille krav til parterne om, at arbejdsstandsningen udsættes. Kravet kan under samme arbejdsstrid kun stilles én gang og kan højst omfatte et tidsrum af 2 uger, dog at den således udsatte arbejdsstandsning tidligst kan iværksættes på trediedagen efter, at forligsmanden inden for de 2 uger har erklæret forhandlingerne for afsluttet, eller på trediedagen efter udløbet af de 2 uger.«

ad § 4.

I paragraffen indsættes som nye stykker 5—7 følgende:

»Stk. 5. For så vidt forligsmanden skønner, at fortsat mægling mellem parterne ikke har nogen udsigt til at skabe grundlag for et mæglingsforslag, der har mulighed for at blive vedtaget af begge parter, skal han, inden han opgiver mæglingen, i tilfælde, hvor den truende arbejdsstandsning vil ramme livsvigtige samfundsinstitutioner eller samfundsfunktioner, eller hvor forligsmanden anser arbejdsstandsningen for i øvrigt at have vidtrækkende samfundsmæssig betydning, tilkalde de øvrige forligsmænd og rådføre sig med dem om betimeligheden af at kræve arbejdsstandsningen udsat. De tre forligsmænd i forening kan da kræve af vedkommende part, at den udsætter den truende arbejdsstandsning iværksættelse i indtil 2 uger. Kravet kan også omfatte truende arbejdsstandsninger, der vel ikke i sig selv kan anses for at have vidtrækkende samfundsmæssig betydning, men hvis iværksættelse dog under den foreliggende situation skønnes at øve afgørende uheldig indflydelse på mulighederne for en fredelig udløsning af den samlede konfliktsituation.

Stk. 6. Inden for det pågældende tids-

rum optager den forligsmand, der hidtil har gennemført mæglingsforhandlingerne, påny forhandlingstermin med parterne om stridens bilæggelse. For så vidt det heller ikke da lykkes at skabe grundlag for et mæglingsforslag, der har mulighed for at blive vedtaget af begge parter, erklærer forligsmanden forhandlingerne definitivt afsluttede. Der kan ikke da gøres brug af bestemmelsen i stk. 5, og parterne er berettiget til at iværksætte de udsatte arbejdsstandsninger på trediedagen efter, at forligsmanden inden for 2-ugers-perioden har afgivet nævnte erklæring, eller på trediedagen efter udløbet af 2-ugers-perioden.

Stk. 7. Bestemmelserne i stk. 5 og stk. 6 gælder også i tilfælde, hvor en mægling er gennemført af alle tre forligsmænd i forening, jfr. § 5.«

Forligsinstitutionens repræsentant ledsagede dette fællesforslag med følgende bemærkninger:

Forslaget fremtræder som et ændringsforslag til forligsmandslovens §§ 3 og 4.1 *lovens* § 3 foreslås indføjet som nyt stk. 3 en beføjelse for forligsmanden til at udsætte varslede arbejdsstandsninger i indtil 2 uger og således, at en varslet konflikt først kan iværksættes enten på trediedagen efter, at forligsmanden inden for de 2 uger har erklæret forhandlingerne for afsluttet, eller på trediedagen efter udløbet af de 2 uger.

Det centrale i forslaget er imidlertid tilføjjelsen til *lovens* § 4 om en yderligere adgang for den samlede forligsinstitution til under visse særlige betingelser at udsætte varslede konflikters ikrafttræden.

Med hensyn til *afgrænsningen af det samfundsvigtige område* havde man - i modsætning til Thisted Knudsens skitse og Dansk Arbejdsgiverforenings oprindelige forslag - foretrukket en generel formulering, nemlig: »tilfælde, hvor den truende arbejdsstandsning vil ramme livsvigtige samfundsinstitutioner eller samfundsfunktioner, eller hvor forligsmanden anser arbejdsstandsningen for i øvrigt at have vidtrækkende samfundsmæssig betydning . . .«. Man havde valgt denne løs-

ning, dels fordi en nøjere afgrænsning af området var særdeles vanskelig, dels fordi man nærede nogen frygt for, at en opregning af konkrete livsvigtige områder kunne forlede en forhandlingsdelegation til at være mindre forhandlingsvillig ud fra det synspunkt, at vedkommende part kunne regne sikkert med anvendelse af den yderligere udsættelsesadgang.

Man havde dernæst fundet det rigtigt at *henlægge udsættelsesbeføjelsen til den samlede forligsinstitution* og ikke til hverken statsministeren eller den enkelte forligsmand. Som det tidligere havde været fremhævet i kommissionen, kunne den enkelte forligsmand ved udøvelsen af en sådan beføjelse blive sat i en særdeles vanskelig situation. På den anden side havde man fundet det rigtigt at fastholde forhandlingslinien længst muligt og ville derfor undgå straks at lægge konflikten op på det politiske plan. Man var derfor standset ved den løsning, at beføjelsen burde tillægges forligsinstitutionen som kollegium.

Man havde dernæst overvejet, *hvem der skulle føre forligsforhandlingerne i den i § 4 omhandlede 14-dages periode*, og den tanke havde været fremført, at det skulle alle 3 forligsmænd i forening. Ved en sådan løsning kunne der imidlertid opstå fare for, at forhandlingsparterne kunne betragte den samlede forligsinstitution som et helt nyt forum, og også dette kunne eventuelt medføre mindre forhandlingsvilje under de forudgående forligsforhandlinger. Man var derfor standset ved den løsning, at den samme forligsmand skulle fortsætte forhandlingerne også i den heromhandlede udsættelsesperiode.

Det var imidlertid ikke tanken, at udsættelsesadgangen skulle bruges flere gange, og man havde derfor optaget en bestemmelse herom i forslaget til *stk. 6*, hvorefter der — når forligsmanden har erklæret forhandlingerne definitivt strandede — ikke kan gøres brug af udsættelsesadgangen i *stk. 5*.

Endelig havde man i *stk. 7* for en fuldstændigheds skyld medtaget en bestemmelse om, at forslagets *stk. 5* og *stk. 6* også finder anvendelse i de hidtil ret sjældne tilfælde,

hvor en mægling er gennemført af alle 3 forligsmænd i forening, jfr. lovens § 5.

G. Kommissionens drøftelse af fællesforslaget; konklusion.

Under *kommissionens drøftelser af hovedorganisationernes fællesforslag* blev det fra *arbejderside* fremhævet, at det måtte betragtes som umuligt at afgrænse livsvigtige områder, allerede fordi erhvervslivet stadig ændrer sig. Denne vanskelighed havde hovedorganisationerne undgået med deres nye forslag. Alene ved den omstændighed, at forligsinstitutionen anvender udsættelsesbeføjelsen, rejses der et faresignal, og det måtte være tilstrækkeligt varsko for regering og folketing, der dermed for så vidt fik tid til at tage stilling. Alt i alt var der på samfundsvigtige områder tale om en udsættelse i 32 dage, og med den valgte fremgangsmåde fastholdt man kontinuiteten i hele forhandlingsgangen. Der ved opnåede man mulighed for at kunne føre de fortsatte forhandlinger i en roligere atmosfære, hvilket måske kunne blive vanskeligere, hvis man som i Thisted Knudsens skitseforslag direkte inddrog statsministeren.

Fra *Dansk Arbejdsgiverforenings* side erklærede man sig fuldt ud enig i disse betragtninger; arbejdsgiverforeningen betragtede det nye fællesforslag som mindst lige så godt som foreningens oprindelige forslag. Man havde erkendt, at en anvendelig definition af livsvigtige områder faktisk var umulig, og når man i Dansk Arbejdsgiverforenings oprindelige forslag havde tillagt statsministeren beføjelsen til at udsætte, var det udelukkende sket af hensyn til forligsmandens tidligere bemærkninger herom i kommissionen; dette spørgsmål var nu løst ved, at forligsinstitutionen som kollegium udøvede beføjelsen. Man kunne endvidere give tilslutning til den tanke, at allerede når forligsmanden skulle til at benytte sin adgang til at udsætte en varslet konflikt, blev det derved for offentligheden gjort klart, hvordan situationen var. Hvis man fra politisk side havde kunnet akceptere Dansk Arbejdsgiverforenings oprindelige forslag, måtte fællesforslaget også være akseptabelt.

Einer-Jensen og Carl P. Jensen gav udtryk for, at parterne havde fundet frem til en lykkelig løsning. Det var meget værdifuldt, at spørgsmålet om, hvad der er livsvigtigt, stod åbent i den konkrete situation, således at ingen af forhandlingsparterne på forhånd med sikkerhed kunne regne med, at udsættelsesadgangen ville blive anvendt inden for deres område. Det var endvidere betydningsfuldt, at man nu kunne få en frist på nogle dage, før en varslet konflikt trådte i kraft. Man fandt det mindre vigtigt, om udsættelsen blev på 2 eller 4 uger, men lagde overordentlig stor vægt på den yderligere 2-dages ventetid.

Poul Sørensen og Thisted Knudsen gav udtryk for, at der med hensyn til § 3, stk. 3, blot var tale om lovens hidtidige regel udbygget med 1 uge. Ved ændringsforslaget til § 4 kunne forligsmændene måske nok vinde nogen tid, men man risikerede at stå i nøjagtig samme situation som hidtil, når udsættelsesfristen var udløbet. Der måtte tages rimeligt hensyn til regeringen og lovgivningsmagten, således at man kunne gardere folketinget imod at skulle stå uforberedt i en konflikt-situation. Man måtte nære frygt for, at hovedorganisationernes fælles forslag, som en blot og bar udvidelse af forhandlingsreglerne, kunne vise sig kun at være en halv løsning. Efter de pågældende medlemmers opfattelse måtte statsministeren og dermed folketinget ind i billedet på et tidligere tidspunkt end efter det foreliggende forslag.

Repræsentanterne for Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger fremlagde følgende ændringsforslag til de to hovedorganisationers fællesforslag:

Til § 3, stk. 3, 1. pkt., efter ordet »udsættes«:

»og kan påbyde suspension af igangværende partielle strejker«.

Til § 4, stk. 5, 2. pkt., efter ordene: »indtil 2 uger«:

»og forligsmændene skal tillige, hvor det drejer sig om igangværende partielle strejker (gidselstrejker), der ikke omfatter

hele grupper eller områder, påbyde suspension af disse«.

Om baggrunden for dette ændringsforslag henviste forslagsstillerne til den tilsvarende bestemmelse om *suspension af ikrafttrådte konflikter* i Dansk Arbejdsgiverforenings oprindelige forslag, og Dansk Arbejdsgiverforenings argumentation for indførelse af en sådan suspensionsadgang (jfr. foran under afsnit E, side 26). Man fremhævede yderligere, at for landbrugets vedkommende var en suspensionsadgang i særlig grad påkrævet, fordi en arbejdsstandsning f. eks. i såtiden kunne få uoprettelige følger for de pågældende ejendomme. Om formuleringen af forslaget kunne der i øvrigt forhandles, således om, hvorvidt forligsmændene skulle være forpligtede eller blot berettigede til at suspendere.

Dansk Arbejdsgiverforenings repræsentanter oplyste heroverfor, at man under forhandlingerne mellem de to hovedorganisationer om en eventuel fælles indstilling også havde drøftet spørgsmålet om løbende konflikter, og hovedorganisationerne havde i og for sig fastholdt deres respektive synspunkter vedrørende dette spørgsmål, således som de var kommet frem tidligere i kommissionen, (jfr. foran side 26-27). Der var imidlertid efterhånden opnået enighed mellem parterne om, at det fælles forslag ikke behøvede at indeholde bestemmelser om suspension. En partiel strejke (lockout) er lovlig, og den naturlige modforanstaltning vil gerne være etablering af en betydelig mere omfattende lockout (strejke). Hvis imidlertid hovedorganisationernes fællesforslag om udsættelse blev gennemført, ville der udover Septemberforligets frist på 7 dage mellem afgivelse af 2. varsel og iværksættelse af konflikt blive tale om mulighed for en udsættelse på 14 + 2 dage, og hvis den truende, partielle strejke ligger inden for det livsvigtige område, kunne der blive tale om en yderligere udsættelse på 14 + 2 dage, eller ialt 39 dage. Arbejdsgiverne risikerede herefter næppe i fremtiden at komme bagefter med et eventuelt lockout-varsel, og på denne baggrund havde Dansk Arbejdsgiverforening ment at kunne affinde

sig med, at en suspensionsadgang ikke blev medtaget i fællesforslaget.

Forligsinstitutionens repræsentant gav sin tilslutning til disse synspunkter; man kunne vel ikke sige, at en »gidselstrejke« i fremtiden ville være aldeles udelukket, men det var ikke meget sandsynligt, at en sådan situation ville komme til at foreligge. Forligsinstitutionen ville i fremtiden sikkert gribe hurtigt ind i eventuelle »gidselstrejker«, og der ville dermed være rigelig tid til at prøve alle forhandlingsmuligheder, også inden for landbrugsområdet. Når man ikke havde medtaget en suspensionsbestemmelse i fællesforslaget, var det også af hensyn til en suspensionsbestemmelses formodede uheldige indflydelse på afstemningen.

Kommissionen har dernæst - på baggrund af, at fællesforslagets § 4 kun omfatter den situation, hvor forligsmanden opgiver mæglingen - drøftet, om der i loven muligt burde skabes hjemmel for en adgang til yderligere udsættelse eller for en vis kort »ventetid« i den situation, hvor et af forligsmanden stillet mæglingforslag er blevet forkastet.

Forligsinstitutionens repræsentant gjorde herved opmærksom på, at det er ret fast praksis, at forligsinstitutionen alene fremsætter et mæglingforslag, for så vidt dette forslag anbefales af parternes forhandlingsledere, og at forligsinstitutionen på den anden side betragter sin indsats som afsluttet, når et mæglingforslag stilles, således at der ikke kan blive tale om genoptagelse af sagen, når forslaget forkastes. Forligsmandens mæglingforslag må nødvendigvis betragtes som det sidste ord fra hans side, idet en yderligere udsættelse med eventuel genoptagelse af mæglingen i denne situation ville holde erhvervslivet i usikkerhed og ikke være til fordel for nogen af parterne. Muligheden for, at forhandlingerne i forligsinstitutionen kunne optages, hvis et forslag blev forkastet, ville formentlig også let kunne bevirke, at forslaget blev behandlet mindre ansvarsbevidst ved afstemningen.

Lovhjemmel for en vis kort »ventetid« på et par dage, før varslede konflikter kan iværk-

sættes efter forkastelsen af et mæglingforslag, findes ikke, men måtte efter forligsinstitutionens opfattelse for så vidt betragtes som overflødig, som forligsmanden i mæglingforslaget altid henstiller til parterne, at konflikt i tilfælde af forkastelse tidligst iværksettes 2 dage efter afslutning af afstemningen; disse henstillinger er altid blevet fulgt, og parterne er af rent praktiske grunde selv interesserede i at have en sådan frist.

Kommissionen har i forbindelse hermed overvejet, hvorvidt en lovhjemmel til sikring af arbejdsfreden burde indføres for så vidt angår *det tidsrum, hvori et stillet mæglingforslag måtte være underkastet afstemning*, efter at den i henhold til fællesforslagets § 3 og eventuelt § 4 dekreterede udsættelse var udløbet. Forholdet er her det, at forligsmanden altid i mæglingforslaget henstiller til parterne at undlade at iværksætte konflikt i afstemningsperioden; disse henstillinger er altid blevet fulgt, og særlige bestemmelser på dette punkt skulle efter forligsinstitutionens repræsentants opfattelse for så vidt være unødvendige.

Kommissionen har - under hensyn til, at der på de her omhandlede to punkter er tale om en hidtidig fast praksis - fundet det rigtigt, at denne praksis lovfæstes i forbindelse med den af kommissionen i øvrigt foreslåede revision af forligsmandsloven og foreslår derfor følgende *tilføjelse til lovens § 4, stk. 4* (som nyt 2. punktum):

»I forbindelse hermed kan forligsmanden bestemme, at varslede arbejdsstandsninger tidligst kan iværksettes på tredjedagen efter dagen for afgivelse af svar«.

Kommissionen har endelig overvejet forholdet mellem bestemmelserne i fællesforslaget og bemærkningerne i kommissoriets pkt. 3 om *bevarelsen af trykkefriheden*.

Kommissionens flertal har været enige om, at den i fællesforslagets § 4 omhandlede særlige udsættelsesadgang principielt må kunne finde anvendelse til bevarelse af trykkefriheden, nemlig for så vidt en truende arbejdsstandsning inden for dagspressens område skønnes at ville være »af vidtrækkende sam-

fundsmæssig betydning«. Efter flertallets opfattelse må spørgsmålet afgøres ud fra en vurdering af de konkrete forhold, herunder omfanget af den truende konflikt.

Konklusion.

Kommissionens flertal, nemlig samtlige medlemmer med undtagelse af Poul Sørensen, Thisted Knudsen, Baunsgaard, Juhl og Andresen *), der har afgivet de nedenfor side 62 ff. gængsne særudtalelser, erkender, at visse arbejdsstandsninger vil kunne være af en så vidtrækkende samfundsmæssig betydning, at gennemførelsen af foranstaltninger, der kan bidrage til at forhindre sådanne konflikter, bør overvejes. Såvel det af Thisted Knudsen fremlagte forslag som det af hovedorganisationerne vedtagne og af forligsinstitutionen tiltrådte forslag forfølger dette formål, og flertallet har for så vidt sympati for hovedretningslinien i begge forslagene.

Ved en sammenlignende vurdering af forslagene må flertallet imidlertid for det første lægge afgørende vægt på, at det må anses for overordentlig vanskeligt - om ikke umuligt - på forhånd i detaljer at give en i fremtidigt opstående konfliktsituationer anvendelig definition af det område indenfor arbejdsmarkedet, for hvilket de påtænkte foranstaltninger skal gælde. Den rette afgørelse heraf vil kunne afhænge af en række momenter, som under nutidens stærke udvikling inden for erhvervslivet ikke på forhånd kan forudses, og som kan præge den konkrete situation på afgørende måde. Det vil derfor være rigtigst, at man indskrænker sig til som en retningslinie for den konkrete afgørelse i det enkelte tilfælde at fastslå, at der skal være tale om en konflikt, som vil have vidtrækkende samfundsmæssig betydning, uden at man forsøger at give en detaljeret definition gennem opremsning af en række specielle områder. Flertallet må derfor i denne henseende foretrække hovedorganisationernes forslag med deres

*) Endvidere har det tilfornordnede medlem, Hove Kristensen, afgivet en særudtalelse, jfr. side 65 f.

korte, almindelig holdte afgrænsning fremfor det af Thisted Knudsen stillede forslag, der netop opregner en lang række virksomheder, endda kun som eksempler («såsom»). En sådan opregning vil forøvrigt også kunne virke uheldigt derved, at parterne inden for de angivne områder på forhånd kan være tilbøjelige til at føle sig sikret mod en arbejdskamp, således at ansvarsbevidstheden vil kunne befrygtes at blive svækket. Omvendt kunne der for resten af arbejdsmarkedets vedkommende siges at være skabt en vis formodning om, at indgreb over for konflikt ikke ville finde sted.

Flertallet må dernæst anse det for meget betydningsfuldt, at man i en overenskomst-situation længst muligt fastholder forhandlingslinien under neutral ledelse af en forligsmand. Dette må antages i væsentlig grad at forøge mulighederne for en fredelig løsning, idet ingen af parterne, så længe situationen er på dette stadium, med sikkerhed kan regne med en løsning fra lovgivningsmagtens side. Flertallet må derfor også på dette punkt slutte sig til hovedorganisationernes forslag, som lægger udsættelsesbeføjelsen i den neutrale, samlede forligsinstitutions hænder og altså vel midlertidigt flytter dette spørgsmåls afgørelse fra den enkelte forligsmand over til et andet forum, men til et rent neutralt kollegium, uden politisk islæt, medens forslaget fra Thisted Knudsen tillægger statsministeren en afgørende indflydelse og derved på et for tidligt tidspunkt giver situationen en politisk karakter, som vil kunne virke uheldigt på forhandlingernes fortsatte gang derved, at en løsning fra statsmagtens side nu er i sigte.

Flertallet lægger endelig betydelig vægt på, at selve den omstændighed, at hovedorganisationernes forslag er accepteret af disse - og yderligere tiltrådt af forligsinstitutionen - og således ikke påtvinges nogen af parterne, ud fra psykologiske synspunkter må antages at forøge den foreslåede ordnings egnethed til at forhindre en konflikt.

Hvad angår varigheden af udsættelsesperioden, bemærker flertallet, at hovedorganisationernes forslag ved at forlænge udsættel-

sesmuligheden i lovens § 3 med én uge med tillæg af 2 dage og give adgang i § 4 til udsættelse i yderligere 2 uger, ligeledes med tillæg af 2 dage, skaber adgang til en samlet udsættelse, der ikke er kortere end den i Thisted Knudsens forslag fastsatte 4 ugers udsættelse.

Hvad endelig angår det i kommissoriet omtalte spørgsmål om vigtigheden af at bevare *trykkefriheden*, bemærker flertallet, at hovedorganisationernes forslag efter en vurdering i hver enkelt situation vil kunne være anvendeligt over for truende konflikter inden-

for dagspressen i den udstrækning, det kan anses for påkrævet. Når hertil kommer, at hovedorganisationerne, som foran side 23 anført, har erklæret sig enige om ikke at ville inddrage dagspressen i sympatikonflikter til støtte for andre områder, har flertallet ikke fundet tilstrækkelig grundlag for at stille særlige forslag med hensyn til dagspressen.

I henhold til de anførte betragtninger foreslår flertallet, at forligsmandslovens §§ 3 og 4 ændres i overensstemmelse med hovedorganisationernes forslag (jfr. nedenfor i kapitel VII, side 52 ff.).

KAPITEL IV

Overvejelser vedrørende ensartet arbejdsretligt grundlag for samtlige arbejdsmarkedets parter

Ifølge kommissoriet har kommissionen til opgave - bl. a. på baggrund af de i de øvrige nordiske lande gældende love om kollektivaftaler — at overveje betimeligheden af at tilvejebringe et ensartet arbejdsretligt grundlag for samtlige arbejdsmarkedets parter.

Kommissionens sekretariat har indsamlet og bearbejdet en del materiale vedrørende den på dette område gældende lovgivning i Sverige, Norge og Finland. De gennemgængende bestemmelser i disse love indeholder foruden definitioner — regler for indgåelse, varighed og ophævelse af kollektive aftaler og de hermed forbundne retsvirkninger.

Det foreliggende spørgsmål hører efter sin karakter ikke til dem, som ifølge kommissoriet nødvendigvis bør søges færdigbehandlet

inden den 1. oktober 1957, og kommissionen har derfor kun foretaget en indledende drøftelse af emnet, idet man har fundet, at den egentlige behandling burde udskydes til fordel for drøftelsen af de presserende spørgsmål, som har lagt fuldt beslag på kommissionens arbejdskraft. Hertil kommer, at spørgsmålet både med hensyn til omfang og nærmere karakter vil påvirkes af, hvorvidt og i hvilket omfang det kan lykkes uden for de to hovedorganisationers område at tilvejebringe hovedoverenskomster og forhandlingsregler svarende til Septemberforliget og forhandlingsreglerne af 11. januar 1957, og at det derfor er hensigtsmæssigt, at disse problemer først afklares, hvilket forventes at ville ske i forbindelse med behandlingen af det i kapitel II omhandlede emne.

KAPITEL V

Forligsmandsloven

I. INDLEDNING *).

Allerede på et meget tidligt tidspunkt var der her i landet - i det væsentlige gennem nationalbankdirektør Carl Ussings indsats - en klar forståelse af den væsensforskelse, der findes mellem retskonflikter og interessekonflikter på det arbejdsretlige område. Sondringen kom til udtryk i de tre forslag til ordning af overenskomstforholdene, der blev fremsat af »Fællesudvalget af 1908«.

1. Forslaget til »Norm for regler for behandling af faglig strid« (bilag 18, side 155), der opstiller en række procedureregler for behandlingen af faglige uoverensstemmelser, fastslår, at arbejdsstandsning ikke må finde sted på foranledning af en uoverensstemmelse om forståelsen af gældende overenskomstregler; sådanne retskonflikter henvises til afgørelse ved faglig mægling og eventuelt ved faglig voldgift, hvorimod interessekonflikter, der drejer sig om uoverensstemmelser vedrørende ønskede ændringer af de bestående overenskomster eller om oprettelse af nye overenskomster, nok kan afgøres ved voldgift, men kun hvis begge parter er enige herom. I modsat fald har begge parter ret til at etablere arbejdsstandsning, når mægling er forsøgt uden resultat.

2. Det andet af Fællesudvalgets forslag gik ud på oprettelse af en domstol »Den faste Voldgiftsret« til behandling af retsspørgsmål om brud på gældende overenskomster m. v., jfr. lov nr. 81 af 12. april 1910.

3. Det tredje forslag drejede sig om udnævnelse af en *forligsmand i arbejdsstridig-*

heder med den opgave at gribe mæglende ind i interessekonflikter af større samfundsmæssig betydning; det blev gennemført i rigsdagen som lov nr. 82 af 12. april 1910. Den er siden fornyet og ændret adskillige gange, og den nugældende ordning findes optrykt som bekendtgørelse af 21. december 1945 af lov nr. 5 af 18. januar 1934 om mægling i arbejdsstridigheder med de ændringer, der er en følge af lov nr. 96 af 20. marts 1940 og lov nr. 602 af 21. december 1945 (jfr. bilag 19, side 157).

Loven af 12. april 1910 om udnævnelse af en forligsmand i arbejdsstridigheder indeholdt bl. a. følgende bestemmelser:

Indenrigsministeren skal for 2 år ad gangen efter indstilling af Den faste Voldgiftsret udnævne en forligsmand for hele landet. Forligsmandens opgave er at medvirke til bilæggelse af stridigheder mellem arbejdere og arbejdsgivere. Når forligsmanden erfarer, at der er grund til at befrygte arbejdsstandsning, eller når der er udbrudt arbejdsstandsning, og han tillægger stridens virkninger og omfang større samfundsmæssig betydning, kan han, for så vidt forhandlingerne mellem parterne i henhold til de mellem dem vedtagne bestemmelser er ført og fra en af siderne erklæret for afsluttet uden resultat, af egen drift eller på foranledning af en af parterne indkalde de stridende parter til forhandling. Parterne bestemmer selv, ved hvem de vil lade sig repræsentere, dog må det ikke være ved nogen uden for de respektive organisationer eller hovedorganisationer stående person. Parterne har pligt til at efterkomme forligsmandens indkaldelse.

Når forligsmanden finder det formålstjen-

*) I dette indledende afsnit redegøres kort for den historiske baggrund for de bestemmelser i forligsmandsloven, som kommissionen har beskæftiget sig med.

ligt, kan han fremsætte et mæglingforslag, som dog ikke må offentliggøres uden begge parter samtykke, med mindre arbejdsstandsning finder sted, og forligsmanden har afsluttet sin virksomhed i vedkommende sag.

Ved fornyelsen af loven i 1914 og 1918 skete ingen væsentlige ændringer i teksten. Det skete derimod ved lov af 21. december 1921, og senere er loven blevet ændret i realiteten i 1927, 1934, 1940 og 1945.

A. Betingelser for mægling.

Blandt de spørgsmål, der i tidens løb har været optaget til revision, er bestemmelserne i lovens § 3 om *betingelserne for, at forligsmanden kan påbegynde mægling*. I loven af 1910 var opstillet tre betingelser herfor, nemlig:

1. at der er grund til at frygte arbejdsstandsning, eller at arbejdsstandsningen er indtrådt,
2. at forligsmanden tillægger stridens virkninger og omfang større samfundsmæssig betydning,
3. at forhandlinger er ført mellem parterne, og at de er erklæret afsluttet uden resultat.

Den eneste ændring, der er sket i disse betingelser, er, at ordet »større« i punkt 2 er gået ud ved lovens fornyelse i 1934. Ændringen blev drøftet allerede i 1921, men man lod spørgsmålet falde, idet man var bange for, at en ændring skulle blive opfattet som en tilkendegivelse af, at forligsinstitutionen skulle være forpligtet til at gribe ind i større omfang end tidligere. I 1934 var der fra såvel arbejdsgiver- som arbejderside fremsat forslag om udvidelse af forligsinstitutionens muligheder for at gribe ind, og man enedes da i et til behandling af de bestående love og regler for bilæggelse af arbejdsstridigheder nedsat udvalg om at foretage den nævnte ændring i loven.

De nævnte bestemmelser er atter drøftet i nærværende kommission, jfr. nedenfor under afsnit II, punkt 1 (side 40).

B. Mæglingmænd.

Ved ændringen i 1945 af loven om mægling i arbejdsstridigheder indførtes *mæglingssmandsinstitutionen*. Mæglingmændene, hvoraf der kan være indtil 12 samt indtil 3 stedfortrædere, har til opgave på begæring af hovedorganisationerne eller en af dem og efter forligsinstitutionens bestemmelse at fungere som forhandlingsledere under genoptagne forhandlinger i underorganisationer eller hovedorganisationer. For større faglige områder af vidererækkende betydning kan det endvidere af forligsinstitutionen på begæring af parterne bestemmes, at mæglingssmanden skal træde til som forhandlingsleder allerede under de indledende forhandlinger i underorganisationerne.

Bestemmelserne om mæglingmændenes medvirken som forhandlingsledere er overvejet i kommissionen i forbindelse med spørgsmålet om de nu vedtagne forhandlingsregler, jfr. nedenfor under afsnit II, punkt 2 (side 41).

C. Sammenkædning af mæglingforslag.

En ændring i forligssmandsloven af vidtrækkende betydning gennemførtes i 1934 med indførelsen af *forligssmandens ret til at sammenkæde* mæglingforslag vedrørende flere fag. Behovet for en sådan regel opstod, fordi flere og flere overenskomster efterhånden udløb på samme tidspunkt, og der derfor ofte måtte stilles en række mæglingforslag samtidig. Der bestod da en risiko for, at blot et enkelt fags forkastelse af et mæglingforslag kunne medføre større arbejdsstandsninger som følge af adgangen til at etablere sympatiaktioner. Man fandt det naturligt, at det enkelte fag måtte bøje sig for de mange, og man besluttede derfor at give forligsinstitutionen bemyndigelse til at forlange en konfliktsituation, omfattende flere fag, løst under ét. Dette opnåedes gennem en bestemmelse om, at såvel mæglingssforslaget som afstemningen skulle kunne kræves betragtet som en helhed. Til bestemmelsen knyttedes endvidere en række regler for gennemførelse

sen af den fælles afstemning, jfr. nedenfor under afsnit D.

Denne ordning er blevet stående ved de senere revisioner af loven, dog er der i 1940 indsat en bestemmelse om, at organisationer, bestående af arbejdsledere m. v., der er omfattede af Septemberforligets punkt 5, eller som er ligestillede med de deri omhandlede personer, ikke vil kunne inddrages ved en sammenkædning af mæglingsforslag, omfattende flere fag.

Kommissionen har som følge af vedtagelsen af de nye forhandlingsregler af 11. januar 1957 og den deri foretagne afstemningsmæssige opdeling af arbejdsmarkedet i 8 grupper drøftet deraf flydende fornødne ændringer i lovens regler for sammenkædning, jfr. nedenfor under afsnit II, punkt 3 (side 42).

D. Afstemningsregler.

Lovens *afstemningsregler* er som en række af de øvrige bestemmelser udviklet lidt efter lidt. De første regler findes i loven af 1921 og går ud på følgende:

1. Når et mæglingsforslag underkastes afstemning inden for en organisation, må det kun forelægges i forligsmandens affattelse.
2. Der kan kun afgives rene ja- eller nejstemmer.
3. Organisationen skal uden ophold give forligsmanden skriftlig meddelelse om, hvor mange ja- og hvor mange nejstemmer der er afgivet, såvel som om det samlede antal stemmeberettigede.
4. Organisationen bør drage omsorg for, at alle stemmeberettigede medlemmer inden afstemningen får adgang til at gøre sig bekendt med mæglingsforslaget i dets helhed.

I disse regler er der ikke senere foretaget ændringer, ud over at »bør« under punkt 4 er ændret til »skal. . . såvidt gørligt«. Derimod er der i 1934 tilføjet bestemmelser om *opgørelsen af stemmeresultaterne*, og disse bestemmelser er senere ændret i 1940.

I 1934 indførte man en sondring mellem

afstemninger over *enkelte* mæglingsforslag og afstemninger om *sammenkædede* forslag, omfattende flere fag.

a) I førstnævnte tilfælde gives udførlige regler for opgørelsen af afstemningsresultatet, når talen er om urafstemning, medens afstemning ved kompetent forsamling ikke omtales (jfr. nedenfor side 43).

Ved *urafstemning* kræves kvalificeret majoritet for forkastelse, hvis mindre end 75 pct. af de stemmeberettigede har deltaget i afstemningen. Har mindst 75 pct. deltaget i afstemningen, skal over 50 pct. af de stemmedeltagende have stemt mod forslaget. For hver procent (point), hvormed stemmeafgivningsprocenten ligger under 75 pct., skal den til forkastelse nødvendige procent af de afgivne stemmer forhøjes med $\frac{1}{2}$. Har stemmedeltagelsen ikke andraget 25 pct. af de stemmeberettigede s antal, anses forslaget som vedtaget.

Der var under forberedelsen og rigsdagsbehandlingen af forslaget enighed om, at ikke enhver nok så lille gruppe skulle kunne medføre et mæglingsforslags forkastelse blot i kraft af, at stemmedeltagelsen var ringe, og der fremkom forskellige forslag til sikring herimod. Ét forslag lød på krav om 75 pct. af de stemmeberettigede for forkastelse. Endvidere blev der stillet forslag om, at et mæglingsforslag, der var forkastet ved urafstemning, skulle forelægges en kompetent forsamling, hvor der ligeledes krævedes kvalificeret majoritet for forkastelse. Af forligsmanden stilledes forslag om, at mindst 45 pct. (subs. 40 pct.) af de stemmeberettigede skulle stemme imod, for at et forslag skulle anses for forkastet. Endelig forelå der en række varianter af det forslag, som blev vedtaget.

Den vedtagne opgørelsesmåde vedrørende urafstemninger om enkelte forslag har været debatteret i folketinget i 1945, men et ændringsforslag om at forlade kravet om kvalificeret majoritet forkastedes.

b) For *afstemninger om mæglingsforslag*, der omfatter flere fag, blev der også fastsat regler i 1934. Det hedder herom i loven af 1934:

»Til Afgørelse af, om et saadant Mæglingsforlag er vedtaget eller forkastet, kan Forligsmanden forlange, at der skal foretages en Sammenlægning af Resultaterne for de forskellige inddragne Fag, og de stillede Forslag skal da betragtes som vedtaget, hvis der som Helhed foreligger et Flertal for Vedtagelsen. Ved Udregningen heraf skal i Tilfælde af Urafstemning denne lægges til Grund, medens, hvor Afgørelsen er truffet af en kompetent Forsamling, Afstemningen inden for denne skal benyttes som Fordelingsgrundlag. I de Tilfælde, hvor der inden for Afstemningsområdet anvendes baade Urafstemning og Afgørelse ved kompetent Forsamling, beregnes Stemmeafgivningen saaledes: Man udregner, hvor stor Stemmeafgivningsprocenten har været for de Afstemningsomraader som Helhed, hvor Urafstemning anvendes. Det samlede Medlemstal inden for det Omraade, hvor Afgørelsen træffes af en kompetent Forsamling, reduceres herefter i Forhold til den udfundne Stemmeafgivningsprocent inden for Urafstemningsområdet, dog saaledes, at der ikke herved regnes med en lavere Stemmeafgivningsprocent end 50. Det saaledes reducerede Medlemstal fordeles mellem Ja- og Nej-Stemmer i samme Forhold som de paa den kompetente Forsamling afgivne Stemmer, og de herved fremkomne Stemmetal sammenlægges derefter med Stemmetallene fra Urafstemningsområdet.«

Der krævedes altså ikke kvalificeret majoritet, når afstemningen alene skete ved urafstemning, idet man her, hvor det drejer sig om et større konfliktområde, ikke fandt grund til at anvende andre afstemningsregler end de normale. Var der derimod også indblandet fag, der anvendte afstemning ved kompetent forsamling, måtte man have særlige regler for ikke at skulle regne med uensartede størrelser. Man krævede derfor, at de stemmetal, der fremkom ved afstemninger i kompetente forsamlinger, først skulle gives vægt i forhold til det pågældende forbunds antal medlemmer, og at de derved fremkomne samlede stemmetal derefter skulle reduceres til samme del af det samlede medlemstal som den, der fremgik af stemmedeltagelsen i urafstemningsområdet. For at ikke meget lave stemmeprocenter i urafstemningsområdet skulle bevirke, at også stemmetallene inden for området med kompetent forsamling skulle reduceres for stærkt, bestemtes det, at man ikke skulle regne med en lavere stemmeafgivningsprocent end 50.

Også herom fremkom flere forskellige forslag under udvalgsbehandlingen, men i rigsdagen enedes man om ovennævnte forslag.

Reglerne ændredes imidlertid i 1940, efter at De samvirkende Fagforbund i 1939 havde vedtaget nye bestemmelser om afstemninger inden for de tilsluttede forbund. Man fik da ved ændring af forligsmansloven indført en til De samvirkende Fagforbunds regler svarende bestemmelse vedrørende afstemninger om sammenkædede mæglingsforslag, *hvorefter der, hvis en maj stemning inden for et forbund ikke har vist en stemmedeltagelse på 75 pct. af de stemmeberettigede medlemmer, af en dertil kompetent forsamling skal træffes en stemmeafgørelse for de resterende stemmer op til 75 pct.* Ved udregningen af det samlede resultat for de forskellige inddragne fag skal, hvor afgørelsen er truffet ved urafstemninger, disse - eventuelt i forbindelse med den kompetente forsamling supplerende stemmeafgivning - lægges til grund, medens, hvor afgørelsen er truffet alene af kompetente forsamlinger, afstemningerne inden for disse benyttes som fordelingsgrundlag. I de tilfælde, hvor der inden for afstemningsområdet anvendes både urafstemning og afgørelse alene ved kompetent forsamling, beregnes stemmeafgivningen saaledes: Man udregner, hvor stor stemmeafgivningsprocenten har været for de afstemningsområder som helhed, hvor urafstemning anvendes, saaledes at der for forbund, hvor stemmedeltagelsen har været mindre end 75 pct., og hvor derfor den kompetente forsamling har truffet en stemmeafgørelse for de resterende medlemmer op til 75 pct., regnes med en stemmeafgivningsprocent på 75. Det samlede medlemstal inden for det område, hvor afgørelse træffes alene af en kompetent forsamling, reduceres derefter i forhold til den udfundne stemmeafgivningsprocent inden for urafstemningsområdet. Det saaledes reducerede medlemstal fordeles mellem ja- og nej-stemmer i samme forhold som de på den kompetente forsamling afgivne stemmer, og de herved fremkomne stemmetal sammenlægges derefter med stemmetallene fra urafstemningsområdet.

Såvel reglerne om afstemning vedrørende enkelte mæglingforslag som vedrørende sammenkædede forslag har været drøftet i kommissionen, jfr. nedenfor under afsnit II, punkterne 4 og 5 (side 43 og 46).

E. Udsættelse af **varslede** arbejdsstandsninger.

I loven af 1927 blev der indsat en bestemmelse i § 3 gående ud på, at »når forligsmanden har besluttet at mægle eller mægler til hindring af en truende arbejdsstandsning, kan han på hvilket som helst tidspunkt før eller under forhandlingerne som betingelse for mæglingen stille *krav til parterne om, at arbejdsstandsningen ikke iværksættes*, forinden forhandlingerne af forligsmanden er erklæret for afsluttede. Kravet kan dog højst omfatte et tidsrum af en uge og kan under samme arbejdsstrid kun stilles én gang.« Denne bestemmelse har siden stået uændret, men den har været drøftet i nærværende kommission, jfr. foran i kapitel III vedrørende kommissionens forslag til ændring af lovens § 3, stk. 3 (side 27 ff.).

F. Suspension af arbejdsstandsninger.

Loven har ikke på noget tidspunkt indeholdt bestemmelser om en ret for forligsmanden til *at suspendere arbejdsstandsninger under afstemninger om forligsmandens mæglingforslag*, men spørgsmålet har været debatteret i nærværende kommission, jfr. nedenfor under afsnit II, punkt 6 (side 49), og i forbindelse med drøftelsen af kommissoriets punkt 3 (livsvigtige områder), jfr. foran kapitel III, side 24 ff.

G. Offentliggørelse af mæglingforslag.

En bestemmelse om *offentliggørelse af mæglingforslag* fandtes allerede i loven af 1910, hvor det hed, at et mæglingforslag ikke måtte offentliggøres uden begge parters samtykke, med mindre arbejdsstandsning fandt sted, og forligsmanden havde afsluttet sin virksomhed i vedkommende sag.

Da bestemmelsen viste sig uhensigtsmæssig, bl. a. fordi det ved afstemning om mere omfattende mæglingforslag ikke vil kunne undgås, at et stort antal personer må få kendskab til forslagens indhold, uanset om der er givet tilladelse til offentliggørelse eller ej, og da bestemmelsen endvidere på en uheldig måde kunne udnyttes af kredse, der måtte være interesseret i at modvirke forslagens vedtagelse, uden at de kredse, der måtte være stemt for forslaget, kunne argumentere derfor på grund af forslagens hemmeligholdelse, formuleredes bestemmelsen i loven af 1921 således, at det er forligsmanden, der bestemmer, om forslaget må offentliggøres, forinden begge parters svar på mæglingforslaget foreligger. Denne bestemmelse gælder vedblivende og har været drøftet i nærværende kommission, jfr. nedenfor under afsnit II, punkt 7 (side 49).

Det samme gælder en i 1934 indsat sålydende bestemmelse: »Om stemmeresultaterne, således som de fremkommer i afdelingerne, forbundene eller hovedorganisationerne, må intet offentliggøres eller meddeles, før forligsmanden har offentliggjort hovedresultatet«, samt en også i 1934 indsat straffebestemmelse, hvori det bl. a. hedder, at det anses som en meget skærpene omstændighed, at meddelelse er tilflydt offentligheden, også selv om dette sker gennem pressen i form af »forlydender«.

n. KOMMISSIONENS FORHANDLINGER OM FORLIGSMANDSLOVENS BESTEMMELSER.

I kommissoriet for nærværende kommission er det som foran omtalt pålagt kommissionen på grundlag af drøftelserne vedrøren-

de indførelse af forhandlingsregler, af beti-meligheden af en revision af Septemberforli-get og vedrørende de arbejdsområder, hvor

arbejdsstandsninger vil medføre virkninger af særlig alvorlig karakter over for samfundets livsvigtige funktioner, »at tilkendegive sine synspunkter med hensyn til behovet for at foretage ændringer i loven om mægling i arbejdsstridigheder«.

Spørgsmålet har været gjort til genstand for drøftelse i plenarmøder og i et udvalg (jfr. foran side 8). Der er herunder opnået enighed om en række ændringsforslag (gengivet samlet nedenfor i kapitel VII A (side 52); i kapitel VII B (side 55) er anført kommissionens forslag til bemærkninger). Forslagene har dels til formål at tilpasse loven under hensyn til de forhandlingsregler af 11. januar 1957, der er omtalt foran i kapitel I, dels er de afledet af ønsket om at gøre mæglingsinstitutionen mere effektiv under arbejdsforhandlingerne.

Af landbrugets arbejdsgiverrepræsentanter i kommissionen er der fremsat forslag (gengivet som bilag 20, side 162) vedrørende en principiel ændring af forligsinstitutionens stilling. Forslaget er ikke realitetsbehandlet af kommissionen, der senere vil drøfte, hvorvidt forslaget kan anses for at falde ind under kommissoriet.

I det følgende skal nærmere redegøres for de spørgsmål, som kommissionen har drøftet i denne forbindelse, samt for den stilling, som kommissionen har taget hertil, idet der, for så vidt angår kommissionens ændringsforslag til løsning af kommissoriets punkt 3 (livsvigtige områder), henvises til kapitel III.

1) Om tidspunktet for forligsmandens indgriben.

*Forhandlingsregler nes § 2, stk. 3,
samt § 5, smh. med lovens § 3, stk. 1.*

Efter forhandlingsreglernes *) § 2, stk. 3, kan forligsmanden allerede den 20. december anmodes om at tiltræde hovedorganisationernes forhandlingsudvalg. Endvidere er

*) Her og i det følgende menes med »forhandlingsreglerne« de af hovedorganisationerne (d. v. s. Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund) vedtagne nye forhandlingsregler. Aftalen herom er indgået den 21. december 1956 og blev vedtaget af de resp. kompetente forsamlinger den 11. januar 1957 (se bilag 4, side 80).

det i forhandlingsreglernes § 5 foreskrevet, at hovedorganisationerne, hvis deres indbyrdes forhandlinger om ikke-generelle krav i perioden fra den 16. januar eller tidligere ikke fører til enighed, og hvis de heller ikke kan opnå enighed om at få resterende uoverensstemmelser om sådanne spørgsmål behandlet i et fællesudvalg, viderefører stridspunkterne til behandling i forligsinstitutionen.

Efter lovens § 3, stk. 1, forudsætter forligsmandens indgriben imidlertid dels, at der er grund til at befrygte arbejdsstandsning, eller at arbejdsstandsning er indtrådt, dels at forligsmanden tillægger stridens virkninger og omfang samfundsmæssig betydning, dels endelig, at forhandlinger mellem parterne er ført og fra en af siderne er erklæret afsluttet uden resultat.

Såvel fra arbejdsgiver- som fra arbejder-side i kommissionen er det fremhævet, at det er af betydning, at forhandlingerne i forligsinstitutionen afsluttes så betids, at ændringerne i overenskomsterne kan træde i kraft ved de gamle overenskomsters udløbstid, et synspunkt, der i øvrigt også allerede nu har fundet udtryk i den gældende lovs § 9, idet det heri hedder, at »forligsmand og mæglingsmand bør ved arbejdets tilrettelæggelse tilstræbe, at forhandlingerne kan være endeligt afsluttet inden det tidspunkt, til hvilket parterne i henhold til de afgivne varsler om arbejdsstandsning kunne frigøre sig for overenskomsterne«.

Forligsinstitutionens repræsentant i kommissionen har med hensyn til bestemmelsen i lovens § 9 gjort opmærksom på, at det er et faktum, at det under overenskomstsituationerne efter krigen har været umuligt at få forhandlingerne i forligsinstitutionen og afstemningen om mæglingsforslaget afsluttet inden den 1. marts. Dette hænger sammen med, at organisationerne ikke har overholdt deres egne forhandlingsfrister, og at det som følge heraf har været meget vanskeligt at få samlet organisationernes forhandlere til møder i forligsinstitutionen så tidligt som ønskeligt under hensyn til det meget omfattende konfliktstof, der har ligget på forligsinstitutionens bord.

Et middel til at bøde på dette forhold vil det antagelig være, at forligsinstitutionen får mulighed for at gribe ind i forhandlingerne på et tidligere tidspunkt end nu. Der er da også i kommissionen enighed om ved ændring af lovens § 3, stk. 1, at søge tillagt forligsmanden udtrykkelig bemyndigelse hertil, således at indgriben skal kunne finde sted, *selvom* der ikke er varslet arbejdsstandsning, og *selvom* forhandlingerne ikke af nogen af parterne er erklæret for afsluttede uden resultat.

En sådan ændring kan efter kommissionens opfattelse udtrykkes ved som nyt 2. punktum i § 3, stk. 1, at indsætte følgende:

»Endvidere kan forligsmanden af egen drift eller på foranledning af en af parterne på et tidligere tidspunkt yde sin medvirken til tilvejebringelse af nye overenskomster, selv om de mellem parterne førte forhandlinger ikke er erklæret afsluttet uden resultat.«

2) Om tidspunktet for mæglingmændenes indgriben.

F or handling s re gierne s § 3, stk. 2, smh. med lovens § 8, stk. 3.

Efter forhandlingsreglernes § 3, stk. 2, kan hver af parterne i underorganisationsforhandlingerne anmode om mæglingmand allerede fra forhandlingernes begyndelse. Efter lovens § 8, stk. 3, er en sådan adgang til at indsætte mæglingmand imidlertid begrænset til »større faglige områder af vidererækkende betydning«.

Af forligsinstitutionens repræsentant er det fremhævet i kommissionen, at den nu gældende hjemmel til at indsætte mæglingmænd i forhandlingerne i underorganisationerne kun ganske enkelte gange har været benyttet af organisationerne, og at en begæring herom hver gang er blevet imødekommet. En udvidelse af denne ordning nødvendiggør imidlertid en forøgelse af antallet af mæglingmænd, hvilket kan medføre visse vanskeligheder, da kun et begrænset antal kvalificerede emner står til rådighed. Forligsinstitutionen er imidlertid kun interesseret i at med-

virke til en sådan udvidelse af den bestående ordning.

Under kommissionens behandling af dette spørgsmål i relation til ændringer i forligsmandsloven er det blevet fremhævet, at det må anses for rigtigt, at mæglingmændene eventuelt kan inddrages i forhandlingerne på et meget tidligt tidspunkt, samtidig med eller muligvis allerede forinden hovedorganisationerne går ind i underorganisationernes forhandlinger.

Der har herefter i kommissionen været enighed om, at loven bør ændres på dette punkt, og om følgende formulering i stedet for lovens § 8, stk. 3:

»På begæring af parterne (hovedorganisationerne) eller en af dem kan forligsinstitutionen bestemme, at mæglingmanden skal træde til som forhandlingsleder allerede under forhandlingerne i underorganisationerne.«

Som følge af den udvidelse af mæglingmændenes arbejde, der således bliver tale om, anser kommissionen det for nødvendigt, at antallet af mæglingmænd, der i lovens § 7, stk. 1, er fastsat til maksimalt 12, udvides, idet der allerede under den nu gældende ordning til tider har været lagt stærkt beslag på såvel de nuværende 12 mæglingmænd som deres 3 stedfortrædere. Man finder det rigtigt at stille forslag om udvidelse af det maksimale antal mæglingmænd til 21, medens man ikke mener, at en udvidelse af det i lovens § 7, stk. 2, fastsatte maksimale antal af 3 stedfortrædere for mæglingmændene er nødvendig.

I sammenhæng med spørgsmålet om sikring af rettidig afslutning af forhandlingerne om nye overenskomster, jfr. bestemmelsen i lovens § 9, har det været drøftet eventuelt gennem lovgivningen at *sikre en vis tilbagevirkende kraft af gennemførte ændringer i mæglingforslag, dersom afstemningen ikke kan afsluttes inden udløbstiden for de gældende overenskomster.*

Ved gennemførelsen af de nye forhandlingsregler er hovedorganisationerne kommet ind på dette spørgsmål, idet de ved

reglernes § 10 er blevet enige om at tilstræbe, at overenskomstforhandlingerne bringes til afslutning inden udløbstiden. For så vidt der mellem hovedorganisationerne før 1. marts er opnået enighed om de generelle krav, skal de ændringer, hvorom man er enedes, og som vedrører arbejds løn, overarbejdstid, skifteholdsbetaling eller lignende ændringer af rent lønmæssig karakter, træde i kraft fra begyndelsen af den første lønningsuge efter 1. marts. For så vidt en sådan enighed opnås på en senere dato, skal de ovennævnte ændringer af rent lønmæssig karakter have tilbagevirkende kraft fra begyndelsen af den første lønningsuge, efter at enighed — med eller uden forligsmandens medvirken — er opnået mellem hovedorganisationernes forhandlingsudvalg. Det er dog en forudsætning, at enighed om overenskomsternes forlængelse er opnået uden arbejdsstandsning. **For** månedslønnede træder under samme forudsætninger de lønmæssige ændringer i kraft **fra** begyndelsen af lønningsperioden.

Der er i kommissionen enighed om, at den bedste løsning er, at nye overenskomster afsluttes inden udløbstiden, og at dette i sidste instans er et spørgsmål om i tide at kunne stille kompetente forhandlere fra hovedorganisationerne til rådighed for forligsinstitutionen og om villighed til at »slutte« før i sidste øjeblik. For forligsinstitutionens vedkommende vil den foran omtalte udvidelse af mæglingmændenes antal formentlig bidrage til at sikre mulighederne for rettidig afslutning af forhandlingerne. Der er herefter enighed om, at yderligere ændring af loven på dette punkt ikke bør søges gennemført på nuværende tidspunkt.

3) Om forligsmandens ret til sammenkædning.

Forhandlingsreglernes § 8, stk. 4, smh. med lovens §11.

Forhandlingsreglernes § 8 omhandler opdeling i afstemningsmæssig henseende af arbejdsmarkedet i 8 områder, der som hovedregel hvert omfatter en gruppe af beslægtede fag, hvis overenskomstforhold afstemnings-

mæssigt behandles under ét, og således at den enkelte gruppe ved afstemninger ikke skal kunne sammenkædes med de øvrige grupper.

Begge hovedorganisationer har i denne forbindelse udtalt, at man ønsker, at forhandlingsreglerne skal have lov til at fungere efter deres ordlyd. Der er her tale om noget nyt og uprøvet, og organisationerne er enige om, at lovbestemmelser ikke må være til hinder for at få ført forhandlingsreglerne ud i livet. Det findes samtidig rigtigt, at der ikke foretages større ændringer i loven end absolut nødvendigt for at administrere de nye regler.

Under forhandlingerne i kommissionen har det synspunkt været fremført, at ændring af lovens sammenkædningsregler som følge af forhandlingsreglernes § 8, stk. 4, næppe skulle være absolut nødvendig, dels fordi loven selv anvender udtrykket, at forligsmanden om stillede mæglingsforslag kan »bestemme, at disse *delvis* eller fuldt ud skal betragtes som en helhed«, dels fordi de nye regler efter ordlyden kun er vedtaget **for** førstkommande overenskomstsituation, dels og navnlig fordi forligsinstitutionens repræsentant betragter det som en selvfølge, at en forligsmand vil undlade at dekretere fælles afstemning i videre omfang, end hovedorganisationerne måtte være enige i.

For forligsinstitutionen vil der ikke være nogen teknisk vanskelighed ved at stille flere af hinanden uafhængige mæglingsforslag, og da man fra arbejderside har fastholdt, at lovens § 11 bør ændres, idet man ønsker det gjort klart, at forhandlingsreglernes opdeling **af** overenskomsterne i grupper skal respekteres ved afstemninger om mæglingsforslag, er kommissionen enedes om at søge spørgsmålet løst ved en sålydende tilføjelse til lovens § 11, stk. 1 (i kommissionens forslag § 12, stk. 2):

»For så vidt der mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund findes en gældende aftale om, at deres overenskomstområde skal opdeles i grupper, **der** hver for sig skal tage stilling til forslag til nye overenskomster, er forligsmanden afskåret fra at kræve disse gruppers mæglingsfor-

slag sammenkædet. Tilsvarende regel gælder for mæglingforslag, omfattende arbejdsgiver- og arbejderorganisationer, der er medlemmer af andre hovedorganisationer, for så vidt disse har truffet lignende aftale om opdeling af underorganisationerne i grupper.«

Kommissionen har været opmærksom på, at denne begrænsning af forligsmandens adgang til i en samlet overenskomstsituation at sammenkæde alle mæglingforslag og derved få hele situationen udløst gennem en fællesafstemning - i realiteten en tilbagevenden til den før 1934 gældende retstilstand, jfr. foran side 36 - kan føre til, at mæglingforslaget bliver vedtaget for nogle af de 8 grupper, men forkastet af andre, således at den tilstræbte samlede udløsning af overenskomstsituationen ikke sker. Over for denne risiko må man imidlertid fremholde udsigten til større ansvarsbevidsthed under medlemmernes afstemning over mæglingforslag.

For de tilfælde, hvor der under en overenskomstsituation ikke foreligger organisationsmæssige regler om begrænsning af sammenkædningen, opretholdes de i den nugældende lovbestemmelse hjemlede beføjelser for forligsmanden.

4) Om afstemningsreglerne.

Afstemninger i organisationerne i anledning af overenskomstsituationer kan angå forslag, der omfatter et *enkelt* eller *flere* fag. Forslagene kan enten være tilvejebragt ved *forhandling mellem* repræsentanter for de interesserede *parter* (underorganisationer eller hovedorganisationer) eller være stillet som *mæglingforslag* af forligsmanden.

Som følge af den store betydning, ordningen af overenskomstforholdene har, foreligger der en samfundsmæssig interesse i, at afstemningerne om disse forslag gennemføres efter regler, der så vidt muligt sikrer et resultat, som er et sandt udtryk for stillingen inden for den eller de pågældende organisationer. Trangen til sådanne regler vil ganske naturligt være stærkest på arbejderside, hvor det ved urafstemning kan dreje sig om en meget talstærk kreds af stemmeberettigede.

De heromhandlede afgørelser i underorganisationerne på arbejderside angående overenskomstforhold bliver i praksis, jfr. nærmere nedenfor side 46 ff., hyppigst truffet ved urafstemning blandt alle stemmeberettigede medlemmer, kun sjældent ved afstemning i den kompetente forsamling. Om urafstemning eller afgørelse ved kompetent forsamling skal anvendes, og hvilke nærmere regler for afstemningerne der skal følges, må efter almindelige foreningsregler bestemmes af underorganisationen, medmindre hovedorganisationen eller lovgivningen har gjort indskrænkning i denne selvbestemmelsesret, hvilket de ovennævnte samfundsmæssige hensyn kan tænkes at give anledning til.

A. Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt en organisation skal anvende *urafstemning eller afgørelse ved kompetent forsamling*, har der ikke hidtil af hovedorganisationerne eller lovgivningsmagten været truffet nogen for organisationerne bindende bestemmelser, og der stilles ikke fra kommissionens side forslag om at gøre nogen indskrænkning i organisationernes selvbestemmelsesret i så henseende.

B. Hvad dernæst angår de *nærmere regler for afstemningerne* — ved urafstemning eller i kompetent forsamling — indeholder derimod *forligsmandslovens §§ 10 og 11* regler angående mæglingforslag stillet af forligsmanden og *forhandlingsreglerne af 11. januar 1957* regler om de af organisationerne selv tilvejebragte forslag.

a. Om *mæglingforslag* stillet af forligsmanden bestemmer *forligsmandsloven* i § 10, stk. 1, som generel regel, gældende *både for urafstemning og afstemning i kompetent forsamling*, at mæglingforslaget skal forelægges i forligsmandens affattelse, at der kun kan afgives rene ja- og nej-stemmer, at enhver afstemning skal foregå hemmeligt og skriftligt, og at organisationen så vidt muligt skal drage omsorg for, at alle stemmeberettigede medlemmer forud får adgang til at gøre sig bekendt med forslaget.

1. Om afgørelse ved *kompetente forsamlinger* indeholder loven i øvrigt kun bestemmelser om sammenkædede forslag i § 11, stk. 2, og kun for de tilfælde, hvor afgørelse træffes alene ved kompetent forsamling. Efter disse bestemmelser skal »afstemningerne inden for disse (de kompetente forsamlinger) benyttes som fordelingsgrundlag«.

2. Om *urafstemninger* giver loven derimod detaljerede regler, der sondrer mellem mæglingforslag, som kun omfatter *et enkelt fag*, og mæglingforslag, der som følge af forligsmandens sammenkædningsret efter lovens § 11, stk. 1 og 2, omfatter *flere fag*.

Om de førstnævnte forslag bestemmer § 10, stk. 2, at der, hvis mindst 75 % af samtlige stemmeberettigede medlemmer har deltaget i afstemningen, kræves over 50 % nej-stemmer blandt de stemmedeltagende til forkastelse, og at denne procent forhøjes på en nærmere angiven måde, hvis stemmeafgivningsprocenten har været under 75, samt endelig, at et forslag anses som vedtaget, dersom stemmedeltagelsen ikke har andraget 25 % af de stemmeberettigedes antal.

For de sammenkædede forslag er det i § 11, stk. 2, fastsat, at de ved urafstemning afgivne stemmer, for så vidt de ligger under 75 % af samtlige stemmeberettigede medlemmer, af den kompetente forsamling skal suppleres op til 75 %. Det er endvidere fastsat, hvorledes det samlede stemmetal skal opgøres i tilfælde, hvor nogle af de inddragne fag har benyttet urafstemning, og andre har stemt ved kompetent forsamling.

De to sæt lovregler om urafstemning tjener det samme formål, nemlig så vidt muligt at sikre, at afstemningsresultatet giver et sandt billede af stillingen inden for underorganisationerne.

Denne ordning med to sæt forskellige regler foreslår kommissionen ophævet, jfr. nærmere nedenfor under b.

Om *den kompetente forsamlings fremgangsmåde* i de ovennævnte tilfælde, hvor den efter lovens § 11 skal foranstalte en supplerende af de ved urafstemning afgivne stemmer op til 75 %, findes der ikke i loven eller i vedtagelser af hovedorganisationerne nærmere bestemmelser, bortset fra, at de ovennævnte regler i lovens § 10, stk. 1, om hemmelig og skriftlig afstemning m. m. må anses gældende også her.

En af kommissionen foretaget undersøgelse (jfr. nærmere nedenfor side 46) *af afstemningsmetoderne i de enkelte forbund viser*, at spørgsmålet behandles meget forskelligt. På spørgsmålet om, hvorvidt der i forbundenes love findes regler om supplerende af stemmetal, svarer 14 af ialt 54 forbund ja, medens 40 svarer nej. Faktisk suppleres der dog naturligvis i overensstemmelse med forligsmandslovens påbud op i alle forbund, når dette er fornødent, men en del forbund erklærer, at de ikke har regler herom, fordi de ikke har brug for dem. Det kan f. eks. gælde forbund med stemmepligt. Angående fremgangsmåden ved suppleringen indeholder besvarelsenerne følgende: Ét forbund supplerer altid med lutter ja-stemmer, og to forbund gør det, hvis forhandlingsudvalget er gået ind for forslaget. 31 forbund supplerer med ja- og nej-stemmer i samme forhold, hvorefter stemmetallet i den kompetente forsamling har fordelt sig, og 7 forbund i samme forhold, hvori stemmerne ved urafstemningen er faldet. De resterende 13 forbund har ikke besvaret spørgsmålet direkte, men 8 af disse forbund meddeler, at spørgsmålet ikke er aktuelt for dem, da afstemningsprocenten altid ligger over 75.

Disse oplysninger fra forbundene om de nu anvendte afstemningsformer, når den kompetente forsamling skal supplere stemmetal op til 75 % af de stemmeberettigedes antal, kan give anledning til overvejelser, dels om fordelingen af de afgivne stemmer, dels om selve afstemningsmåden. Flere forbund nævner således, at de supplerende stemmer fordeles efter forskellige forud fastsatte regler. Sådanne aftaler synes at stride mod lovens bestemmelse i § 10, 1. stk., om,

at enhver afstemning om mæglingsforslaget skal foregå hemmeligt og skriftligt. Ganske vist er det under forhandlingerne i landstinget i 1940 af socialministeren udtalt, at »det naturligvis står den kompetente forsamling frit for, om den vil lægge alle sine stemmer som ja-stemmer eller som nej-stemmer eller fordele dem«, men heri ligger næppe, at de enkelte medlemmer af de kompetente forsamlinger *på forhånd* kan bindes til en bestemt afstemning.

Der er i kommissionen enighed om, at der bør skabes sikkerhed for, at bestemmelsen om hemmelig og skriftlig afstemning kommer til anvendelse både ved urafstemninger og ved afstemninger i kompetente forsamlinger, og såvel ved afstemninger i arbejdsgiver- som i arbejderorganisationer. Kommissionen foreslår derfor, at den nugældende bestemmelse i lovens § 10, 1. stk., 2. punktum (i kommissionens udkast § 10, 1. stk., 3. punktum) affattes således:

»Enhver afstemning om mæglingsforslaget — såvel ved urafstemning som i kompetent forsamling, og såvel i arbejdsgiver- som i arbejderorganisationer - skal foregå hemmeligt og skriftligt«.

Som nyt punktum tilføjes herefter:

»Bestemmelser i love og vedtægter om, hvorledes den kompetente forsamlings enkelte medlemmer skal stemme, er ugyldige«.

Der er endvidere inden for kommissionen enighed om, at der tiltrænges en lovregel om, *hvorledes de kompetente forsamlinger bør gå frem ved suppleringsreglen af de ved urafstemning afgivne stemmer*, og at denne regel efter de synspunkter, der ligger til grund for suppleringsreglen, bør gå ud på, at suppleringen sker på samme måde, som hvor afstemningen foretages alene ved kompetente forsamlinger, d. v. s. således at afstemningerne inden for den kompetente forsamling benyttes som fordelingsgrundlag. En bestemmelse herom foreslås derfor indsat i kommissionens udkast til lovens § 11, som næstsidsste punktum, affattet således:

»Det antal stemmer, der på denne måde skal lægges til de stemmetal, der er fremkommet ved urafstemningen, fordeles mellem

ja- og nej-stemmer i samme forhold, hvori der er afgivet ja- og nej-stemmer i den kompetente forsamling.«

Eksempel: Er der inden for et forbund 10.000 stemmeberettigede, og kun 5.000 har afgivet stemmer ved urafstemning, skal den kompetente forsamling supplere op til 7.500 stemmer, altså med 2.500 stemmer. Afgives i den kompetente forsamling 5 stemmer, får hver stemme en vægt af 500 stemmer, og er 3 stemmer i den kompetente forsamling ja og 2 nej, skal stemmetallene fra urafstemningen suppleres med 1.500 ja-stemmer og 1.000 nej-stemmer.

b. For afstemningen om *overenskomstforslag, tilvejebragt af organisationerne selv*, var tidligere de i de enkelte underorganisationers love om afstemning fastsatte, meget forskelligartede regler gældende. Nu bestemmer derimod de *nye forhandlingsregler* af 11. januar 1957, at såvel de afstemninger, som skal foretages inden for hver af de i § 8, stk. 1, nævnte grupper af fag, som de afstemninger, der skal foretages, hvor et overenskomstforslag er fremkommet ved direkte forhandling mellem et enkelt fags parter, skal følge forligsmandslovens regler. Eventuelle afvigende bestemmelser i de enkelte organisationers love om afstemninger kommer herefter ikke mere til anvendelse ved afstemninger om overenskomstforslag.

Det er oplyst over for kommissionen, at man herved, i hvert fald fra arbejderside, har forudsat, at lovens ovenfor nævnte sondring mellem forskellige regler om urafstemninger i § 10 og i § 11 kunne ophæves, således at § 11-reglerne kunne udvides til at gælde alle mæglingsforslag, også dem, der kun omfatter et enkelt fag, og særreglen i § 10 derfor bortfalde.

I kommissionen er der enighed om, at den simplificering af de nugældende indviklede afstemningsregler, som tilsigtes i forhandlingsreglernes § 8, stk. 4, og i § 9, er heldig og tiltrængt, og at den kun fuldt ud opnås ved en lovændring i den anførte retning. Da dernæst § 11-reglen findes at give en lige

så god garanti for et forsvarligt afstemningsresultat som § 1 O-reglen, og da § 1 O-reglen ikke ville være egnet til anvendelse ved afstemninger om sammenkædede forslag, *stiller kommissionen forslag om, at afstemningsreglen i § 10 udgår, og at alle urafstemninger bringes ind under reglen i § 11* om eventuel supplerung ved kompetent forsamlings foranstaltning op til 75 % af samtlige stemmeberettigedes antal. Forslaget herom er optaget i forslaget til lovens § 11, stk. 1, hvis samlede ordlyd herefter bliver:

»Inden for hvert forbund (fagforening, fagforeningsafdeling) træffes afgørelsen *af dets stilling til et mæglingsforslag* enten ved urafstemning eller af en dertil kompetent forsamling. Dersom en urafstemning inden for et forbund (fagforening, fagforeningsafdeling) ikke har vist en stemmedeltagelse på 75 % af de stemmeberettigede medlemmer, skal den dertil kompetente forsamling træffe en stemmeafgørelse for de resterende stemmer op til 75 %. *Det antal stemmer, der på denne måde skal lægges til de stemmetal, der er fremkommet ved urafstemningen, fordeles mellem ja- og nej-stemmer i samme forhold, hvori der er afgivet ja- og nej-stemmer i den kompetente forsamling.* Blanke og andre ugyldige stemmesedler medregnes ikke ved opgørelsen af en urafstemnings resultat«.

Den tidligere omtalte undersøgelse af afstemningsmetoder m. v. i de enkelte forbund (jfr. i øvrigt nedenfor side 47) har vist, at næsten alle forbund anvender urafstemning til afgørelse af spørgsmål vedrørende ændringer af overenskomsterne. Ved afstemningen om det store mæglingsforslag i 1956 nåede blandt 52 forbund de 33 op på mindst 75 % stemmedeltagelse ved urafstemning, medens 19 forbund måtte foretage supplerung med ialt 45.958 stemmer eller knapt 10 % af de 52 forbunds samlede antal af stemmeberettigede medlemmer. Imidlertid angår den foreslåede ændring jo kun de sjældne tilfælde, hvor afstemning finder sted om forslag, der alene vedrører et enkelt fag, således at virkningen af ændringen er af beskeden omfang. Det skal herved bemærkes, at supplerung af stemmetallene som nævnt

ikke har samme betydning i disse tilfælde som ved sammenkædede forslag, da det enkelte forbunds afstemning ikke almindeligvis får direkte virkninger for andre forbund.

5) Om intensivering af interessen for afstemningerne om mæglingsforslag.

a. Fra forskellig side i kommissionen har man henledt opmærksomheden på arbejderne alt for lave *stemmeprocent* ved urafstemninger om mæglingsforslag. Man har derfor rejst spørgsmålet om ændring af formen for afstemning, idet man finder det rimeligt at tilstræbe større tilslutning til afstemningerne, end man hidtil har kunnet opnå, i hvert fald inden for mange forbund. Man er på den anden side opmærksom på, at det sikkert vil være bedre, om de enkelte organisationer selv løser spørgsmålet, end at lovgivningsmagten griber ind, idet der her er tale om et forhold, som først og fremmest må betragtes som et indre organisationsanliggende.

I forligsmandsloven har der hidtil kun været en enkelt bestemmelse, som kan tænkes at øve indflydelse på interessen for afstemningen, nemlig bestemmelsen om, at medlemmerne bør gøres bekendt med indholdet af mæglingsforslaget. Det hedder i § 10, stk. 1, herom: »Før en afstemning finder sted, skal organisationen så vidt muligt drage omsorg for, at alle stemmeberettigede medlemmer får adgang til at gøre sig bekendt med mæglingsforslaget i dets helhed.«

Inden for kommissionen har man drøftet de forskellige muligheder for forbedringer uden dog at være nået til et konkret forslag. Man har således været inde på muligheden for at *sende stemmematerialet* ud til hjemmene, at etablere *særlige afstemningssteder* og eventuelt *særlige afstemningstider* som ved politiske valg, ligesom man har været inde på muligheden af, at hovedorganisationerne umiddelbart før afstemningen gennem *radioen* skulle have lejlighed til at give den fornødne saglige redegørelse for et mæglingsforslags indhold og betydning.

Der har under drøftelserne været yttret tvivl om, hvorvidt den foreslåede radioredegørelse fra hovedorganisationernes side var praktisk gennemførlig; dels kan det være betænkeligt, at oppositionen ikke kan få lejlighed til at komme til orde, dels skal der ikke alene stemmes om et mæglingsforslag, men også om de forhandlingsresultater, parterne selv er nået frem til.

b. For at få belyst, hvorledes de enkelte forbund gennemfører afstemningerne, har kommissionens sekretariat iværksat en nærmere undersøgelse af det rejste spørgsmål, idet man efter forhandling med De samvirkende Fagforbund har udsendt et *spørgeskema* (gengivet som bilag 21, side 164) til alle interesserede fagforbund under De samvirkende Fagforbund samt enkelte udenfor stående forbund *vedrørende den hidtil anvendte fremgangsmåde ved urafstemninger om mæglingsforslag*.

De adspurgte organisationer har praktisk taget alle svaret på henvendelsen. Efter frarortering af de besvarelser, der vedrører Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund, der stemmer ved kompetent forsamling, samt tjenestemandorganisationer og andre organisationer, der almindeligvis ikke deltager i urafstemninger om de store mæglingsforslag, er der blevet 54 besvarelser tilbage. Alle disse besvarelser vedrører forbund, der er medlemmer af De samvirkende Fagforbund, med undtagelse af 2 (Mælkeindustriarbejdernes Forbund og Bryggeriarbejderforbundet).

Spørgeskemaet indeholder 10 hovedspørgsmål, hvoraf de fleste har kunnet besvares med ja eller nej. I det følgende gives en redegørelse for de indkomne besvarelser, idet der for hvert enkelt punkt tilføjes de bemærkninger, som kommissionen har fundet anledning til at fremsætte.

Spørgsmål 1. Benytter Deres organisation urafstemning?

Alle forbund har svaret ja til dette spørgsmål.

Spørgsmål 2. Er den benyttede afstemningsform fastlagt i love eller vedtægter?

42 forbund svarer, at afstemningsformen er fastlagt i love eller vedtægter, medens 12 forbund svarer nej. Blandt disse 12 forbund er af større organisationer: Kvindeligt Arbejderforbund, Skrædderforbundet og Keramisk Forbund.

Der er i kommissionen enighed om, at der ikke er grund til at gennemføre en lovbestemmelse om dette spørgsmål.

Spørgsmål 3—4. Hvilken fremgangsmåde benyttes ved afstemningen?

Kun 18 forbund anvender én enkelt afstemningsform, heraf 7 på generalforsamling, 5 på arbejdspladserne, 1 på særlige afstemningssteder og 5 ved udsendelse af stemmesedler. I alle de øvrige 36 forbund anvendes forskellige kombinationer af afstemningsformerne. Blandt disse kombinationer optræder hyppigst generalforsamling + fagforeningskontor (15 gange), generalforsamling + fagforeningskontor + arbejdsplads (6 gange), medens forskellige andre kombinationer optræder i ialt 15 tilfælde med 1, 2 eller 3 gange hver. 11 af disse kombinationer havde generalforsamling som den ene mulighed.

Langt de fleste arbejdere har således ifølge besvarelserne lejlighed til at stemme på en generalforsamling. Dette gælder i 39 af de 54 forbund, men blandt de 15 forbund, hvor dette ikke er tilfældet, er mange små og kun få store.

Af andre afstemningsformer, der anvendes særlig hyppigt, kan nævnes afstemning på fagforeningskontorerne (30 forbund), afstemning på arbejdspladserne (21 forbund), andre særlige afstemningssteder, f. eks. på kontrolkontorerne (3 forbund), medens 19 forbund i større eller mindre omfang sender stemmesedler til medlemmerne personligt. Det sidste sker især i små forbund samt i særlige tilfælde, f. eks. hvor medlemmerne bor spredt; endvidere benytter enkelte forbund udsendelse til medlemmer, der er syge, eller som er indkaldt til militærtjeneste.

Man har undersøgt, om der findes en

sammenhæng mellem den anvendte afstemningsform og stemmedeltagelsen ved afstemningen i 1956. Der synes dog ikke at være en sådan sammenhæng, og kommissionen finder derfor ikke, at der er grund til at søge afstemningsformen ændret ved lovbestemmelse. Snarere kan der måske opnås en aktivisering ved en stærk propaganda mellem medlemmerne, men dette spørgsmål kan formentlig kun løses af forbundene selv.

Et forhold, der kan tænkes at øve indflydelse på stemmedeltagelsen, er *den tid, der indrømmes medlemmerne til afstemningen*. I 1956 var mæglingforslaget for hovedorganisationernes område dateret 31. marts, og svaret skulle afgives den 12. april, således at der højst var 11 dage til afvikling af afstemningen. Da der går nogen tid med trykning af stemmemateriale, leje af lokaler o. l., kan denne frist nok forekomme ret kort. Det må anses for meget vigtigt, at afstemningen ikke gennemføres så hurtigt, at der ikke bliver tilstrækkelig tid til, at alle medlemmerne kan komme til at afgive deres stemme, herunder også de, der på grund af forskudt arbejdstid eller lignende har særlige vanskeligheder at overvinde. Da arbejde i holddrift som oftest forskydes fra uge til uge, vil en egentlig afstemningsperiode på over 6 hverdage ofte være nødvendig for at sikre, at alle får mulighed for at komme til at stemme.

Der er imidlertid i kommissionen enighed om, at den i lovens § 4, stk. 4, indeholdte bestemmelse, hvorefter forligsmanden efter samråd med parterne bestemmer fristen for afgivelse af svar på mæglingforslaget, giver en tilstrækkelig sikkerhed for, at der levnes tid nok til afstemningen, og der stilles derfor ikke forslag om ændring af den nævnte bestemmelse. - For Sømændenes Forbund og Søfyrbødernes Forbund er der enighed om, at særlige forhold gør sig gældende, og et særligt hensyn såvidt muligt bør tages ved fastsættelse af afstemningsfristen. Dette er imidlertid vanskeliggjort ved, at disse fag i forhandlingsreglerne er sat i gruppe sammen med landjordens transportoverenskomster, hvor en kortere afstemningstid er tilstrækkelig.

Spørgsmål 5. Hvilken kontrol øver organisationerne med, at de almindelige afstemningsregler overholdes?

a. På spørgsmålet om, *hvorvidt stemmesedlerne er forsynet med nummer eller navn*, svarer 14 ja og 40 nej.

I 2 af de tilfælde, hvor der svares ja, og hvor der kræves navn på stemmesedlerne, indsendes disse til en statsautoriseret revisor, der kontrollerer stemmeafgivelsernes rigtighed og foretager optællingen, eventuelt med bistand fra forbundsledelsen. Det drejer sig om Søfyrbøderforbundet og Sømændenes Forbund, hvis specielle forhold har ført til denne særlige afstemningsform.

I andre tilfælde er der blot tale om fortløbende numre, der formentlig kun tjener til at konstatere, om afstemning har fundet sted, idet en kupon med nummer bliver frarevet før optællingen. Denne ordning indeholder således næppe et brud på kravet om hemmelig afstemning.

Udleveringen af stemmesedlerne sker i de fleste tilfælde mod afstempling af medlemsbog eller -kort. I andre tilfælde udsendes stemmesedlerne til privat adresse på grundlag af stemmelister. I atter andre tilfælde sker udleveringen på arbejdspladserne, og der er da tilsyneladende kontrol fra forbundsledelsens side med, at der kun udleveres én stemmeseddel til hvert medlem. Fuldt betryggende behøver en sådan ordning imidlertid ikke at være, selv om ledelsen især i de mindre forbund og afdelinger kan bygge kontrollen på et nært personligt kendskab til medlemmerne, men fuld sikkerhed vil det formentlig også være vanskeligt at opnå.

Kommissionen finder alt i alt, at der ikke er grund til at indføre lovregler, som skulle sikre, at selve afstemningerne foregår på behørig måde, f. eks. således at ingen kan stemme to gange. Dette må kunne overlades til forbundene selv.

b. De *udfyldte stemmesedler* afleveres som regel enten til stemmeudvalg eller i stemmekasser. Den første metode kan ikke siges at være fuldt betryggende med hensyn

til overholdelse af hemmelighedsprincippet, idet stemmesedlerne ikke altid lukkes eller afleveres i kuvert. I nogle tilfælde foldes de blot sammen, og i andre tilfælde er der nummerering af sedlerne, der vil kunne give anledning til misbrug.

Det synes således ikke med de nu anvendte fremgangsmåder udelukket, at man i visse forbund vil kunne overvåge de enkelte medlemmers stemmeafgivning. Kommissionen har derfor overvejet, om der bør indføres lovregler til sikring af, at lovens forskrift i § 10 om, at afstemningerne skal være hemmelige, bliver overholdt, f. eks. en lovregel om, at stemmesedlerne skal være lukkede eller afleveres i lukket kuvert, samt at eventuelle navnekuponer eller lignende skal af-rives, inden stemmesedlen nedlægges i en stemmekasse. Man er imidlertid meget tilbage herfor, da det må antages, at hemmeligholdsprincippet i det store og hele overholdes i praksis, og at lovregler, der tilsigter at skabe yderligere sikkerhed i så henseende, næppe vil være effektive, med mindre de støttes af et uforholdsmæssigt omfattende kontrolsystem.

Spørgsmål 6. Stemmepligt findes for tiden i 11 af de af undersøgelsen omfattede 54 forbund, i 2 af dem dog kun delvis. Bøden for ikke at stemme er 2-5 kr., og i et enkelt tilfælde er det afdelingen, der har ansvaret for, at alle stemmer.

I 1956 var stemmedeltagelsen i disse forbund taget under ét ikke væsentligt større end i de øvrige forbund.

Der er kun 2 større forbund mellem de 9, der har fuld stemmepligt, og disse store forbund har en ret lav stemmedeltagelse. De øvrige forholdsvis små forbund har derimod en relativ god stemmedeltagelse, varierende fra 71 pct. til 90 pct.

Der kan næppe vindes meget ved en eventuel indførelse ad lovgivningens vej af almindelig stemmepligt; der er i kommissionen enighed om, at dette spørgsmåls løsning bør overlades til de enkelte organisationer.

Spørgsmål 7-8. Gives der medlemmerne lejlighed til at gøre sig bekendt med mæglingforslaget, og gives der en redegørelse for dets indhold?

Det første spørgsmål er besvaret bekræftende af alle forbund, men det synes dog ikke, som om alle medlemmer får tilsendt et eksemplar af mæglingforslaget eller uddrag deraf. I nogle tilfælde opslås forslaget på arbejdspladserne eller på afdelingskontorerne, og ellers oplæses det på generalforsamlingen.

Der gives almindeligvis både skriftlig og mundtlig vejledning om forslagens indhold og virkninger.

Da de generelle forslag som oftest vil blive gjort til genstand for udførlig omtale i pressen, idet disse forslag normalt ikke hemmeligholdes for offentligheden, og da der allerede findes en bestemmelse i loven om dette forhold (jfr. § 10, stk. 1, sidste punktum), er der i kommissionen enighed om - bortset fra en redaktionel tydeliggørelse af den nugældende bestemmelse, jfr. kommissionens lovudkast § 10, stk. 1, 2. pkt. - ikke at stille forslag om særlige regler for, hvorledes mæglingforslaget skal gøres bekendt for medlemmerne. Spørgsmålet om at lade hovedorganisationsrepræsentanter få lejlighed til at redegøre for mæglingforslaget i radioudsendelser har som nævnt været drøftet i kommissionen, men forslaget herom er frafaldet, jfr. foran side 46-47.

6) Om udsættelse af varslede eller suspension af ikrafttrådte konflikter under afstemning om et mæglingforslag.

Der henvises om dette spørgsmål til kap. III (side 27), hvor der er stillet forslag om ændringer i forligsmanslovens §§ 3 og 4.

7) Om offentliggørelse af mæglingforslag m. v.

Lovens § 4, stk. 3, og § 10, stk. 3.

Forligsinstitutionens repræsentant har i kommissionen rejst spørgsmålet om en supplerende af reglerne i lovens § 4, stk. 3, og § 10, stk. 3, jfr. § 13, om *forbud mod offent-*

liggørelse uden forligsmandens samtykke af et stillet mæglingsforslags indhold, før parternes svar foreligger, og af stemmeresultaterne i forbund m. v. Der har endvidere været rejst spørgsmål om indførelse af bestemmelser til hindring af, at pressen offentliggør forlydender eller gisninger om et eventuelt mæglingsforslags indhold, idet det blev anført, at noget sådant meget vel i en given situation vil kunne vanskeliggøre mæglingsarbejdet på en skæbnesvanger måde. Forligsinstitutionen havde i 1956 konstateret visse uheldige forhold, der ikke dækkedes af de nævnte bestemmelser.

Kommissionen har overvejet dette spørgsmål og er herunder - idet man samtidig har været opmærksom på de positive sider af pressens medvirken - kommet ind på tanken om at søge dette spørgsmål løst ved en forhandling med pressens organisationer for at høre, om disse selv kunne komme med forslag til en bedring af forholdet, ligesom man

har været inde på den tanke, om man kunne undgå de hidtidige ulemper og samtidig skabe den nødvendige ligestilling for aviserne ved, at forligsmanden udsendte communiqueer, eventuelt en eller flere gange dagligt. Forligsinstitutionens repræsentant fandt denne sidste tanke ganske uigennemførlig, hvis der overhovedet skulle stå noget i communiqueerne; den rent formelle side af forhandlingerne får pressen allerede nu daglig besked om.

Kommissionen stiller herefter ikke forslag om lovændring på dette punkt - ud over nogle rent formelle ændringer til præcisering af teksten -, men der er i kommissionen enighed om at henstille, at en forhandling om spørgsmålet søges gennemført med pressens organisationer.

Kommissionen finder endvidere i denne forbindelse anledning til at pege på forligsinstitutionens nuværende lokaleforhold, der vanskeliggør dens uforstyrrede arbejde.

KAPITEL VI

Loven om Den faste Voldgiftsret

De foran i kapitlerne III og V, jfr. endvidere kapitel VII, foreslåede ændringer i forligsmandsloven vil lige så lidt som vedtagelsen af de under kapitel I nævnte nye forhandlingsregler af 11. januar 1957 nødvendiggøre ændringer i loven om Den faste Voldgiftsret.

Det er af kommissionens formand, der i kommissionen repræsenterer Den faste Vold-

giftsret, meddelt, at retten har haft en foreløbig drøftelse af spørgsmålet om, hvorvidt der fra rettens side er anledning til på grundlag af de i tidens løb indhøstede erfaringer at foreslå ændringer i loven, men at disse drøftelser endnu ikke er afsluttet.

Kommissionen har herefter udskudt færdigbehandlingen af dette spørgsmål til fordel for arbejdet med de presserende emner.

KAPITEL VII

Samlet oversigt over kommissionens forslag til ændringer i forligsmandsloven

A. Lovforslaget.

Ændringer i forhold til den nugældende lovtæst er fremhævet *).

Til lovens § 3, stk. 1 (som nyt 2. pkt.):

»Endvidere kan forligsmanden af egen drift eller på foranledning af en af parterne på et tidligere tidspunkt yde sin medvirken til tilvejebringelse af nye overenskomster, selv om de mellem parterne førte forhandlinger ikke er erklæret afsluttet uden resultat.«

Til lovens § 3, stk. 3:

Stykket affattes således:

»Stk. 3. Når forligsmanden har besluttet at mægle eller mægler til hindring af en truende arbejdsstandsning, kan han på hvilket som helst tidspunkt før eller under forhandlingerne som betingelse for mæglingen stille krav til parterne om, at arbejdsstandsningen udsættes. Kravet kan under samme arbejdsstrid kun stilles én gang og kan højst omfatte et tidsrum af 2 uger, dog at den således udsatte arbejdsstandsning tidligst kan iværksættes på trediedagen efter, at forligsmanden inden for de 2 uger har erklæret forhandlingerne for afsluttet, eller på trediedagen efter udløbet af de 2 uger.«

Til lovens § 4:

I stk. 4 indsættes som nyt 2. punktum:

»I forbindelse hermed kan forligsmanden bestemme, at varslede arbejdsstandsninger

*) Den nugældende lovtæst er optrykt som bilag 19, side 157.

tidligst kan iværksættes på trediedagen efter dagen for afgivelse af svar. «

I paragraffen indsættes som nye stykker 5, 6 og 7 følgende:

»Stk. 5. For så vidt forligsmanden skønner, at fortsat mægling mellem parterne ikke har nogen udsigt til at skabe grundlag for et mæglingsforslag, der har mulighed for at blive vedtaget af begge parter, skal han, inden han opgiver mæglingen, i tilfælde, hvor den truende arbejdsstandsning vil ramme livsvigtige samfundsinstitutioner eller samfundsfunktioner, eller hvor forligsmanden anser arbejdsstandsningen for i øvrigt at have vidtrækkende samfundsmæssig betydning, tilkalde de øvrige forligsmænd og rådføre sig med dem om betimeligheden af at kræve arbejdsstandsningen udsat. De tre forligsmænd i forening kan da kræve af vedkommende part, at den udsætter den truende arbejdsstandsningens iværksættelse i indtil 2 uger. Kravet kan også omfatte truende arbejdsstandsninger, der vel ikke i sig selv kan anses for at have vidtrækkende samfundsmæssig betydning, men hvis iværksættelse dog under den foreliggende situation skønnes at øve afgørende uheldig indflydelse på mulighederne for en fredelig udløsning af den samlede konfliktsituation.

Stk. 6. Inden for det pågældende tidsrum optager den forligsmand, der hidtil har gennemført mæglingsforhandlingerne, på ny forhandlinger med parterne om stridens bilægelse. For så vidt det heller ikke da lykkes at skabe grundlag for et mæglingsforslag, der

har mulighed for at blive vedtaget af begge parter, erklærer forligsmanden forhandlingerne definitivt afsluttede. Der kan ikke da gøres brug af bestemmelsen i stk. 5, og parterne er berettiget til at iværksætte de udsatte arbejdsstandsninger på trediedagen efter, at forligsmanden inden for 2-ugers perioden har afgivet nævnte erklæring, eller på trediedagen efter udløbet af 2 ugers-perioden.

Stk. 7. Bestemmelserne i stk. 5 og stk. 6 gælder også i tilfælde, hvor en mægling er gennemført af alle tre forligsmænd i for- ening, jfr. §5.«

Til lovens § 7, stk. 1:

Ordene »indtil 12 mæglingsmænd« ændres til: »indtil 21 mæglingsmænd«.

Til lovens § 8, stk. 3:

I stedet for det nuværende stk. 3 ind- sættes:

»På begæring af parterne (hovedorganisa- tionerne) eller en af dem kan forligsinstituti- onen bestemme, at mæglingsmanden skal træ- de til som forhandlingsleder allerede under forhandlingerne i underorganisationerne.«

Lovens § 10 affattes således:

»Stk. 1. Når et mæglingsforslag under- kastes afstemning inden for en organisation, må det kun forelægges i forligsmandens af- fattelse, og der kan kun afgives rene ja- eller nej-stemmer. Før en afstemning finder sted, skal organisationen *) drage omsorg for, at alle stemmeberettigede medlemmer får ad- gang til at gøre sig bekendt med alle de al- mindelige og specielle bestemmelser i mæg- lingsforslaget, der vedrører organisationens medlemmer. Enhver afstemning om mæg- lingsforslaget — såvel ved urafstemning som i kompetent forsamling, og såvel i arbejds- giver- som i arbejderorganisationer - skal foregå hemmeligt og skriftligt. Bestemmel- ser i love og vedtægter om, hvorledes den kompetente forsamlings enkelte medlemmer skal stemme, er ugyldige. Når afstemnings- resultatet foreligger, skal organisationen give

forligsmanden skriftlig meddelelse om, hvor mange ja-stemmer og hvor mange nej-stem- mer der er afgivet, såvel som om det sam- lede antal af stemmeberettigede medlemmer.

Stk. 2. Om stemmeresultaterne, således som de fremkommer i afdelingerne, forbun- dene eller hovedorganisationerne, må intet offentliggøres eller meddeles til andre end vedkommende organisation eller forligsman- den, før denne har offentliggjort hovedresul- tatet af afstemningen.«

Lovens § 11 affattes således:

»Stk. 1. Inden for hvert forbund (fag- forening, fagforeningsafdeling) træffes afgø- relsen af dets stilling til et mæglingsforslag enten ved urafstemning eller af en dertil kompetent forsamling. Dersom en urafstem- ning inden for et forbund (fagforening, fag- forenings afdeling) ikke har vist en stemme- deltagelse på 75 pct. af de stemmeberetti- gede medlemmer, skal den dertil kompetente forsamling træffe en stemmeafgørelse for de resterende stemmer op til 75 pct. Det antal stemmer, der på denne måde skal lægges til de stemmetal, der er fremkommet ved urafstemningen, fordeles mellem ja- og nej- stemmer i samme forhold, hvori der er af- givet ja- og nej-stemmer i den kompetente forsamling. Blanke og andre ugyldige stem- mesedler medregnes ikke ved opgørelsen af en urafstemnings resultat.

Stk. 2. Tilsvarende regler gælder for ved- tagelse af mæglingsforslag på arbejdsgiver- side.«

Som ny § 12 indsættes:

»Stk. 1. Forligsmanden kan i de af ham stillede mæglingsforslag til en samlet løsning af en konfliktsituation bestemme, at disse mæglingsforslag delvis eller fuldt ud skal betragtes som en helhed, uanset hvorledes de fag, der er inddraget i konflikten, er organiseret (som selvstændige fagforeninger, fagforbund eller arbejdsgiverorganisationer eller indordnede som medlemmer af en sam- menslutning af fagforeninger, fagforbund el- ler arbejdsgiverorganisationer). Organisatio-

*) Ordene »så vidt gørligt« udgår.

ner, bestående af arbejdsledere m. v., der er omfattede af Septemberforligets punkt 5 eller er ligestillede med de deri omhandlede personer, vil dog ikke kunne inddrages ved en sådan sammenkædning af mæglingforslag omfattende flere fag.

Stk. 2. For så vidt der mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund findes en gældende aftale om, at deres overenskomstområde skal opdeles i grupper, der hver for sig skal tage stilling til forslag til nye overenskomster, er forligsmanden afskåret fra at kræve disse gruppers mæglingforslag sammenkædet. Tilsvarende regel gælder for mæglingforslag, omfattende arbejdsgiver- eller arbejderorganisationer, der er medlemmer af andre hovedorganisationer, for så vidt disse har truffet lignende aftaler om opdeling af underorganisationerne i grupper.

Stk. 3. I tilfælde, hvor forligsmanden i overensstemmelse med de i stk. 1 og stk. 2 indeholdte regler har bestemt, at flere mæglingforslag skal betragtes som en helhed, skal der til afgørelse af, om de således sammenkædede mæglingforslag er vedtaget eller forkastet af vedkommende organisationer, foretages en sammenlægning af resultaterne for de forskellige inddragne fag, og de stillede forslag skal da betragtes som vedtaget, hvis der som helhed foreligger et flertal for vedtagelsen.

Stk. 4. Ved udregningen af det samlede resultat for de forskellige på arbejds side inddragne fag skal, hvor afgørelsen er truffet ved urafstemninger, disse - eventuelt i forbindelse med den kompetente forsamlings supplerende stemmeafgivning, jfr. § 11 - lægges til grund, medens, hvor afgørelsen er truffet alene af kompetente forsamlinger, afstemningerne inden for disse benyttes som fordelingsgrundlag. I de tilfælde, hvor der inden for afstemningsområdet anvendes både urafstemning og afgørelse alene ved kompetent forsamling, beregnes stemmeafgivningen således: Man udregner, hvor stor stemmeafgivningsprocenten har været for de afstemningsområder som helhed, hvor urafstemning anvendes, således at der for forbund,

hvor stemmedeltagelsen har været mindre end 75 pct., og hvor derfor den kompetente forsamling *i henhold til §11 har truffet en stemmeafgørelse* for de resterende medlemmer op til 75 pct., regnes med en stemmeafgivningsprocent på 75. Det samlede medlemstal inden for det område, hvor afgørelse træffes alene af en kompetent forsamling, reduceres herefter i forhold til den udfundne stemmeafgivningsprocent inden for urafstemningsområdet. Det således reducerede medlemstal fordeles mellem ja- og nej-stemmer i samme forhold som de på den kompetente forsamling afgivne stemmer, og de herved fremkomne stemmetal sammenlægges derefter med stemmetallene fra urafstemningsområdet.

Stk. 5. For organisationer og enkeltvirksomheder under Dansk Arbejdsgiverforening udregnes stemmevægten efter de hidtil gældende regler. Hvor organisationer og enkeltvirksomheder under Dansk Arbejdsgiverforening og organisationer uden for denne er interesseret i samme forslag, eller hvor flere organisationer uden for Dansk Arbejdsgiverforening er interesseret i samme forslag, udregnes stemmevægten efter den af de pågældende organisationers medlemmer i det nærmest forudgående kalenderår udbetalte arbejds løn.«

Lovens § 12 ændres til § 13.

Lovens § 13 ændres **til** § 14 og i 2. stk. ændres »§ 10, stk. 3« til: »§ 10, stk. 2«.

Lovens § 14 ændres **til** § 15.

Lovens § 15 ændres **til** 16, og paragraffen affattes således:

*»Stk. 1. Arbejdsministeren bemyndiges tti. at lade arbejds- og socialministeriets lov-bekendtgørelse af 21. december 1945 optrykke og bekendtgøre med de ændringer, der er en følge af nærværende lov, som lov om mægling i arbejdsstridigheder. Overalt i teksten ændres »arbejds- og socialministeren« **til** »arb ejdsmi nisteren «.*

Stk. 2. Denne lov træder i kraft straks.«

B. KOMMISSIONENS BEMÆRKNINGER TIL LOVFORSLAGET.

Til § 3, stk. 1.

I loven om mægling i arbejdsstridigheder betinges forligsmandens adgang til at gribe ind i en forhandling om tilvejebringelse af ny overenskomst af, *dels* at der er grund til at befrygte arbejdsstandsning, eller at arbejdsstandsning er indtrådt, *dels* at forligsmanden tillægger stridens virkninger og omfang samfundsmæssig betydning, *dels endelig* af, at forhandlinger mellem parterne er ført og fra en af siderne erklæret afsluttet uden resultat.

Ved de mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i januar 1957 vedtagne nye forhandlingsreglers § 2, stk. 3, er parterne blevet enige om, at de, hvis forhandlingerne imellem dem om de såkaldte generelle krav ikke har ført til enighed herom senest den 20. december i det år, der går forud for overenskomsternes udløbstermin, vil anmode statens forligsmand om at tiltræde hovedorganisationernes forhandlingsudvalg dels for at blive orienteret om parternes stilling, dels for at påtage sig ledelsen af forhandlingsudvalgets forhandlinger.

Endvidere er hovedorganisationerne ved forhandlingsreglernes § 5 blevet enige om, at de, hvis deres indbyrdes forhandlinger i perioden fra den 16. januar - eventuelt allerede tidligere - om ikke-generelle krav ikke fører til enighed, og hvis hovedorganisationerne heller ikke kan opnå enighed om at få resterende uoverensstemmelser om sådanne spørgsmål behandlet i et fællesudvalg, kan videreføre dem til behandling i forligsinstitutionen.

Disse bestemmelser betyder, at man fra hovedorganisationernes side ønsker forligsmandens medvirken til løsning af generelle spørgsmål og i givet fald også specielle spørgsmål på et tidligere tidspunkt, end der er adgang til efter den nugældende ovenfor refererede bestemmelse i lovens § 3, stk. 1.

Da kommissionen er enig med hovedorganisationerne i, at det må antages at være formålstjenligt, at man søger de generelle

uoverensstemmelser løst på et så tidligt tidspunkt som muligt, og at det også vil være formålstjenligt, at uoverensstemmelser om de specielle spørgsmål, om nødvendigt, behandles i forligsinstitutionen på et tidligere tidspunkt, end der hidtil har været mulighed for, anser kommissionen det for rigtigt ved loven at åbne adgang til en sådan ordning.

Man har derfor foreslået indsat i lovens § 3, stk. 1, som et nyt 2. punktum en bestemmelse herom, idet man i øvrigt finder, at den nuværende hovedregel i § 3, stk. 1, bør bibeholdes.

Til § 3, stk. 3.

I den gældende lov om mægling i arbejdsstridigheder § 3, stk. 3, findes der hjemmel for, at forligsmanden - dog kun én gang i samme arbejdsstrid - kan kræve en arbejdsstandsning udsat i indtil en uge. Det har vist sig, at den frist, der hermed gives for gennemførelse af en mægling, kan være for kort. Blandt andet på baggrund af begivenhederne i 1956, hvor forligsmanden efter at have stillet et sådant krav gennem henstilling til organisationerne måtte søge arbejdsstandsningerne yderligere udsat, men mødte afslag herpå fra nogle organisationer, har der fra forskellig side i kommissionen været fremsat ønske om udvidelse af denne adgang, f. eks. til 2 uger. Efter at de to hovedorganisationer har meddelt kommissionen, at de kan tiltræde tanken herom, er der i kommissionen opnået enighed om et forslag om, at en sådan ændring gennemføres i loven. Forslaget går ud på, dels at den almindelige adgang til udskydelse af arbejdsstandsninger sættes til 2 uger, hvilket skønnes i de fleste tilfælde at ville være tilstrækkeligt til, at en forsvarlig mægling kan gennemføres, dels at der gennemføres en særlig bestemmelse om, at iværksættelsen af en udsat arbejdsstandsning tidligst kan finde sted på tredjedagen efter, at forligsmanden inden for de 2 uger har erklæret forhandlingerne for afsluttet, eller på tredjedagen efter udløbet af de 2 uger. Ved

den ekstra frist på 2 dage sikres der såvel parterne som statsmagten en mulighed for overvejelser selv i de tilfælde, hvor forhandlingerne pludselig måtte blive afbrudt.

Til § 4, stk. 4, nyt 2. punktum og nyt stk. 5, 6 og 7.

I kommissionen har man med henblik på spørgsmålet om varetagelsen af samfundets interesser under arbejdskampe drøftet to principielt forskellige løsninger, nemlig 1. afgørelse ved voldgift, og 2. udsættelse af arbejdskampens ikrafttræden med deraf følgende mulighed for yderligere forhandlinger.

Tvungen voldgift i interessestridigheder støder på afgjort modstand fra begge hovedorganisationers side, og har her i landet - bortset fra de særlige forhold, som besættelsen skabte - hidtil kun været bragt i anvendelse i få tilfælde. Lovgivningsmagten har i øvrigt anvendt uændret forlængelse af de gældende overenskomster eller ophøjelse af mæglingsforslag til lov (i et enkelt tilfælde med en mindre ændring), når forholdene har tvunget til statsindgreb for at fremskaffe en løsning af en overenskomstsituation.

I Norge har man i flere perioder haft tvungen voldgift af mere varig karakter, men hver gang atter forladt disse ordninger.

I Sverige har man i nogle få specielle tilfælde haft forslag fremme om tvungen voldgift, men de pågældende sager er altid blevet bilagt, forinden voldgiftsordningen har fået virkelig aktualitet.

Kommissionens flertal har ikke ment at burde foreslå gennemførelse af en permanent tvungen voldgift, som på forhånd kan vides at ville støde på bestemt modstand hos de organisationer, der først og fremmest vil blive berørt af ordningen.

Det foreliggende forslag, der går ud på at tilvejebringe hjemmel for, at forligsinstitutionen kan kræve arbejdsstandsninger inden for samfundsvigtige områder udsat med det formål at skabe yderligere mulighed for at gennemføre forhandlinger, er fremlagt som et fællesforslag fra de to hovedorganisationer og tiltrådt af den samlede forligsinstitution.

Med hensyn til afgrænsningen af det samfundsvigtige område foreslår kommissionens flertal en generel formulering, nemlig »tilfælde, hvor den truende arbejdsstandsning vil ramme livsvigtige samfundsinstitutioner eller samfundsfunktioner, eller hvor forligsmanden anser arbejdsstandsningen for i øvrigt at have vidtrækkende samfundsmæssig betydning«. Man har valgt denne løsning, dels fordi en nøjere afgrænsning af området er særdeles vanskelig, dels fordi man må nære nogen frygt for, at en opregning af konkrete livsvigtige områder kunne forlede en forhandlingsdelegation til at være mindre forhandlingsvillig ud fra det synspunkt, at vedkommende part kunne regne sikkert med anvendelse af den yderligere udsættelsesadgang.

Man har dernæst fundet det rigtigt at henlægge udsættelsesbeføjelsen til den samlede forligsinstitution som kollegium og ikke til hverken de politiske myndigheder eller til en enkelt forligsmand. Man har herved anlagt den betragtning, at den enkelte forligsmand ved udøvelsen af en sådan beføjelse kunne blive sat i en særdeles vanskelig situation, når han - efter at have krævet en arbejdsstandsning udsat - skulle genoptage forligsforhandlingerne bl. a. med den part, mod hvem kravet var rettet. På den anden side har man fundet det rigtigt at fastholde forhandlingslinien længst muligt og ønsker derfor at undgå straks at lægge konflikten op på det politiske plan. Man har derfor valgt den løsning, at beføjelsen tillægges forligsinstitutionen som kollegium.

Kommissionen har dernæst overvejet, hvem der skal føre forligsforhandlingerne i den i § 4 omhandlede 14-dages periode. Den tanke har været fremført, at forhandlingerne burde føres af alle tre forligsmænd i forening. Ved en sådan løsning kan der imidlertid opstå fare for, at forhandlingsparterne vil betragte den samlede forligsinstitution som et helt nyt forum, hvilket vil kunne medføre mindre forhandlingsvilje under de forudgående forligsforhandlinger. Man foreslår derfor den løsning, at den samme forligsmand, der har ført de indledende forhandlinger, bør fortsætte

forhandlingerne også i den omhandlede udsættelsesperiode.

Det er ikke tanken, at udsættelsesadgangen skal kunne bruges flere gange i den samme konfliktsituation, og der er derfor optaget en bestemmelse i forslaget til stk. 6, hvorefter der - når forligsmanden har erklæret de fornyede forhandlinger for definitivt strandede - ikke påny kan gøres brug af udsættelsesadgangen i stk. 5.

Endelig har man i stk. 7 medtaget en bestemmelse om, at forslagens stk. 5 og stk. 6 også finder anvendelse i de hidtil ret sjældne tilfælde, hvor en forudgående mægling med hjemmel i den allerede nu gældende bestemmelse i lovens § 5 er gennemført af alle tre forligsmænd i forening.

Med den således foreslåede udsættelsesordning vil varslede arbejdsstandsninger inden for samfundsvigtige områder ialt kunne udsættes i 4 uger, hvortil kommer de 2 gange 2 dage, der skal hengå efter udsættelsernes udløb, inden arbejdsstandsning iværksættes, eller ialt 32 dage. Sammen med de mindst 14 dages varsel, der kræves i henhold til Septemberforliget, inden arbejdsstandsning iværksættes, skulle der hermed være afsat tilstrækkelig tid såvel til forhandling som til gennemførelse af særlige foranstaltninger i de enkelte tilfælde. Med de således stillede forslag om mulighed for udsættelse af arbejdsstandsningers iværksættelse skulle følge, at forhandlingerne i forligsinstitutionen kan gennemføres i en rolig atmosfære.

Selv hvor forhandlingerne måtte trække ud til sidste udsættelsesdag, vil der dog være en frist på 2 dage, inden de varslede arbejdsstandsninger kan træde i kraft.

Af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger er fremlagt et forslag om, at forligsmændene, når de kræver varslede arbejdsstandsningers ikrafttræden udsat, tillige skal kunne kræve allerede løbende arbejdsstandsninger suspenderet. Der tænkes her især på landbrugets forhold, hvor en sådan konflikt i såtiden kan være af katastrofal karakter for de ramte. Det samme kan være tilfælde for gartneriers vedkommende. Fra en række medlemmer er der heroverfor i kom-

missionen blevet fremhævet, at der med den gældende varselsordning skulle være tilstrækkelig tid til iværksættelse af modforanstaltninger over for varslede partielle konflikter, og at de erfaringer, man nu har på dette område sikkert vil føre til, at også ikrafttrædelsen af sådanne konflikter vil blive udsat, hvis de skønnes at være af samfundsvigtig karakter, eller hvis det skønnes, at situationen kan udvikle sig til at blive af samfundsvigtig karakter.

Med hensyn til den situation, der opstår, hvis et mæglingsforslag er blevet forkastet, er det oplyst, at der hidtil altid - i overensstemmelse med en henstilling herom ved mæglingsforslagets fremsættelse - af parterne er givet 2 dages ventetid, før varslede konflikter kan iværksættes; dette skønnes at være tilstrækkelig tid til, at påkrævede foranstaltninger kan overvejes og iværksættes. Der vil i hvert fald ikke blive brug for yderligere tid for forligsinstitutionen i en sådan situation, idet det er fast praksis, at en forligsmand, hvis mæglingsforslag er blevet forkastet, ikke forsøger at optage nye forhandlinger. Begrundelsen herfor er den, at et mæglingsforslag fra forligsinstitutionen må være denne institutions sidste ord i sagen, dersom afstemningerne skal have den fornødne alvor over sig.

For tiden under afstemningen er lovhjemmel til udsættelse af en varslet strejke for så vidt skønnet unødvendig, idet der må forudsættes altid at ville blive givet - og altid hidtil er givet - fornøden frist for arbejdsstandsningers iværksættelse ved, at parterne har tiltrådt forligsmandens henstilling herom.

Kommissionen har imidlertid - i forbindelse med den i øvrigt foreslåede revision af forligsmandsloven - fundet det rimeligt at lovfæste den hidtidige faste praksis på disse punkter og stiller derfor ændringsforslag til lovens § 4, stk. 4.

Kommissionen har endelig overvejet, hvorvidt der er tilstrækkeligt grundlag for at foreslå særlige foranstaltninger med henblik på *bevarelse af trykkefriheden*. Kommissionens flertal er af den opfattelse, at hovedorganisationernes fællesforslag efter en vurdering i hver enkelt situation vil kunne være

anvendeligt over for truende konflikter inden for dagspressen i den udstrækning, det kan anses for påkrævet. Kommissionens flertal har - også på baggrund af, at hovedorganisationerne har erklæret sig enige om ikke at ville inddrage dagspressen i sympatikonflikter til støtte for andre områder - herefter ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at stille særlige forslag med hensyn til dagspressen.

Til § 7, stk. 1.

I den nugældende lov er det fastsat, at ministeren udnævner indtil 12 mæglingsemænd for hele landet og endvidere 3 stedfortrædere for mæglingsemændene.

Der er ved lovens § 8, stk. 3, givet adgang for forligsinstitutionen til på begæring af parterne (hovedorganisationerne) eller en af dem at bestemme, at mæglingsemanden skal træde til som forhandlingsleder allerede under forhandlingerne i underorganisationerne. Dette gælder imidlertid kun »for større faglige områder af vidererækkende betydning«.

Ved de nu vedtagne forhandlingsreglers § 3, stk. 2, er hovedorganisationerne imidlertid blevet enige om, at hver af parterne kan anmode om at få en mæglingsemænd til at medvirke ved forhandlingerne i underorganisationerne, og at dette kan ske allerede fra forhandlingernes begyndelse, d. v. s. fra den 20. november, jfr. forhandlingsreglernes § 2, stk. 1. For at dette skal kunne praktiseres, må man imidlertid regne med, at det kan blive nødvendigt - foruden at foretage en ændring i lovens § 8, stk. 3, hvorved den i denne nu indeholdte begrænsning fjernes - at forøge antallet af mæglingsemænd. Kommissionen foreslår derfor, at ministeren får adgang til at udnævne indtil 21 mæglingsemænd for hele landet.

Til § 8, stk. 3.

Om den her foreslåede ændring henviser man til bemærkningerne foran til § 7, stk. 1.

Til §§ 10-11.

Den nuværende lovs systematik er den, at § 10, foruden at give visse almindelige be-

stemmelser om afstemningsformen, hovedsagelig handler om en organisations behandling af et mæglingforslag, der alene omfatter den organisations område, medens § 11 omhandler det tilfælde, at forligsmænd under en konfliktsituation, der omfatter flere fag, skønner, at denne situation kun kan løses under ét, og at en sammenkædning af de stillede mæglingforslag derfor må finde sted.

Ud fra denne systematik er det i § 10, stk. 2, fastsat, hvorledes resultatet af en urafstemning om et enkeltstående mæglingforslag skal opgøres, medens det i § 11, stk. 2, er bestemt, hvorledes det skal gøres op, om sammenkædede mæglingforslag er vedtaget eller forkastet af arbejderorganisationerne.

Det er således i § 10, stk. 2, fastsat, at der til forkastelse af et enkeltstående mæglingforslag skal kræves over 50 % af nejstemmer blandt de stemmeberettigede deltagere, og at mindst 75 % af de stemmeberettigede medlemmer skal have deltaget i afstemningen, samt at det til forkastelse af mæglingforslaget nødvendige procenttal af nejstemmer skal forhøjes på en nærmere angivet måde, hvis stemmeafgivningsprocenten ligger under 75.

For sammenkædede mæglingforslag er det i § 11, stk. 2, fastsat, at de ved urafstemning afgivne stemmer, for så vidt de udgør under 75 % af de stemmeberettigede medlemmer, af den kompetente forsamling skal suppleres op til 75 %. Det er videre fastsat, hvorledes det samlede resultat skal opgøres i tilfælde, hvor nogle af de inddragne fag har benyttet urafstemning, og andre har stemt ved kompetent forsamling.

I de nu mellem hovedorganisationerne aftalte forhandlingsregler er det i § 8, stk. 4, fastsat, at de afstemninger om overenskomstforslag, som skal foretages inden for hver af de i § 8, stk. 1, nævnte grupper af fag, skal følge forligsmændslovens afstemningsregler. I forhandlingsreglernes § 9 er det endvidere fastsat, at dette også skal gælde i de tilfælde, hvor et overenskomstforslag er fremkommet ved direkte forhandling mellem et fags parter.

Der er herved opnået den simplificering af reglerne for afstemning over overenskomstforslag, at denne i alle tilfælde - uanset hvorledes den enkelte organisations regler om afstemning om overenskomstforslag lyder - skal følge forligsmandslovens regler. Hvis denne tilstræbte simplificering fuldt ud skal nås, og det enkelte medlem kunne forstå berettigelsen af, at der er vedtaget særlige regler for afstemning om overenskomstforslag, vil det imidlertid være formålstjenligt, om forligsmandsloven ikke indeholder forskelligartede kauteler for en repræsentativ afstemning over et mæglingsforslag, henholdsvis i tilfælde, hvor dette kun vedrører et enkelt fagligt område, og i tilfælde, hvor det drejer sig om sammenkædede mæglingsforslag.

Man har derfor foreslået, at det i *alle* tilfælde, hvor der ved en urafstemning ikke har været en stemmedeltagelse på mindst 75 % af de stemmeberettigede medlemmer, skal kræves, at den dertil kompetente forsamling inden for vedkommende arbejderorganisation skal foretage en supplerings af de ved urafstemningen afgivne stemmer op til 75 % af de stemmeberettigede medlemmers antal. Der må herigennem anses at være skabt sikkerhed for, at en organisation, også hvor der skal stemmes om et enkeltstående mæglingsforslag, undergiver dette en tilbørlig ansvarsbevidst afstemning, således at særreglen i den nugældende lovs § 10, stk. 2, hermed kan bortfalde.

Til de enkelte foreslåede bestemmelser i §§ 10-11 skal man knytte følgende bemærkninger:

Tu § 10, stk. 1.

Dette stykke indeholder bestemmelser om, i hvilken form et mæglingsforslag skal forelægges ved afstemning, hvorledes medlemmerne skal gøres bekendt med mæglingsforslagets indhold, hvorledes afstemningen skal foregå, og hvorledes resultatet skal meddeles forligsmanden.

Bestemmelserne svarer til den gældende lovs § 10, stk. 1, bortset fra, at man har

foretaget visse ændringer for at tydeliggøre meningen.

§ 10, stk. 1, fastsætter nu, at en organisation, inden afstemningen finder sted, skal drage omsorg for, at alle stemmeberettigede medlemmer får adgang til at gøre sig bekendt »med mæglingsforslaget i dets helhed«.

Når bestemmelsen skal gælde både enkeltstående mæglingsforslag og sammenkædede mæglingsforslag, vil det imidlertid være urimeligt at kræve, at medlemmerne i alle tilfælde skal gøres bekendt med mæglingsforslaget i dets helhed. Man har derfor ændret de citerede ord til at lyde »med alle de almindelige og specielle bestemmelser i mæglingsforslaget, der vedrører organisationens medlemmer«.

Bestemmelsen om, at enhver afstemning om mæglingsforslaget skal foregå hemmeligt og skriftligt, må allerede nu efter sin ordlyd forstås således, at dette gælder såvel urafstemninger som afstemninger i kompetente forsamlinger, men for at udelukke enhver tvivl, har man foreslået en tilføjelse herom. Samtidig har man også for at udelukke tvivl foreslået en tilføjelse om, at dette gælder såvel i arbejdsgiver- som i arbejderorganisationer.

Forskellige oplysninger, der foreligger for kommissionen, kan fortolkes således, at der i nogle organisationer følges visse på forhånd fastlagte regler for stemmeafgivelsen i de kompetente forsamlinger. Dette kan dårligt forliges med kravet om, at afstemningen skal være hemmelig, idet der heri også må ligge, at de enkelte medlemmer af en kompetent forsamling frit skal kunne afgive deres stemme efter deres overbevisning. Kommissionen foreslår derfor, at der i § 10, stk. 1, som nyt punktum indføres, at bestemmelser i love og vedtægter om, hvorledes den kompetente forsamling enkelte medlemmer skal stemme, er ugyldige.

Til § 10, stk. 2,

svarer den nugældende lovs § 10, stk. 3, idet man dog har foretaget en formel ændring, således at det tydeliggøres, at ordlyden

ikke skal hindre, at afstemningsresultaterne i en afdeling o. lign. meddeles til forbundene, eller disses afstemningsresultater ved sammenkædede mæglingsforslag meddeles hovedorganisationen, eller endelig at denne giver forligsmanden meddelelse om det samlede resultat.

Til § 11, stk. 1.

Det heri indeholdte krav for afgørelser på arbejderside, der nu findes i lovens § 11, stk. 2, for sammenkædede mæglingsforslags vedkommende, er foreslået gjort almindeligt, således at der både ved enkeltstående mæglingsforslag og ved sammenkædede pålægges en organisations kompetente forsamling en pligt til i tilfælde, hvor en urafstemning ikke har samlet 75 % af de stemmeberettigede medlemmer i organisationen, at supplere de afgivne stemmer op til 75 %. Hvor afgørelsen træffes alene af en kompetent forsamling, er afstemningen inden for denne afgørende, idet der her ikke kan blive tale om supplerings.

Om måden, hvorpå den nævnte supplerings skal foretages, har loven ikke hidtil indeholdt nærmere regler. Foruden de foran under § 10 nævnte bestemmelser har man imidlertid fundet det hensigtsmæssigt også at angive en regel for, hvorledes de supplerende stemmetal skal beregnes, og hertil sigter bestemmelsen i 3. punktum i den foreslåede nye affattelse af § 11. Fremgangsmåden vil herefter være den samme i alle tilfælde, hvor supplerings skal finde sted, og den svarer til den fremgangsmåde, der hidtil har skullet anvendes, hvor afgørelsen alene ved kompetent forsamling har skullet sammenkædes med afgørelser fra urafstemningsområder, jfr. den gældende lovs § 11, stk. 2, sidste punktum.

At det til vedtagelse af et enkeltstående mæglingsforslag kræves, at ja-stemmerne udgør over 50 % af de afgivne - eventuelt opsupplerede - stemmer, følger af almindelige afstemningsregler, og man har derfor anset det for overflødig at give en udtrykkelig bestemmelse herom.

Det sidste punktum i § 11, stk. 1, svarer til sidste punktum i lovens § 10, stk. 2.

Til § 11, stk. 2.

Bestemmelsen om, at afstemninger på arbejdsgevverside skal følge tilsvarende regler, vil kun få betydning i de få tilfælde, hvor der måtte finde urafstemning sted; afgørelserne på arbejdsgevverside træffes hyppigst i kompetente forsamlinger, hvor den enkelte stemme har vægt i forhold til den andel af den samlede udbetalte arbejds løn, som den repræsenterer.

Til § 12, stk. 1.

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende lovs § 11, stk. 1, idet man dog af systematiske grunde har måttet ændre de første linier.

Til § 12, stk. 2.

Stk. 2 er nyt i forhold til den nugældende lov. Begrundelsen for de heri indeholdte bestemmelser er følgende: I de mellem hovedorganisationerne aftalte forhandlingsregler er det i § 8 fastsat, at samtlige overenskomstområder af organisationer og enkelt-virksomheder under disse hovedorganisationer skal opdeles i 8 nærmere angivne grupper, og at hver af disse grupper skal tage stilling til endeligt foreliggende forslag om overenskomsternes forlængelse, samt at den enkelte gruppe ikke ved afstemning kan kædes sammen med andre.

Formålet hermed er at imødegå den kritik fra arbejderside, som altid efter fremsættelse af et sammenkædet mæglingsforslag er fremkommet fra et eller flere fag. Det kan da heller ikke bestrides, at en sammenkædning af alle i en overenskomstsituation indgående overenskomster kan virke urimelig og i visse tilfælde uforståelig for medlemmerne, når disse ser deres overenskomstforhold i realiteten blive fastlagt ved afstemning inden for grupper, hvis arbejdsforhold på ingen

måde er beslægtet med deres egne. En sådan almindelig sammenkædning medfører også let den konsekvens, at det enkelte medlems afstemning over et mæglingsforslag bliver mindre ansvarsbevidst, idet han kan fristes til at stemme nej til mæglingsforslaget i forventning om, at dette alligevel vil blive vedtaget ved ja-stemmer fra andre af mæglingsforslaget omfattede organisationer.

Ved vedtagelsen af de foran nævnte bestemmelser i forhandlingsreglernes § 8 har Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund forudsat, at sammenkædning af to eller flere af de nævnte grupper ikke skal kunne gennemføres i de af forligsmanden i en overenskomstsituation fremsatte mæglingsforslag.

Kommissionen kan tiltræde dette og har derfor i § 12, stk. 2, indsat bestemmelser, som skal hindre en sådan sammenkædning.

De forannævnte forhandlingsregler gælder alene imellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund. Den mulighed foreligger imidlertid, at der imellem arbejdsgiver- og arbejderorganisationer, som ikke begge står under de nævnte hovedorganisationer, kan blive truffet tilsvarende aftaler om gruppering af underorganisationerne, og det vil da være rimeligt også at undlade sammenkædning i sådanne tilfælde.

Man er naturligvis ikke blind for, at denne begrænsning af forligsmandens adgang til i en samlet overenskomstsituation at sammenkæde alle mæglingsforslag og derved få hele situationen udløst gennem en fællesafstemning - i realiteten en tilbagevenden til den før 1934 gældende retstilstand - kan føre til, at mæglingsforslaget bliver vedtaget for nogle af de 8 grupper, men forkastet af andre, således at den tilstræbte samlede udløsning af overenskomstsituationen ikke sker. Over for denne risiko må man imidlertid fremholde den udsigt til større ansvarsbevidsthed under medlemmernes afstemning over mæglingsforslaget, som allerede er berørt foran.

For de tilfælde, hvor der under en overenskomstsituation ikke foreligger organisationsmæssige regler om begrænsning af sam-

menkædningen, opretholdes de i den nugældende lovbestemmelse hjemlede beføjelser for forligsmanden.

Til § 12, stk. 3,

svarer den nugældende lovs § 11, stk. 2, idet man dog af denne har udeladt bestemmelsen om den kompetente forsamlings pligt til at supplere de ved urafstemningen afgivne stemmer op til 75 % af de stemmeberettigede medlemmer, idet bestemmelsen herom nu er optaget i forslagens § 11 som en general bestemmelse.

Til § 12, stk. 4.

Denne bestemmelse omhandler udregningen af stemmeresultaterne på arbejds side og svarer til den hidtidige lovs § 12, stk. 2, afsnit, idet der blot er indsat to henvisninger og en præcisering af, at stykket kun omfatter arbejderorganisationer.

Til § 12, stk. 5,

svarer den nugældende lovs § 11, stk. 3. Der er dog indsat en bestemmelse, der skal dække de tilfælde, hvor et mæglingsforslag omfatter flere arbejdsgiverforeninger, uden at nogen af dem er medlem af Dansk Arbejdsgiverforening.

Det er en selvfølge, at de foran nævnte bestemmelser i forhandlingsreglernes § 8 om gruppeinddeling og afstemning over overenskomstforslag også medfører konsekvenser for Dansk Arbejdsgiverforenings og dennes underorganisationers afstemninger såvel over direkte aftalte overenskomstforslag som over mæglingsforslag.

Man har imidlertid ikke anset det for nødvendigt af hensyn hertil at ændre teksten i lovens § 11, stk. 3, idet der her alene tales om »stemmevægten« ved arbejdsgivernes afstemning over sammenkædede mæglingsforslag, men intet: fastsættes om, hvorledes arbejdsgiverforeningens medlemmer ved afstemningen skal inddeles i grupper. Der henvises i øvrigt herom til bemærkningerne til § 11, stk. 1.

KAPITEL VIII

Særudtalelser

1) Særudtalelse, afgivet af repræsentanten for Det radikale Venstre, folketingsmand Hilmar Baunsgaard.

På baggrund af de mellem De samvirkende Fagforbund og arbejdsgiverorganisationerne aftalte og af kommissionen godkendte forhandlingsregler og de mellem De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening aftalte forslag til ændring af Forligsmandsloven, som er tiltrådt af et flertal i kommissionen, ønsker Det Radikale Venstres repræsentant i kommissionen at udtale:

1. Under hensyn til de forventninger, som fra begge arbejdsmarkedets parter samt Forligsinstitutionen næres til de her opnåede ændringer, finder mindretallet, at disse bør have lejlighed til at stå deres prøve.
2. Mindretallet finder anledning til at understrege, at forhandlingsreglerne mellem De samvirkende Fagforbund og 1. Dansk Arbejdsgiverforening og 2. Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger i begge tilfælde kun er gældende for overenskomstsituationen i 1958.
3. Idet mindretallet udtrykker forhåbning om, at de forventninger, der næres til de opnåede resultater, ikke bliver gjort til skamme, ønskes samtidig understreget: Såfremt de i kommissionen opnåede resultater skulle vise sig ikke at stå deres prøve, derved, at de nye bestemmelser ikke i sig selv forebygger omfattende konflikter, vil der ligesom tidligere indtræde den situation, at regering og folketing stilles overfor muligheden af at måtte

værne afgørende samfundsinteresser mod ødelæggende konflikter.

Den samme situation kan regering og folketing stilles overfor, såfremt konflikter skulle true ytringsfriheden.

Mindretallet må i så henseende forbeholde sig sin stilling.

4. Såfremt de nye forhandlingsregler med hertil knyttede ændringer af forligsmandsloven viser sig ikke at svare til hensigten, vil det efter mindretallets opfattelse blive påkrævet, at hele problemkomplekset tages op til overvejelse med henblik på ny lovgivning.

2) Særudtalelse, afgivet af repræsentanterne for Det konservative Folkeparti og Partiet Venstre, folketingsmændene Poul Sørensen og Thisted Knudsen.

Et *mindretal*, bestående af *Poul Sørensen* og *Thisted Knudsen*, må formene, at det af Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund stillede forslag til ændring af forligsmandslovens paragraffer 3 og 4, tiltrådt af forligsinstitutionen, hvorefter forligsmanden under visse betingelser kan udsætte arbejdsstandsninger, efter omstændighederne kan tiltrædes. Mindretallet er af den opfattelse, at enhver forhandlingsmulighed under en truende arbejdskonflikt bør udnyttes, og kan erkende, at det nævnte forslag i visse situationer muliggør nye forhandlinger imellem parterne. Mindretallet ønsker dog at understrege, at de førnævnte forslag ikke indeholder nogen løsning af det centrale problem for kommissionen, nemlig at finde veje til at undgå eller begrænse arbejdsstandsning-

ger på livsvigtige områder, herunder at sikre under en konflikt den frie meningsudveksling i dagspressen. Forslaget udskyder efter mindretallets opfattelse i realiteten kun terminen for en eventuel arbejdsstandsning i krafttræden, men anviser således ingen vej til at begrænse eller undgå arbejdsstandsninger på livsvigtige områder. Mindretallet har bemærket sig, at de 2 hovedorganisationer har ønsket at undgå en voldgiftslovgivning, som mindretallet i øvrigt rigtigt gennemført måtte anse for at være effektiv til sikring af samfundets interesser under en arbejdsconflikt, og har derfor forsøgt at imødekomme hovedorganisationernes synspunkter på dette område ved at acceptere en løsning af det alvorlige problem gennem forslag om, at statsministeren ved ændring af forligsmandsloven bemyndiges til at udsætte i indtil 4 uger enhver konflikt, der rammer samfundets livsvigtige interesser, herunder den frie meningsudveksling i dagspressen. Mindretallet har herunder lagt afgørende vægt på, at hovedorganisationerne efter de nye forhandlingsregler havde haft 4½ måned til at forhandle sig til rette i, og når det ikke var lykkedes dem i dette forholdsvis lange tidsrum at opnå et resultat, måtte tidspunktet være inde til, at samfundet trådte ind i billedet og gennem den for folkettinget ansvarlige statsminister foretog de skridt, som den pågældende situation udkrævede, for at ikke de interesser, som samfundet ene er sat til at varetage, blev til sidesatte.

Dette synspunkt har imidlertid efter mindretallets opfattelse ikke kunnet vinde tilslutning i kommissionen. Mindretallet må derfor som sin bestemte opfattelse gøre gældende, at samfundet under en konfliktsituation ikke er væsentligt anderledes stillet, end det tidligere var tilfældet. Folketinget vil således i tilfælde af konflikt med alvorlige arbejdsstandsninger være tvunget til at handle uden fornøden tid til at overveje den for samfundet og parterne bedste løsning. Situationen vil som ved konflikten i 1956 være lige så ubestemmelig og usikker. Mindretallet må derfor under de foreliggende omstændigheder forbeholde sig sin stilling i folkettinget og må

med beklagelse som sin opfattelse fastslå, at kommissionen ikke har været i stand til at løse sin centrale opgave, nemlig at foreslå foranstaltninger til undgåelse eller begrænsning af arbejdsstandsninger på livsvigtige områder og til at sikre den frie meningsudveksling i dagspressen.

3) Særudtalelse, afgivet af repræsentanterne for Sæmmenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, A. U. Juhl og L. Andresen.

Efter at forhandlingerne om etablering af forhandlingsregler for landbruget er strandet, og efter at man derpå ved forhandlinger i Forligsinstitutionen den 15.-16. oktober 1957 under departementschef E. Dreyers ledelse har opnået en midlertidig ordning for forhandling om overenskomsternes fornyelse i foråret 1958, ønsker landbrugets medlemmer i kommissionen at fremsætte følgende synspunkter:

Forholdene på arbejdsmarkedet kan ikke behandles som et isoleret fænomen, men må ses i sammenhæng med landets almindelige økonomi. Vi lever i et samfund, hvor jorden og arbejdskraften er vore eneste råstofkilder, og det må derfor betragtes som yderst farligt, at man ved forhandlinger om løn og arbejdstid bogstavelig talt helt ser bort fra dette forhold og dermed landbrugets interesser, hvorved nemlig ikke alene landbruget og dets udøvere, men hele samfundet berøres. At man imidlertid i alt for ringe grad tager hensyn til landbruget, er en kendsgerning, idet man efterhånden har vænnet sig til, at beskæftigelsen er den alt dominerende faktor, og hvorved der er givet industrien en alt for fremtrædende rolle.

Ser man nærmere på, hvorledes nationalproduktet skabes, må det straks springe i øjnene, at landbrugseksporten endnu er langt den største, selv om man også i opgørelsen over eksportens fordeling fejlagtigt medregner industrielt bearbejdede landbrugsprodukter (konserves etc.) som henhørende til industrieksporten. I 1956 udgjorde landbrugseksporten således 4.568 milliarder kr. imod en in-

dustrieksport på ca. 4 milliarder kr. (heri indbefattet nævnte industrielle landbrugsprodukter), men det mest betydningsfulde er, at landbruget selv kun importerer for 1.075 milliarder kr., og at landbrugsimporten således giver et nettooverskud på 3.493 milliarder kr., medens der af industrieksporten på ca. 4 milliarder kr. er brugt ca. 3 milliarder kr. til import, og nettovalutabeløbet her andrager således kun ca. 1 milliard kr.

Landbrugets betydning som det erhverv, der hjembringer den altovervejende nettovaluta, er altså ubestridt, hvilket imidlertid står i et skærende misforhold til erhvervets betydning på arbejdsmarkedet. Den omstændighed, at ca. halvdelen af landbrugets arbejdskraft er bedriftsindehavernes familiemedlemmer uden væsentlig interesse i organisationsforhold, har bevirket, at industrien med sin høje beskæftigelsesgrad og deraf stærke interesse i organisation totalt dominerer arbejdsmarkedet.

Som forholdene har udviklet sig i de seneste år, kan dette dog retfærdigvis ikke forsette. Landbruget har i mange år været inde i en omkostningskrise, der bedst illustreres ved, at landbrugets produktpriser i tiden 1948/55 kun er steget med 7 %, medens omkostningerne samtidig er steget med 32 % (indenlandsk bestemte med 38 %, udenlandsk bestemte med 24 %). Lønstigningen i samme periode er ca. 40 %. Dette meget ugunstige forhold skyldes foruden landbrugets tilsidesættelse på arbejdsmarkedet tillige det forhold, at landbrugsproduktionen for 60 %'s vedkommende går til eksport, medens 40 % afsættes på hjemmemarkedet til samme priser som på eksportmarkederne, et forhold der bevirker, at byerhvervene her i landet har de billigste fødevarerpriser i verden, og hvilket i høj grad er medvirkende til dansk industris konkurrenceevne.

Det sidste års fortvivlede udvikling inden for landbruget, der må betegnes som den hidtil alvorligste markedskrise, nødvendiggør en ændring af forholdene på arbejdsmarkedet fremkaldt gennem landbrugets medindflydelse. At opnå en sådan berettiget medindflydelse har af landbrugets repræsentanter været

tilstræbt under forhandlingerne inden for det udvalg til etablering af nye forhandlingsregler for landbruget, der på foranledning af Arbejdsretskommissionen blev nedsat i marts måned 1957.

Udvalgets opgave var at finde frem til nye forhandlingsregler afsluttet mellem De samvirkende Fagforbund og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger. Under forhandlingerne herom blev af arbejdsgivernes repræsentanter stillet krav om

1. en ændret udløbstid for overenskomsterne,
2. en gruppedeling og
3. sympatiaktionsret.

Med førstnævnte krav tilsigtedes den forannævnte medindflydelse på løn- og arbejdsforholdenes tilrettelæggelse, der må tilkomme landbruget.

Som det hidtil har været, udløber de under Sammenslutningen henhørende overenskomster pr. 1. april, medens industriens overenskomster har udløbstid pr. 1. marts. Dette har medført, at de løntillæg, der ved mæglingforslagene for industrien tilsikres industriarbejderne, så at sige automatisk også bliver gældende for landarbejderne. Medens industrien har kunnet bære de stadig stigende lønninger takket være muligheden for at vælge byrderne over på landbruget, er landbrugets bæreevne ikke mindst i de senere år så langt blevet overskredet. Dette blev ikke mindst tilfældet i 1956, da det noksom bekendte lavtlønstillæg, der ikke betød noget videre for industrien, kom til at virke med sin fulde tyngde på landbruget.

For at bringe disse forhold til ophør op-sagde landbruget til 1. januar 1957 sin hidtil gældende hovedoverenskomst for gennem opnåelse af nye forhandlingsregler at få ændret overenskomsternes udløbstid til 1. marts. Samtidig var det på grund af organisationens stærke vækst tilsigtet, i modsætning til hvad der hidtil havde været tilfældet, at opnå forhandlingsregler omfattende samtlige de under Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger hørende overenskomster.

Under kravet om en fælles udløbstid for

industri og landbrug er også set hen til den interesse, som der rettelig også for eksportindustrien må ligge heri.

Hvad dernæst landbrugets forslag til en gruppedeling angår, ville dette indebære den fordel, at forskellige arbejdsgiverorganisationer, der hidtil ikke har stået tilsluttet hverken Dansk Arbejdsgiverforening eller Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, kunne indtræde som selvstændig gruppe (grupper). Sammenslutningen må selvsagt være interesseret i den størst mulige tilslutning af erhvervsgræne med tilknytning til landbruget, og der må tillige også ligge en samfundsmæssig interesse heri, eftersom dette alt andet lige må være bidragende til rolige forhold på arbejdsmarkedet.

Vort krav om ret til sympatiaktion er ikke ensbetydende med gennemførelsen af noget nyt, idet der i den opsagte hovedoverenskomst hele tiden har været hjemlet landbruget en sådan ret, ligesom der også kan henvises til, at industrien gennem de nyetablerede forhandlingsregler har fået fastslået retten til sympatiaktion.

Forbundenes repræsentanter har imidlertid ikke på nogen af de her nævnte punkter villet imødekomme arbejdsgiverrepræsentanternes forslag. Vi står uforstående heroverfor og mener i øvrigt, at forbundenes modvilje specielt over for kravet om sympatiaktionsret må være at sidestille med organisationsfjendtlig handlemåde. Landbruget må meget beklage, at forhandlingerne sprængtes, og på det skarpeste udtale sin misbilligelse af, at forbundenes repræsentanter lod landbruget komme ud for en forskelsbehandling som den her nævnte.

Efter forhandlingernes stranding blev disse på foranledning af Arbejdsretskommissionen genoptaget under departementschef Dreyers ledelse, og en ændring gennemført bestående deri, at der blev afsluttet en hovedoverenskomst mellem De samvirkende Fagforbund og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger gældende ikke for hele landbruget, men for det hidtil udækkede område. Landbruget ønsker dog stærkt at påpege, at den opnåede ordening kun er at

betragte som noget midlertidigt, hvilket i øvrigt også fremgår af det nævnte hovedoverenskomst tilknyttede protokollat I, men man fremhæver stærkt ønsket om, at de forhandlinger, der i henhold til nævnte protokollat senere skal optages om nye forhandlingsregler, må blive ført og afsluttet før Arbejdsretskommissionens ophævelse, således at et eventuelt negativt resultat kan forelægges kommissionen, der derefter afgiver indstilling til arbejdsministeren angående landbrugets fremtidige fagretslige stilling.

Opnås der ikke til sin tid tilfredsstillende forhandlingsregler for landbruget, må enhver vilje tilslutte sig tanken om tvungen voldgift, idet man beklager, at ændrede politiske forhold ikke har muliggjort en realitetsdrøftelse af dette forhold allerede på nuværende tidspunkt, en omstændighed som bevirker, at der ikke i den situation, som kan opstå omkring overenskomsternes fornyelse i foråret 1958, er sket nogen ændring til sikring af en rolig udvikling på arbejdsmarkedet, et forhold som meget vel kan indebære de alvorligste konsekvenser.

Man henviser i øvrigt til landbrugets forslag til ændring af henholdsvis forligsmandslovens § 4, stk. 3, samt ændringsforslag til det af hovedorganisationerne fremsatte forslag til ændring af forligsmandslovens §§ 3 og 4.

4) Særudtalelse, afgivet af det tilfornede medlem, Hove Kristensen.

Idet jeg erkender, at der ved gennemførelsen af de nye forhandlingsregler samt ved det af Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i fællesskab den 18. oktober 1957 fremsatte og af kommissionens flertal samme dag vedtagne forslag om ændring af Forligsmandslovens §§ 3 og 4 er sket et stort fremskridt, der formentlig vil kunne begrænse mulighederne for konflikt, kan jeg dog af følgende grunde ikke tilslutte mig flertallets forslag.

Ifølge kommissoriet var det bl. a. kommissionens opgave at drøfte muligheden for at finde veje til at undgå eller begrænse ar-

bejdsstandsninger, hvor det gælder områder, der har livsvigtig betydning for samfundet. Det af kommissionens flertal vedtagne forslag må jeg betragte som en ikke fuldstændig løsning, idet det vel kan begrænse konflikter, men ikke anviser veje til at undgå arbejdsstandsninger på områder, der har livsvigtig betydning for samfundet.

De to hovedorganisationer, Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund, har tidligere erklæret, at politiske indgreb i konfliktsituationer var uønskede. Det vedtagne forslag indebærer efter min mening, at arbejdsstridigheder netop placeres på et politisk plan, når forligsmandens (resp. forligsinstitutionens) muligheder er udtømt.

Under henvisning til det anførte må jeg herefter fastholde følgende af mig i kommissionens møde den 6. september 1957 fremsatte skitseforslag:

»Samtidig med at 1. strejke- eller lockout-varsel gives til modparten, skal der gives meddelelse herom til et af Folketinget nedsat permanent nævn (ikke-politikere), der får myndighed til at udskyde enhver varslet arbejdsstandsning i 4 uger fra ikrafttrædelsestidspunktet, såfremt der er vægtige samfundsmæssige grunde, der taler herfor.

Skønner nævnet endvidere, at et arbejdsområde eller en del af dette, for hvilket der er varslet arbejdsstandsning, må anses at være af væsentlig betydning for opretholdelse af normale samfundstilstande, eller arbejdets udførelse er nødvendig for at undgå tab af betydelige samfundsværdier, kan nævnet i udskydelsesperioden dekretere, at arbejdsstandsning ikke må finde sted i dette område. Uoverensstemmelser vedrørende det således uden for konflikten holdte arbejdsområde skal henvises til en (evt. frivillig) voldgiftsdomstols afgørelse.«

Forinden jeg nærmere kommenterer det fremsatte forslag, skal jeg bemærke — som også fremhævet i kommissionsmøde - at forslaget var et *skitseforslag*, der forudsatte forhandlinger om en række enkeltheder, samt at jeg var rede til at foretage ændringer i forslaget.

Da forslaget imidlertid ikke har været genstand for drøftelse i kommissionen, må jeg i nærværende særudtalelse fremlægge forslaget i den fremsatte form.

I øvrigt ønsker jeg at bemærke følgende:

Efter forslagens stk. 1 skulle et særligt nedsat nævn have myndighed til at udskyde arbejdsstandsning, såfremt der er *vægtige samfundsmæssige* grunde, der taler herfor.

Efter stk. 2 skulle nævnet - inden for det snævrere område, hvor nævnet skønnede, at arbejdsområdet eller en del af dette må anses at være af *væsentlig betydning for opretholdelse af normale samfundstilstande* eller arbejdets udførelse er nødvendig for at *undgå tab af betydelige samfundsværdier* - have myndighed til at dekretere, at arbejdsstandsning ikke må finde sted samt henviser konflikter til en (evt. frivillig) voldgiftsdomstols afgørelse.

Jeg erkender, at indgreb fra regering og folketing bør undgås både af hensyn til lovgivningsmagten som af hensyn til arbejdsmarkedets parter. For at undgå sådanne politiske indgreb i konfliktsituationer er bemyndigelserne i forslaget henlagt til et af Folketinget nedsat permanent nævn sammensat af ikke-politikere (bistået af repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter).

Ved at henlægge bemyndigelserne til nævnet og ikke til forligsmanden (eller forligsinstitutionen) opnås, at forligsmandens indvirken på fremtidige konflikter på arbejdsmarkedet som helhed ikke svækkes, og det er min overbevisning, at et særligt nedsat nævn med lige så stor sikkerhed som forligsinstitutionen kan skønne, om en truende konflikt berører et livsvigtigt område.

Det er af stor betydning, at ingen af parterne forinden en eventuel afstemning om et forhandlingsresultat eller et mæglingforslag kan være sikre på, at deres område hører til de livsvigtige områder, hvor konflikt ikke tilslades. Forslaget forudsætter derfor, at nævnets skøn træffes på grundlag af de foreliggende forhold, således at ingen af parterne på forhånd kender nævnets stilling. Herved undgås - i hvert fald i en række tilfælde - at parterne ved en afstemning kan spekulere i,

at der ingen konflikt bliver, selv om et forslag forkastes.

Med hensyn til de i forslaget indeholdte bestemmelser om voldgift ønsker jeg at bemærke følgende:

Inden for det i forslaget stk. 2 omhandlede snævre område er samfundets interesse i at undgå konflikt meget stor. Af hensyn hertil samt af hensyn til, at jeg er af den overbevisning, at truende konflikt inden for dette område vil blive mødt med indgreb fra lovgivningsmagts side, mener jeg, at arbejdsmarkedets parter af samfundsmæssige hensyn bør affinde sig med en voldgiftsordning, der principielt bør være frivillig, men som - såfremt enighed herom ikke kan opnås - må dekretes af nævnet. Voldgiftsordningen - særligt den frivillige - har for parterne den fordel, at de gennem deres egne dommere får mulighed for at yde indflydelse på rettens afgørelse; ved indgreb fra

lovgivningsmagts side er denne mulighed, jfr. fortilfælde, ikke til stede i samme omfang.

Jeg ønsker endelig at bemærke, at mit forslag om voldgift er baseret på erfaringer særligt inden for bankfaget, hvor man i 1953 efter en truende konflikt med strejkevarsel kom til den erkendelse, at dette område af samfundsmæssige hensyn må siges at berøre det livsvigtige. Som konsekvens heraf indgik man på en aftale om frivillig voldgift, hvilken aftale ved lønforhandlingerne i slutningen af 1956 bestod sin første prøve, uden at voldgiften blev benyttet. Det er min erfaring, at parterne ved forhandlingerne gør sig de største anstrengelser for at forhandle sig til rette, eftersom truslen om overenskomstkompleksets overdragelse til voldgiftsrettens endelige afgørelse virker lige så stærkt, som risikoen for åben konflikt normalt indvirker på de forhandlende parter.

KAPITEL IX

BILAG

Bilagsfortegnelse

Bilag	Side
1. Forhandlingsregler af 17. marts 1936, vedtaget mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark i tilslutning til forligsinstitutionens mæglingsforslag af 17. marts 1936 samt vedtagelse af 5. oktober 1936	72
2. Forhandlingsregler af 21. september 1951 mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark	75
3. Forslag af 2. maj 1955 til ændringer i regler for overenskomstforhandling	78
4. Forhandlingsregler mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark (aftalen indgået den 21. dec. 1956 og godkendt den 11. jan. 1957)	80
4 a. Oplysninger om gruppeinddelingen	84
5. Hovedoverenskomst af 1. november 1948 mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og Dansk Arbejdsmands Forbund angående oprettelse, opsigelse og fornyelse af kollektive arbejdsoverenskomster	85
6. Hovedoverenskomst af 16. oktober 1957 mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og De samvirkende Fagforbund i Danmark angående oprettelse, opsigelse og fornyelse af kollektive arbejdsoverenskomster vedrørende Dansk Mejeristforbund og Dansk Gartnerforbund (med 2 protokollater)	87
7. Septemberforliget (overenskomst mellem Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark, indgået den 5. september 1899)	90
8. Skrivelse af 7. februar 1956 fra hovedorganisationerne vedrørende overenskomstforholdene siden 1920 m. m.	94
8 a. Oversigt over de tilfælde, hvor staten siden 1920 har grebet ind i konflikter mellem arbejdsgivere og arbejdere	95
8 b. Oversigt over overenskomstforhandlingerne siden 1920	97
8 c. Antal arbejdere beskæftiget hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening samt antal organisationer tilsluttet De samvirkende Fagforbund i Danmark og deres medlemstal	106
9. Afskrift af Verbalnote af 27. marts 1956 fra det norske utenriksdepartement vedrørende de norske erfaringer fra afgørelser ved tvungen voldgift	107
10. Redegørelse for den amerikanske præsidents adgang til at udsætte varslede eller ikrafttrådte arbejdsstandsninger	109
10 a. Uddrag af »The National Labor Relations Act« af 1935, som ændret i 1947.	113
10 b. Oversigt over større konflikter, hvor »emergency«-bestemmelserne har været anvendt i årene 1948-56	115
11. Henvendelse fra repræsentanter for bornholmske erhverv angående sikring af transportforbindelserne mellem Bornholm og det øvrige Danmark	117

Bilag	Side
12. Skrivelse af 15. februar 1956 fra hovedorganisationerne til Folketingets udvalg angående forslag til lov om Voldgift i Arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser.119
13. Den af folketinget vedtagne dagsorden af 26. januar 1950 vedrørende dagspressen	122
14. Skrivelse af 31. august 1957 vedrørende det af Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark tilvejebragte materiale om konflikters omfang m. v. i anledning af fremsættelsen af Thisted Knudsen's skitseforslag123
14 a. Rapport vedrørende nogle af Eiler Jensen i anledning af Thisted Knudsen's skitse forslag stillede spørgsmål.124
14 b. Oversigt over Dansk Arbejdsgiverforenings lockout-varsler fra 1920-1936.131
14 c. De samvirkende Fagforbunds oversigt over områder, der har været undtaget fra afgivne strejkevarsler.142
14 d. Oversigt over fremsendte 2. varsler 1946-1956 samt undtagelser herfra (detailgennemgang).144
15. Fortegnelse over afgivne 2. varsler om konflikter mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger på den ene side og Dansk Gartnerforbund, Dansk Mejeristforbund og Dansk Arbejdsmands Forbund på den anden side.151
16. Redegørelse fra A. U. Juhl vedrørende virkningerne af arbejdsstandsninger indenfor landbrugsområdet152
17. Et af formanden for Danske Bankfunktionærers Landsforening, B. Hove Kristensen, stillet forslag om indførelse af voldgift i interessestridigheder.154
18. Norm for regler for behandling af faglig strid (vedtaget af »Fællesudvalget af 17. august 1908«).155
19. Bekendtgørelse af 21. december 1945 af lov om mægling i arbejdsstridigheder.157
20. Et af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger udarbejdet ændringsforslag til § 4, stk. 3, i lov om mægling i arbejdsstridigheder, med hertil hørende motivering (vedrørende forligsinstitutionens principielle stilling).162
21. Spørgeskema vedrørende afstemningsformerne, udsendt af kommissionens sekretariat til en række fagorganisationer.164

Forhandlingsregler af 17. marts 1936, vedtaget mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark i tilslutning til forligsinstitutionens mæglingsforslag af 17. marts 1936 samt vedtagelse af 5. oktober 1936.

Til fremme af samarbejdet mellem arbejdsgivernes og arbejdernes faglige organisationer foreslår forligsmændene Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund at vedtage efterfølgende bestemmelser:

Til fremme af samarbejdet mellem arbejdsgivernes og arbejdernes faglige organisationer er Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund enige om:

1. at der i så vidt omfang som praktisk gennemførligt bør skabes fagvise landsoverenskomster eller i alt fald fagvise overenskomster for større områder om løn- og arbejdsforhold for ensartet og beslægtet arbejde. Forhandling herom skal optages, når en af hovedorganisationerne overfor den anden hovedorganisation fremsætter ønske herom,
2. at samtlige de til og med 1. juli udløbende overenskomster får fælles udløbstid en 1. marts, *)
3. at parterne bør tilstræbe overenskomster af mere end 1 års varighed med indførelse i overenskomsterne af bestemmelser om opsigelsesret i den løbende overenskomstperiode — dog kun til en 1. marts - ved visse i overenskomsterne nærmere angivne udsving i prisniveauet (pristallet),
4. at anbefale underorganisationerne, at der for de fag - som ikke allerede har regler, som kommer til anvendelse, når der enten indføres ændrede arbejdsmetoder eller

*) Som overgangsbestemmelse fastsættes det, at dette også gælder de forud for indgåelsen af nærværende overenskomst indgåede overenskomster, hvis udløbstid i det pågældende år eventuelt rettes i overensstemmelse hermed.

fremkommer nyt arbejde indenfor det i faget gældende almindelige akkordområde — optages forhandlinger om indførelse af sådanne regler, f. eks. en af de efterfølgende bestemmelser:

a.

»Hvor der i overenskomstperioden fremkommer nyt arbejde indenfor fagets almindelige akkordområde, og som dækkes af fagets overenskomstmæssige arbejdsområde, eller hvis ændrede arbejdsmetoder berettiger en af parterne til at formene, at de hidtil gældende akkordtakster bør erstattes med andre, kan disse spørgsmål, hvis der ikke på anden måde opnås enighed, endelig afgøres ved voldgift efter de for faget gældende voldgiftsregler, såfremt en af parterne fremsætter begæring herom.

Voldgiften skal som rettesnor for sin afgørelse anvende de akkordfortjenester, faget (branchen) i almindelighed giver for tilsvarende arbejde, hvor det drejer sig om lokale prislister med rimelig hensyntagen til foreliggende lokale forhold.«

Der træffes for hvert enkelt fags vedkommende særlige aftaler om, hvilken særlig betaling der skal ydes, så længe nye eller ændrede takster ikke er trådt i kraft.

b.

»Hvor der i overenskomstperioden fremkommer nyt arbejde indenfor fagets almindelige akkordområde, og som dækkes af fagets overenskomstmæssige arbejdsområde, eller dersom ændrede arbejdsmetoder berettiger en af parterne til at formene, at hidtil gældende akkordtakster bør erstattes med andre, optages straks forhandling.

Kan enighed ikke opnås, udføres arbejdet for en betaling, der er 20 pct. mindre end vedkommende arbejders gennemsnitlige akkordfortjeneste på arbejdsstedet i de 3 forudgående måneder; har arbejderen kun arbejdet mellem 1 og 3 måneder på arbejdsstedet, regnes der med den tid, han har arbejdet der, og har han arbejdet under 1 måned på stedet, foretages der en skønsmæssig beregning over, hvad hans gennemsnitlige timefortjeneste skal nedsættes til som grundlag for timebetalingen.

For den tid, der ligger forud for en almindelig forhøjelse eller nedsættelse af akkordpriserne, forhøjes eller nedsættes den udregnede gennemsnitsakkordfortjeneste, forinden de 20 pct. fradrages, med $\frac{2}{3}$ af den forhøjelse eller nedsættelse, der har fundet sted«.

5. at det for en saglig drøftelse af overenskomsterne er af betydning, at de foreliggende uoverensstemmelser fremtræder så overskueligt som muligt, og at forhandlingerne optages i god tid og føres efter følgende

Regler for overenskomstforhandling.

× 1.

Samtlige til og med 1. juli udløbende overenskomster får fælles udløbstid den 1. marts.

× 2.

For at opsigelsesfristen af 3 måneder kan blive udnyttet på bedste måde til saglige partsforhandlinger, indføres følgende regler:

- Den i overenskomsterne fastsatte opsigelsesfrist på 3 måneder afkortes til 14 dage.
- Den part, der ønsker ændringer foretaget i en bestående overenskomst, skal senest 3 måneder før overenskomstens udløbsdato fremsende forslag til disse ændringer. Fremsendes forslag ikke rettidigt, løber overenskomsten uændret videre 1 år.
- Forhandlingerne mellem underorganisationerne skal optages straks efter forslagens modtagelse og være tilendebragt senest 6 uger derefter.

- Så snart forhandlingerne er erklæret for afsluttet i underorganisationerne, skal de påbegyndes i hovedorganisationerne.

§ 3.

Ved overenskomstforhandlingerne i underorganisationerne kan parterne træffe bestemmelse om, at et eller flere af de foreliggende spørgsmål vedrørende løn- og arbejdsforhold indenfor det pågældende overenskomstområde underkastes direkte behandling og afgørelse af en for hvert fag efter de for faget gældende voldgiftsregler nedsat overenskomst-voldgiftsret.

Voldgiftsretten skal ikke kunne afgøre spørgsmål af generel karakter indenfor det enkelte overenskomstområde som f. eks. almindelig ændring i arbejdstiden eller et generelt krav om ændring i lønniveauet eller overhovedet spørgsmål, som parterne ikke er enige om at indbringe. Sådanne spørgsmål optages til forhandling mellem organisationerne på sædvanlig måde og kan eventuelt afgøres ved strejke eller lockout.

Til orientering under sine overvejelser ved fastsættelsen af den rette pris for det pågældende arbejde kan voldgiftsretten kræve alle oplysninger om arbejdsforhold, priser, løn- og akkordfortjenester indenfor faget. Hvor det drejer sig om lokale prislistes, skal der tages rimeligt hensyn til foreliggende lokale forhold.

§ 4.

Straks efter forhandlingernes afslutning i underorganisationerne har begge parter pligt til at indsende en udførlig og nøjagtig indberetning til deres respektive hovedorganisationer indeholdende oplysninger om:

- De hidtil gældende overenskomster.
- De punkter, som i underorganisationerne er blevet afgjort ved forhandling eller voldgift.
- De punkter, som endnu henstår uafgjort, med angivelse af de forslag og andre skriftstykker, der er vekslet parterne imellem.

§ 5.

Som angivet i § 2 d. skal hovedorganisationerne, så snart forhandlingerne i underorganisationerne er afsluttet, og der henstår uafgjorte spørgsmål, straks optage forhandlinger for at tilvejebringe enighed om de foreliggende uoverensstemmelser.

Såfremt der ved hovedorganisationsforhandlinger tilvejebringes enighed mellem underorganisationerne om at henvise endnu flere spørgsmål til behandling af den i § 3 nævnte voldgift, skal dette kunne ske - forudsat at det drejer sig om spørgsmål, der i medfør af § 3 kan henvises til voldgift.

Hovedorganisationerne er enige om, at denne voldgiftsret under alle forhold er inkompetent til at behandle og afgøre andre spørgsmål end sådanne, som der ved foranstående forhandlinger dels i underorganisationerne er enighed om at indbringe for den.

Forhandlingerne i hovedorganisationerne, hvortil repræsentanter for underorganisatio-

nerne tilkaldes, skal være tilendebragt inden den udskudte opsigelsesfrists indtræden.

§ 6.

Denne overenskomst er gældende, indtil den med $\frac{1}{2}$ års varsel opsiges til udløb en 1. juli, første gang 1. juli 1940.

Ved et møde i dag i arbejdsgiverforeningen konstateredes der enighed mellem de to hovedorganisationers forhandlingsudvalg om, at den fælles udløbstid for samtlige overenskomster skal være 1. marts.

For overenskomster, der - efter forudgående opsigelse - udløber i efteråret 1936, bliver udløbstiden derfor 1. marts 1937. For overenskomster, der udløber i efteråret 1937, bliver udløbstiden 1. marts 1938.

København, den 5. oktober 1936.

Forhandlingsregler af 21. september 1951 mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark.

§ 1.

Samtlige overenskomster får fælles udløbstid pr. 1. marts.

o 2.

For at opsigelsesfristen kan blive udnyttet på bedste måde til saglige partsforhandlinger, indføres følgende regler:

- a. Den part, der ønsker foretaget ændringer i en bestående overenskomst, skal senest den 20. november fremsende forslag til disse ændringer. Fremsendes forslag ikke rettidigt, løber overenskomsten uændret videre 1 år.
- b. Den seneste frist for rettidig opsigelse af overenskomsterne er 14. februar.
- c. Forhandlingerne mellem underorganisationerne skal optages straks efter forslagens modtagelse og være tilendebragt senest 1. januar. Da hovedorganisationerne er interesseret i, at enighed kan opnås i underorganisationerne, henledes opmærksomheden på adgang til at lade eventuelle uoverensstemmelser afgøre efter nedenstående regler i paragrafferne 3 og 7.
- d. Så snart forhandlingerne er erklæret for afsluttede i de enkelte underorganisationer, skal de påbegyndes i hovedorganisationerne, uanset om den i stk. c. fastsatte frist ikke er udløbet.

Ved overenskomstforhandlingerne i underorganisationerne kan parterne træffe bestemmelse om, at et eller flere af de foreliggende spørgsmål vedrørende løn- og arbejdsforhold inden for det pågældende overenskomstområde underkastes direkte behandling og afgørelse af en for hvert fag efter de for faget

gældende voldgiftsregler nedsat overenskomst-voldgift.

Voldgiftsretten skal ikke kunne afgøre spørgsmål af generel karakter inden for det enkelte overenskomstområde, som f. eks. almindelig ændring i arbejdstiden eller et generelt krav om ændring i lønniveauet eller overhovedet spørgsmål, som parterne ikke er enige om at indbringe. Sådanne spørgsmål optages til forhandling mellem organisationerne på sædvanlig måde og kan eventuelt afgøres ved strejke eller lockout.

Til orientering under sine overvejelser ved fastsættelsen af den rette pris for det pågældende arbejde kan voldgiftsretten kræve alle oplysninger om arbejdsforhold og priser samt løn- og akkordfortjenester inden for faget. Hvor det drejer sig om lokale prislistor, skal der tages rimeligt hensyn til foreliggende lokale forhold.

§ 4.

Straks efter forhandlingernes afslutning i underorganisationerne har begge parter pligt til at indsende en udførlig og nøjagtig indberetning til deres respektive hovedorganisationer indeholdende oplysning om:

1. De hidtil gældende overenskomster.
2. De punkter, som i underorganisationerne er blevet afgjort ved forhandling eller voldgift.
3. De punkter, som endnu henstår uafgjort, med angivelse af de forslag og andre skriftstykker, der er vekslet parterne imellem.

Som angivet i § 2 d. skal hovedorganisationerne, så snart forhandlingerne i underorga-

nisationerne er afsluttet, og der henstår uafgjorte spørgsmål, straks optage forhandlinger for at tilvejebringe enighed om de foreliggende uoverensstemmelser.

Såfremt der ved hovedorganisationsforhandlinger tilvejebringes enighed om at henvisende endnu flere spørgsmål til behandling af den i § 3 nævnte voldgift eller det i § 7 omhandlede 6 mands udvalg, skal dette kunne ske, forudsat at det drejer sig om spørgsmål, der i medfør af § 3 kan henvises til voldgift.

Hovedorganisationerne er enige om, at den i § 3 nævnte voldgiftsret, resp. det i § 7 nævnte 6 mands udvalg, er inkompetent til at behandle og afgøre andre spørgsmål end sådanne, der ved forudgående forhandlinger er enighed om at indbringe for den.

Forhandlingerne i hovedorganisationerne, hvortil repræsentanter for underorganisationerne tilkaldes, skal være tilendebragt inden den 14. februar.

§ 6.

Umiddelbart efter 2. januar og senest 7. januar træder de to hovedorganisationers forretningsudvalg sammen til forhandling om, hvorvidt nogle af de tilbagestående ændringsforslag - og i givet fald hvilke - bør udtages til generel forhandling mellem hovedorganisationerne. Forhandlingerne om disse punkter udgår herefter af forhandlingsstoffet i de enkelte overenskomstforhold.

Opnås der under forhandlingerne i hovedorganisationerne eller ved forligsmandens medvirken enighed om et eller flere af de generelle punkter, bliver resultatet gældende for de områder, hvor positivt forslag vedrørende det pågældende punkt har været fremsat og tilbagestår efter de førte forhandlinger.

For at undgå, at der inden for mindre, begrænsede områder ved afslutningen af overenskomster opstår urimeligheder eller uretfærdigheder, er hovedorganisationerne enige om, at overenskomstnævnet kan pådømme visse generelle spørgsmål under følgende nærmere omstændigheder:

Dersom parterne ikke under forhandlingerne har givet afkald på at benytte de i

nærværende paragraf indeholdte bestemmelser, er betingelserne for sags indbringelse i øvrigt:

1. at overenskomstforholdet overhovedet er til forhandling,
2. at forslag i den omhandlede retning ikke positivt er frafaldet under de hidtil førte forhandlinger,
3. at kravet drejer sig om et af de punkter, som hovedorganisationerne har udtaget til generel forhandling,
4. at det pågældende punkt er blevet gældende for den alt overvejende del af en arbejdergruppe, medens det på et mindre, men absolut nærbeslægtet arbejdsområde ikke er blevet gældende, fordi der ikke for dette overenskomstforhold har været fremsat positivt forslag herom,
5. at det vil være åbenbart urimeligt, hvis ordningen ikke kommer til at gælde for det mindre område, der rejser sagen,
6. at sagen rejses senest 14 dage efter, at den generelle ordning er endeligt vedtaget.

Sådanne sager kan kun indbringes af en af hovedorganisationerne på de pågældende medlemmers vegne.

Når disse betingelser foreligger, kan overenskomstnævnet bestemme, om et eller flere punkter blandt de generelle afgørelser også skal gælde for sådanne undtagelsesområder, selv om der for disse ikke positivt er stillet forslag.

§7.

Ved overenskomstforhandlingerne i underorganisationerne kan parterne træffe bestemmelse om, at en eller flere af de tilbagestående uoverensstemmelser inden for det pågældende overenskomstområde underkastes direkte forhandling og eventuelt afgørelse i et af hovedorganisationerne nedsat 6 mands udvalg.

Ligeledes har hovedorganisationerne i fællesskab ret til under de forhandlinger, der

foregår med deres medvirken, at henvise spørgsmål som forannævnte til afgørelse i udvalget.

Udvalget skal ikke kunne afgøre spørgsmål af generel karakter inden for det enkelte overenskomstområde, som f. eks. almindelige ændringer i arbejdstiden, generelle krav om ændringer i lønniveauet eller andre generelle spørgsmål.

For så vidt flertal ikke opnås i udvalget, behandles spørgsmålene på sædvanlig måde og kan således også henvises til videre forhandling i forligsinstitutionen. Dog kan sådanne spørgsmål, hvor enighed ikke er opnået i 6 mands udvalget, henvises til endelig afgørelse ved den i § 3 omhandlede vold-

gift, hvis flertal for en sådan henvisning opnås i 6 mands udvalget.

Om behandlingen af sagerne for 6 mands udvalget henvises til de tilsvarende regler i § 3, sidste stk., vedrørende overenskomstvoldgift.

Enhver uoverensstemmelse skal være indbragt for 6 mands udvalget så betids, at samtlige sager kan være færdigbehandlet senest den 25. februar.

Denne overenskomst er gældende, indtil den med et halvt års varsel opsiges til udløb en 1. juli, første gang 1. juli 1954.

København, den 21. september 1951.

Forslag af 2. maj 1955 til ændringer i regler for overenskomstforhandling.

Ændringsforslag:

De forhandlinger, der er ført mellem et af de to hovedorganisationer nedsat udvalg vedrørende ændringer i »Forhandlingsreglerne af 1951«, er resulteret i, at parterne er enige om at forelægge de respektive kompetente forsamlinger nedenstående forslag til forhandlingsregler:

§ 1.

Ingen ændring.

For at opsigelsesfristen kan blive udnyttet på bedste måde til saglige partsforhandlinger indføres følgende regler:

a. Såfremt overenskomstparterne eller en af dem inden 20. november skriftligt har fremsat ønske om ændringer i en bestående overenskomst, kan forhandlingerne mellem overenskomstparterne optages, uden at formulerede ændringsforslag er fremsendt.

For så vidt enighed ikke er opnået forinden, kan fuldt udarbejdede forslag fra hver af parterne fremsendes og skal da være modparten i hænde senest den 15. december.

Forhandlingerne mellem parterne i underorganisationerne skal være tilendebragt senest 2. januar.

b. Da hovedorganisationerne er interesseret i, at enighed kan opnås i underorganisationerne, understreges det, at forhandlingerne mellem overenskomstparterne bør føres så intensivt som muligt med det formål at opnå fuld enighed mellem parterne. I denne forbindelse henledes opmærksomheden på adgangen til at lade eventuelle uoverensstemmelser afgøre ef-

ter nedenstående regler i paragrafferne 3 og 7.

c. Hvis forhandlingerne er afsluttet i underorganisationerne, uden at alle spørgsmål er løst, kan forhandlingerne i hovedorganisationerne straks påbegyndes, uanset at den i stk. a, sidste pkt., fastsatte frist ikke er udløbet.

d. Den seneste frist for rettidig opsigelse af overenskomsterne er 14. februar.

Dersom ingen af parterne inden den 20. november skriftligt har fremsat ønske om ændringer i en bestående overenskomst, løber overenskomsten uændret videre mindst 1 år. Det samme gælder, hvis ingen af parterne inden den 15. december har tilstillet modparten et endeligt udformet skriftligt forslag, eller hvis rettidig opsigelse, jfr. pkt. d, ikke foreligger.

§ 3.

Ingen ændring.

§ 4.

Ingen ændring.

§ 5.

Ingen ændring.

§ 6.

Ingen ændring.

o . .

Ved overenskomstforhandlingerne i underorganisationerne kan parterne træffe bestemmelse om, at een eller flere af de tilbagestående uoverensstemmelser inden for det pågældende overenskomstråde underkastes direkte forhandling og eventuelt afgørelse i et af hovedorganisationerne nedsat 6 mands udvalg.

Ligeledes har hovedorganisationerne i fællesskab ret til under de forhandlinger, der foregår med deres medvirken, at henvise spørgsmål som forannævnte til afgørelse i udvalget.

Udvalget skal ikke kunne afgøre spørgsmål af generel karakter inden for det enkelte overenskomstområde, som f. eks. almindelige ændringer i arbejdstiden, generelle krav om ændringer i lønniveauet eller andre generelle spørgsmål.

Spørgsmål, hvorom enighed ikke opnås i udvalget, kan henvises til endelig afgørelse ved den i § 3 omhandlede voldgift, hvis flertal for en sådan henvisning opnås i 6 mands udvalget.

Om behandlingen af sagerne for 6 mands udvalget henvises til de tilsvarende regler i § 3, sidste stk., vedrørende overenskomstvoldgift.

Ethvert spørgsmål, der er indbragt for 6 mands udvalget, skal behandles snarest muligt og være færdigbehandlet senest 1 måned efter, at et mæglingsforslag er trådt i kraft.

Spørgsmål, der er færdigbehandlet for 6 mands udvalget senest den 25. februar, behandles, for så vidt flertal for en afgørelse ikke er opnået i udvalget, på sædvanlig måde og kan således også henvises til videre forhandling i Forligsinstitutionen.

Denne overenskomst er gældende, indtil den med et halvt års varsel opsiges til udløb en 1. juli, første gang 1. juli 1960.

København, den 2. maj 1955.

For Dansk Arbejdsgiverforening:
Hans L. Larsen.

For De samvirkende Fagforbund
i Danmark:
Eiler Jensen.

Dette forslag tiltrådtes af De samvirkende Fagforbunds generalforsamling den 12. maj 1955, medens Dansk Arbejdsgiverforenings generalforsamling den 25. maj 1955 ikke tiltrådte.

Forhandlingsregler af 11. januar 1957 mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark.

(Forhandlingsregelaftalen er indgået den 21. december 1956 og godkendt af de kompetente forsamlinger den 11. januar 1957).

Stk. 1. Inden den 15. oktober i året forud for overenskomsternes udløbstermin vælger hver af hovedorganisationerne seks repræsentanter som forhandlingsudvalg.

Stk. 2. Dette udvalg træder sammen snarest muligt efter 15. oktober for at drøfte, hvorvidt det er muligt at finde grundlag for en ordning, som hovedorganisationerne kan anbefale de tilsluttede medlemsorganisationer at tiltræde. For så vidt udvalget ikke kan fremlægge nogen fuldstændig ordning, skal udvalget drøfte muligheden for at opnå enighed om en rammeaftale eller om retningslinier, som de tilsluttede organisationer kan benytte i deres forhandlinger.

Stk. 3. Hovedorganisationernes forhandlingsudvalg skal optage forhandling om generelle spørgsmål, hvorved forstås spørgsmål, der har eller kan ventes at få betydning for alle overenskomstråderne eller største parten af dem, eksempelvis krav angående arbejdstid, lønmæssige ændringer, ændring i ferieregler, ændring i søgnehellighedsregler, sociale goder samt spørgsmål om overenskomsternes varighed.

Stk. 4. Sluttes disse forhandlinger med et resultat, der bliver akcepteret af begge parter, indgår dette resultat i forslagene til nye overenskomster inden for underorganisationerne eller inden for de 8 grupper, der er omtalt i forhandlingsreglerne, § 8.

§ 2.

Stk. 1. Hvis der ikke inden den 10. november er opnået enighed mellem hovedorganisationernes forhandlingsudvalg om de

generelle spørgsmål, eller hvis overenskomstparterne har ændringsforslag herudover af ikke-generel natur, skal fuldt udarbejdede forslag udveksles mellem overenskomstparterne senest den 20. november. For så vidt ændringsforslag ikke fremsættes, løber overenskomsten uændret videre til en 1. marts, medmindre der mellem hovedorganisationerne eller ved forhandlingerne i grupperne eller underorganisationerne opnås enighed om de generelle spørgsmål, idet overenskomsten i så fald forlænges med disse ændringer og for samme tidsrum, som i øvrigt bliver gældende i gruppen. Overenskomstparterne forhandler derefter samtlige overenskomstkra- v indtil 12. december.

Stk. 2. Efter 12. december afgør hovedorganisationernes forhandlingsudvalg, hvilke af de fremsatte krav der kan betragtes som generelle, jfr. § 1. Eventuelle uoverensstemmelser herom afgøres af overenskomstnævnet. Der optages herefter forhandlinger mellem hovedorganisationernes forhandlingsudvalg om de som generelle fastslåede krav.

Stk. 3. Har forhandlingerne om de generelle krav ikke inden 20. december ført til et resultat, anmodes statens forligsmand i arbejdsstridigheder om at tiltræde udvalget, dels for at blive orienteret om parternes stilling og dels for at påtage sig ledelsen af forhandlingerne, som fremskyndes mest muligt, således at et resultat søges nået inden 20. januar.

Stk. 1. Medens forannævnte forhandlinger finder sted, fortsættes forhandlingerne i un-

derorganisationerne om det øvrige overenskomststof.

Stk. 2. Ved forhandlingerne i underorganisationerne kan hver af parterne anmode om at få en mæglingmand til at medvirke ved forhandlingerne, og dette kan ske allerede fra forhandlingernes begyndelse.

Stk. 3. Forhandlingerne i underorganisationerne skal søges afsluttet senest 15. januar.

Stk. 4. Dersom forhandlingerne i underorganisationerne er afsluttet, uden at alle spørgsmål er løst, kan forhandlingerne, uanset at den ovenfor anførte tidsfrist ikke er udløbet, straks fortsættes i hovedorganisationerne.

Stk. 5. Den seneste frist for rettidig opsigelse af overenskomsterne er 14. februar.

§ 4.

Straks efter forhandlingernes afslutning i underorganisationerne har begge parter pligt til at indsende en udførlig og nøjagtig indberetning til deres respektive hovedorganisation indeholdende oplysninger om:

1. de hidtil gældende overenskomster,
2. de punkter, hvorom enighed måtte være opnået,
3. de punkter, der endnu henstår uløste, med angivelse af de forslag og andre skriftstykker, der er vekslet parterne imellem.

§ 5.

Stk. 1. Efter underorganisationsforhandlingernes afslutning fortsættes forhandlingerne om de resterende uoverensstemmelser i hovedorganisationerne. For så vidt enighed ikke kan opnås her, kan parterne ved forhandlingernes afslutning beslutte, at de resterende uoverensstemmelser om ikke-generelle spørgsmål helt eller delvis skal behandles i et fællesudvalg (jfr. § 6). De krav, hvorom enighed om fællesudvalgsbehandling ikke kan opnås, videreføres til behandling i forligsinstitutionen.

Stk. 2. Forligsinstitutionen træffer herefter sammen med hovedorganisationerne afgørel-

se om, hvorvidt stoffet skal behandles ved direkte mægling i forligsinstitutionen, eventuelt ved mæglingmand, eller henvises til endelig afgørelse ved fællesudvalget (jfr. § 6).

§ 6.

Stk. 1. De fællesudvalg, der i henhold til det ovenfor anførte skal behandle spørgsmål af ikke-generel karakter, består af 1 repræsentant for hver af de to hovedorganisationer, 1 repræsentant for hver side i den pågældende gruppe (jfr. § 8) og 1 repræsentant for hver af parterne i det pågældende overenskomstforhold. Fællesudvalget har til opgave at mægle mellem parterne og kan, hvis der i udvalget kan opnås flertal herfor, afgøre sagen med bindende virkning for begge parter. Spørgsmål, om hvilke der ikke kan opnås flertal i udvalget, afgøres ved, at udvalget udpeger en opmand, der træffer afgørelsen. Kan enighed om opmand ikke opnås, overlades det til forligsinstitutionen at udpege opmanden.

Stk. 2. Til orientering under sine overvejelser ved fastsættelsen af den rette pris for det pågældende arbejde kan fællesudvalget kræve alle oplysninger om arbejdsforhold, priser, løn og akkordfortjenester inden for faget. Hvor det drejer sig om lokale prislister, skal der tages rimeligt hensyn til foreliggende lokale forhold.

Stk. 3. Fællesudvalget eller opmanden kan ikke afgøre spørgsmål af generel karakter (jfr. § 1). Uoverensstemmelser om, hvorvidt et overenskomstkraft har denne karakter, afgøres af overenskomstnævnet.

Stk. 4. Spørgsmål, der kommer til behandling og afgørelse efter ovenstående bestemmelser, skal så vidt muligt være behandlet og afgjort inden det tidspunkt, da nye overenskomster i øvrigt skal træde i kraft, medmindre overenskomstparterne er enige om at udskyde afgørelsen til efter overenskomstsituationens afslutning.

§ 7.

Stk. 1. Opnås der under forhandlingerne i hovedorganisationerne eller ved forligsman-

dens medvirkning enighed om et eller flere af de generelle punkter, bliver resultatet gældende for hele det område, som De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening omfatter, medmindre overenskomstforholdets karakter eller de forudgående forhandlinger taler derimod.

Stk. 2. Hensigten er at undgå urimeligheder eller uretfærdigheder, og i tvivlstilfælde kan sagen afgøres af overenskomstnævnet. Sagen indbringes ved en af hovedorganisationerne.

Stk. 3. Dersom det ikke ved de stedfundne forhandlinger, eventuelt under forligsmændens medvirkning, lykkes at opnå enighed om de rejste krav, er hver overenskomstpарт berettiget til at fremsætte varsel om etablering af arbejdsstandsning fra tidspunktet for overenskomsternes udløbstid, ligesom der også skal være adgang til at iværksætte sympatikonflikt i henhold til bestemmelserne herom i Septemberforliget.

§ 8.

Stk. 1. Samtlige overenskomstområder af organisationer og enkeltvirksomheder under de to hovedorganisationer opdeles i 8 grupper nemlig:

- I. Jern- og metalindustrien.
- II. Tekstil- og beklædningsindustrien.
- III. Nærings- og nydelsesmiddelindustrien.
- IV. Øvrige industrier inkl. træindustrien.
- V. Byggefagene.
- VI. Grafiske fag inkl. papirvare- og papæskeindustrien.
- VII. Transportfagene.
- VIII. Handels- og kontorfunktionærerne.

Stk. 2. Eventuelle uoverensstemmelser angående de enkelte overenskomstforholds placering i grupperne afgøres af et af hovedorganisationerne nedsat nævn.

Stk. 3. Overenskomstforhandlingerne inden for disse grupper føres som hidtil inden for hvert enkelt overenskomstområde. Hovedorganisationerne vil dog anbefale, at de

inden for de enkelte grupper hørende fag plejer samråd angående forhandlingernes forløb og i videst mulig udstrækning søger koordination tilvejebragt.

Stk. 4. Hver af de 8 grupper tager som gruppe stilling til endeligt foreliggende forslag om overenskomsternes forlængelse. Ved afstemning kan den enkelte gruppe ikke kædes sammen med andre; inden for hver enkelt gruppe er reglerne for afstemning de samme som i forligsmandsloven.

§ 9.

Ved eventuel afstemning om overenskomstforslag, der er fremkommet ved direkte forhandling, er reglerne for afstemning de samme som i forligsmandsloven.

§ 10.

Stk. 1. Samtlige overenskomster har fælles udløbstid pr. 1. marts.

Stk. 2. Hovedorganisationerne er enige om at tilstræbe, at overenskomstforhandlingerne bringes til afslutning inden udløbstiden.

Stk. 3. For så vidt der mellem hovedorganisationerne før 1. marts er opnået enighed om de generelle krav (jfr. § 1), skal de ændringer, hvorom man er enedes, og som vedrører arbejds løn, overarbejdstid, skifteholdsbetaling eller lignende ændringer af rent lønmæssig karakter, træde i kraft fra begyndelsen af den første lønningsuge efter 1. marts.

Stk. 4. For så vidt sådan enighed opnås på en senere dato, skal de ovennævnte ændringer af rent lønmæssig karakter have tilbagevirkende kraft fra begyndelsen af den første lønningsuge, efter at enighed - med eller uden forligsmændens medvirkning - er opnået mellem hovedorganisationernes forhandlingsudvalg.

Stk. 5. Det er dog en forudsætning, at enighed om overenskomsternes forlængelse er opnået uden arbejdsstandsning.

Stk. 6. For månedslønnede træder under samme forudsætninger de lønmæssige ændringer i kraft fra begyndelsen af lønningsperioden.

§ 11.

Stk. 1. Denne overenskomst er gældende for førstkommende overenskomstperiode, d. v. s. fra vedtagelsen af disse forhandlingsregler, og indtil overenskomstsituationen 1958 er færdigbehandlet.

Stk. 2. Efter overenskomstperioden træder de to hovedorganisationer sammen for at drøfte, hvorvidt disse forhandlingsregler skal ændres eller eventuelt løbe videre.

Ovenstående forslag er tiltrådt af de to hovedorganisationers forhandlingsudvalg un-

der forbehold af godkendelse af De samvirkende Fagforbunds repræsentantskab og Dansk Arbejdsgiverforenings hovedbestyrelse.

København, den 21. december 1956.

For De samvirkende Fagforbund
· Danmark:

Eiler Jensen.

For Dansk Arbejdsgiverforening:
Ejnar Thorsen.

Dansk Arbejdsgiverforening har under 23. oktober 1957 meddelt følgende vedrørende

GRUPPEINDELINGEN:

»I henhold til forhandlingsreglernes § 8, stk. 1, opdeles samtlige overenskomstområder i 8 grupper. Overenskomstforhandlingerne inden for disse grupper føres som hidtil inden for hvert enkelt overenskomstområde, og det er hovedsageligt ved afstemning om et foreliggende forslag til overenskomsternes forlængelse, at opdelingen får betydning.

Den endelige placering af de enkelte overenskomstforhold inden for de 8 grupper i henhold til forhandlingsreglernes § 8, stk. 2, foretages af et af hovedorganisationerne nedsat nævn, bestående af 4 repræsentanter fra henholdsvis Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund og med departe-

mentschef E. Dreyer som formand. Nævnet vil færdiggøre sit arbejde i løbet af kort tid, hvorefter gruppeinddelingen trykkes og fremsendes til de interesserede parter.

Ved placering af de enkelte overenskomstforhold har nævnet lagt vægt på at gennemføre det princip, at en virksomhed og samtlige de på virksomheden beskæftigede arbejdere afstemningsmæssigt placeres i samme gruppe, således at parterne ved overenskomsternes forlængelse deler samme skæbne. Fuldt ud har dette princip imidlertid ikke kunnet gennemføres uden videre, idet en række forbund har medlemmer beskæftiget på virksomheder inden for andre grupper end den (dem), hvor forbundet iøvrigt i henhold til sit produktionsmæssige tilhørsforhold er placeret.

Fordelingen af arbejderantal fremgår nedenfor. Selv om nævnet ikke helt har sluttet sit arbejde, vil der næppe blive væsentlige ændringer i disse tal.«

Antal voksne arbejdere pr. 1. oktober 1956 i de fastlagte afstemningsområder.

		Arbejderantal		
		Heraf		
		I alt	Mænd	Kvinder
Gruppe I	Jern- og metalindustrien	83.030	75.430	7.600
II	Tekstil- og beklædningsindustrien	27.625	8.750	18.875
III	Nærings- og nydelsesmiddelindustrien	19.015	8.110	10.905
IV	Øvrige industrier inkl. træindustrien	40.730	30.375	10.355
V	Byggefagene	44.175	44.175	
VI	Grafiske fag inkl. papirvare- og papæskeindustrien	14.285	8.940	5.345
VII	Transportfagene	29.670	28.780	890
VIII	Handels- og kontorfunktionærerne	10.200	4.700	5.500
Tilsammen		268.730	209.260	59.470

Hovedoverenskomst af 1. november 1948 mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og Dansk Arbejdsmands Forbund angående oprettelse, opsigelse og fornyelse af kollektive arbejdsoverenskomster.

Mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger på de under denne hørende underorganisationers vegne og Dansk Arbejdsmands Forbund er d. d. truffet følgende aftale om oprettelse, opsigelse og fornyelse af overenskomster mellem nævnte arbejdsgiverforeninger og forbundet, samt om retsforholdet parterne imellem.

◊ 1 •

Overenskomster om arbejdsforhold indgås mellem den pågældende arbejdsgiverforening og forbundet og afsluttes normalt for 2 år ad gangen og således, at de med 3 måneders varsel kan opsiges til udløb en 1. april. Hvis parterne er enige derom, kan overenskomster dog sluttes med anden udløbstid. Indeholder en overenskomst intet om regulering i overenskomstperioden, skal opsigelse med 3 måneders varsel til en 1. april kunne ske, hvis pristallet pr. 1. oktober afviger mindst 6 points fra det forud for overenskomstens underskrift senest offentliggjorte pristal.

På arbejdsgiverside modtager og afgiver Sammenslutningen opsigelse, henholdsvis ændringsforslag.

§ 2.

Den part, som ønsker en overenskomst ændret, skal forinden 1. januar i anbefalet skrivelse til modparten fremsende forslag til ændringer i overenskomsten. Opsigelsesfristen afkortes samtidigt med fremsættelse af ændringsforslag til 1 måned.

Der optages derefter snarest forhandling mellem parterne om de fremsatte ændrings-

forslag. Disse forhandlinger skal være tilendebragt senest 1. februar.

Spørgsmål, som parterne finder egnet til sådan afgørelse, kan henvises til og afgøres af en overenskomst-voldgiftsret. Nærmere bestemmelse om dennes sammensætning træffes samtidigt med indgåelse af nærværende overenskomst. Voldgiftsretten skal ikke kunne afgøre spørgsmål, som parterne ikke er enige om at indbringe.

§ 4.

Hvis en under Sammenslutningen hørende arbejdsgiverorganisation eller Sammenslutningen senest 14 dage efter sidste tidsfrist for modtagelse af ændringsforslag til løbende overenskomster eller samtidigt med fremsættelse af sådanne (jfr. § 2) meddeler Dansk Arbejdsmands Forbund, at den ønsker forhandlingerne herom ført af Sammenslutningen, ændres den i § 3 fastsatte tidsfrist til senest 20. februar.

Har der været optaget forhandlinger mellem en under Sammenslutningen hørende arbejdsgiverforening og forbundet om ændring af en overenskomst, og enighed ikke er opnået inden 1. februar, optages forhandling mellem Sammenslutningen og forbundet. Mellem disse skal forhandlingerne være tilendebragt senest 20. februar. Opnås enighed ikke mellem Sammenslutningen og forbundet, kan hver af parterne inden 1. marts opsiges overenskomsten til udløb 1. april.

Samtidigt med opsigelsen skal der gives den i henhold til lov om forligsmægling i arbejdsstridigheder nedsatte mæglingsinstitution indberetning om de hidtidige forhandlingers forløb. For overenskomster med anden udløbstid end 1. april gælder tilsvarende tidsfrister.

Enhver overenskomst, der afsluttes mellem Sammenslutningen eller en arbejdsgiverforening under denne og forbundet, skal, hvis ikke andre regler er vedtaget, indeholde en bestemmelse om, at afgørelse af uenighed af faglig karakter skal ske efter den af fællesudvalget af 17. august 1908 vedtagne: » Norm for regler for behandling af faglig strid«.

Det i normens § 2 nævnte mæglingsudvalg skal da bestå af 2 medlemmer, hvoraf 1 vælges af hver af de i overenskomsten deltagende parter. Den i normens § 6 ommeldte voldgiftsret skal bestå af 4 medlemmer, hvoraf 2 vælges af hver af parterne. Opnås ikke enighed om opmanden, udnævnes denne af formanden for Den faste Voldgiftsret.

§ 6.

Spørgsmål om oprettelse af nye eller ændring af bestående overenskomster, der ikke har kunnet løses ved forhandling mellem parterne eller gennem de offentlige mæglings- og forligsinstitutioner, er parterne berettiget til at søge afgjort ved strejke eller lockout.

Eventuel varsling og etablering af konflikt skal ske i overensstemmelse med de i overenskomsten af 5. september 1899 (Septemberforliget) fastsatte regler, dog med følgende ændringer:

Mindst 3 uger før arbejdsstandsningen agtes iværksat, skal man ved særlig og anbefalet skrivelse tilkendegive den anden organisation, at man agter at forelægge den dertil kompetente forsamling forslag om arbejdsstandsning, og der skal på samme måde gives den anden part meddelelse om forsamlingens beslutning mindst 7 dage, forinden arbejdsstandsning iværksættes. Enhver af parterne er forpligtet til ikke at godkende eller understøtte nogen strejke eller lockout,

såfremt den er etableret i strid med ovenstående varslingsbestemmelser.

Konflikt kan ikke iværksættes for arbejde bestående i pasning af besætning o. l., for så vidt undladen af at udføre sådant arbejde vil medføre fare for dyrenes sundhed, og konflikt kan ikke medføre, at gifte arbejdere forlanges til at fravige tjenesteboliger.

Organisationerne er uberettigede til at inddrage landbrugsarbejde i sympatiaktioner (jfr. overenskomsten af 5. september 1899) i anledning af konflikter i andre erhverv end de af nærværende overenskomst omfattede.

§ 7.

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og Dansk Arbejdsmands Forbund tiltræder iøvrigt med de her under punkterne 1-6 aftalte afvigelser gensidigt overfor hinanden overenskomsten af 5. september 1899 (Septemberforliget), indtil anden aftale eller hovedoverenskomst måtte være oprettet.

Nærværende aftale gælder til 1. juli 1952 og kan derefter af hver af parterne opsiges med 6 måneders varsel til en 1. juli. Så længe aftalen er gældende, skal ingen arbejdsgiverforening ved udtræden af Sammenslutningen kunne unddrage sig de herved pådragne forpligtelser.

For opsigelse af nærværende aftale og forhandling om ændringer gælder følgende regler:

En opsigelse skal for at være gyldig være ledsaget af forslag til ændringer. Parterne er pligtige at optage forhandlinger herom snarest og søge dem tilendebragt inden 1. juli.

Er enighed ikke opnået senest den 1. juli, forlænges overenskomsten yderligere 1 år fra 1. juli at regne, hvorefter den betragtes som automatisk bortfaldet.

København, den 1. november 1948.

Hovedoverenskomst af 16. oktober 1957 mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og De samvirkende Fagforbund angående oprettelse, opsigelse og fornyelse af kollektive arbejdsoverenskomster vedrørende Dansk Mejeristforbund og Dansk Gartnerforbund.

Mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og De samvirkende Fagforbund er truffet følgende aftale om oprettelse, opsigelse og fornyelse af overenskomster samt om retsforholdet parterne imellem.

§ 1. Overenskomster om arbejdsforhold indgås mellem de respektive arbejdsgiverforeninger og forbund og afsluttes normalt for 2 år ad gangen og således, at de med 3 måneders varsel kan opsiges til udløb en 1. april. Hvis parterne er enige derom, kan overenskomster dog sluttes med anden udløbstid. Indeholder en overenskomst intet om regulering i overenskomstperioden, skal opsigelse med 3 måneders varsel til en 1. april kunne ske, hvis pristallet pr. 1. oktober afviger mindst 6 points fra det forud for overenskomstens underskrift senest offentliggjorte pristal.

På arbejdsgiverside modtager og afgiver Sammenslutningen opsigelse, henholdsvis ændringsforslag.

§ 2. Den part, som ønsker en overenskomst ændret, skal forinden 1. januar i anbefalet skrivelse til modparten fremsende forslag til ændringer i overenskomsten. Opsigelsesfristen afkortes samtidigt med fremsættelse af ændringsforslag til 1 måned.

§ 3. Der optages derefter snarest forhandling mellem parterne om de fremsatte ændringsforslag. Disse forhandlinger skal være tilendebragt senest 1. februar.

Spørgsmål, som parterne finder egnet til sådan afgørelse, kan henvises til og afgøres af en overenskomstvoldgiftsret. Nærmere bestemmelse om dennes sammensætning træffes samtidigt med indgåelse af nærværende overenskomst. Voldgiftsretten skal ikke kunne afgøre spørgsmål, som parterne ikke er enige om at indbringe.

§ 4. Hvis en under Sammenslutningen hørende arbejdsgiverorganisation eller Sammenslutningen senest 14 dage efter sidste tidsfrist for modtagelse af ændringsforslag til løbende overenskomster eller samtidigt med fremsættelse af sådanne (jfr. § 2) meddeler De samvirkende Fagforbund, at den ønsker forhandlingerne herom ført af Sammenslutningen, ændres den i § 3 fastsatte tidsfrist til senest 20. februar.

Har der været optaget forhandlinger mellem en under Sammenslutningen hørende arbejdsgiverforening og vedkommende forbund om ændring af en overenskomst, og enighed ikke er opnået inden 1. februar, optages forhandling mellem Sammenslutningen og De samvirkende Fagforbund. Mellem disse skal forhandlingerne være tilendebragt senest 20. februar. Opnås enighed ikke mellem Sammenslutningen og De samvirkende Fagforbund, kan hver af overenskomstparterne inden 1. marts opsiges overenskomsten til udløb 1. april.

Samtidig med opsigelsen skal der gives den i henhold til lov om forligsmægling i arbejdsstridigheder nedsatte mæglingsinstitution indberetning om de hidtidige forhandlingers forløb. For overenskomster med anden udløbstid end 1. april gælder tilsvarende tidsfrister.

§ 5. Enhver overenskomst, der afsluttes inden for nærværende hovedoverenskomstområde, skal, hvis ikke andre regler er vedtaget, indeholde en bestemmelse om, at afgørelse af uenighed af faglig karakter skal ske efter den af Fællesudvalget af 17. august 1908 vedtagne: »Norm for regler for behandling af faglig strid.«

Det i normens § 2 nævnte mæglingssudvalg skal da bestå af 2 medlemmer, hvoraf 1 vælges af hver af de i overenskomsten delta-

gende parter. Den i normens § 6 ommeldte voldgiftsret skal bestå af 4 medlemmer, hvoraf 2 vælges af hver af parterne. Opnås ikke enighed om opmanden, udnævnes denne af formanden for Den faste Voldgiftsret.

§ 6. Spørgsmål om oprettelse af nye eller ændring af bestående overenskomster, der ikke har kunnet løses ved forhandling mellem parterne eller gennem de offentlige mæglings- og forligsinstitutioner, er parterne berettiget til at søge afgjort ved strejke eller lockout.

Eventuel varsling og etablering af konflikt skal ske i overensstemmelse med de i overenskomsten af 5. september 1899 (Septemberforliget) fastsatte regler, dog med følgende ændringer:

Mindst 3 uger før arbejdsstandsningen agtes iværksat, skal man ved særlig og anbefalet skrivelse tilkendegive den anden hovedorganisation, at man agter at forelægge den dertil kompetente forsamling forslag om arbejdsstandsning, og der skal på samme måde gives den anden part meddelelse om forsamlingens beslutning mindst 7 dage, forinden arbejdsstandsning iværksættes. Enhver af parterne er forpligtet til ikke at godkende eller understøtte nogen strejke eller lockout, såfremt den er etableret i strid med ovenstående varslingsbestemmelser.

Konflikt kan ikke medføre, at gifte arbejdere forlanges til at fravige tjenesteboliger.

§ 7. Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og De samvirkende Fagforbund tiltræder i øvrigt med de her under punkterne 1-6 aftalte afvigelser gensidigt over for hinanden overenskomsten af 5. september 1899 (Septemberforliget).

§ 8. Nærværende aftale gælder til 1. juli 1958, hvorefter den udløber uden opsigelse.

København, den 16. oktober 1957.

For Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger:

A. U. Juhl.

For De samvirkende Fagforbund i Danmark:

Thomas Nielsen.

Protokollat I.

I tilslutning til de forhandlinger, der dags dato har været ført under departementschef Dreyers ledelse angående tilvejebringelse af forhandlingsregler mellem De samvirkende Fagforbund og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, er man enedes om følgende:

Snarest efter 1. juli 1958 optages mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og De samvirkende Fagforbund samt de under området hørende organisationer forhandlinger om tilvejebringelse af forhandlingsregler, der kan dække hele overenskomstområdet mellem medlemsorganisationer af de nævnte 2 hovedorganisationer. Samtidig er parterne enige om at anmode departementschef Dreyer om at påtage sig ledelsen af disse forhandlinger, der søges tilendebragt senest 1. november 1958.

Ovenstående er betinget af, at det samtidig hermed udarbejdede forslag om oprettelse af forhandlingsregler gældende for forhandlingssæsonen 1958 endeligt vedtages af parterne.

Endelig meddelelse om organisationernes stilling gives senest på arbejdsretskommissionens møde den 25. ds.

København, den 16. oktober 1957.

For Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger :

A. U. Juhl.

For De samvirkende Fagforbund i Danmark:

Thomas Nielsen.

For Dansk Arbejdsmands Forbund:

Alfr. Petersen. Lorents Petersen.

For Dansk Mejeristforbund:

Laurits Pedersen.

For Dansk Gartnerforbund:

Th. Larsen.

Protokollat II.

Imellem undertegnede 3 organisationer er der enighed om, at forslag til nye overenskomster mellem organisationerne på den ene side og medlemsorganisationer under Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger på den anden side i overenskomst-situationen 1958 undergives afstemning inden for hver arbejderorganisation for sig.

Organisationerne forudsætter, at forligsmanden ved fremsættelse af eventuelle mæglingforslag vil respektere denne vedtagelse og derfor undlade at kræve forslagene vedrørende hver af organisationernes område sammenkædet ved afstemningerne over mæglingforslagene.

Ovenstående er betinget af, at det samtidig hermed udarbejdede forslag om oprettelse af forhandlingsregler gældende for for-

handlingssæsonen 1958 endeligt vedtages af parterne.

København, den 16. oktober 1957.

For Dansk Arbejdsmands Forbund:
Alfr. Petersen. Lorents Petersen.

For Dansk Mejeristforbund:
Laurits Pedersen.

For Dansk Gartnerforbund:
Th. Larsen.

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger tiltræder ovenstående forudsætning.

København, den 16. oktober 1957.

A. U. Juhl.

Septemberforliget.

Overenskomst mellem Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening og De samvirkende Fagforbund.

(Indgået den 5. september 1899).

1.

Alle overenskomster vedrørende arbejdstid, lønforhold, priskuranter, voldgiftsregler m. m., som var gældende ved arbejdsstandsningens begyndelse, vedblive fremdeles at være i kraft, dog med de modifikationer, som resulterer af efterfølgende bestemmelser.

2.

Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening og De samvirkende Fagforbund erkende herved hinandens berettigelse til henholdsvis at dekretere eller godkende arbejdsstandsning; dog må ingen lock-out eller strejke af hvilken som helst grund eller omfang dekretes eller godkendes af nogen af parterne, forinden den er vedtaget med mindst ³A af de afgivne stemmer af en efter vedkommende organisations love dertil kompetent forsamling. At man agter at forelægge en sådan forsamling forslag om arbejdsstandsning skal tilkendegives den anden hovedorganisations forretningsudvalg ved særlig og anbefalet skrivelse mindst 14 dage, før arbejdsstandsningen efter forslaget agtes iværksat, og der skal på samme måde gives den anden part meddelelse om forsamlingens beslutning mindst 7 dage, forinden arbejdsstandsningen iværksættes. Enhver af parterne forpligter sig til ikke at godkende eller understøtte nogen strejke eller lock-out, såfremt den er etableret i strid med ovenstående bestemmelser. Som strejke eller lock-out betragtes det, hvis værksteder eller arbejdspladser systematisk affolkes eller efterhånden lukkes under ho-

vedorganisationens eller nogen under den hørende organisations medvirkning eller med dens udtalte eller stiltiende godkendelse, efter at den fra modpartens side er gjort bekendt dermed. Det vedtages derhos, at det skal betragtes som brud på denne overenskomst, hvis arbejder- eller arbejdsgiverorganisationer, der står uden for de to nævnte hovedorganisationer eller have udmeldt sig af dem, under strid med nogen af disse eller af de under dem hørende organisationer understøttes af nogen ved nærværende overenskomst forpligtet part.

3.

Overenskomster, der måtte blive afsluttede imellem de to hovedorganisationer, skulle respekteres og efterkommes af alle under dem hørende organisationer under vedkommende hovedorganisations ansvar.

4.

Arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet samt til at anvende den efter deres skøn til enhver tid passende arbejdskraft anerkendes, eventuelt støttes, af arbejdernes hovedorganisation. Over for arbejdere, en eller flere, hvem et bestemt arbejde mod aftalt vederlag (akkord) uden noget forbehold er overdraget, og som gør deres skyldighed, ere arbejdsgivere dog ikke berettiget til at forandre de forhold, under hvilke sådant arbejde udføres, til tab for arbejderne, uden samtidig at godtgøre dem det derved lidt økonomiske tab. Er der uenighed i så

henseende, afgøres den ved faglig mægling, eventuelt voldgift, som også afgør klager fra arbejdsgivere eller arbejdere over brud på hovedreglen eller misbrug af den.

5.

Fastlønnede formænd eller arbejdsledere skal, så længe de beklæder sådan stilling, have fuld frihed til ikke at være medlemmer af arbejderorganisationer. Ved fastlønnede formænd og arbejdsledere forstås sådanne, der i forholdet overfor arbejderne er arbejdsgivernes tillidsmænd, ikke deltage i akkorder og ikke er interesserede i akkordoverskud.

6.

Opsigelsesfristen for overenskomster angående priskuranter og øvrige arbejdsforhold fastsættes herefter til mindst 3 måneder, medens opsigelsesterminen vil være at fastsætte i hvert enkelt tilfælde i den pågældende overenskomst. Bestående overenskomster forblive uberørte af denne bestemmelse indtil dens udløb efter vedtagen opsigelse.

7.

Efter konflikten afslutning må der ikke på nogen af siderne finde nogen art af boycotting sted hverken overfor arbejdsgivere eller arbejdere.

8.

Ved konflikten afslutning gå samtlige arbejdere i arbejde på de samme arbejdssteder, hvor de vare beskæftigede ved konflikten begyndelse. Ligesom det er en selvfølge, at samtlige arbejdssteder åbnes samtidig og så vidt muligt i samme omfang som ved arbejdets afslutning, således skulle samtlige arbejdere også, så vidt forholdene tilstede det, gå i arbejde på de samme steder, hvor de vare beskæftigede før lock-outen.

9.

I øvrigt forudsættes det som selvfølgelig, at De samvirkende Fagforbund vil være villig til af al magt sammen med Arbejdsgiver-

foreningen at virke for rolige, stabile og gode arbejdsforhold, først og fremmest derved, at der ikke under nogen omstændighed fra nogen som helst organisations side lægges hindringer i vejen for nogen som helst arbejder for at benytte sin naturlige ret til at udføre så meget og så godt arbejde, som hans evner og uddannelse tillader ham, ligesom det også må betragtes som særligt vigtigt, at hovedorganisationerne samvirke til at hæmme overdreven nydelse af spirituøse drikke, hvor sådant muligt måtte finde sted. En opsigelsesfrist mellem arbejdsgivere og arbejdere erkendes tillige i adskillige fag at være i begge parter interesse. Det samme gælder med hensyn til ordningen af betalingen for overarbejde, ordningen af lærlingenes lønningsforhold under akkordarbejde og oprettelse af nogenlunde ensartede voldgiftsregler i alle fag for afgørelse af faglig strid. Hovedorganisationerne er derfor enige om at samvirke til en for begge parter tilfredsstillende løsning af disse forhold.

10.

I tilfælde af, at nogen underordnet organisation eller nogen enkelt arbejder eller arbejdsgiver formenes at have gjort brud på nærværende overenskomst, skal spørgsmålet - hvis der ikke i de bestående overenskomster eller i nærværende overenskomst findes andre regler, eller hvis anvendelsen af disse regler ikke har ført til nogen ordening - først gøres til genstand for behandling af hovedorganisationernes forretningsudvalg. Opnås ikke derved en tilfredsstillende ordening, kan enhver af hovedorganisationerne gennem forretningsudvalget bringe spørgsmålet ind for Københavns Landsover- samt Hof- og Stadsret som vedtaget værneting ved søgsmålet mod den anden hovedorganisation på dens vegne, som formenes at have gjort brud på overenskomsten.

11.

Såfremt en af hovedorganisationerne formenes at have gjort brud på overenskomsten,

kan spørgsmålet herom af den anden hovedorganisations forretningsudvalg ligeledes indbringes for den nævnte ret.

12.

Foranstående overenskomst underskrives af forretningsudvalget for De samvirkende Fagforbund på samtlige derunder hørende organisationers vegne og eventuelt de enkelte uden for dette stående arbejderorganisationers på den ene side med bindende virkning for samtlige nævnte organisationer, og af forretningsudvalget for Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening på samtlige under denne hørende foreningers og virksomheders vegne på den anden side, med bindende virkning for samtlige disse foreninger og virksomheder.

13.

De under de to hovedorganisationer hørende foreninger eller virksomheder skulle ikke ved - før eller efter overenskomstens afslutning - at træde ud af hovedorganisationerne kunne løse sig fra de forpligtelser, disse ved nærværende overenskomst ere gaaede ind på. De vedblive at stå ved magt, indtil overenskomsten for disses vedkommende opsiges af nogen af hovedorganisationerne.

Midlertidige bestemmelser.

1.

Samtlige nu eksisterende konfliktpunkter inden for snedkerfaget (herunder indbefattet den ved skrivelse af 10. april d. å. fra Snedkerlaugets afdeling for bygningssnedkere i København fremsatte og på fællesmødet den 13. s. m. refererede, men ikke behandlede klage) behandles og afgøres af et udvalg, hvortil de to hovedorganisationers forretningsudvalg hver udnævner 4 delegerede, under ledelse af en af de delegerede i fælleskab valgt sagkyndig mand.

2.

Eventuel forhandling skal omfatte samtlige under konflikten hørende arbejderorganisa-

tioner, uanset om disse henhører under arbejdernes hovedorganisation eller ej.

3.

Lock-ouden hæves senest tre dage efter, at overenskomsten, derunder også om den inden for snedkerfaget eksisterende konflikt, er tilvejebragt.

København, den 5. september 1899.

Forretningsudvalget for
Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening:

N. Andersen. Kaspar Rostrup.

Niels Christensen. Vilh. Køhler.

F. A. Thomsen. Ludvig Christensen.

L. Haslund.

Forretningsudvalget for
De samvirkende Fagforbund i Danmark:

J. Jensen. P. Knudsen. Lyngsie.

C. M. Olsen. J. J. Møer. Sigv. Olsen.

H. Rasmussen.

I tilslutning til ovenstående under d. d. underskrevne overenskomst har forretningsudvalget for henholdsvis Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening og De samvirkende Fagforbund endvidere vedtaget med bindende virkning for de nævnte hovedorganisationer:

1.

at der ved ordningen af praktiske arbejdsforhold ikke fra nogen af hovedorganisationernes side må fastsættes eller godkendes nogen bestemmelse, der står i modstrid med bestemmelserne i ovenstående overenskomst.

2.

Såfremt nogen af hovedorganisationerne formener, at der er gjort brud på denne regel, kan den indbringe spørgsmålet for Hof- og Stadsretten i København, indtil den kan henvises til en *permanent* voldgiftsdomstol, overfor hvilken der ved lov er fastsat samme vidnepligt som overfor landets al-

mindelige domstole. Denne voldgiftsdomstol skal bestå af 7 medlemmer, af hvilke hver af parterne vælger 3 uden for vedkommende organisations bestyrelse, og formanden vælges af disse 6 i forening blandt landets jurister. Så snart denne voldgiftsdomstol er oprettet, træder den straks i stedet for Hof- og Stadsretten i alle forhold vedrørende ovenstående overenskomst (jfr. dennes 10.—11. stykke).

3.

Nu bestående skriftlige overenskomster mellem arbejdsgivere og arbejdere vedrørende arbejdsordningen i de respektive fag forblive uberørte af bestemmelserne i oven-

stående overenskomst, 4. stykke, og kunne kun bortfalde ved lovlig opsigelse.

København, den 5. september 1899.

Forretningsudvalget for
Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening:

*N. Andersen. Kaspar Rostrup.
Niels Christensen. Vilh. Køhler.
F. A. Thomsen. Ludvig Christensen.
L. Haslund.*

Forretningsudvalget for
De samvirkende Fagforbund i Danmark:

*/ . Jensen. P. Knudsen. Lyngsie.
C. M. Olsen. J. J. Møller. Sigv. Olsen.
H. Rasmussen.*

**Skrivelse af 7. februar 1956 fra hovedorganisationerne vedrørende
overenskomstforholdene siden 1920 m. m.**

Den 7. februar 1956.

Økonomi- og arbejdsministeriet.

Ved skrivelse af 29. november 1955 har det høje ministerium sendt De samvirkende Fagforbund og Dansk Arbejdsgiverforening en fra det af folketinget nedsatte udvalg til behandling af forslag til lov om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser, modtagen skrivelse, hvori udvalget anmoder om at få en oversigt over, hvordan overenskomstforholdene er ordnet siden 1920. Af praktiske grunde har De samvirkende Fagforbund og Arbejdsgiverforeningen samarbejdet i besvarelsen af de af udvalget stillede spørgsmål, og vi kan herefter udtale følgende:

Medens de af folketingets udvalg under punkterne 1 og 2 stillede spørgsmål relativt let lader sig besvare, er det noget vanskeligere at bringe en overskuelig oversigt over de overenskomstforhold, som parterne siden 1920 enten selv eller ved Forligsinstitutionens bistand har løst. Dette hænger blandt andet sammen med, at overenskomsterne før vedtagelserne af forhandlingsreglerne i 1936 havde højst forskellige udløbsterminer, lige fra 1. januar til 1. juni.

Besvarelsen af spørgsmålene 3 og 4 indskrænker sig derfor til en summarisk oversigt over de førte overenskomstforhandlinger, idet vi udtrykkelig gør opmærksom på, at denne oversigt som hovedregel indeholder oplysninger om de overenskomstforhold, der

enhører under begge hovedorganisationerne. I enkelte tilfælde er dog nævnt overenskomstområder, hvor kun een af parterne er medlem af en af hovedorganisationerne.

Vi gør opmærksom på, at besvarelsen er baseret på oplysninger, hentet fra hovedorganisationernes årlige beretninger og fagblade. Dette indebærer, at vi kun har kunnet medtage de oplysninger, som man på det tidspunkt, hvor ovennævnte kildemateriale er udarbejdet, har anset det havende særlig interesse.

Vi gør endelig opmærksom på, at det ikke i alle tilfælde har været muligt at fremskaffe oplysninger om, hvor mange arbejdere, der har været berørt af de enkelte konflikter.

Besvarelsen af spørgsmålene 1 og 2 er vedlagt som bilag I, besvarelsen af spørgsmålene 3 og 4 som bilag II. For at anskueliggøre antallet af arbejdere, der har været omfattet af de omhandlede overenskomstsituationer, vedlægges som bilag III en oversigt over antal arbejdere, beskæftiget hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening og medlemstallet inden for forbund, tilsluttet De samvirkende Fagforbund.

Med højagtelse

Dansk Arbejdsgiverforening:
Ejnar Thorsen.

De samvirkende Fagforbund:
Eiler Jensen.

Oversigt over de tilfælde, hvor staten siden 1920 har grebet ind i konflikter mellem arbejdsgivere og arbejdere.

BILAG I *Lov nr. 90 af 914 1937*

11. januar 1956.

Lov nr. 17 af 3111 1933

om forlængelse af overenskomster mellem arbejdsgivere og arbejdere og om forbud mod arbejdsstandsning (Lockoutloven - led i Kanslergade-forliget).

Fra Arbejdsgiverforeningens side søgte man at gennemføre en lønudsættelse på 20 %. Forligsmanden måtte give op, hvorefter statsminister Stauning fremsatte loven, hvilket medførte uforandret forlængelse for eet år af overenskomsterne for samtlige organiserede arbejdere, godt 400.000 mand.

Lov nr. 121 af 2114 1934

om afgørelse af den mellem Andels- og Privatslagterierne og Dansk Slagteriarbejderforbund samt Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund bestående uoverensstemmelse.

Konflikten, der varede fra 14. til 24. april og omfattede knapt 5.000 mand, henvistes til afgørelse ved voldgift.

Lov nr. 66 af 29/3 1936

om afgørelse af den mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund, Dansk Arbejdsgiverforening og organisationer uden for De samvirkende Fagforbund og mellem andre arbejdsgiver- og arbejderorganisationer bestående uoverensstemmelser m. m.

Efter at Arbejdsgiverforeningen havde forkastet et mæglingsforslag, dekretedes der lockout for ca. 100.000 arbejdere. Lockouten varede fra 22. februar til 30. marts. Ved den ovennævnte lov ned-sattes en voldgiftsret. Kendelsen gik i alt væsentligt ud på en bekræftelse af mæglingsforslaget. Et af slagteriarbejderne forkastet mæglingsforslag ophøjedes samtidig til lov.

om forlængelse af overenskomster mellem arbejdsgivere og arbejdere.

Det af Arbejdsgiverforeningen forkastede mæglingsforslag ophøjedes til lov. Det omfattede ca. 75.000 arbejdere, se bilag II. Konflikt kom ikke til udbrud.

Lov nr. 115 af 814 1938

om afgørelse af den mellem Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforeninger og Dansk Slagteriarbejderforbund samt Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund bestående uoverensstemmelse.

Det af arbejdsgiverne forkastede mæglingsforslag ophøjedes til lov. Konflikt kom ikke til udbrud.

Lov nr. 52 af 1013 1939

om afgørelse af de mellem

- 1) Københavns Bogtrykkerforening og Dansk Typograf-Forbund,
- 2) Dansk Litograflaug og Dansk Litografisk Forbund,
- 3) Kemigraflauget i Danmark og Dansk Litografisk Forbund (afd. »Kemigrafen«),
- 4) Dansk Litograflaug og Dansk Typograf-Forbund

bestående uoverensstemmelser.

Det af arbejderne forkastede mæglingsforslag ophøjedes til lov. Et fremsendt strejkevarsel, omfattende ca. 3.300 arbejdere, blev ikke effektivt.

Lov nr. 187 af 1015 1939

om afgørelse af de mellem Mejerierne Arbejdsgiverforening og Dansk Mejeristforbund bestående uoverensstemmelser.

Det af arbejdsgiverne forkastede mæglingsforslag ophøjedes til lov. Mæglingsforslaget omfattede ca. 2.500 mand. Konflikten kom ikke til udbrud.

Lov nr. 275 af 3015 1940

om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser.

På det af forligsmanden den 3. april stillede mæglingsforslag, omfattende land- og skovbrugsområdet samt slagterierne skulle svar afgives den 15. april. Forinden svarene blev givet, ændrede besættelsen den 9. april fuldstændig situationen, og parterne undertegnede en protokol, hvorved strejkevarslerne blev trukket tilbage, samtidig med at overenskomsterne forlængedes foreløbig for 2 måneder. Sagen gik over til at blive et led i kriselovene, og ved lov af 30. maj nedsattes en tvungen voldgift. Resultatet blev, at overenskomsterne stort set forlængedes uden ændring.

Lov nr. 276 af 3015 1940

om det for regulering af arbejds lønninger gældende pristal.

Dette indgreb, som satte den mellem hovedorganisationerne af 30. oktober 1939 indgåede aftale ud af kraft, var af en ganske særegen art, men må formentlig nævnes i denne forbindelse, da der var tale om statsmagtens indgriben i de af organisationerne indgåede overenskomster.

Lov nr. 478 af 419 1940

om arbejdsforhold (arbejds- og forligsnævn).

Loven udløb den 31. oktober 1945.

Lov nr. 244 af 1015 1946

om afgørelse af de mellem Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforeninger og Dansk Slagteriarbejderforbund bestående uoverensstemmelser.

Et af arbejderne forkastet mæglingsforslag ophøjedes til lov. Strejke var effektiv fra 20. april til 11. maj og omfattede ca. 5.000 mand.

Lov nr. 281 af 2415 1946

om afgørelse af visse mellem Dansk Arbejdsgiverforening og organisationerne under og uden for De samvirkende Fagforbund bestående uoverensstemmelser.

Et af arbejdsgiverne forkastet mæglingsforslag ophøjedes til lov. Strejke, direkte omfattende ca. 35.000 arbejdere, var effektiv fra 23. april.

Lov nr. 193 af 1815 1950

om afgørelse af de mellem visse organisationer af arbejdsgivere og arbejdere bestående uoverensstemmelser.

Landbrugets arbejdsgivere forkastede et mæglingsforslag, omfattende ca. 50.000 arbejdere. Sagen blev gjort til genstand for behandling på rigsdagen. Resultatet heraf blev vedtagelsen af en lov, som satte mæglingsforslaget i kraft - men med en række ændringer. Således udgik spørgsmålet om ændring af arbejdstiden, og til gengæld fastsattes lønningerne noget højere. Rigsdagen havde hermed i virkeligheden etableret sig selv som tvungen voldgiftsret. Konflikt kom ikke til udbrud.

Lov nr. 138 af 2914 1954

om afgørelse af de mellem Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforeninger og Dansk Slagteriarbejderforbund bestående uoverensstemmelser.

Et af forligsmanden fremsat mæglingsforslag forkastedes af arbejderne - men ophøjedes til lov. Strejkevarsel for ca. 8.000 arbejdere var fremsendt - men blev ikke effektivt.

Lov nr. 109 af 2014 1955

om tvungen voldgift til afgørelse af konflikt inden for landbruget.

Uoverensstemmelsen drejede sig udelukkende om et krav fra arbejderside om arbejdstidsforkortelse, idet alene dette spørgsmål - i henhold til et mæglingsforslag af 1954 - forelå til behandling.

Oversigt over overenskomstforhandlingerne siden 1920.

1. februar 1956.

1920.

I 1920 blev der afgivet 129 strejkevarsler, hvoraf de 112 ordnedes, uden at strejke blev iværksat. Af de strejker, der kom til udbrud, varede den længste (sejlmagerstrejken) i 129 dage. Konflikten løstes ved vedtagelse af mæglingforslag af 28. august. Den korteste (Keramisk Forbunds strejke over for Pottemagermesterforeningen i november 1919) varede i 15 dage. Fra 1. februar til 7. april strejkede Dansk Slagteriarbejderforbunds ca. 3.000 medlemmer, beskæftiget inden for Andels- og Privatslagteriernes område. Denne konflikt løstes ved forhandling under hovedorganisationernes medvirken.

Der udstedtes fra Arbejdsgiverforeningen 11 lockoutvarsler, hvoraf 3 blev iværksat; en lockout over for Arbejdsmændenes Fagforening for Køge, der varede i 2½ måned, løstes ved direkte forhandling. Over for Dansk Formerforbund fra 28. juni til 5. juli; denne løstes ved direkte forhandling, efter at parterne havde været indkaldt hos forligsmanden. Lockout over for Keramisk Forbund med en varighed på ca. 3 måneder. Denne konflikt løstes ved vedtagelse af frem-sat mæglingforslag.

De øvrige 8 lockoutvarsler blev ikke effektive, idet stridsspørgsmålene løstes forinden. Det ene lockoutvarsel omfattede så godt som samtlige overenskomster mellem Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund og omfattede ca. 100.000 arbejdere. Stridsspørgsmålene løstes ved vedtagelse af forligsmandens mæglingforslag af 5. april 1920.

Over for telefonselskaberne blev en vars-

Bilag II.

let strejke effektiv fra 1. januar og bragtes først til ophør den 9. februar ved indgriben fra ministeren for offentlige arbejder, efter at et af forligsmanden stillet mæglingforslag var forkastet af begge parter.

1921.

I 1921 blev der afgivet 53 strejkevarsler. 41 kom ikke til udbrud, idet konfliktstoffet løstes ved direkte forhandling mellem parterne. 12 varsler gav anledning til arbejdsstandsning.

Arbejdsgiverforeningen udstedte 54 lockoutvarsler. 29 varsler afblæstes derved, at konfliktstoffet løstes ved direkte forhandling mellem parterne. 25 lockoutvarsler blev effektive, bl. a. i textil- og skotøjsindustrien og senere i jernindustrien, teglværksindustrien og træindustrien, omfattende ca. 70.000 arbejdere.

Forligsmandens første mæglingforslag af 23. marts vedtoges af arbejdsgiverne - men kunne ikke tiltrædes af De samvirkende Fagforbund, idet adskillige forbund, herunder Dansk Arbejdsmandsforbund, ikke kunne indgå på mæglingforslaget.

Efter mæglingforslagets forkastelse optoges fornyede forhandlinger mellem hovedorganisationerne, og en aftale af 12. april tiltrådtes for en lang række overenskomstområder, dog ikke Dansk Arbejdsmandsforbund. Herefter fremsatte forligsmanden den 25. april påny et mæglingforslag for Dansk Arbejdsmandsforbund, og dette blev vedtaget af begge parter. De øvrige overenskomstforhold, der endnu ikke på dette tidspunkt var ordnet, blev herefter bragt i stand efter de principper, der var gældende i de ovennævnte mæglingforslag.

1922.

Året 1922 var også præget af omfattende konflikter. Det er ikke muligt at udskille lockoutvarsler fra strejkevarsler, idet adskillige forbund, over for hvilke der var fremsendt lockoutvarsel fra Arbejdsgiverforeningen, besvarede dette ved at erklære strejke over for de områder inden for pågældende industri, som ikke var omfattet af lockout-varslat.

Fra 14. februar til 7. april var der konflikt, omfattende ca. 45.000 medlemmer under De samvirkende Fagforbund og ca. 6.000 arbejdere tilsluttet forbund uden for De samvirkende Fagforbund. Et af forligsmanden fremsat mæglingforslag af 3. februar var blevet forkastet - derfor konfliktens udbrud. Den 4. april opnåedes enighed om en overenskomst, der blev underskrevet, af de to hovedorganisationers formænd, der samtidig lovede at anbefale deres organisationer at vedtage overenskomsten. Såvel Arbejdsgiverforeningens generalforsamling som De samvirkende Fagforbunds repræsentantskab vedtog denne overenskomst. Først den 24. april tiltrådte Dansk Arbejdsmandsforbund aftalen. Øvrige forbund, der ikke den 7. april havde accepteret aftalen, tilsluttede sig i løbet af foråret.

1923.

Da overenskomsterne i 1922 i det store og hele blev afsluttet for en toårig periode, førtes ikke overenskomstforhandlinger af betydning i 1923.

For de overenskomster, der udløb i 1923, opnåedes der enighed ved direkte forhandling mellem parterne. Enkelte forhold var dog indbragt for Forligsinstitutionen (bl. a. murerne). Forhandlingerne i Forligsinstitutionen var imidlertid forgæves, men parterne opnåede selv senere enighed.

Inden for skræderfaget i København lykkedes det ikke i første omgang at opnå enighed, og en varslet strejke blev i begrænset omfang effektiv fra 1. april. Efter at der var afgivet lockoutvarsler, og efter at forligsmanden havde opgivet at stille mægling-

forslag, opnåedes den 10. april enighed ved direkte forhandlinger mellem parterne.

1924.

I januar og februar blev en række vigtige overenskomster for de faglærte arbejdere bragt i orden, således at der den 1. februar var afsluttet overenskomster for ca. 50.000 arbejdere, f. eks. for jernindustrien, Kvindeligt Arbejderforbund, tobaksindustrien og bogtrykkerfaget.

Inden for Dansk Arbejdsmandsforbunds område opnåedes ikke enighed, og der fremsendtes strejkevarsel. Strejkevarsel fremsendtes tillige fra Textilarbejderforbundet og Kedel- og Maskinpasserforbundet. Disse strejkevarsler fulgtes op fra Dansk Arbejdsgiverforenings side med lockoutvarsler, omfattende bl. a. jernindustrien, kalk- og teglværksindustrien, entreprenørområdet og murerfaget. Lockoutvarslat omfattede ca. 35.000 arbejdere, heraf 21.000 i jernindustrien og ca. 13.000 i andre industrier. Forligsmanden henstillede til parterne at udsætte såvel lockout- som strejkevarsler, og et stillet mæglingforslag af 12. marts blev vedtaget.

Der resterede herefter ca. 400 overenskomster, der endnu ikke var forlænget. Ved fortsatte forhandlinger mellem hovedorganisationerne lykkedes det dog at bringe de fleste af disse i orden uden konflikt. Som undtagelse kan dog nævnes, at et af bogbinderne forkastet mæglingforslag førte til strejke fra 23. april til 15. maj. Konflikten løstes ved direkte forhandling mellem parterne. Strejke over for bryggeriindustrien fra 5. maj til 31. maj løstes ved direkte forhandling mellem parterne.

Dansk Arbejdsmandsforbund udstedte den 17. maj første strejkevarsel, der besvarede med et lockoutvarsel fra Arbejdsgiverforeningen. De fortsatte forhandlinger i Forligsinstitutionen resulterede i et mæglingforslag, der blev vedtaget. I tiden efter dette mæglingforslags vedtagelse modtog Arbejdsgiverforeningen 35 strejkevarsler, hvoraf de 33 hidrørte fra Dansk Arbejdsmandsforbunds område. Disse konflikter blev dog hurtigt bilaget.

1925.

I 1925 udbrød den største arbejdskonflikt, der indtil da havde fundet sted mellem arbejdsgivere og arbejderorganisationerne. Det vil føre for vidt her at redegøre for den uafbrudte kæde af henholdsvis lockout- og strejkevarsler, der blev udvekslet og iværksat mellem parterne. Konflikten blev effektiv den 18. marts og afsluttedes først ved vedtagelse af et mæglingsforslag den 6. juni, efter at flere tidligere på foråret fremsatte mæglingsforslag var blevet forkastet snart af den ene og snart af den anden af parterne. Ved konflikten gik der 4.022.000 arbejdsdage tabt, heraf ca. 1.200.000 arbejdsdage tabt ved strejke og ca. 2.900.000 ved lockout.

1926.

Overenskomsterne blev i 1925 stort set forlænget for en toårig periode, hvorfor der ikke var nogen omfattende overenskomst-situation i 1926.

Dog havde visse forbund overenskomster på ét år. Det gjaldt bl. a. bogbinderfaget, buntmagerfaget, glasindustrien, skræderfaget, tobaksindustrien, bogtrykkerfaget i provinsen m. fl. I disse fag blev overenskomsterne fornyet efter direkte forhandling mellem parterne.

1927.

I 1927 fornyedes overenskomsterne for langt den overvejende del ved forhandling mellem parterne, uden at konflikt kom til udbrud. En konflikt inden for murerfaget (som ikke på dette tidspunkt var tilsluttet De samvirkende Fagforbund) medførte lockoutvarsel over for Snedkerforbundet i overenskomstforholdet til Fællesforeningen af Danmarks Snedkermestre. Et mæglingsforslag af 4. maj vedtoges af begge parter.

1928.

I 1928 blev forholdsvis få overenskomster opsagt. Inden for industrien opsagde Træindustriarbejderforbundet overenskomsten med Jern- og Metalindustriens Sammenslut-

ning, og der blev her varslet strejke fra forbundets side, men et mæglingsforslag opnåede tilslutning fra begge parter, før konflikten kom til udbrud.

Fra arbejdsgiverside blev overenskomster inden for chokolade-, teglværks-, olie- og skotøjsindustrien opsagt. Inden for teglværks- og olieindustrien lykkedes det parterne ved lokale forhandlinger at blive enig om overenskomsternes fornyelse. I skotøjsindustrien fremsendte Arbejdsgiverforeningen lockoutvarsel, men parterne enedes dog, efter at arbejderne havde forkastet et mæglingsforslag, på forligsmandens henstilling om en forlængelse af overenskomsten. I chokoladeindustrien lå forholdet mere kompliceret, men også her opnåedes enighed uden konfliktudbrud.

For landbrugets vedkommende blev et af forligsmanden fremsat mæglingsforslag vedtaget.

7929.

Også i 1929 lykkedes det overenskomst-parterne stort set at forhandle sig til rette om en fornyelse af overenskomsterne, uden at konflikter iværksattes.

En undtagelse herfra var dog Dansk Arbejdsmandsforbunds strejke over for Entreprenørforeningen for arbejde ved Lillebæltsbroen. Strejken påbegyndtes i maj måned og fortsattes, efter at et mæglingsforslag af 29. august var forkastet af begge parter, til ind i 1930, hvor konflikten løstes i forbindelse med den almindelige overenskomstsituation. Dansk Arbejdsmandsforbund stod på dette tidspunkt uden for De samvirkende Fagforbund, og så godt som samtlige overenskomster blev opsagt fra forbundets side. Gyldigheden af disse opsigelser blev prøvet ved Den faste Voldgiftsret (i henhold til et forligsdokument af oktober 1928, afsluttet af hovedorganisationerne), og gyldigheden af opsigelserne blev underkendt, således at overenskomsterne også på dette område blev forlænget.

I landbruget forkastedes et mæglingsforslag af 2. maj, men direkte forhandling førte senere til overenskomst.

1930.

De faglige overenskomstforhandlinger i 1930 var i modsætning til de to tidligere år meget omfattende og langvarige. Der blev fra arbejderside fremsat omfattende strejkevarsler, ligesom der fra arbejdsgiverside inden for flere områder blev varslet lockout. Forhandlingerne afsluttedes for størsteparten af overenskomsternes vedkommende i Forligsinstitutionen, ved at et af forligsmanden den 5. april fremsat mæglingforslag vedtoges af begge parter.

Også for de øvrige overenskomstområder, herunder bl. a. Dansk Arbejdsmandsforbund, snedkerfaget, træindustrien, tobaksindustrien, de grafiske fag m. v., opnåedes ved forhandling direkte mellem parterne en ordning af overenskomstforholdene. Den eneste undtagelse var Kvindeligt Arbejderforbund, som for sine medlemmer i jernindustrien (ca. 3.000) etablerede strejke fra 17. marts til 11. april, efter at et af forligsmanden stillet mæglingforslag var forkastet fra arbejderside. Strejken afsluttedes ved forhandling direkte mellem parterne.

Det skal endelig nævnes, at en varslet strejke og lockout inden for telefonselskaberne ikke kom til udbrud, idet parterne vedtog et af Forligsinstitutionen fremsat mæglingforslag.

1931.

Jern- og Metalindustriens Sammenslutning opsigde samtlige sine overenskomster til udløb den 1. februar 1931, og disse opsigelser efterfulgtes af cementindustrien, skotøjsindustrien, sukkerindustrien, kalk- og teglværksindustrien og gulvlistefabrikantforeningen. Opsigelserne efterfulgtes af lockoutvarsler for de pågældende industrier, der for De samvirkende Fagforbunds vedkommende omfattede ca. 52.000 mand. Fra De samvirkende Fagforbund fremsattes strejkevarsler.

Et af forligsmanden stillet mæglingforslag af 26. marts blev vedtaget af arbejdsgiverne og alle de af mæglingforslaget omfattede forbund, tilsluttet De samvirkende Fagfor-

bund, med undtagelse af Dansk Skotøjsarbejderbund. Den inden for sidstnævnte fag varslede lockout trådte i kraft den 28. april og varede til den 21. juli, på hvilket tidspunkt skotøjsarbejderne vedtog det oprindeligt stillede mæglingforslag.

For overenskomster, der havde en senere udløbstid end 15. februar, lykkedes det at komme igennem uden udbrud af konflikt, idet en række mæglingforslag, stillet i juli måned, blev vedtaget af begge parter.

1932.

I slutningen af december 1931 opsiges fra arbejderside en række overenskomster, omfattende ca. 100.000 arbejdere. For tekstilindustrien og beklædningsindustrien opnåedes der mellem parterne enighed om uforandret forlængelse. For skotøjsindustrien, malerfaget og provinsens murersvende blev overenskomsterne ikke opsagt fra nogen af siderne.

Forhandlingerne mellem hovedorganisationerne førte ikke til noget resultat, hvorfor der udstedtes både almindelige lockoutvarsler og strejkevarsler. Et af forligsmanden fremsat mæglingforslag om uforandret forlængelse af samtlige i 1932 udløbende overenskomster vedtoges af begge parter.

For andelsslagterierne fremsattes mæglingforslag, som forkastedes af begge parter. Ny forhandling og afstemning 14 dage senere førte dog til vedtagelse.

1933.

Overenskomsterne forlængedes eet år (lock-outloven - se bilag I).

1934.

Der førtes en lang række forhandlinger mellem organisationerne, og der udveksledes lockout- og strejkevarsler. Arbejdsgiverforeningens lockoutvarsler omfattede ca. 100.000 arbejdere. Den 14. marts fremsatte forligsmanden et mæglingforslag, der vedtoges af begge parter. Ingen af de udstedte varsler inden for hovedorganisationernes områder var blevet effektive.

En af guld- og sølvarbejderne lokalt varslet strejke medførte lockoutvarsel for hele jernindustrien. Efter at et mæglingforslag var forkastet, løstes konflikten ved hovedorganisationernes medvirken.

Den 13. april udbrød den såkaldte kokkestrejke. Den afsluttedes ved forligsmandens indgriben ved mæglingforslag af 26. april, og med bilæggelsen af denne strejke var dette års overenskomstsituation bragt til afslutning.

For slagteriområdets vedkommende - se bilag I.

1935.

Der førtes en lang række forhandlinger mellem hovedorganisationerne, hvorunder der opnåedes enighed om ca. 90 overenskomster. For en række af de overenskomstområder, hvor der ikke opnåedes enighed, blev der udstedt henholdsvis lockout- og strejkevarsler. Den 10. april fremsatte forligsmanden et mæglingforslag, der blev vedtaget af begge hovedorganisationerne, uden at de fremsatte varsler var blevet effektive.

Uden for de almindelige overenskomstforhandlinger - men sideløbende med disse - fandt der forhandlinger sted angående overenskomstforholdene fra arbejderne inden for land- og skovbruget i Maribo amt. Det lykkedes ikke at nå til en forståelse mellem parterne, og forhandlingerne fortsattes i Forligsinstitutionen. Forligsmanden fremsatte et mæglingforslag, som blev vedtaget af begge parter. Overenskomsten for Maribo amt dannede grundlag for de øvrige forhandlinger inden for landbrugets overenskomstområde, og også inden for dette område lykkedes det parterne at nå til enighed.

Overenskomsterne for Foreningen af Pølsefabrikanter og Fedevaregrossister i København havde en anden udløbstid end flertallet af overenskomsterne, hvorfor disse overenskomstforhold ikke var omfattet af det ovennævnte mæglingforslag. Da der ved overenskomsternes udløb den 1. september ikke var opnået enighed mellem parterne, blev der fra arbejderside afgivet strejkevar-

sel, og strejken var effektiv i ca. 3 uger, indtil det ved hovedorganisationernes medvirken lykkedes at bringe konflikten til ophør og overenskomsterne forlænget.

1936.

For en lang række fag lykkedes det parterne at blive enig om en forlængelse af overenskomsterne. Af de vigtigste af disse fag kan nævnes: Jern- og Metalindustriens Sammenslutning og Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark samt de fleste af jernindustriens faglærte arbejdergrupper.

Ligeledes opnåedes enighed i olieindustrien, entreprenørfaget, blikkenslagerfaget, malerfaget, Foreningen af Fabrikanter i fugefri Gulve samt hos en del enkeltvirksomheder; endvidere i tekstilindustrien, farveriindustrien, sejlmagerfaget, børsteindustrien og linoleumsbranchen.

For øvrige overenskomstforholds vedkommende - se bilag I.

1937.

Ved overenskomstforhandlingerne i 1937 anvendte man for første gang de nye forhandlingsregler. Dette betød, at underorganisationerne fik længere tid til deres særskilte forhandlinger, og det viste sig da også, at det ved disse forhandlinger lykkedes at få bragt godt 40 overenskomstforhold, omfattende ca. 6.000 arbejdere, i orden, herunder olieindustrien med 1.700 mand og landsoverenskomsten med kedel- og maskinpassere med 1.000 mand. Af de resterende overenskomster lykkedes det ved hovedorganisationernes medvirken at opnå enighed om en lang række overenskomster, væsentligst med enkeltvirksomheder, men et overenskomstområde omfattende 75.000 arbejdere under De samvirkende Fagforbunds område var ikke bragt i orden, da hovedorganisationernes forhandlinger afsluttedes. Forligsmanden fremsatte mæglingforslag for det resterende område. Forslaget blev vedtaget af arbejderne og forkastet af arbejdsgiverne og blev senere ophøjet til lov.

Ud over de organisationer, der er dækket

af det foregående, opnåedes der enighed mellem Dansk Restauratørforening på den ene side og Tjenerforbundet og faglært køkkenpersonale på den anden side, ligesom Dansk Rederiforening nåede til enighed med Søfyrbødernes Forbund og Sømændenes Forbund.

Fra Droskechaufførerne i København var der varslet strejke over for Taxa. Inden strejken kom til udbrud, greb forligsmanden ind og fremsatte et mæglingforslag, der blev vedtaget af begge parter.

For arbejderne under land- og skovbrug, drænings- og sukkerroearbejde førtes en række forhandlinger, der sluttede med, at begge parter vedtog et mæglingforslag den 4. oktober. De afgivne varsler blev ikke effektive. Et mæglingforslag omfattende overenskomstforholdet for Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Maribo og Skovbrugets Arbejdsgiverforening for Sjælland vedtoges i maj måned.

Det skal endelig nævnes, at overenskomsterne for Bryggeriforeningen og Spiritusfabrikantforeningens områder ved direkte forhandling mellem parterne forlænges for en periode af 3 år. Disse overenskomstområder omfattes ikke af de mellem hovedorganisationerne i 1936 vedtagne forhandlingsregler.

1938.

Forhandlingsreglerne kom i 1938 til anvendelse i fuldt omfang, idet også de omfattende toårige overenskomster fra 1936 var blevet opsagt, og i alt væsentligt kan det siges, at forhandlingsreglerne har opfyldt deres formål, nemlig ved partsforhandlingerne at løse alle de mindre spørgsmål vedrørende prislister og overenskomsternes almindelige bestemmelser, som kun har interesse for vedkommende fag, og som vanskeligt kan løses af trediemand, der mangler forudsætningerne for at kunne bedømme realiteten af disse spørgsmål.

I en række vigtige fag lykkedes det forholdsvis hurtigt enten ved forhandling i underorganisationerne eller i hovedorganisationerne at nå til enighed med en række forbund, f. eks. tobaksarbejderne, skråtobaksarbejderne, typograferne i København, skræ-

derforbundet, bogbinderne, hatte- og buntmagerne samt de under Metalindustriens Centralorganisation hørende 8 forbund.

I januar og første halvdel af februar opnåedes der endvidere enighed med tekstilarbejderne, pianosnedkerne, søfyrbødernes, skibstømmerne, bagerne og en række mindre fag, f. eks. børsteindustrien, forgylderfaget, papæskeindustrien, sejmagerfaget, kiks- og biscuitfabrikerne, lædervarebranchen, gummigulv- og måttefirmaernes forening, chokoladeindustrien, papirindustrien, rebslugerne, alabastindustrien samt for en del brancher under Kvindeligt Arbejderforbund med flere tusinde medlemmer.

Da hovedorganisationsforhandlingerne var tilendebragt, kunne man opgøre antallet af arbejdere, der omfattes af samtlige forlængede overenskomster, til ca. 100.000.

Forhandlingerne for de overenskomstområder, hvorom der ikke var opnået enighed, fortsattes i forligsinstitutionen samtidig med, at strejkevarsler i en række tilfælde blev afgivet. Et af forligsmanden fremsat mæglingforslag vedtoges af begge parter, uden at de afgivne varsler var blevet effektive.

Uden for det førnævnte overenskomstområde var der fra Droskechaufførernes Fagforening over for Taxa afgivet strejkevarsel, der resulterede i en 8 ugers konflikt. Konflikten blev bragt til ophør ved forhandlinger og enighed parterne imellem.

Skotøjsarbejderforbundet havde fremsendt strejkevarsel over for skomagermestrene uden for arbejdsgiverforeningen. Ved forligsmandens indgriben nåede man frem til et forslag, der blev vedtaget af begge parter.

Dansk Mejeristforbund havde fremsendt strejkevarsel over for ca. 250 mejerier. Ved forligsmandens indgriben nåede man frem til et forslag, der blev vedtaget af begge parter.

Hatte- og buntmagerne nåede selv til en fornyelse af deres overenskomstforhold, og det samme var tilfældet inden for radiotelegrafisterne og inden for kedel- og maskinpasserområdet.

Inden for landbrugsområdet var der afgivet strejkevarsel, men ved forligsmandens

indgriben lykkedes det at nå frem til et forslag, der blev vedtaget af begge parter.

1939.

På overenskomstområdet tegnede 1939 til at blive et forholdsvis roligt år, idet hovedparten af overenskomsterne i 1938 var fornyet for to år, og i 1939 udløb kun et mindre antal overenskomster for omkring 18.000 arbejdere. Ved de derefter påbegyndte overenskomstforhandlinger opnåedes der dels ved forhandling mellem de direkte interesserede parter og dels ved forhandling under hovedorganisationernes medvirken enighed om betingelserne for fornyelsen af de fleste overenskomster.

Dansk Arbejdsmandsforbunds, Dansk Funktionærforbunds og Kvindeligt Arbejderforbunds overenskomster med en række enkeltvirksomheder under Dansk Arbejdsgiverforening var imidlertid ikke gået i orden, og de pågældende forbund varslede derefter strejke. Efter en henstilling fra forligsinstitutionen påbegyndtes nye forhandlinger mellem parterne, og ved disse nye forhandlinger lykkedes det at opnå enighed, således at de varslede strejker ikke kom til udbrud.

Tilbage stod herefter overenskomsterne mellem organisationer og enkeltvirksomheder uden for arbejdsgiverforeningen. Det drejer sig om tjenerfaget, faglært køkkenpersonale og et område inden for Dansk Mejeristforbund. Restaurationsområdet opnåede under medvirken af De samvirkende Fagforbund frem til enighed, medens mejeristernes problemer ikke blev klaret, hvorefter forligsmanden trådte til. Mæglingforslaget blev forkastet af arbejdsgiverne - men senere ophøjet til lov. Tilsvarende ordning gjaldt for de grafiske fag - jfr. bilag I.

1940-1945.

Ved en aftale mellem hovedorganisationerne af 31. oktober 1939 indførtes dyrtidsregulering af lønningerne. De udløbende overenskomster forlængedes til marts 1941, og samtidig oprettedes det såkaldte overenskomstnævn. I besættelsesperioden lykkedes det derefter i vidt omfang ved direkte for-

handling dels i underorganisationerne og dels i hovedorganisationerne at opnå enighed om overenskomsternes fornyelse, dog at visse spørgsmål af mere generel karakter i en række tilfælde blev afgjort af det i henhold til lov af 14. september 1940 oprettede arbejds- og forligsnævn. I denne periode var arbejdsstandsninger principielt forbudt.

1946.

I 1946 gik man atter tilbage til forhandlingsreglerne af 1936, idet loven om arbejdsforhold af 14. september 1940 var udløbet den 31. oktober 1945.

Ved direkte forhandling mellem underorganisationerne og hovedorganisationerne opnåedes enighed om en lang række overenskomstforhold, bl. a. inden for jernindustrien, træindustrien, papirvareindustrien, tekstilindustrien m. fl. a. og bl. a. også en række håndværksfag, ialt omfattende ca. 150.000 arbejdere.

For ca. 120.000 arbejdere førtes forhandlinger i forligsinstitutionen, og her løstes en del problemer, men bl. a. inden for det store arbejdsmandsområde lykkedes det ikke at nå frem til enighed, og de fremsatte strejkevarsler blev effektive den 23. april. Et af forligsmanden fremsat mæglingforslag forkastedes, hvorefter mæglingforslaget ophøjedes til lov den 24. maj - jfr. bilag I.

For slagteriområdets vedkommende se til lige bilag I.

Inden for landbrugsområdet var der, efter at de direkte forhandlinger var endt resultatløst, fremsendt strejkevarsler, men efter at forligsmanden den 30. maj stillede et mæglingforslag, der blev vedtaget af begge parter, blev de afgivne varsler ikke effektive.

1947.

I anledning af, at langt den overvejende del af overenskomsterne i 1946 var forlængt for en toårig periode, var det kun få overenskomster, der udløb i 1947. Disse omfattede ca. 35.000 arbejdere ialt.

For nogle områder, f. eks. beklædningsindustrien, Dansk Funktionærforbund under forsikringsbranchen, Dansk Skotøjsarbejder-

forbunds tre overenskomster, stukkatørfagets overenskomst, hatte- og buntmagerfagets overenskomst i København, Mølleriarbejderforbundets overenskomst med Danske Handelsmøllers Arbejdsgiverforening, Kvindeligt Arbejderforbunds overenskomst med Østsjællands Jernbaner og med 16 andre, mindre virksomheder inden- og uden for arbejdsgiverforeningen samt en række andre mindre fag, lykkedes det at få bragt overenskomsterne i orden ved direkte forhandling mellem parterne.

For Dampskibsrederiforeningens vedkommende forlængedes overenskomsterne ved vedtagelse af et mæglingforslag.

Det samme var tilfældet for rørprislister, omfattende medlemmer af Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, Blikkenslagerforbundet samt Dansk Skibstømmerforbunds overenskomst med Foreningen af Skibs- og Bådebyggere.

Inden for de københavnske bogtrykkerfag udbrød der konflikt, der varede fra den 1. marts til den 15. juli. Konflikten bragtes til afslutning ved vedtagelse af et mæglingforslag.

I overenskomstforholdet mellem Foreningen af Fedevaregrossister, Pølse- og Konserverfabrikker i København og Slakteriarbejderforbundet opnåedes ikke enighed, og en af forbundet varslet strejke, omfattende ca. 1.000 mand udbrød den 3. marts - men bragtes til afslutning den 29. maj ved hovedorganisationernes bistand, efter at et mæglingforslag af 12. april var forkastet.

Et for land- og skovbrug fremsat mæglingforslag, omfattende ca. 75.000 arbejdere, vedtoges i maj 1947.

1948.

Forårets overenskomstsituation, der var den hidtil mest omfattende og berørte så godt som samtlige fagorganisationers medlemmer, afsluttedes uden konflikt og med det resultat, at freden på arbejdsmarkedet sikredes for to år frem i tiden.

Centralorganisationen af Metalarbejdere og Jern- og Metalindustriens Sammenslutning bragte selv deres overenskomstforhold

i orden, og en række fagområder fulgte dette eksempel.

For de resterende områder blev der af forligsmanden fremsat mæglingforslag, der vedtoges af begge parter.

Inden for landbrugsområdet blev Mejeristforbundet og Mejeriernes Arbejdsgiverforening selv enige om en ny overenskomst.

For det øvrige område var fremsat mæglingforslag, der blev vedtaget af begge parter.

1949.

De fleste overenskomster blev i 1948 forlænget for en toårig periode, således at der kun var få overenskomstforhandlinger i 1949.

Dampskibsrederiforeningens overenskomster med Sømændenes og Søfyrbødernes Forbund blev forlænget ved vedtagelsen af et mæglingforslag, efter at strejkevarsler havde været afgivet af forbundene. Strejkevarslerne var ikke blevet effektive.

For De samvirkende Telefonselskaber opnåedes der ved direkte forhandlinger enighed om overenskomsterne for centralbestyrerne - derimod ikke for telefonistinderne og de mandlige arbejdere. For telefonistinder og mekanikere samt overmekanikere blev der fremsat strejkevarsler, men forligsmanden fremsatte et mæglingforslag, der blev vedtaget af såvel arbejdsgiver som forbund, uden at strejkevarslerne var blevet effektive.

Dansk Bryggeri-, Brænderi- og Mineralvandsarbejderforbunds overenskomster med henholdsvis Bryggeriforeningen og Foreningen af Danske Spiritusfabrikanters Arbejdsgiverafdeling udløb den 1. maj 1949. Et forslag fra arbejdsgiverside om forlængelse af overenskomsterne til 1950 blev akcepteret af forbundets forhandlingsudvalg - men forkastet på forbundets generalforsamling. Ved fornyede forhandlinger mellem parterne opnåedes der imidlertid enighed om en ny treårig overenskomst.

1950.

Så godt som samtlige overenskomstforhold mellem arbejdsgiverforeningen og De

samvirkende Fagforbund var til forhandling, og ved de direkte forhandlinger mellem parterne lykkedes det at opnå enighed om en række ændringer i de enkelte overenskomster. De såkaldte generelle spørgsmål gik videre til forligsinstitutionen, og forligsmanden fremsatte et mæglingforslag, der blev vedtaget af begge parter. Fra fagforbundene var der varslet strejke, men strejkevarslerne blev ikke effektive.

1951.

Overenskomsterne i 1950 var ved mæglingforslaget forlænget for en toårig periode.

Det eneste vigtige overenskomstforhold, der kom til forhandling i 1951, var overenskomsterne mellem De samvirkende Telefonselskaber og Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark. Overenskomsterne udløb til 1. april, men de forberedende forhandlinger førte ikke til noget resultat. Der skete derefter det, at forhandlingerne blev stillet i bero, og begge parter levede videre på de opsagte overenskomster indtil foråret 1952. Ved direkte forhandlinger mellem parterne lykkedes det at bringe en række spørgsmål ud af verden, hvorefter forligsmanden kunne stille et mæglingforslag, der blev vedtaget af begge parter. De varslede strejker blev ikke effektive.

1952.

I 1952 var langt den overvejende del af overenskomsterne mellem De samvirkende Fagforbund og arbejdsgiverforeningen til forhandling, idet overenskomsterne i 1950 ved mæglingforslag blev forlænget til 1952. Forhandlingerne forløb stort set på samme måde som i 1950 og resulterede i vedtagelse af et mæglingforslag. Strejkevarsler var fremsendt fra det største antal forbund, som havde overenskomster med medlemmer af arbejdsgiverforeningen, men varslerne blev ikke effektive.

Også landbrugets overenskomster forlængedes efter fremsættelsen af mæglingforslag, og det samme gjaldt enkelte andre overenskomstområder.

1953.

I 1953 førtes ikke overenskomstforhandlinger, idet overenskomsterne ved mæglingforslagets vedtagelse i 1952 var forlænget for to år.

1954.

I 1954 var så godt som samtlige mellem arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund bestående overenskomster til forhandling. Forhandlingerne forløb stort set på samme måde som de to sidste overenskomstsituationer, hvilket vil sige, at parterne enten selv eller ved hjælp af organisationerne og mæglingmændene opnåede enighed om de fleste detailspørgsmål i de enkelte overenskomster, således at de endelige forhandlinger mellem hovedorganisationerne og i forligsinstitutionen især drejede sig om de såkaldte generelle spørgsmål.

Forhandlingerne sluttede med vedtagelse af forligsmandens mæglingforslag. De fra forbundets side fremsatte strejkevarsler blev således ikke effektive.

Bryggeriforeningens overenskomst med Dansk Bryggeri-, Brænderi- og Mineralvandsarbejderforbund, der var opsagt til 1. maj 1954, blev ved direkte forhandling mellem parterne forlænget til 1. maj 1956.

For landbruget opnåedes enighed om forlængelse af overenskomsten, idet spørgsmålet om arbejdstiden skulle kunne optages til ny forhandling i 1955, dersom spørgsmålet ikke i mellemtiden kunne ordnes ved lov.

For andels- og privatslagterierne fremsattes et mæglingforslag, der forkastedes af arbejderne, men som ophøjedes til lov - jfr. bilag I.

1955.

I 1955 førtes ikke overenskomstforhandlinger, idet overenskomsterne ved mæglingforslag i 1954 blev forlænget for en toårig periode.

Vedrørende landbrugskonflikten se bilag I.

Antal arbejdere beskæftiget hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening samt antal organisationer tilsluttet De samvirkende Fagforbund - og deres medlemstal.

BILAG III

19. januar 1956.

År	(Årsgennemsnit)		Medlems- tal pr. ^{31/12}
	Antal arbejdere hos medlemmer af D. A.	Antal organisa- tioner under D. s. F.	
1920	154.360	55	279.255
1921	116.482	52	244.372
1922	113.566	52	232.574
1923	129.289	50	233.116
1924	134.548	50	237.023
1925	118.653	50	239.704
1926	124.382	50	155.536
1927	114.740	51	156.425
1928	124.383	52	155.978
1929	142.834	55	250.162
1930	151.119	57	259.095
1931	143.729	59	269.522
1932	127.304	60	300.000
1933	143.130	59	301.806
1934	159.704	61	354.736
1935	170.849	64	381.341
1936	184.277	64	407.465
1937	189.679	68	451.629
1938	192.979	68	470.217
1939	215.076	70	500.337
1940	198.896	71	515.818
1941	211.142	72	526.566
1942	227.907	73	545.226
1943	247.340	72	563.764
1944	244.189	72	579.422
1945	229.241	71	604.319
1946	261.258	72	604.605
1947	277.879	72	613.928
1948	294.938	72	623.080
1949	300.831	71	635.845
1950	317.915	70	656.406
1951	316.425	69	662.383
1952	310.411	68	671.149
1953	319.325	71	687.675
1954	330.383	71	693.204
1955	323.031		

{ gennem-
sn. af
jan. og
apr. kvrt.
1955

Afskrift af Verbalnote af 27. marts 1956 fra det norske utenriksdepartement vedrørende de norske erfaringer fra afgørelser ved tvungen voldgift.

DET KGL. UTENRIKSDEPARTEMEMT

Det Kgl. Utenriksdepartement viser til den Kgl. Danske Ambassades note av 28. februar 1956 (j. nr. 85. E. 1.) angående tvungen voldgift i Norge, og har den ære å meddele følgende om de norske erfaringer fra avgjørelser ved tvungen voldgift:

1. Arbeidsmarkedets hovedorganisasjoner i Norge har det prinsipielle syn at arbeidstvister (interessetvister) ikke bør løses ved tvungen voldgift (Lønnsnemnd). Hovedorganisasjonene har imidlertid under spesielle forhold funnet å burde modifisere sitt standpunkt. Eksempel på detta er etterkrigstiden frem til 1. januar 1953, jfr. Utenriksdepartementets note av 31. januar 1956.

I tider hvor hovedorganisasjonene på grunn av spesielle forhold ikke har funnet det riktig helt ut å fastholde sin motstand mot tvungen voldgift i interessetvister, har erfaringene stort sett vært gode. De aller fleste av de tvungne voldgiftsavgjørelser er blitt respektert selv om det også i disse tilfelle undertiden har forekommet demonstrasjoner mot voldgiftsavgjørelsene.

Når det gjelder tvungen voldgiftsavgjørelse i tilfelle hvor organisasjonene på forhånd har vært bestemte motstandere av den tvungne voldgift, har man flere ganger opplevet alvorlige aksjoner og ulovlige streiker mot voldgiftsavgjørelsene. Som eksempel kan nevnes:

a. Da spørsmålet om å gjennomføre en lov om tvungen voldgift var oppe til diskusjon i 1914-1915, støtte dette på en voldsom motstand - ikke minst fra arbeidernes side.

På en fagforeningskongress i 1914 fattet Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon

vedtak om å iverksette generalstreik dersom loven om den tvungne voldgift ble vedtatt.

b. I 1916 førte krigs- og krisetilstanden til at lovforslaget ble tatt opp på ny. Denne gang ble loven vedtatt. Foranledningen hertil var bl. a. at man ikke var kommet til enighet under tariffoppgjøret våren 1916 og at Norsk Arbeidsgiverforening erklærte general-lockout fra begynnelsen av juni måned. Da loven ble vedtatt gikk arbeiderne til generalstreik som protest mot den tvungne voldgift.

c. I sluttet av 20-årene fant det sted en meget alvorlig ulovlig aksjon mot de tvungne voldgiftsavgjørelser som etter resultatløse tarifforhandlinger ble truffet for bygningsfagene, de grafiske fag og skredderfaget.

Streiken brøt ut den 25. mai 1928 og kom til å vare i 8 uker før den ble løst ved et forlikforslag som ble fremsatt av Arbeidsrettens formann.

d. Ved tariffrevisjonen for rutebilerne utenfor Oslo i 1953 ble et forhandlingsforslag forkastet av arbeiderne. Saken gikk til tvungen voldgift og voldgiftsavgjørelsen ble avsagt 27. februar 1953. Kort etter (10/3 og de følgende dager) iverksatte arbeiderne over det meste av landet en Proteststreik. Saken ble for et par rutebilselskapers vedkommende brakt inn for Arbeidsretten, som den 17/3 kjente streiken tariffstridig og ulovlig. Dette hindret imidlertid ikke at streiken fortsatte i noen tid, og det gjorde naturligvis ikke situasjonen mindre alvorlig at arbeiderne således ikke bare streiket mot den tvungne voldgift, men også mot Arbeidsrettens dom.

2. Det vanlige har vært at det ved voldgiftsretter (lønnsnemnder) i Norge ikke har foregått noen skriftlig prosedyre i den forstand at parterne under saksforberedelsen har utvekslet skriftlige innlegg. Den vanlige fremgangsmåte har vært at partene har utarbeidet utførlige skriftlige redegjørelser for sine standpunkter. Disse redegjørelser er blitt overlevert til voldgiftsrettens medlemmer og har vært brukt til støtte for parternes fremstilling under den muntlige prosedyre som har foregått under voldgiftsrettens behandling av den enkelte sak.

3. Spørsmålet om norske voldgiftsretter har hatt adgang til det private næringslivs regnskapsopplysninger må generelt besvares benektende. En vil imidlertid peke på den bestemmelse en har i arbeidstvistlovens § 19 om saksbehandling for Arbeidsretten. Denne paragraf som også alltid har vært gjort tilsvarende gjellende for voldgiftsretten, har bl. a. følgende bestemmelse i punkt 5:

«Retten kan kreve fremlagt dokumenter, forretningsbøker og andre bevislig-

heter, som en part, eller noen som plikter å vitne i saken, har rådighet over. Den kan pålegge en part eller et vitne å undersøke regnskapsbøker eller andra bevisligheter og å gjøre opptegnelser derom og ta dem med seg.»

Oslo, 27. mars 1956.

Det kgl. Utenriksdepartement.

1 genpart.

Amb.s j. nr. 85. E. 1.

Nr. 546.

Amb.s nr. 469 af 19.3.56.

Um.s P. J. IV. j. nr. 85. A. 39.

Indsendes in duplo til *udenrigsministeriet* i besvarelse af udenrigsministeriets skrivelse nr. p. 85 af 25. februar 1956.

Kgl. dansk ambassade.

Oslo, den 28. marts 1956.

P. A. V.

Sven Ebbesen.

Redegørelse for den amerikanske præsidents adgang til at udsætte varslede eller ikrafttrådte arbejdsstandsninger.

Den amerikanske præsidents adgang til at foranledige udsat arbejdskonflikter i indtil 80 dage er hjemlet i »The National Labor Relations Act« af 1935 som ændret i 1947.

I lovens sektion 206 ff., jfr. bilag I, omhandles »National Emergencies« (nationale nødsituationer). Forudsætningen for præsidentens initiativ er, at en truende eller ikrafttrådt strejke eller lockout, som berører et helt erhvervsområde eller en væsentlig del deraf inden for handel, transport eller samfærdsels- og kommunikationsmidler mellem to eller flere enkeltstater eller over for udlandet, eller som berører erhvervsmæssig vareproduktion, efter hans skøn vil udsætte nationens sundhed eller sikkerhed for fare, hvis konflikten får lov til at træde i kraft eller fortsætte.

Såfremt præsidenten beslutter sig til at gribe ind, er proceduren som følger:

1. Præsidenten udpeger en undersøgelseskommission (board of inquiry), der skal sætte sig ind i stridens genstand og inden for en fastsat tidsfrist afgive en skriftlig rapport til præsidenten; der skal her gøres rede for de faktiske forhold, som er genstand for tvist, med oplysning om hver af parternes standpunkter, men kommissionen må ikke afgive nogen indstilling om løsning af konflikten. Rapporten offentliggøres og stilles iøvrigt til rådighed for the Federal Mediation and Conciliation Service (svarer nærmest til en mæglings- og forligsinstitution).
2. Efter modtagelsen af denne rapport kan præsidenten herefter anmode the Attorney General (nærmest = justitsminister)

om at rejse sag for den kompetente domstol (district court), og retten kan herefter afsige kendelse - med sædvanlig appeladgang -, hvorefter det pålægges (ved »injunction«) de stridende parter at undlade at iværksætte konflikt eller standse en løbende konflikt for en periode af 80 dage. Når sådan kendelse er afsagt, har de stridende parter pligt til - med assistance fra mæglingsinstitutionen - at udfolde alle anstrengelser for at bilægge tvisten, men ingen af parterne har nogen pligt til - hverken helt eller delvist - at acceptere noget mæglingsforslag fremsat af mæglingsinstitutionen.

Samtidig sammenkalder præsidenten igen undersøgelseskommissionen, og i løbet af en 60 dages periode skal denne afgive ny rapport til præsidenten om de løbende forhandlinger. Denne rapport skal indeholde redegørelse for arbejdsgivernes »sidste tilbud«. Rapporten offentliggøres.

Inden for de næste 15 dage skal the National Labor Relations Board (en kommission på 5 mand) sørge for afholdelse af hemmelig afstemning blandt de ansatte hos hver enkelt arbejdsgiver, der er berørt af konflikten; de ansatte skal herved tage stilling til, om de vil acceptere deres arbejdsgivers »sidste tilbud«.

Resultatet af afstemningen skal inden 5 dage tilstilles the Attorney General. Efter at der således er forløbet 80 dage (idet det forudsættes, at parterne ikke forinden er nået til enighed), skal the Attorney General drage omsorg for, at den kompetente domstol ophæver det givne pålæg om at undlade arbejdsstandsning.

Herefter skal præsidenten til kongressen afgive en samlet rapport med eventuel indstilling om, hvilke foranstaltninger der herefter bør træffes.

I »From the Wagner Act to Taft-Hartley« af H. A. Millis og E. C. Brown (1950, side 574-586) gengives dele af senator Taft's motivering for dette afsnit af lovkomplekset. Taft erklærede, at forslagsstillerne anerkendte strejkeretten, når det gjaldt spørgsmål om forbedring af lønninger, arbejdstid og arbejdsvilkår iøvrigt, selvom dette måtte medføre ubehageligheder for det amerikanske samfund. Han var imod tvungen voldgift eller andre skridt, som kunne føre til, at regeringen skulle fastsætte priser og lønninger. Selv inden for området »public utilities« (gas, vand, lys, telefon etc.) måtte der være ret til at strejke, og arbejdsfreden måtte sikres på grundlag af frie kollektive forhandlinger. Med hensyn til nationale nødsituationer indeholdt loven kun bestemmelser om *udsættelse* af konflikt, og når denne udsættelse udløb, stod det i princippet parterne frit for at iværksætte arbejdsstandsning - med mindre kongressen greb ind. Forslagsstillerne havde ikke fundet det rigtigt i lovgivningen at indsætte bestemmelser om tvungen voldgift, statsovertagelse eller andre former for tvang, som kunne forstyrre de kollektive overenskomstforhandlinger, idet dette kunne medføre en fristelse for den ene eller den anden part til uden forhandlinger at henskyde afgørelsen til en sådan statsmyndighed.

Forfatterne betegner disse synspunkter som sunde og udtaler, at de på udmærket måde illustrerer det grundlæggende dilemma, som et demokratisk samfund står overfor i tilfælde, hvor arbejdskonflikter udsætter samfundets interesser for fare. Forfatterne gengiver følgende fire hovedpunkter af den kritik, som blev fremført af mindretal under lovforslagets behandling i kongressen:

a. Det var uheldigt og forvirrende at sprede ansvaret for løsningen af en enkelt konflikt over en lang række instanser, incl. kongressen.

b. Eftersom undersøgelseskommissionens rapport var en forudsætning for at opnå »injunction«, ville der være en tendens til at udnævne en sådan kommission på et for tidligt tidspunkt af parternes forhandlinger.

c. Systemet var unfair og ensidigt, eftersom de 80 dages udsættelse alene er en tvang, der rettes mod arbejdersiden.

d. Endelig var bestemmelserne om, at de ansatte skulle stemme om deres arbejdsgivers »sidste tilbud«, uønskelige og ineffektive, hvilket erfaringerne i krigsårene havde vist.

Forfatterne slutter sig til disse synspunkter og ytrer tvivl om, hvorvidt man har fundet en anvendelig løsning af problemet.

Lovens emergency-bestemmelser har hidtil været bragt i anvendelse i 14 tilfælde, jfr. bilag II.

Et af disse tilfælde (Atlantic Coast longshore, jfr. bilag II under 1948, nr. 7) gav »The Federal Mediation Service« anledning til følgende betragtninger (gengivet i det ovenfor anførte værk, side 584-85):

»Denne sag giver os et nyt eksempel på en »national emergency «-konflikt, i løbet af hvilken

1. en strejke faktisk blev udsat ved »injunction«;
2. der blev ikke gjort nævneværdige fremskridt m. h. t. opnåelsen af en overenskomst i løbet af »afkølings«-perioden;
3. alle lovens muligheder (incl. afstemning om arbejdsgiverens »sidste tilbud«) blev prøvet uden succes;
4. ved ophøret af udsættelsen trådte en strejke i kraft, og
5. konflikten blev langt om længe løst efter mange møder mellem parterne, med bistand af mæglingsmænd, men ikke før stor skade var tilføjet befolkningen og nationen.«

»The Federal Mediation and Conciliation Service« giver endvidere udtryk for betæn-

kelighed ved, at institutionen må se sig frataget sine mest effektive normale funktioner i de tilfælde, hvor emergency-bestemmelserne bliver bragt i anvendelse. Institutionen peger på, at f. eks. udnævnelse af en undersøgelseskommission på et tidligt tidspunkt har den virkning, at man svækker parternes kollektive forhandlinger, særligt i tilfælde, hvor parterne traditionelt først i den 11. time når til en overenskomst. - Undersøgelseskommissionen får kun ganske kort tid til at udfærdige rapport, der iøvrigt ikke får større presseomtale, og da kommissionen ikke har beføjelse til at anvise en bestemt løsning, er der kun ringe grundlag for at mobilisere den offentlige mening. Endvidere viser erfaringen, at afstemning om »sidste tilbud« ikke fremmer stridens bilæggelse, men tværtimod er et forstyrrende element i de kollektive forhandlinger og mæglingsarbejdet.

The Federal Service er af den opfattelse, at udstedelse af »injunction« vel i disse tilfælde har betydet meget til at forhindre nationale kriser og til opnåelse af fredelige løsninger, men i andre tilfælde har »injunction«-perioden tenderet imod at forlænge konflikten i stedet for at forkorte den. Konklusionen er, at national emergency-konflikter varierer betydeligt i henseende til de nærmere omstændigheder, og at det er usandsynligt, at ét bestemt maskineri kan garantere tilfredsstillende resultater i alle situationer.

Cyrus S. Ching *) har i »Review and Reflection« (1953, side 103-121) fremført følgende betragtninger over begrebet National Emergency: Efter forfatterens mening skal der overordentlig meget til, før en konflikt kan betragtes som national nødsituation. Der bør efter hans mening være tale om virkelige angreb på statens sikkerhed, sundhed og velfærd, medens økonomiske tab, irritation og ubehageligheder for begrænsede om-

råder eller en begrænset personkreds ikke kan være tilstrækkeligt. Forfatteren mener, at der har været en tendens i offentlighed, presse og erhvervskredse til at klassificere enhver større strejke som National Emergency, og man synes i flere tilfælde at have anvendt bestemmelserne herom på situationer, man bagefter næppe med fuld ret kunne karakterisere som nødsituationer. Der må sondres imellem alvorlige situationer og nationale nødsituationer. Efter forfatterens mening bør emergency-bestemmelserne kun tages i anvendelse i ganske ekceptionelle tilfælde som en 100 procents effektiv arbejdsstandsning inden for jernbanetrafikken (særlige bestemmelser herom i The Railway Labor Act), indenfor samfærdsels- og kommunikationssystemet eller en total strejke overfor havne- og søfartsvirksomhed, - måske også en stål- eller kulstrejke, i hvert fald hvis den varer længe nok. Herudover fremhæver forfatteren konflikter inden for atomenergiområdet og i andre industrier af livsvigtig betydning for forsvaret.

Forfatteren giver udtryk for, at det til tider kan være bedre at lade en konflikt løbe i nogen tid i stedet for straks at gribe til 80 dages udsættelse, og han lægger i denne forbindelse overordentlig stor vægt på betydningen af, at regeringen har »den offentlige mening« (de strejkendes familie og venner, virksomhedernes aktionærer, det alm. borgerskab) bag sig og til stadighed holder den informeret om facts. Lige så stor betydning tillægger forfatteren regeringens mulighed for i den givne situation at kunne vælge mellem flere forskellige måder at gribe ind i konflikten på. Den automatiske injunction-procedure kan parterne indrette deres taktik efter; hvis præsidenten derimod havde beføjelse til at vælge imellem f. eks. opfordringer til parterne, voldgift, undersøgelseskommissioner (»factfinding boards«), statsovertagelse, injunction (med eller uden indstillingsret), kunne han i den givne situation vælge den udvej, han skønnede passende, og parterne ville - med ukendskab til regeringens næste skridt - måske blive mere tilbøjelige til selv at komme overens.

*) Cyrus S. Ching. Fra 1919-47 vicepræsident for United States Rubber Company; 1947-52 director for the Federal Mediation and Conciliation Service; fra 1951-52 fungerede han som formand for the Wage Stabilization Board.

Litteratur:

- Harry A. Millis og Emily Clarck Brown: From The Wagner Act to Taft-Hartley (The University of Chicago Press 1950).
- The Annals of The American Academy of Political and Social Science, March 1951 (Edited by Gordon S. Watkins, professor i økonomi ved University of California).
- Cyrus S. Ching: Review and Reflection. (Country Life Press Corp., New York, 1953).
- The American Workers' Fact Book, 1956. (Udgivet af United States Department of Labor).
- Monthly Labor Review (udgivet af United States Department of Labor) vol. 68/49, 70/50, 72/51, 74/52, 76/53, 77/54, 78/55 og 79/56.

Uddrag af »The National Labor Relation Act« af 1935, som ændret i 1947.

Oversættelse.

Underbilag I.

NATIONALE NØDSITUATIONER

§ 206.

Såfremt De forenede Staters præsident skønner, at en indtrådt strejke eller lockout eller trussel om sådan, der berører et helt erhvervsområde eller væsentlige dele deraf inden for handel, transportvirksomhed eller samfærdsels- og kommunikationsmidler mellem to eller flere enkeltstater eller overfor udlandet, eller som berører erhvervsmæssig vareproduktion, vil udsætte nationens sundhed eller sikkerhed for fare, såfremt konflikten får lov til at træde i kraft eller fortsætte, kan han nedsætte en undersøgelseskommission, der skal undersøge de spørgsmål, konflikten drejer sig om, og aflægge skriftlig rapport til ham inden for en af ham nærmere bestemt tidsfrist. Denne rapport skal indeholde en angivelse af de faktiske oplysninger i forbindelse med konflikten, herunder en erklæring fra hver af parterne om deres stilling, men skal ikke indeholde forslag. Præsidenten skal indsende en genpart af denne rapport til mæglings- og forligsinstitutionen (»the Service« d.v.s. the Federal Mediation and Conciliation Service) og skal offentliggøre dens indhold.

§ 207.

a. En sådan undersøgelseskommission skal bestå af en formand og sådanne andre medlemmer, som præsidenten måtte bestemme, og den skal have bemyndigelse til at træde sammen og fungere hvorsomhelst inden for De forenede Stater samt foretage sådanne afhøringer, både offentlige og private, som den måtte anse for nødvendige eller for-

målstjenlige for at finde frem til de faktiske forhold med hensyn til konfliktens årsager og omstændigheder.

b. Der skal ydes undersøgelseskommissionens medlemmer en godtgørelse af \$ 50 for hver dag, de faktisk arbejder for kommissionen, samt de nødvendige rejse- og dagpenge.

c. For så vidt angår de afhøringer eller undersøgelser, der foretages af en i henhold til nærværende kapitel nedsat kommission, finder bestemmelserne i §§ 9 og 10 (om indkaldelse af vidner og fremlæggelse af bøger og dokumenter) i forbundsloven om handelskommissioner af 16. september 1914, således som denne er ændret (U.S. Code 19, kap. 15, §§ 49 og 50, som ændret) anvendelse på en sådan kommissions beføjelser og virksomhed.

§ 208.

a. Når præsidenten har modtaget en rapport fra en undersøgelseskommission, kan han pålægge justitsministeren at anmode underretten inden for den retskreds, hvortil parterne hører, om at forbyde en sådan strejke eller lockout eller en fortsættelse af den, og såfremt retten finder, at en sådan indtrådt strejke eller lockout eller trussel om sådan

i. berører en hel industri eller væsentlige dele deraf inden for forretningslivet, transportvirksomhed, kraftoverføring eller kommunikation mellem de enkelte stater eller med fremmede nationer eller inden for vareproduktionen; og

ii. vil bringe den offentlige sundhed eller sikkerhed i fare, såfremt den får lov til at fortsætte eller indtræde,

skal den have kompetence til at forbyde en sådan strejke eller lockout eller en fortsættelse af den samt til at udstede sådanne an-

dre påbud, som den måtte anse for hensigtsmæssige.

b. Bestemmelserne i loven af 23. marts 1932 (lov om ændring i retsplejeloven og om fastsættelse og begrænsning af »billigheds «domstolens kompetence («courts sitting in equity») m. m. finder under ingen omstændigheder anvendelse.

c. Det eller de påbud, der udstedes af retten, kan indbringes for den pågældende appelret og for højesteret til prøvelse, som nærmere fastsat i retsplejelovens §§ 239 og 240, således som disse er ændret (U.S.Code, kap. 29, §§ 346 og 347).

§ 209.

a. Når en underret i henhold til § 208 har udstedt et påbud, der forbyder handlinger, der bringer den offentlige sundhed eller sikkerhed i fare eller må befrygtes at gøre det, skal parterne i den arbejdskonflikt, der giver anledning til et sådant påbud, på enhver måde søge at ordne og bilægge deres stridigheder med bistand af det organ, der er oprettet i henhold til nærværende lov. Ingen af parterne er forpligtet til helt eller delvis at vedtage et af det pågældende organ fremsat mæglingforslag.

b. Når et sådant påbud er udstedt, skal præsidenten atter sammenkalde den undersøgelseskommission, som tidligere har aflagt rapport om konflikten. Efter udløbet af en 60 dages periode (medmindre konflikten er bilagt forinden) skal undersøgelseskommissionen

afgive rapport til præsidenten om parternes stilling til konflikten og om de bestræbelser, der er udfoldet for dens bilæggelse, og denne rapport skal indeholde en udtalelse fra hver af parterne om deres stilling og en angivelse af arbejdsgiverens sidste mæglingstilbud. Præsidenten skal offentliggøre denne rapport. »The National Labor Relations Board« (nævnet vedr. arbejdsforhold) skal i løbet af de følgende 15 dage foretage hemmelig afstemning blandt de beskæftigede hos de arbejdsgivere, der er omfattet af konflikten, med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt de vil akceptere deres arbejdsgivers endelige mæglingforslag, og skal fremsende en bekræftet meddelelse om resultatet heraf til justitsministeren inden 5 dage efter afstemningen.

§ 210.

Efter bekræftelsen af afstemningens resultater, eller når der er opnået forlig, såfremt dette sker først, skal justitsministeren henstille til retten at ophæve forbudet, hvilken henstilling derefter skal imødekommes, og forbudet ophæves. Når denne henstilling er imødekommet, skal præsidenten forelægge kongressen en udtømmende og omfattende rapport om sagens gang, herunder undersøgelseskommissionens resultater og den af nævnet vedr. arbejdsforhold foretagne afstemning tilligemed sådanne forslag, som han måtte finde det ønskeligt at fremsætte til overvejelse og videre foranstaltning.

Oversigt over større konflikter, hvor »emergencyu-bestemmelserne har være anvendt i årene 1948-1956.

Underbilag II.

Ifølge »Monthly Labor Review« vol. 68/1949, 70/1950, 72/1951, 74/1952, 76/1953, 77/1954, 78/1955 og 79/1956 er der i perioden 1948-1956 forekommet følgende større strejker, hvor emergency-bestemmelserne har været anvendt:

I 1948 forekom der 7 tilfælde, heraf arbejdsstandsninger i 4 tilfælde:

1. *Atomic Trades* (løn og sygeløn):
 - 5/3 nedsættes board of inquiry
 - 15/3 afgives 1. rapport til præsidenten; strejketruslen stadig aktuel
 - 19/3 injunction
 - 24/3 board of inquiry genoplives
 - 18/5 2. rapport til præsidenten med angivelse af arbejdsgiverens sidste tilbud
 - 1-2/6 afstemning om sidste tilbud, forkastes med 771 stemmer mod 26
 - 11/6 injunction ophæves
 - 15/6 opnås enighed mellem parterne
 - 18/6 rapporterer præsidenten til kongressen og foreslår særlig undersøgelse over fredelig bilæggelse af arbejdstvister i regeringsejede, privatdrevne atomenergifabrikker, evt. særlig lovgivning (rapport afgivet 1949).
2. *Kødpakningsarbejdere* (lønspørgsmål):
 - 15/3 board of inquiry nedsættes
 - 16/3 strejke; omfatter 83.000 arbejdere
 - 8/4 rapport til præsidenten
 - 21/5 og 5/6 overenskomst opnås med firmaerne (ingen injunction).
3. *Kulminearbejdere* (pensionsspørgsmål):
 - 15/3 strejke; omfatter 320.000 arbejdere
 - 21/4 injunction for 80 dage
4. *Telefonarbejdere* (løn- og arbejdsvilkår):
 - 18/5 board of inquiry
 - 4/6 overenskomst (ingen injunction).
5. *Sømænd og havnearbejdere* (løns spørgsmål og ansættelsesforhold):
 - 3/6 board of inquiry
 - 23/6, 30/6 og 2/7 injunction for østkysten, vestkysten og de store søer
 - 18-27/8 delvise overenskomster opnås
 - 1-2/9 injunction ophæves
 - 3/9 strejke; 28.000 mand
 - 25/9 endelig overenskomst.
6. *Kulminearbejdere* (løns spørgsmål):
 - 19/6 board of inquiry
 - 24/6 overenskomst (ingen injunction).
7. *Dokarbejdere* (løns spørgsmål):
 - 17/8 board of inquiry
 - 24/8 injunction
 - 4-5/11 »sidste tilbud« afslås med stort flertal
 - 12/11 strejke; 45.000 mand
 - 25/11 overenskomst.

I 1949 blev bestemmelserne ikke anvendt.

I 1950 forekom 1 tilfælde nemlig i *kulindustrien* (drejede sig om lønforbedring, større bidrag til velfærdsfonds og kortere arbejdstid).

- 6/2 board of inquiry
- 11/2 udsættelse af strejke (først restraining, senere injunction)

5/3 efter trussel om statsovertagelse af minerne blev overenskomst opnået.

I 1951 forekom 1 tilfælde i *metalindustrien* (lønspørgsmål, pension m. m.):

30/8 board of inquiry
(ca. 40.000 strejkende)

5/9 injunction.

I begyndelsen af november var overenskomster afsluttet for hele området.

I 1952 forekom 1 tilfælde i atomvåbenproduktionen (under Koreakrigen).

29/8 1.600 mand i strejke

3/12 board of inquiry

12/12 injunction

ca. 15/12 arbejdet genoptages.

I 1953 forekom 1 tilfælde (*havnearbejdere*). Strejken omfattede 30.000 mand. Injunction blev benyttet, men strejken blev ikke fortsat efter de 80 dages forløb.

I 1954 forekom 2 tilfælde, begge inden for *atomenergiområdet*.

1. Gas, Coke and Chemical-arbejdere påbegyndte strejke den 7/7

10/7 rapport fra board of inquiry

Samme dag genoptages arbejdet.

11/8 injunction (for at imødegå en genoptagelse af strejken)

30/10 udløb injunction.

7/11 opnåedes overenskomst.

2. (A.F.L. Atomic Trades and Labor Council at Oak Ridge).

Efter nedsættelse af board of inquiry (den samme som under 1.) opnåedes overenskomst 18/8 uden injunction.

I 1955 forekom ingen tilfælde.

I 1956 forekom 1 tilfælde (*havnearbejdere*).

Efter 9 dages strejke brugte præsidenten emergency-bestemmelserne.

Injunction-perioden udløb den 12/2 1957.

Det bemærkes, at der er forekommet tilfælde, hvor præsidenten *ikke* har anvendt emergency-bestemmelserne, selv om betingelserne herfor forelå. Således i 1952 (under Koreakrigen), hvor en omfattende strejke i stålindustrien brød ud. Præsidenten henviste tvisten til The Wage Stabilization Board. Efter 3 måneders forløb lod præsidenten staten overtage driften af stålværkerne, men denne beslutning blev underkendt af domstolene.

Derefter udbrød en landsomfattende strejke, som varede i 53 dage.

Henvendelse fra repræsentanter for bornholmske erhverv angående sikring af transportforbindelserne mellem Bornholm og det øvrige Danmark.

Til

den af arbejds- og økonomiministeren nedsatte arbejdsretskommission af 1956.

Undertegnede repræsentanter for bornholmske erhverv tillader sig ærbødigst at henvende sig til den af arbejds- og økonomiministeren nedsatte kommission af 1956 for at henlede den høje kommission på de særlige forhold, der på grund af Bornholms beliggenhed gør de regelmæssige ruteskibsforbindelser mellem Bornholm og det øvrige Danmark særdeles livsvigtige.

Den regelmæssige ruteskibsforbindelse til og fra øen er et absolut nødvendigt led i det bornholmske samfund og dets erhvervsliv, og en standsning heraf vil altid have katastrofale følger både af beskæftigelsesmæssig og økonomisk art.

I forvejen er det bornholmske erhvervsliv belastet med store transportomkostninger, og en forstyrrelse på dette område, der må få større omkostninger og uregelmæssige forbindelser til følge, berører derfor i høj grad hele det bornholmske samfund.

For alle erhverv gælder, at den regelmæssige, hurtige og sikre ruteskibsforbindelse med det øvrige Danmark er af så stor betydning, at en opretholdelse af denne forbindelse også under konfliktsituationer må henregnes for meget *samfundsvigtigt*.

For landbrugserhvervet kan anføres følgende:

En konflikt vil normalt udvikle sig i forårsmånederne, fordi overenskomsterne mellem arbejder- og arbejdsgiverorganisationerne udløber $\frac{1}{3}$ - $\frac{1}{4}$. Dette tidspunkt er særlig følsomt for landbrugets vedkommende; en forsinkelse af tilførsel af de til forårsarbejdet nødvendige maskiner og redskaber

kan forsinke forårsarbejdet, ligesom leverancerne af stamsæd til såsædfremavlen, der her på Bornholm er stærkt udbygget, kan have afgørende indflydelse på høstudbyttet.

For landbrugseksportvarernes vedkommende er forholdet det, at disse normalt forsendes med rutebådene, der korresponderer med eksportbådene, hvorved en hurtig og regelmæssig transport opnås. En afvigelse herfra kan betyde en kvalitetsforringelse af eksportvarerne og vil betyde en forhøjelse af de i forvejen høje transportomkostninger.

For fiskeriets vedkommende er den daglige og hurtige transport af fisk, som er en let fordærvelig vare, af afgørende betydning for afsætningen. Fisken må være på det københavnske fiskemarked om morgenen, og en afvigelse herfra vil betyde store økonomiske tab for de bornholmske fiskere. For eksportvarernes vedkommende gælder de samme forhold som for landbrugseksporten.

For handelens vedkommende betyder en standsning i ruteskibsforbindelsen en mærkbar forhøjelse af priserne på de importerede varer. Normalt tilføres der daglig Bornholm konsumvarer, og selv om man under isforhold og andre kritiske situationer søger at sikre sig et oplag på Bornholm af de livsvigtige varer, vil der dog altid opstå mangel på en vare, som ved forsendelse på anden måde end med ruteskibene vil fordyres på grund af den højere fragt. Denne forøgelse af de i forvejen store fragtomkostninger belaster den bornholmske handelsstand og dermed den bornholmske befolkning.

For industriens vedkommende er forholdet, at selv om den overvejende del af den bornholmske industri sender sine varer skibsladningsvis, findes der dog betydelige indu-

strier på Bornholm, som er afhængig af rutebådstrafikken. For disse industrier er en regelmæssig trafik af overordentlig betydning, og en standsning af denne vil i mange tilfælde også betyde en standsning af virksomhederne.

For håndværket vil en standsning af rute-skibsforbindelsen meget hurtigt betyde en hel eller delvis standsning af adskillige virksomheder. Dels tilføres der virksomhederne nødvendige råstoffer fra det øvrige Danmark, og dels er en regelmæssig afsætning af færdigvarerne på en hurtig og billig måde af afgørende betydning for ovennævnte erhverv.

For turisterhvervets vedkommende er den daglige ruteskibsforbindelse en livsbetingelse, idet dette erhverv ikke har andre muligheder for at transportere det store klientel af turister, som besøger Bornholm.

For den bornholmske befolkning og i ganske særlig grad erhvervslivets folk, som nødvendigvis skal befordres fra og til Bornholm, er en regelmæssig forbindelse en tvingende nødvendighed, og en afbrydelse heraf pålægger hele det bornholmske samfund vilkår, som ingen anden landsdel har.

Når ovennævnte forhold fremføres for den høje kommission, er det med forholdene under arbejdskonflikten i foråret 1956 som baggrund, hvor Bornholm efter en streng isvinter med meget mangelfuld isbryderhjælp som eneste landsdel blev afskåret fra det øvrige Danmark.

Vi ønsker derfor, at den høje kommission tager denne vor henvendelse under alvorlig overvejelse, således at Bornholm i trafikmæssig henseende kan blive ligestillet med det øvrige Danmark.

Bornholm, den 8. oktober 1956.

Bornholms landøkonomiske Forening
Edv. Koefoed.

Bornholms Andels Svineslagteri
Anton Juul.

Bornholmske Mejerier
C. Christensen.

Bornholmske samvirkende Husmandsforeninger
Janus Hansen.

Bornholms Fjerkræavlerforening
H. P. Hansen.

Bornholms Andels Hørfabrik
M. Møller.

Dansk Andels Ægexport
Niels P. Rasmussen.

Robinson, Andersen & Co. A/S
H. Holm Petersen.

Bornholms og Christiansøes Fiskeriforening
Anker Nielsen.

Bornholms Turistforening
Th. Sørensen.

Nordbornholms Købmandsforening
E. M. Bech.

Nexø Handelsforening
A. Hammer-Pedersen.

Åkirkeby Handelsstandforening
Kaj Breining Pedersen.

Rønne Købmandsforening
Knud Jensen.

Rønne Handelsstandforening
H. C. Hasager Boss

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger,
Bornholms Afd.
H. Brandt Nielsen.

Åkirkeby Håndværker- og Industriforening
Andreas Nielsen.

Allinge-Sandvig Håndværker- og Industriforening
Geert Hansen.

Nexø Håndværker- og Industriforening
Johs. Sorth.

Rønne Håndværker- og Industriforening
Andr. Kure.

Bornholms Møbelfabrik
Johs. Sorth.

Bornholms Konservesfabrik
Martin Pedersen.

Henvendelse denne sag vedrørende bedeske til formanden for Bornholms landøkonomiske Forening, gårdejer E. Koefoed, Blæsbjerggård, Nyker.

Skrivelse af 15. februar 1956 fra hovedorganisationerne til folketingets udvalg angående forslag til lov om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser.

DE SAMVIRKENDE FAGFORBUND
I DANMARK

DANSK
ARBEJDSGIVERFORENING

Til

Folketingets udvalg angående forslag til lov om voldgift i arbejdsstridigheder, der truer omfattende samfundsinteresser.

Selv om det gennem offentlige udtalelser er almindeligt kendt, at De samvirkende Fagforbund og Arbejdsgiverforeningen er modstandere af tvungen voldgift i arbejdsstridigheder, finder vi det naturligt at supplere vore i skrivelse af 7. ds. til udvalget givne konkrete oplysninger med en almindelig udtalelse om vore organisationers stilling til det fremsatte lovforslag.

Vi tillader os derfor at fremhæve, at vi fastholder den modstand mod lovgivning om tvungen voldgift i interessestridigheder, som vi konsekvent og begrundet har givet udtryk for, lige siden tanken blev drøftet første gang i »Fællesudvalget af 17. August 1908 angående Arbejdsstridigheder«.

Da vi føler os overbevist om, at udvalget er velkendt med alle de klassiske indvendinger imod lovgivning om tvungen voldgift - indvendinger, hvis vægt er klart belyst ved erfaringer fra lande, herunder Norge, hvor man i perioder har haft lovgivning om tvungen voldgift - skal vi blot pege på nogle få rent principielle, men meget vigtige betragtninger, som vi indtrængende henstiller, at udvalget tager under nøje overvejelse.

I første række ligger det os på sinde at understrege, at lovforslaget øver vold mod et princip, som har været bærende i dansk arbejdsret, lige siden det blev knæsat af

ovennævnte fællesudvalg af 1908, nemlig sondringen mellem retskonflikter og interessekonflikter. Dette princip går ud på, at uoverensstemmelser angående fortolkning af overenskomsterne og sager angående brud på overenskomsterne finder deres afgørelse ad voldgiftsretlig vej, medens uoverensstemmelser, der opstår ved oprettelsen eller fornyelsen af overenskomster, er spørgsmål, som ikke kan gøres til genstand for retslig afgørelse. Vi er vel klar over, at en del af de statsindgreb, der har fundet sted i tiden fra 1933, har sat sig ud over denne principielle sondring; men det er vor overbevisning, at en lovgivning, der indfører et permanent voldgiftsinstitut, ville kunne give hele vort fagretslige system et grundskud og derved stik imod lovforslagets hensigt kan medføre varige forstyrrelser i samarbejdet mellem organisationerne om fastlæggelsen af arbejdsforholdene. Det er en kendsgerning, at ikke alene arbejdsmarkedets parter, men også samfundet som helhed har haft fordel af den relativt rolige udvikling, arbejdsmarkedet har levet under de sidste 40-50 år; men det er hævet over enhver tvivl, at den rolige udvikling og de ordnede forhold, der i det store og hele har været gældende, hviler på det organisationsdemokrati, der er fast forankret i et meget stort udsnit af den danske befolkning. Forudsætningen for hele vort system er, at arbejdsmarkedets parter er behørigt repræsenteret ved kraftige, frie og demokratiske organisationer, der af egen fri vilje indgår de kollektive overenskomster, som giver deres medlemmer rettigheder og pålægger dem forpligtelser. Hvis de kollektive overenskomster ikke længere indgås frivilligt, men påtvinges parterne af udenforstående, er der ingen som helst garanti for,

at sådanne overenskomster vil kunne praktiseres og overholdes.

Når det i lovforslagets bemærkninger siges, at »organisationerne allerede nu fører deres overenskomstforhandlinger i bevidstheden om, at samfundsmagten vil træffe afgørelsen, hvis der i en meget omfattende konflikt ikke opnås enighed mellem parterne«, er denne påstand helt forkert. Dette fremgår klart af hele det forhandlingsarbejde, som organisationerne udfører. Alle, der har kendskab til arbejdsmarkedets forhold, ved, hvilket overvældende arbejde der ligger til grund for forhandlingerne om tilvejebringelsen af nye overenskomster. Der findes mellem medlemmer af de to hovedorganisationer ca. 2000 overenskomster, som i en overenskomstsituation alle er genstand for indgående og meget langvarige forhandlinger. For en mængde af disse overenskomsters vedkommende er der yderligere tale om værkstedsprislister, særaftaler o. lign., som udløber samtidig med hovedoverenskomsten, og som ligeledes er genstand for indgående forhandling. Enhver ved, at de kollektive overenskomster først og fremmest indeholder bestemmelser om arbejdstid, timeløn, regler angående overarbejdsbetaling, bestemmelser angående holddrift, regler for forskudt arbejdstid og meget mere. Alle disse såkaldte Almindelige Bestemmelser i overenskomsterne, hvortil slutter sig masser af specialbestemmelser, der er bestemt af forholdene i de enkelte industrier eller håndværksfag, kræver naturligvis en vældig arbejdsindsats ved forhandlingerne om fornyelsen af overenskomsterne. Særlig stor må arbejdsindsatsen naturligvis være inden for de områder, hvor der i overenskomsten eller i særaftalerne indeholdes akkordpriskuranter, der kan indeholde mange tusinde akkordsatser, der skal revideres ved overenskomstfornyelsen. Når det overhovedet er gørligt at præstere den arbejdsindsats, der her er tale om, er det udelukkende, fordi vort organisationssystem og forhandlingsapparat er stærkt decentraliseret. Dansk Arbejdsgiverforenings medlemmer står opdelt i over 250 foreninger samt i over 300 enkeltvirk-

somheder, og De samvirkende Fagforbund har som medlemmer 71 forbund med 3.632 fagforeninger. Det er disse under Dansk Arbejdsgiverforening hørende organisationer og enkeltvirksomheder samt de under De samvirkende Fagforbund hørende fagforbund og fagforeninger, der afslutter de kollektive overenskomster, og derfor kan forhandlingsarbejdet påbegyndes samtidig for alle overenskomsternes vedkommende.

Det er en kendsgerning, at det i de sidste fire overenskomstsituationer, altså gennem otte år, er lykkedes de under de to hovedorganisationer stående organisationer at føre forhandlingerne til ende dels ved egen hjælp, dels ved hovedorganisationernes medvirkning og dels i den sidste ende ved forligsmandens hjælp, uden at der er udbrudt arbejdsstandsning, og uden at lovgivningsmagten har måttet gribe ind.

Det er hævet over enhver tvivl, at det ikke i denne årrække ville være lykkedes organisationerne at komme til positivt resultat, hvis der havde eksisteret en lovgivning om tvungen voldgift, idet det er givet, at forhandlingerne øjeblikkelig går i stå, hvis parterne ved, at afgørelsen i sidste instans vil blive truffet af en voldgiftsret.

Det billede, der ovenfor er givet af forhandlingsstoffets omfang, illustrerer samtidig umuligheden af at få et voldgiftsinstitut til at fungere i praksis. Det turde være umiddelbart indlysende, at det fuldkomne overvældende forhandlingsstof overhovedet ikke kan klares af en voldgiftsret, i hvert fald ikke inden for en rimelig tidsfrist — ja, vel næppe engang inden for det tidsrum af det ene år, som efter forslaget § 5 skal være en voldgiftskendelses varighed. Vanskelighederne for voldgiftsretten forøges yderligere derved, at en voldgiftsret fuldstændig mangler det intime kendskab til de enkelte fagområder, som fagenes egne forhandlere har. Der er al mulig grund til at tro, at disse forhold måtte føre til, at en voldgiftsret måtte se sig henvist til at »skære igennem«, d. v. s. stort set at forny de gældende bestemmelser uforandret. Dette ville måske nok kunne lade sig gøre en enkelt gang; men det turde være

klart, at hverken erhvervslivets eller arbejderne tarv gør det muligt at fortsætte med at »skære igennem«, og da ender voldgiftsrettens behandling i kaos.

Det er ovenfor antydet, at der efter al sandsynlighed ville opstå vanskeligheder ved at få en voldgiftsrets kendelser overholdt, og vi vil gerne sluttelig uddybe dette synspunkt yderligere.

Betragtninger angående vanskeligheder ved at få en voldgiftskendelse overholdt kan ikke affærdiges med en henvisning til, at en voldgiftsret oprettes ved lov, og at landets love skal overholdes, hvorfor følgelig også voldgiftsrettens kendelser skal efterleves. Hvad enten man synes om det eller ej, er det en kendsgerning, at både arbejdere og arbejdsgivere har den opfattelse, at man ikke ved lov kan tvinge dem til at tage arbejde eller at drive erhvervsvirksomhed på andre vilkår end dem, der frivilligt indgås overenskomst om af deres egne organisationer.

Det er indlysende, at organisationerne, selv om der blev etableret en lovgivning mod deres ønske og trods deres advarsler, ville

gøre alvorlige forsøg på at få en sådan lovgivning respekteret; men der er desværre - ikke mindst på baggrund af erfaringerne fra Norge i 1923 - grund til at befrygte, at sådanne forsøg kun ville føre til, at organisationerne ville miste deres autoritet.

Selv om det ikke ville gå så galt, at man på bred front vægrede sig ved at efterleve voldgiftskendelserne, er det givet, at der i den tvungne voldgifts kølvand ville opstå en så voldsom gæring og uro på arbejdsmarkedet, at voldgiftsinstituttet i stedet for at modvirke arbejdskonflikter ville fremkalde arbejdskonflikter i langt større tal og omfang end hidtil kendt. At der i stedet for lovlige arbejdskampe ville være tale om ulovlige strejker, ville være en dårlig trøst.

København, den 15. februar 1956.

For De samvirkende Fagforbund
i Danmark:
Eiler Jensen.

For Dansk Arbejdsgiverforening;
Ejnar Thor sen.

Den af folketinget vedtagne dagsorden af 26. januar 1950 vedrørende dagspressen.

»Idet folketinget anmoder regeringen om på egne og folketingets vegne at opfordre de pågældende arbejder- og arbejdsgiverorganisationer til under deres overenskomstforhandlinger at nå frem til en ordning, der udelukker muligheden for arbejdsconflikter, som i deres konsekvenser medfører en standsning af dagspressen, så grundlaget for den frie opinionsdannelse undergraves, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.«
— hvilken dagsorden blev vedtaget med alle stemmer (87) mod kommunisterne (4).

Skrivelse af 31. august 1957 vedrørende det af Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund i Danmark i anledning af fremsættelsen af Thisted Knudsen's skitseforslag tilvejebragte materiale om konflikters omfang m. v.

Til Arbejdsretskommissionen.

I tilslutning til behandlingen i Arbejdsretskommissionen af de af Eiler Jensen vedrørende Thisted Knudsen's skitse stillede spørgsmål har hovedorganisationerne nedsat et udvalg til besvarelse af Eiler Jensens

spørgsmål 4: Angriber indgrebsretten ikke den nu skete gruppedannelse?

spørgsmål 7: I hvor stort et omfang har fremsendte strejke- og lockoutvarsler omfattet livsvigtige områder som hospitaler og lignende, gas-, vand- og elektricitetsværker? og, hvor varslerne måtte have omfattet sådanne områder, har det da været partielt omfattende eller generelt omfattende?

spørgsmål 9: Hvem og hvor mange vil de i Thisted Knudsen's skitse nævnte områder omfatte? Hvor stort et antal? Hvor stor en procent?

Udvalget havde følgende sammensætning:

Sekretær Johs. Berg,
Centralorganisationen af Metalarbejdere.

Kontorchef, cand. polit. C. Joh. Clemmensen,
Dansk Arbejdsgiverforening.

Fuldmægtig, cand. jur. Mogens Due,
Dansk Arbejdsgiverforening.

Forretningsfører Ernst Jensen,
Arbejds mændenes Arbejdsløshedskasse.

Udpeget af De samvirkende Fagforbund:
Sekretær, cand. polit. Paul Lind, der har fungeret som udvalgets sekretær.

Resultatet af udvalgets arbejde foreligger i en rapport, som hermed fremsendes.

Udvalget ønsker samtidig at gøre opmærksom på, at man - for så vidt angår spørgsmål 7 og 9 - i rapporten har set bort fra område 7 i Thisted Knudsen's skitse: »Virksomheder, der arbejder med såvel hjemmemarked som med eksport for øje, og hvor arbejdsstandsninger vil medføre *betydelig* risiko for tilintetgørelse af *væsentlige* værdier eller tab af *væsentlige* eksportmuligheder«, idet udvalget ikke har set sig i stand til at afgrænse dette område på entydig måde. Endvidere skal bemærkes, at udvalget ikke har fået til opgave at tage stilling til, hvorvidt de i skitsen nævnte områder må anses for livsvigtige. Oversigterne vedlægges som bilag I og II.

København, den 31. august 1957.

Johs. Berg. C. Joh. Clemmensen.
Mogens Due. Ernst Jensen.
Paul Lind.

Rapport vedrørende nogle af Eiler Jensen i anledning af Thisted Knudsen's skitseforslag stillede spørgsmål.

ad spørgsmål 4:

»Angriber indgrebsretten ikke den nu skete gruppedannelse?«

Da de i skitsen nævnte 8 områder går på tværs af forhandlingsreglernes 8 grupper, er det udvalgets opfattelse, at spørgsmålet i de tilfælde, hvor hver af de i Thisted Knudsen's skitse nævnte områder omfatter 2 eller flere af de 8 grupper, må besvares bekræftende.

Dette vil f. eks. være tilfældet med hensyn til:

Område 1: »Hospitaler og alle dertil knyttede institutioner«, der kan omfatte både nærings- og nydelsesmiddelgruppen og transportgruppen.

Område 3: »Befolkningens forsyning med levnedsmidler og brændsel. I denne forbindelse samtlige mejerier, slagterier og andre levnedsmiddelvirksomheder, herunder bagerier«, der i hvert fald berører nærings- og nydelsesmiddelgruppen og transportfagene.

Område 7: »Virksomheder, der arbejder med såvel hjemmemarked som eksport for øje, og hvor arbejdsstandsninger vil medføre betydelig risiko for tilintetgørelse af væsentlige værdier eller tab af væsentlige eksportmuligheder«, der i givet fald kan berøre samtlige 8 grupper.

Det skal sluttelig bemærkes, at gruppe 8: handels- og kontorfunktionærerne, vil omfatte alle de i skitsen nævnte områder.

ad spørgsmål 7:

»I hvor stort et omfang har fremsendte strejke- og lockoutvarsler omfattet livsvigtige områder som hospitaler og lignende, gas-, vand- og elektricitetsværker?

og, hvor varslerne måtte have omfattet sådanne områder, har det da været partielt omfattende eller generelt omfattende?«

Efter aftale med de to hovedorganisationer har udvalget udover område 1 og 2 i Thisted Knudsen's skitse, der direkte er omfattet af Eiler Jensens ovenanførte spørgsmål, også beskæftiget sig med områderne 3, 6 og 8.

Til belysning af, i hvilket omfang arbejdere og arbejdsgivere tidligere har taget hensyn til de i skitsen nævnte områder, har man opstillet en oversigt over de typiske områder, som i årene efter 1920 har været omfattet af lockoutvarsler, samt de områder, der har været undtaget strejkevarsler.

Herudover har udvalget i mere detaljeret form behandlet overenskomstssituationerne fra 1946 til 1956, jfr. bilag III: Oversigt over fremsendte 2. varsler 1946-1956 samt undtagelser herfra. Ved besvarelsen af det stillede spørgsmål har udvalget først og fremmest lagt vægt på at belyse de områder af arbejdsmarkedet, der er omfattet af Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund, idet man dog gør opmærksom på, at besvarelsen - som følge af baggrunden for spørgsmålet - i en vis udstrækning også har inddraget grupper, hvis arbejdsgivere og arbejdere ikke står tilsluttet henholdsvis Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund.

Udvalget har behandlet de overenskomstområder, der såvel direkte som indirekte har betydning for de af Thisted Knudsen opstillede erhvervsområder, idet man ved overenskomstområder, der indirekte har betydning, har forstået de dele af arbejdsmarkedet, hvor arbejdsstandsninger vil medføre, at de nævnte erhvervsområder skønt ikke selv konflikt-ramte ikke kan fungere efter deres bestem-

melse. Det har været vanskeligt at afgøre, hvorvidt et varsel har en sådan indirekte betydning for andre områder, hvorfor bedømmelsen heraf alene må bero på et skøn.

I bilag III har udvalget anført, hvorvidt et varsel har været partielt eller generelt, idet man ved et generelt varsel har forstået et varsel, der omfatter samtlige medlemmer af en arbejdsgiverorganisation på de pågældende områder, medens et varsel er betragtet som partielt, når det ikke har vedrørt samtlige medlemmer.

Udvalget har endvidere fremdraget de undtagelser, der i de enkelte tilfælde er forekommet i varslerne, og i det omfang, det har været muligt, bemærket, hvor stor en procentdel af hvert fagforbunds medlemmer der har været omfattet af det afgivne varsel.

Materialet til oversigten (bilag III) stammer fra:

De samvirkende Fagforbunds arkiv.

Korrespondance mellem de enkelte fagforbund og de modstående arbejdsgiverorganisationer.

De samvirkende Fagforbunds beretning.
Dansk Arbejdsgiverforenings beretning og
Arbejdsgiverforeningens håndbog.

På grundlag af bilag III har udvalget nedenstående sammenfattet de varsler, der direkte eller indirekte skønnes af betydning for de i Thisted Knudsens skitse nævnte områder.

Område 1:

Konflikter over for hospitaler o. l., der i intet tilfælde er medlem af Dansk Arbejdsgiverforening, har ikke været varslet i det undersøgte tidsrum.

Konflikter, hvis indirekte virkninger kunne påvirke området, vil især hidrøre fra levnedsmiddelindustrien og transportfagene:

Bagerforbundets varsler var i årene 1946-1948 og 1954-1956 koncentreret om København og berørte mellem 20 og 30 % af bagersvendene. I 1950-1952, hvor varslerne omfattede hele landet, var ca. 70 % inddraget.

Mølleriarbejdernes varsler omfattede ca.

50 % af mølleriarbejderforbundets medlemmer. Det skal dog bemærkes, at mølleriarbejdere også i et vist omfang er beskæftiget uden for nærings- og nydelsesmiddelindustrien.

Slakteriarbejdernes strejke i 1946 vedrørte ca. 50 % af de i andels- og privatslagterierne beskæftigede arbejdere. De offentlige slagterhuse var undtaget fra de afgivne varsler.

Transportgruppen inden for Dansk Arbejdsmandsforbund har i de afgivne varsler gjort undtagelser med hensyn sygetransport og transport af levnedsmidler og andet livsvigtigt til sygehus o. l.

I Kvindeligt Arbejderforbunds varsel i 1946 over for vaskerierne blev der givet dispensation for sygehusene.

I Dansk Arbejdsgiverforenings lockout-varsel i 1956 blev der gjort undtagelse for de ved reparation af kirurgiske og medicinske instrumenter og apparater beskæftigede arbejdere og for arbejdere, der var beskæftiget ved fabrikation af dåser til medicinalvarer.

De varslede konflikter vil formentlig i intet tilfælde have medført, at nærværende område ikke kunne fungere efter dets bestemmelse.

Område 2:

Over for gas-, vand- og elværker, der i vid udstrækning er offentlige, og hvor kun en del af de private elværker er medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening, er der kun konstateret ét varsel, der direkte berører området, nemlig Kedel- og Maskinpasserforbundets begrænsede varsel i 1956.

I andre konflikter, som vil kunne berøre området, f. eks. fra elektrikere, Centralorganisationen af Metalarbejdere og Dansk Arbejdsmandsforbunds transportgruppe, er der i varslerne gjort sådanne undtagelser, at gas-, vand- og elværker vil kunne opretholde deres normale funktioner.

Med hensyn til forsyningen med brændstoffer til værkerne har sømændene og søfyrbøderne i årene 1947-1956 varslet konflikter, der omfattede hovedparten af danske rederier.

I lockoutvarslet i 1956 var undtaget de ved koncessionerede virksomheder — herunder elværker - beskæftigede arbejdere.

Område 3:

Over for befolkningens forsyning med levnedsmidler og brændsel har der direkte været afgivet varsler fra nedenstående grupper:

Bagerforbundet har fremsendt varsler i alle årene 1946-1956. Medens varslerne i 1950 og 1952 var generelle og omfattede ca. 70 % af forbundets medlemmer, berørte de øvrige varsler kun 20-30 % af de organiserede bagersvende.

Dansk Mejeristforbund har kun fremsendt 2. varsel i 1952, der vedrørte landmejerierne.

I de af mælkeri-industriarbejderforbundet varslede konflikter har ikke været inddraget virksomheder, der kunne påvirke befolkningens forsyning med levnedsmidler.

Mølleriarbejderne varslede i 1946-1950 konflikt, der vedrørte ca. 50 % af forbundets medlemmer, jfr. bemærkningen under område 1.

For Slagteriarbejderforbundets vedkommende har især varslerne i 1946 og 1954 interesse. I 1946 var ca. halvdelen af de på andels- og privatslagterierne beskæftigede inddraget, medens varslet i 1954 var totalt. I begge årene har de offentlige slagterhuse været undtaget.

I de af Dansk Arbejdsmandsforbund afgivne varsler blev der i 1952 gjort undtagelse med losning, lastning og transport af letfordærlige varer og losning af kul og koks, som indføres fra udlandet, samt transport til importørens plads.

Fra de varsler, der indirekte berører dette område, skal fremhæves,

at blikkenslagerne efter 1950 har gjort undtagelser for reparation af centralvarme-, gas- og vandledninger,

at Kedel- og Maskinpasserforbundet i 1956 gjorde undtagelse for opvarmning, der tjente til at redde værdier i form af varelagre og materiel, hvortil opvarmning var fornøden,

at Centralorganisationen af Metalarbejdere i de generelle varsler gav dispensation for

reparation af centralvarme-, gas- og vandledninger, reparation af el- og gasmålere, reparation af maskiner til bearbejdelse af letfordærlige varer, de ved fabrikation af mælkekapsler beskæftigede arbejdere og reparation af fiskefartøjer,

at der fra lockoutvarslet i 1956 var gjort undtagelser med hensyn til arbejdere, der var beskæftiget hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder, for arbejdere, der var beskæftiget ved reparation af centralvarme-, gas- og vandledninger, ved reparationsarbejde hos el- og gasmålerfabrikkerne, ved reparation af maskiner til bearbejdelse af letfordærlige varer samt ved reparation af fiskefartøjer og endelig for de arbejdere, der var beskæftiget ved fabrikation af mælkekapsler og dåser til næringsmidler,

at Kvindeligt Arbejderforbunds varsler især vedrørte eksportvirksomheder.

Område 4:

Den trafikale forbindelse mellem landsdelene vil direkte blive berørt af konflikter, der vedrører søfarten, lastbiltrafikken og jernbanerne.

I de af sømændene og søfyrbøderne afgivne varsler har de fleste danske rederier været inddraget.

I Dansk Arbejdsmandsforbunds varsel i 1952 var der for transportområdet gjort undtagelser med hensyn til losning, lastning og transport af letfordærlige varer og losning af brændsel, som importeredes fra udlandet, samt transport til importørens plads.

Konflikter direkte over for privatbanerne og statsbanerne, der hovedsagelig beskæftiger tjenestemænd, har ikke været varslet i det undersøgte tidsrum.

Hvad angår de indirekte virkninger, er der i varslerne i 1952 og 1954 fra Centralorganisationen af Metalarbejdere - herunder elektrikere og smede - givet dispensation for arbejdere ved jernbaneselskaberne og reparationsarbejder ved samfundsvigtige færdselsmidler, herunder bl. a. brandbiler, sygevogne, fiskebiler m. m.

I lockoutvarslet i 1956 over for jern- og metalindustrien var der foruden tidligere

nævnte undtagelser givet dispensation for arbejdere, beskæftigede ved jernbaneselskaberne, Scandinavian Airlines System og Auto- og Motorcykle-Branchens Arbejdsgiverforening. Endvidere var undtaget de ved hestebeslag beskæftigede arbejdere, de ved hestepasning beskæftigede arbejdere samt kuske og chauffører.

Område 5:

I de af Dansk Arbejdsmandsforbunds varsler, der berører transport og udlevering af brændselolie m. m., er der gjort undtagelse med hensyn til hospitaler o. l. samt gas-, vand- og elværker, medens der ingen dispensation er givet over for næringsmiddelindustrien og dagbladene.

Område 6:

De af typograferne varslede konflikter omfattede i 1947 kun de københavnske dagblade med undtagelse af Social-Demokraten og Land og Folk, medens varslerne efter 1950 omfattede samtlige dagblade med undtagelse af de socialdemokratiske og kommunistiske blade.

Varslerne over for papirindustrien har haft et sådant omfang, at dagbladene i tilfælde af konflikt af længere varighed vil komme til at savne avispapir.

I de af Centralorganisationen af Metalarbejdere afgivne varsler har man undtaget de ved dagspressen ved reparationsarbejde beskæftigede arbejdere.

Fra de kvindelige bladbude har der fra 1950-1956 været afgivet varsler over for et mindre antal provinsblade. Varslerne over for A/S Bladkompagniet vil i tilfælde af konflikt komme til at påvirke bladuddelingen i København føleligt.

Arbejdsgiverne inden for metalindustrien undtog ved lockoutvarslet i 1956 arbejdere beskæftigede ved dagspressens maskineri.

Område 8:

I de varsler, der af Dansk Arbejdsmandsforbund er afgivet over for transportområdet, har der været gjort undtagelser med hensyn til:

transport af letfordærlige varer såsom smør, æg, flæsk, kød og fisk,
transport af importeret kul og koks til importørens plads,
transport af brændsel, levnedsmidler og andet livsvigtigt til hospitaler og andre institutioner af humanitær art,
læsning m. v. af brændsel til gas- og elværker,
fjernelse af renovation samt renholdelse af gader og veje,
al sygetransport,
turistvognmænd, rutebilvognmænd, taxavognmænd og privatbaner.

I varsler med indirekte virkning på området har Centralorganisationen af Metalarbejdere været indstillet på at lade udføre arbejde ved reparation af samfundsvigtige færdselsmidler, herunder bl. a. brandbiler, sygevoogne, fiskebiler m. v., ligesom arbejdsgiverne har undtaget de hos Auto- og Motorcykle-Branchens Arbejdsgiverforening beskæftigede arbejdere, de ved hestebeslag beskæftigede arbejdere, de ved hestepasning beskæftigede arbejdere samt kuske og chauffører.

Sammenfattende mener udvalget på grundlag af det gennemgåede materiale at kunne udtale, at undersøgelsen har vist, at varsler direkte over for de undersøgte områder har været af et beskedent omfang, og at der for de undersøgte år har vist sig en udtalt tendens til, at man i en konfliktsituation i stigende grad har taget hensyn til samfundsvigtige områder af ovennævnte karakter ved at undtage disse.

Endvidere synes undersøgelsen at vise, at i det omfang, de undersøgte områder har været inddraget i konflikt, er udviklingen fra arbejderside gået fra generelle til partielle varsler.

ad spørgsmål 9:

»Hvem og hvor mange vil de i Thisted Knudsens skitse nævnte områder omfatte? Hvor stort et antal? Hvor stor en procent?«

Udvalget har ved besvarelsen af dette spørgsmål set det som sin opgave at belyse,

hvor stor en del af arbejdsmarkedet der i en given situation vil falde ind under den i skitsen omhandlede udsættelsesret.

Det vil ikke uden gennem en omfattende undersøgelse være muligt at opdele de enkelte fagforbunds medlemmer på de i skitsen omhandlede grupper, alene af den grund, at skitsens opdeling går på tværs af organisationernes opdeling på fag.

I de tilfælde, hvor Thisted Knudsens områder er tilstrækkeligt afgrænsede, er derfor

på grundlag af den officielle statistik udarbejdet en opstilling over det antal funktionærer og arbejdere, der er beskæftiget inden for grupperne.

I andre tilfælde, hvor området ikke er nøjere afgrænset, er søgt klarlagt, hvilke dele af arbejdsmarkedet der i øvrigt måtte være omfattet af skitsen.

Nedenstående beregninger er baseret på oplysninger fra statistisk årbog 1956 og De samvirkende Fagforbunds beretning 1950.

Område 1: Hospitaler og alle dertil knyttede institutioner.

Antal beskæftigede pr. <i>ij</i> , 1950	Funktionærer		Arbejdere	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Hospitalsvæsen	3.865	19.953	2.968	8.865
Lægepraksis	93	506	8	22
Tandlægepraksis m. v. ,	427	2.511	8	78
Veterinærvæsen	207	57	22	3
Begravelsesvæsen	248	58	1.197	125
Alderdomshjem m. m.	1.024	9.201	588	5.887
Hygiejniske institutioner	407	786	246	132
Sygepleje o. l.	9	2.233	1	9
Apoteker	994	2.497	158	196
Øvrige	51	956	3	21
I alt	7.325	38.758	5.199	15.337

Funktionærstaben består i det væsentlige af sygepassere, laboranter, klinikassistenter, defektricer og kontorpersonale. Gruppen har en forholdsvis lille organisationsprocent, og en ikke uvæsentlig del af dem er tjenestemænd.

For arbejderstabens vedkommende er især hospitalsvæsen, begravelsesvæsen og al-

derdomshjem af betydelig størrelsesorden. De mandlige arbejdere omfatter hovedsagelig portører, arbejdsmænd og gartnere med en høj organisationsprocent. De kvindelige arbejdere er især rengørings- og køkkenpersonale, der kun i begrænset omfang er organiseret.

Område 2: Gas-, vand- og elværker.

	Funktionærer		Arbejdere	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Gasværker	270	45	2.363	19
Vandværker	260	34	802	8
Elværker	1.525	284	3.545	109
Kombinerede værker	495	200	1.311	72
I alt	2.550	563	8.021	208

Funktionærstaben er sammensat af teknisk personale og kontorphonale. I de offentlige virksomheder har disse tjenestemandstatus. Godt 60 % af personalet ved gas-, vand- og elværker er beskæftiget ved offentlige værker.

Arbejdergruppen består af smede- og maskinarbejdere, kedel- og maskinpassere, elektrikere, gasværksarbejdere, chauffører og arbejdsmænd. De fleste er tilsluttede de respektive forbund.

Område 3: Befolkningens forsyning med levnedsmidler og brændsel.

	Funktionærer		Arbejdere	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Slakteri, tarmrenseri	1.602	1.553	12.579	1.667
Mejeri, osteri m. m	664	394	9.364	1.074
Mølleri	239	69	1.770	118
Bageri, brødfabrikker	347	3.579	11.629	1.241
Sukkerfabrikker	394	67	3.692	278
Margarinefabrikker	258	97	582	234
Anden næringsmiddelindustri . . .	856	405	2.531	2.480
Engroshandel med:				
næringsmidler	6.740	2.036	6.729	1.578
brændsel, olie	1.551	618	2.662	92
Detailhandel med næringsmidler	14.738	8.951	2.888	351
I alt	27.389	17.769	54.426	9.113

Funktionærerne omfatter væsentligst kontor- og ekspeditionspersonale samt tekniske funktionærer, og organisationsprocenten er forholdsvis lille.

Foruden de faglærte arbejdere inden for de enkelte områder er der i denne gruppe beskæftiget chauffører og kuske, lager- og pakhushandlere, havnearbejdere, kedel- og maskinpassere, rengøringspersonale og arbejdsmænd. Organisationsprocenten ligger mellem 80 og 90.

skibsfarten og store dele af lastvognstrafikken.

Vedrørende beskæftigelsen, se under punkt 8.

Område 5: Transport og udlevering af brændselolie m. m.

Engroshandel med olie,
benzin og brændsel . . 1.551 618 2.662 92

Funktionærerne består hovedsagelig af delvist organiserede kontorfunktionærer, medens arbejderne er chauffører samt lager- og pakhushandlere med en høj organisationsprocent.

Område 6: Dagbladene — såvel trykning som distribuering heraf.

Bogtrykkerier 1.906 1.591 10.893 2.156
Ca. 90 % af funktionærerne og ca. 50 % af arbejderne er beskæftigede ved dagbladene.

Funktionærerne er kontor- og ekspeditionspersonale samt tekniske funktionærer, og de er kun i begrænset omfang organiserede.

Område 4: Den trafikale forbindelse mellem landsdelene.

Hvis formålet med at udsætte konflikter på dette område er opretholdelse af »normale samfundstilstande«, må persontrafikken mellem landsdelene formentlig være indbefattet herunder. Konsekvensen heraf må være, at konflikter i givet fald vil kunne udsættes inden for hele transporterhvervet med undtagelse af den strengt lokale trafik, såsom drosker, sporvejs- og S-togtrafik.

Hvis persontrafikken ikke medtages, vil området omfatte statsbanerne, dampskibsselskaberne i indenrigsfart, en del af små-

Arbejderne er foruden faglærte fra den grafiske industri bude, chauffører og arbejdsmænd. Organisationsprocenten er omkring 100.

Område 7: Virksomheder, der arbejder med såvel hjemmemarked som eksport for øje, og hvor arbejdsstandsninger vil medføre betydelig risiko for tilintetgørelse af væsentlige værdier eller tab af væsentlige eksportmuligheder.

Sådan som punkt 7 er formuleret, er det overordentlig vanskeligt at danne sig noget

begreb om, hvem og hvor mange der vil være omfattet af dette.

I konkrete situationer vil det i høj grad bero på et skøn, hvornår *væsentlige* værdier har en *betydelig* risiko for tilintetgørelse, ligesom det vil afhænge af omstændighederne, hvornår der er tale om tab af *væsentlige* eksportmuligheder.

Et sådant skøn vil formentlig af de interesserede parter blive baseret på en vurdering af konfliktens omfang og varighed og af landets evne til på det pågældende tidspunkt at bære de ulemper, der måtte opstå i forbindelse med konflikten.

Område 8: Enhver form for transport til og fra de ovennævnte virksomheder, herunder arbejdet i havne m. m.

	Funktionærer		Arbejdere	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder
Søtransport	6.901	283	11.081	411
Jernbaner	14.911	1.637	10.978	881
Vognmandsforretninger	410	239	13.391	104
Uspecificeret chaufførarbejde			7.468	40
Losning og lastning	1.187	204	6.594	32
I alt	23.409	2.363	49.512	1.468

Funktionærerne inden for søtransporten er kaptajner, styrmænd og maskinmestre, medens arbejderne er menige sømænd og søfyrbødere, der har en organisationsprocent på 70–80.

De fleste af funktionærerne hos jernbanerne er tjenestemænd, medens de øvrige er kontor- og ekspeditionspersonale.

En mindre del af arbejderne er tjenestemænd, medens den overvejende del er chauffører og arbejdsmænd.

Sammenfatter man ovenstående beregninger, ser man, at de i Thisted Knudsens skitse nævnte områder — bortset fra område 7 — vil kunne komme til at berøre ca. 125.000 funktionærer og ca. 150.000 arbejdere. Med hensyn til organisationsprocenten bemærkes det, at medens funktionærgrupperne gennemgående er forholdsvis dårligt organiserede, ligger arbejdergrupperne overalt med en høj organisationsprocent.

Oversigt over Arbejdsgiverforeningens lockoutvarsler fra 1920 til 1936.

Bilag I.

I de tilfælde, hvor arbejdsgiverforeningen har varslet storlockout, har ordlyden af varslet været meget lidt varierende. Nedenfor bringes varslet til storlockouten i 1920 og derefter nogle af de typiske varianter.

1920. »Arbejdsgiveren« side 123.

Varslet omfatter samtlige hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening beskæftigede medlemmer af De samvirkende Fagforbund, dog med følgende *undtagelser*:

1. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, gasværker, sporvejsselskaber, telefonselskaber, privatbaner og lignende) beskæftigede arbejdere.

2. De ved losning og lastning og dermed i forbindelse stående arbejde beskæftigede arbejdere.

3. De ved fabrikation og transport af næringsmidler, korn, foderstoffer, gødningsstoffer og råstoffer hertil samt brændsel, gær og sprit og de ved forfærdigelse af emballage til ovennævnte varer beskæftigede arbejdere.

4. De ved fremstilling af papir til dag- og ugeblade samt til Nationalbankens sedler og ernæringskort beskæftigede arbejdere.

5. De hos medlemmer af de grafiske fag beskæftigede arbejdere.

6. De ved nødvendige reparationer på offentlige færdselsveje beskæftigede arbejdere.

7. De ved renovationskørsel, nødvendig kørsel for kommunernes vejvæsen (se pkt. 6), statens postholderi samt ved kørsel for hospitaler og begravellesvæsen, elektricitetsværker, gasværker og vandværker beskæftigede arbejdere.

8. De til pasning af heste nødvendige arbejdere samt de arbejdere, der er beskæftiget med hestebeslag.

9. De ved nattevagt og andet vagthold, de ved Det kongelige Teater, privatteatrenes direktørforening, biografteatrene, A/S Dansk Folkeforsikringsanstalt, Badeanstalten København, Bog- og Bladcentralen, P. V. Hallegreen & Søn samt Dansk Målerfabrik beskæftigede arbejdere.

10. Medlemmer af Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund.

11. De ved nødvendige reparationer af gas- og vandledninger beskæftigede arbejdere.

12. De hos ligkistesnedkere og skorstensfejermestre beskæftigede arbejdere.

13. De hos medlemmer af Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Danmark, Foreningen af arbejdsgivende Handelsgartnere i København og Omegn, Foreningen af Anlægsgartnere i Nordsjælland og Arbejdsgiverforeningen for Planteskoleejere i Danmark beskæftigede arbejdere.

1924. »Arbejdsgiveren« side 79.

Varslet omfattede medlemmer af De samvirkende Fagforbund i nedennævnte omfang:

Samtlige medlemmer af organisationer under De samvirkende Fagforbund beskæftiget hos medlemmer af Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark med følgende *undtagelser*:

a. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.

b. De ved reparation af gas- og vandledninger samt de ved reparationsarbejde hos Dansk Maalerfabrik og hos A/S P. W. Hallegreen & Søn beskæftigede arbejdere og de hos A/S P. Allerups Eftf., Odense, beskæftigede arbejdere.

c. De ved hestebeslag beskæftigede arbejdere.

d. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, sporvejsselskaber, jernbaneselskaber o. a.) beskæftigede arbejdere.

e. De ved fabrikation af crown-kork og blikdåser til næringsmidler beskæftigede arbejdere.

f. De ved reparation af fiskerifartøjer beskæftigede arbejdere.

g. De som kedel- og maskinpassere beskæftigede arbejdere.

h. De som kuske og ved pasning af heste beskæftigede arbejdere samt chauffører og vagtfunktionærer.

Dansk Arbejdsmandsforbunds medlemmer, beskæftiget hos følgende organisationer:

Kalk- og Teglværksforeningen af 1893 og Foreningen for Kaolin-, Kalk- og Teglværksindustrien på Bornholm samt Ladby Teglværk, dog med *undtagelse* af de hos A/S Københavns Mørtelværker beskæftigede arbejdere.

Foreningen af danske Cementfabrikker og Foreningen af Grusgrave og Skærvefabrikker.

Entreprenørforeningerne i København og Provinsen, Centralforeningerne for Murer- og Stenhuggerlaug i Jylland og Østifterne og Københavns Murer- og Stenhuggerlaug.

Fra samtlige ovennævnte tilfælde *undtages* de som kuske og ved pasning af heste beskæftigede arbejdere samt chauffører.

1925. »Arbejdsgiveren« side 90.

Efter at Dansk Arbejdsmandsforbund havde afgivet 2. strejkevarsel for de hos medlemmer af Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark beskæftigede arbejdsmænd, afgav arbejdsgiverforeningen 2. lockoutvarsel for samtlige medlemmer af de øvrige organisationer under De samvirkende Fagforbund beskæftiget hos medlemmer af jernindustrien, dog med følgende *undtagelser*:

a. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.

b. De ved reparation af gas- og vandledninger samt de ved reparationsarbejde hos Dansk Maalerfabrik og hos A/S P. W. Halengreen & Søn og A/S M. P. Allerups Eff., Odense, beskæftigede arbejdere.

c. De ved hestebeslag beskæftigede arbejdere.

d. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, sporvejsselskaber, jernbaneselskaber o. a.) beskæftigede arbejdere.

e. De ved fabrikation af crown-kork og blikdåser til næringsmidler beskæftigede arbejdere.

f. De ved reparation af fiskerifartøjer beskæftigede arbejdere.

g. De som kedel- og maskinpassere beskæftigede arbejdere.

1925. »Arbejdsgiveren« side 111.

Det omfattende lockoutvarsel over for Dansk Arbejdsmandsforbund havde følgende ordlyd:

Medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos:

Medlemmer af Entreprenørforeningen (dog med *undtagelse* af arbejdet ved vestkysthavnene), Aarhus Entreprenørforening, Entreprenørforeningen for Helsingør og Omegn, Brolægningsentreprenørforeningen for Sjælland og Lolland-Falster, Odense Entreprenørforening, Entreprenørforeningen for Svendborg og Omegn og de under arbejdsgiverforeningen stående entreprenører i Aalborg - samt hos Randers og Esbjerg Vognmandsforeninger, for så vidt angår jord- og betonarbejdere og brolæggerarbejdsmænd.

Københavns Murer- og Stenhuggerlaug og Københavns Tømrerlaug, Centralforeningerne af Murer- og Stenhuggerlaug i Jylland og Østifterne og Centralforeningen af Tømrermestre i Danmark.

Foreningen af Grusgrave og Skærvefabrikker (dog med *undtagelse* af A/S Stenlejerne ved Sjællands Odde).

Kalk- og Teglværksforeningen af 1893 (dog med *undtagelse* af A/S Københavns Mørtelværker), Foreningen for Kaolin-, Kalk- og Teglværksindustrien på Bornholm samt Ladby Teglværk.

Medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund og Dansk Læder- og Skindarbejderforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos medlemmer af Foreningen af danske Læderfabrikanter.

Medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund og Dansk Stenindustriarbejderforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos de under arbejdsgiverforeningen hørende stenhuggermesterforeninger.

Medlemmer af Dansk Karetmagerforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos Karetmagermesterforeningen.

Medlemmer af Keramisk Forbund, for så vidt angår beskæftigelse hos Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor den keramiske Industri, Bornholms keramiske Fabrikantforening, Jydsk Pottemagermesterforening samt Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Porcelænsmalerier.

Medlemmer af Skandinavisk Sadelmager- og Tapetsererforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos Sadelmager- og Tapetsererlauget og Centralforeningen af Sadelmager- og Tapetserermestre i Provinsen (herfra *undtages* dog arbejde ved kirurgiske instrumenter og hospitalsarbejde) samt hos medlemmer af Karetmagermesterforeningen, Foreningen af Arbejdsgivere i Linoleumsbranchen i København og Frederiksberg, Lædervare- og Rejsetøjsfabrikantforeningen i København og Centralforeningerne af Snedkermestre i Jylland, Fyn og Østifterne.

Medlemmer af Malerforbundet i Danmark, for så vidt angår beskæftigelse hos Københavns Malerlaug (dog med *undtagelse* af de på Orlogsværftet arbejdende malersvende), Centralforeningen af Malermestre i Danmark samt hos Karetmagermesterforeningen.

Medlemmer af Snedkerforbundet i Danmark, for så vidt angår beskæftigelse hos Snedkerlaugets Bygningssnedker-Afdeling, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Centralforeningerne af Snedkermestre i Jylland, Fyn og Østifterne, Centralforeningen af Tømrermestre i Danmark samt Træindustriens Fabrikantforeninger.

Medlemmer af Træindustriarbejderfor-

bundet, for så vidt angår beskæftigelse hos Træindustriens Fabrikantforeninger i København, Jylland og Østifterne (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af emballage til næringsbrug beskæftigede arbejdere samt de ved fremstilling af træuld til ægpakning beskæftigede arbejdere), hos medlemmer af Centralforeningerne af Snedkermestre i Jylland, Fyn og Østifterne, Snedkerlaugets Bygningssnedker-Afdeling, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Københavns Tømrerlaug, Centralforeningen af Tømrermestre i Danmark, Foreningen af Fabrikanter i dansk Børsteindustri.

Medlemmer af Dansk Skotøjsarbejderforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos Foreningerne af Skotøjsfabrikanter i København og Provinserne.

Medlemmer af Tekstilarbejderforbundet og Kvindeligt Arbejderforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos Tekstilfabrikantforeningen (herfra *undtages* dog A/S De forenede Vafabrikker, København, Firmaet I. Frederiksen & Co., København, Andelselskabet De danske Fiskeres Fællesindkøb, Fredericia, A/S Fiskenetfabrikken »Danmark«, Helsingør, og Københavns mekaniske Net- og Garnfabrik, København).

Medlemmer af Papirindustriarbejderforbundet, for så vidt angår beskæftigelse hos A/S De forenede Papirfabrikker, Frederiksberg Papirfabrik, Carl Allers Etablissement, Papirfabrikken og St. Clara Mølle (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af seddelpapir til Nationalbanken beskæftigede arbejdere).

Medlemmer af Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, Dansk Formerforbund og Dansk Arbejdsmandsforbund, for så vidt angår beskæftigelse hos A/S Bornholms Maskinfabrik og A/S Bornholms Maskinfabrik, Nordre Jernstøberi, samt de hos A/S Københavns Sukkerraffinaderi beskæftigede medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund og Kvindeligt Arbejderforbund.

1932. »Arbejdsgiveren« side 57.

Varslet omfattede i følgende omfang medlemmer af De samvirkende Fagforbund be-

skæftiget inden for Dansk Arbejdsgiverfor-
enings område:

1. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark samt A/S Bornholms Maskinfabrik og A/S Bornholms Maskinfabrik, Nordre Jernstøberi, alt med følgende *undtagelser*:

a. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.

b. De ved reparation af gas- og vandledninger, de ved reparationsarbejde hos gasmålerfabrikkerne samt de hos A/S Emil Møllers Telefonfabrikker, Horsens, beskæftigede arbejdere.

c. De ved hestebeslag beskæftigede arbejdere.

d. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, sporvejsselskaber, jernbaneselskaber o. a.) beskæftigede arbejdere.

e. De ved fabrikation af crown-kork, mælkecapsler og blikdåser til næringsmidler beskæftigede arbejdere.

f. De ved reparation af fiskerifartøjer beskæftigede arbejdere.

2. Københavns Blikkenslagerlaug, Gas- og Vandmesterforeningen for København og Omegn, Centralforeningen for Blikkenslager- og Kobbersmedemestre i Jylland og Centralforeningen for Blikkenslager- og Kobbersmedemestre i Østifterne, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund (med *undtagelse* af de ved reparation af gas- og vandledninger beskæftigede arbejdere).

3. Centralforeningen for Blikkenslager- og Kobbersmedemestre i Jylland og Centralforeningen for Blikkenslager- og Kobbersmedemestre i Østifterne, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Kobbersmedenes Forbund i Danmark.

4. Foreningen af danske Cementfabrikker.

5. Kalk- og Teglværksforeningen af 1893 (dog med *undtagelse* af mørtelfabrikation), Foreningen for Kaolin-, Kalk- og Teglværksindustrien paa Bornholm, Foreningen af

Grusgrave og Skærvefabrikker, A/S Carl Nielsen, Strøby, og Møens Stenminer.

6. Træindustriens Fabrikantforeninger for København og Omegn, Jylland og Østifterne, Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og Fyn, Centralforeningen af Snedkermestre i Østifterne, Snedkerlaugets Bygningsnedker-Afdeling, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Københavns Tømmerlaug, Centralforeningen af Tømmermestre i Danmark, Bornholms Tømmer- og Snedkermesterforening, Billedskærerlauget, Dansk Provins-Billedskærerforening, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Træindustriarbejderforbundet i Danmark, Snedkerforbundet i Danmark og Billedskærer- og Dekorationsbilledhuggerforbundet i Danmark (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af emballage til næringsmidler beskæftigede arbejdere, de ved fremstilling af træuld til ægpakning, de ved ligkistarbejde samt de ved fabrikation af skolæster til skotøjsfabrikkerne beskæftigede arbejdere).

7. Træindustriens Fabrikantforening for København og Omegn og Tømmerhandlerforeningen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Trælagerarbejdernes Fagforening.

8. Sadelmager- og Tapetsererlauget i København, Centralforeningen af Sadelmagere og Tapetserermestre i Provinsen, Lædervare- og Rejsetøjsfabrikantforeningen, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og Fyn, Centralforeningen af Snedkermestre i Østifterne, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Skandinavisk Sadelmager- og Tapetsererforbund (herfra *undtages* dog arbejde ved kirurgiske instrumenter og hospitalsarbejde).

9. Stenhuggermesterforeningen, Østifternes Sten- og Billedhuggerforening, Jyllands Stenhuggermesterforening, Arbejdsgiverforeningen for den bornholmske Granit- og Sandstensindustri, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Stenindustriarbejderforbund og Dansk Arbejdsmandsforbund.

10. Bogbinderlauget, Centralforeningen af

Bogbindermestre i Provinsen, Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Papirvareindustrien, Københavns Papæskefabrikantforening og Foreningen af danske Rammefabrikanter, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Bogbinderforbundet i Danmark.

11. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor den keramiske Industri, Bornholms keramiske Fabrikantforening samt Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Porcelæns-malerier, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Keramisk Forbund og Dansk Arbejdsmandsforbund.

12. De forenede Papirfabrikker, Carl Al-lers Etablissement og St. Clara Mølle, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Papirindustriarbejderforbundet i Danmark (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af seddelpapir til Nationalbanken beskæftigede arbejdere).

13. Stukkaturfagets Mesterforening og Foreningen af Arbejdsgivere i Stukkatur-faget i Jylland, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Stukkatørernes Forbund i Danmark.

14a. Entreprenørforeningen, lokalforenin-ger under Entreprenørforeningen, Svendborg Entreprenørforening, entreprenørfirmaerne C. C. Thomsen og Stisager & Co. (dog med *undtagelse* af de ved brolægningssarbejde og de ved vestkysthavnene beskæftigede arbej-dere), Københavns Murer- og Stenhugger-laug, Centralforeningen af Murermestre i Danmark, Foreningen af Fabrikanter af fugefri Gulve, Foreningen af Mosaikfabrikanter i Danmark, Foreningen af Mosaik- og Ter-razzofabrikanter i Jylland, Stukkaturfagets Mesterforening, Foreningen af Cementvare-fabrikanter for København og Omegn, Ce-mentvareindustriens Arbejdsgiverforening og Stilling Cementvarefabrik.

b. Kjøbenhavns Vognmandsdrag, Nordre Birks Vognmandsforening, Søndre Birks Vognmandsforening, for så vidt angår ned-brydningsarbejde, samt Randers Vognmands-forening, for så vidt angår jord- og beton-arbejde.

c. Dansk Tagpap- og Asfaltfabrikantfor-ening, Isoleringsfabrikantforeningen, A/S R.

Collstrop, Køge og Horsens, A/S L. C. Glad & Co., C. Reiermanns Papfabrik, A/S »Sa-no«, De forenede Gummi- og Luftringefa-brikker, Dansk Galoche- og Gummifabrik, Køge, og Skandinavisk Gummi-Compagni.

For samtlige de under punkterne a, b og c nævnte organisationers og enkeltvirksom-heders vedkommende, for så vidt angår be-skæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejds-mandsforbund.

15. Jern-, Metal- og Kludebranchen, Øre-sunds kemiske Fabrikker, Andersen & Bruuns Fabrikker, A/S »Ira«, C. Reier-manns Papfabrik, De forenede Gummi- og Luftringefabrikker, Dansk Galoche- og Gummifabrik, Køge, Skandinavisk Gummi-Compagni, A/S Sækkelejekompagniet, Kø-benhavn, Aalborg og Odense, Fyns Sække-kompagni og Slagelse Sækkelager, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark.

1934. »Arbejdsgiveren«, side 56.

Varslet omfattede i følgende omfang med-lemmer af De samvirkende Fagforbund be-skæftiget inden for Dansk Arbejdsgiverfor-enings område:

1. Entreprenørforeningen (dog med *und-tagelse* af de ved brolægningssarbejde og de ved vestkysthavnene beskæftigede arbejdere), Københavns Murer- og Stenhuggerlaug, Cen-tralforeningen af Murermestre i Danmark, Stukkaturfagets Mesterforening og Forenin-gen af Cementvarefabrikanter for Køben-havn og Omegn, endvidere Kjøbenhavns Vognmandsdrag, Nordre Birks Vognmands-forening og Søndre Birks Vognmandsfor-ening, for så vidt angår nedbrydningsarbejde, og Randers Vognmandsforening, for så vidt angår jord- og betonarbejde, alt for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund.

2. Københavns Malerlaug og Centralfor-eningen af Malermestre under Arbejdsgiver-foreningen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Malerforbundet i Danmark.

3. Kalk- og Teglværksforeningen af 1893, Foreningen for Kaolin-, Kalk- og Teglværks-industrien paa Bornholm, Foreningen af

Grusgrave- og Skærvefabrikker, Aa Mølle Kridtslemmeri og A/S Carl Nielsen, Strøby. Endvidere Møens Stenminer, for så vidt angår Grus- og Stengravning.

4. Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og Fyn, Centralforeningen af Snedkermestre i Østifterne, Snedkerlaugets Bygningssnedker-Afdeling og Møbelsnedker-Afdeling, Københavns Tømrerlaug, Centralforeningen af Tømrermestre i Danmark, Bornholms Tømrer- og Snedkermesterforening og Træindustriens Fabrikantforeninger for København, Jylland og Østifterne, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Træindustriarbejderforbundet i Danmark og Snedkerforbundet i Danmark (alt dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af emballage til næringsmidler beskæftigede arbejdere, de ved fremstilling af træuld til ægpakning samt de ved ligkistearbejde beskæftigede arbejdere).

5. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark samt A/S Bornholms Maskinfabrik og A/S Bornholms Maskinfabrik, Nordre Jernstøberi, alt med følgende *undtagelser*:

a. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.

b. De ved reparation af gas- og vandledninger, de ved reparationsarbejder hos gasmålerfabrikkerne samt de hos A/S Emil Møllers Telefonfabrikker, Horsens, A/S M. P. Allerups Eftf., Odense, og A/S Anker Heegaard, Frederiksværk, beskæftigede arbejdere.

c. De ved hestebeslag beskæftigede arbejdere.

d. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, sporvejsselskaber, jernbaneselskaber o. a.) beskæftigede arbejdere.

e. De ved fabrikation af crown-kork, mælkekapsler og blikdåser til næringsmidler beskæftigede arbejdere.

f. De ved reparation af fiskerifartøjer beskæftigede arbejdere.

For samtlige de ovennævnte tilfælde, hvori arbejdsstandsning iværksættes, *undtages* de som kedel- og maskinpassere beskæftigede arbejdere, de som nattevagter, som kuske og

ved pasning af heste beskæftigede arbejdere samt chauffører.

1934. »Arbejdsgiveren«, side 72.

Varslet omfattede i følgende omfang medlemmer af De samvirkende Fagforbund beskæftiget inden for Dansk Arbejdsgiverforenings område.

1. Københavns Blikkenslagerlaug, Gas-, Vand- og Sanitets-Lauget for København og Omegn, Centralforeningen for Blikkenslager- og Kobbersmedemestre i Jylland og Centralforeningen for Blikkenslager- og Kobbersmedemestre i Østifterne, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund og Kobbersmedenes Forbund i Danmark (med *undtagelse* af de ved reparation af gas- og vandledninger beskæftigede arbejdere).

2. Bogbinderlauget, Centralforeningen af Bogbindermestre i Provinserne, Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Papirvareindustrien, Københavns Papæskefabrikantforening, Københavns Bogtrykkerforening, Dansk Litograf laug og Foreningen af danske Rammefabrikanter, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Bogbinderforbundet i Danmark, for Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Papirvareindustrien tilige, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund.

3. Dansk Litograflaug, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk litografisk Forbund og Dansk Typograf forbund.

4. Mesterforeningen for Farvere og Tekstiltfabrikantforeningen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Tekstilarbejderforbund og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark (dog med *undtagelse* af de arbejdere, der er beskæftiget hos Andelselskabet De danske Fiskeres Fællesindkøb, Fredericia, A/S Fiskenetfabrikken »Danmark«, Helsingør, A/S Københavns mek. Net- og Garnfabrik, København, og A/S De forenede Vattfabrikker, København, for den sidstnævnte virksomheds vedkommende dog kun, for så vidt angår fabrikation af vat til sygebehandling).

5. Foreningen af Københavns Skotøjsfabrikanter, Foreningen af Skotøjsfabrikanter i Provinsen og Mesterforeningen for mekanisk fodtøjsreparation, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Skotøjsarbejderforbund.

6. Foreningen af danske Læderfabrikanter, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Læder- og Skindarbejderforbund og Dansk Arbejdsmandsforbund.

7. Foreningen af danske Linnedfabrikanter, Foreningen af danske Fabrikanter af Herreklæder, Foreningen af danske Herrelingerifabrikanter, Skræderlauget i København, Centralforeningen af Skrædermestre i Jylland-Fyn og Østifterne, Foreningen af Skrædermestre og Herrekonfektionister i Danmark, Mesterforeningen for Farvere, A/S De forenede Olietøj sfabrikker Olskind & Standard, Regnfrakkefabriken Norden og A/S Skandinavisk Gummi-Kompagni, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Skræderforbund.

8. Dansk Pianofabrikantforening, Drejerlauget i København, Drejermestrenes Centralforening i Danmark, Foreningen af Fabrikanter i dansk Børsteindustri, Foreningen af danske Rammefabrikanter, Foreningen af Guldfabrikantforening og Barokforgyldere i Danmark og Kurvemagermesterforeningen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Træindustriarbejderforbundet i Danmark, Snedkerforbundet i Danmark, Drejerforbundet i Danmark, Børsteindustriarbejdernes Forbund, Forgyldeforbundet i Danmark, Kurvemagernes Fagforening og Dansk Arbejdsmandsforbund.

9. Træindustriens Fabrikantforening for København og Omegn, Foreningen af Arbejdsgivere ved Københavns Havn og Tømmerhandlerforeningen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Trælagerarbejdernes Fagforening.

10. Sadelmager- og Tapetsererlauget i København, Centralforeningen for Sadelmager- og Tapetserermestre i Provinsen, Linoleumsbranchens Arbejdsgiverforening 1906, Lædervare- og Rejsetøjsfabrikantforeningen i København, Snedkerlaugets Bygningsned-

ker-Afdeling, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og Fyn og Centralforeningen af Snedkermestre i Østifterne, Billedskærerlauget og Dansk Provins-Billedskærerforening, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Billedskærer- og Dekorationsbilledhuggerforbundet i Danmark og Skandinavisk Sadelmager- og Tapetsererforbund (herfra *undtages* dog arbejde ved kirurgiske instrumenter og hospitalsarbejde).

11. Stenhuggermesterforeningen, Østifternes Sten- og Billedhuggerforening, Jyllands Stenhuggermesterforening, Arbejdsgiverforeningen for den bornholmske Granit- og Sandstensindustri, Stukkaturfagets Mesterforening og Foreningen af Arbejdsgivere i Stukkaturfaget i Jylland, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Stenindustriarbejderforbund, Stukkatørernes Forbund i Danmark og Dansk Arbejdsmandsforbund.

12. Foreningen af danske Rebslagerier, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Rebslageriarbejderforbund, Fabrikarbejdernes Forbund og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark.

13. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor den keramiske Industri og Bornholms keramiske Fabrikantforening, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Keramisk Forbund og Dansk Arbejdsmandsforbund.

14. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Cigarindustrien i Danmark, Cigaretfabrikantforeningen af 1914 og Foreningen af Skraa- og Røgtobaksfabrikanter i Danmark, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Tobaksarbejderforbundet i Danmark og Skraatobaksarbejdernes Forbund.

15. De forenede Papirfabrikker A/S, A/S Carl Allers Etablissement og St. Clara Mølle, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Papirindustriarbejderforbundet (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af seddelpapir til Nationalbanken beskæftigede arbejdere).

16. Foreningen af Fabrikanter af fugefri Gulve, Foreningen af Mosaikfabrikanter i

Danmark, Foreningen af Mosaik- og Terrazzofabrikanter i Jylland, Cementvareindustriens Arbejdsgiverforening, Foreningen af Tændstikfabrikker i Danmark, Københavns Farvehandlerforenings Arbejdsgiver-Afdeling, Foreningen af danske Farve- og Lakfabrikanter, Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Jern-, Metal- og Kludebranchen, Isoleringsfabrikantforeningen, A/S De forenede Gummi- og Luftringefabrikker Schiønning & Arve, A/S Dansk Galoche- og Gummi-fabrik, A/S Skandinavisk Gummi-Kompagni, Nordens Gummiværk, Gummivarefabrikken Jylland, A/S De forenede Olietøjsfabrikker Olskind & Standard, C. Reiermanns Papfabrik, A/S Sano, Øresunds kemiske Fabrikker, Elementkulfabrikken, Blyantfabrikken Viking, A/S Dansk Ilt- og Brintfabrik, A/S Gasakkumulator og A/S Jydsk Ilt- og Acetylen-gasfabrik, alle for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund.

17. Foreningen af Tændstikfabrikker i Danmark, Foreningen af danske Farve- og Lakfabrikanter, Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Jern-, Metal- og Kludebranchen, Foreningen af danske Herrelingerifabrikanter, A/S De forenede Gummi- og Luftringefabrikker Schiønning & Arve, A/S Dansk Galoche- og Gummifabrik, A/S Skandinavisk Gummi-Kompagni, Gummivarefabrikken Jylland, Regnfrakkefabrikken Norden, Øresunds kemiske Fabrikker, C. Reiermanns Papfabrik, Blyantfabrikken Viking og Elementkulfabrikken, alle for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark.

Fra samtlige de ovennævnte tilfælde, hvori arbejdsstandsningen iværksættes, *undtages* de som kedel- og maskinpassere beskæftigede arbejdere, de som nattevagter, som kuske og ved pasning af heste beskæftigede arbejdere samt chauffører.

1936. »Arbejdsgiveren«, side 57.

Arbejdsgiverforeningens 2. lockoutvarsel omfattede i følgende omfang medlemmer af De samvirkende Fagforbund beskæftiget in-

den for Dansk Arbejdsgiverforenings område:

1. Kalk- og Teglværksforeningen af 1893, Foreningen for Kaolin-, Kalk- og Teglværksindustrien paa Bornholm, Foreningen af Grusgrave og Skærvefabrikker og A/S Carl Nielsen, Strøby.

2. Centralforeningen af Murermestre i Danmark og Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Gl. Roskilde Amt, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Murerforbundet i Danmark og Dansk Arbejdsmandsforbund.

3. Foreningen af danske Cementfabrikker.

4. Foreningen af Københavns Skotøjsfabrikker og Foreningen af Skotøjsfabrikker i Provinsen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Skotøjsarbejderforbund.

5. Træindustriens Fabrikantforening for København og Omegn, Jylland og Østifterne, Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og Fyn, Centralforeningen af Snedkermestre i Østifterne, Snedkerlaugets Bygnings-snedker-Afdeling, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Københavns Tømrerlaug, Centralforeningen af Tømrermestre i Danmark, Bornholms Tømrer- og Snedkermesterforening og Foreningen af Guldfabrikanter og Barokforyldere i Danmark, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Træindustriarbejderforbundet og Forylderforbundet i Danmark (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af emballage til næringsmidler beskæftigede arbejdere, de ved fremstilling af træuld til ægpakning samt de ved ligkistearbejde beskæftigede arbejdere).

6. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Karetmagerforbundet i Danmark, Træindustriarbejderforbundet i Danmark, Dansk Skibstømrerforbund, Kvindeligt Arbejderforbund og Dansk Arbejdsmandsforbund, alt med følgende *undtagelser*.

a. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.

b. De ved reparation af gas- og vandled-

ninger, de ved reparationsarbejde hos gasmålerfabrikkerne samt de hos A/S Emil Møllers Telefonfabrikker, Horsens, og de hos A/S M. P. Allerups Eff., Odense, beskæftigede arbejdere.

c. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, sporvejsselskaber, jernbaneselskaber o. a.) beskæftigede arbejdere.

d. De ved fabrikation af Crown Cork, mælkekapsler og blikdåser til næringsmidler beskæftigede arbejdere.

e. De hos Auto- og Motorcykle-Branchens Arbejdsgiverforening beskæftigede arbejdere.

f. De ved reparation af fiskerifartøjer beskæftigede arbejdere.

7. Textilfabrikantforeningen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark.

Fra samtlige de ovennævnte tilfælde, hvori arbejdsstandsning iværksættes, *undtages* de som kedel- og maskinpassere beskæftigede arbejdere, de som nattevagter, som kuske og ved pasning af heste beskæftigede arbejdere samt chauffører.

1936. »Arbejdsgiveren«, side 60.

Arbejdsgiverforeningens udvidede 2. lockoutvarsel over for de inden for Arbejdsgiverforeningens område beskæftigede medlemmer af De samvirkende Fagforbund havde følgende omfang:

1a. Entreprenørforeningen (dog med *undtagelse* af de ved brolægningssarbejde samt de ved vestkysthavnene beskæftigede arbejdere), Københavns Murer- og Stenhuggerlaug, Stukkaturfagets Mesterforening, Foreningen af Cementvarefabrikanter for København og Omegn og Cementvareindustriens Arbejdsgiverforening.

b. Københavns Vognmandslaug, Nordre Birks Vognmandsforening og Søndre Birks Vognmandsforening, for så vidt angår nedbrydningsarbejde og jord- og betonarbejde, samt Randers Vognmandsforening, for så vidt angår jord- og betonarbejde.

c. Foreningen af Fabrikanter af fugefri Gulve, Foreningen af Mosaikfabrikanter i Danmark og Foreningen af Mosaik- og Terrazzofabrikanter i Jylland, endvidere Møens

Stenminer, for så vidt angår grus- og stengravning.

For samtlige under punkterne a, b og c nævnte organisationers og enkeltvirksomheders vedkommende, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund.

2. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark, A/S Bornholms Maskinfabrik samt A/S Bornholms Maskinfabrik, Nordre Jernstøberi, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, Dansk Formerforbund, Dansk Metaltrykkerforbund, Dansk Sliberforbund, Specialarbejderforbundet i Danmark, Dansk Elektrikerforbund, Guld-, Sølv- og Elektropletarbejdernes Forbund, Gørtler- og Metalarbejdernes Forbund, Kobbersmedenes Forbund, Snedkerforbundet i Danmark, Riggernes og Sejlmagernes Forbund i Danmark og Malerforbundet i Danmark, alt dog med følgende *undtagelser*:

a. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.

b. De ved reparation af gas- og vandledninger, de ved reparationsarbejde hos gasmålerfabrikkerne samt de hos A/S Emil Møllers Telefonfabrikker, Horsens, og hos A/S M. P. Allerups Eff., Odense, beskæftigede arbejdere.

c. De ved hestebeslag beskæftigede arbejdere.

d. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, sporvejsselskaber, jernbaneselskaber o. a.) beskæftigede arbejdere.

e. De ved fabrikation af Crown Cork, mælkekapsler og blikdåser til næringsmidler beskæftigede arbejdere.

f. De hos Auto- og Motorcykel-Branchens Arbejdsgiverforening beskæftigede arbejdere.

g. De ved reparation af fiskerifartøjer beskæftigede arbejdere.

3. Textilfabrikantforeningen og Mesterforeningen for Farvere, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Textilarbejderforbund (dog med *undtagelse* af de hos A/S De forenede Vafabrikker, Køben-

havn, for så vidt angår vaffabrikationen, Andelselskabet De danske Fiskeres Fællesindkøb, Fredericia, A/S Fiskenetfabrikken »Danmark«, Helsingør, A/S Københavns mekaniske Net- og Garnfabrik, København, og A/S Michael Frank, København, beskæftigede arbejdere).

4. Foreningen af Arbejdsgivere ved Københavns Havn, Træindustriens Fabrikantforening for København og Omegn og Tømmerhandlerforeningen for København og Omegn, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Trælagerarbejdernes Fagforening.

5. Foreningen af danske Linnedfabrikanter, Foreningen af danske Fabrikanter af Herreklæder, Foreningen af danske Herrelingerifabrikanter, Skrædderlauget i København, Centralforeningen af Skræddermestre i Jylland, Fyn og Østifterne, Foreningen af Skræddermestre og Herrekonfektionister i Danmark, Mesterforeningen for Farvere, A/S De forenede Olietøjsfabrikker, Olskind & Standard, Regnfrakkefabrikken »Norden« og A/S Skandinavisk Gummi-Kompagni, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Skrædderforbund.

6. Københavns Malerlaug og Centralforeningen af Malermestre under Arbejdsgiverforeningen, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Malerforbundet i Danmark.

7. De forenede Papirfabrikker A/S, A/S Carl Allers Etablissement, St. Clara Mølle og C. Reiermanns Papfabrik, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af papirindustriarbejderforbundet (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af seddelpapir til Nationalbanken beskæftigede arbejdere).

8. Fabrikantforeningen af Glasslibere i Danmark, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Glasarbejderforbund, samt Kurvemagerlauget, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Kurvemagerforbundet i Danmark.

9. Bogbinderlauget, Centralforeningen af Bogbindermestre i Provinsen, Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Papirvareindustrien, Københavns Papæskefabrikantforening, Københavns Bogtrykkerforening, Dansk Pro-

vins-Bogtrykkerforening og Dansk Litograf-laug, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Bogbinderforbundet i Danmark, for Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Papirvareindustrien tillige, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund.

10. Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og Fyn, Centralforeningen af Snedkermestre i Østifterne, Snedkerlaugets Bygningssnedker-Afdeling, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Københavns Tømmerlaug, Centralforeningen af Tømmermestre i Danmark, Bornholms Tømmer- og Snedkermesterforening, Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Gl. Roskilde Amt, Træindustriens Fabrikantforening for København og Omegn, Jylland og Østifterne, Drejerlauget i København, Drejermestrenes Centralforening, Billedskærerlauget, Dansk Provins-Billedskærerforening, Foreningen af Fabrikanter i dansk Børsteindustri og Dansk Pianofabrikantforening, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Snedkerforbundet i Danmark, Drejerforbundet i Danmark, Børsteindustriarbejdernes Forbund og Billedskærer- og Dekorationsbilledhuggerforbundet i Danmark (dog med *undtagelse* af de ved fremstilling af emballage til næringsmidler beskæftigede arbejdere, de ved fremstilling af træuld til ægpakning samt de ved ligkistearbejde beskæftigede arbejdere).

11. Sadelmager- og Tapetsererlauget i København, Centralforeningen af Sadelmager- og Tapetserermestre i Provinsen, Lino-leumsbranchens Arbejdsgiverforening, Lædervare- og Rejsetøj sfabrikant foreningen i København, Snedkerlaugets Bygningssnedker-Afdeling, Snedkerlaugets Møbelsnedker-Afdeling, Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og Fyn, Centralforeningen af Snedkermestre i Østifterne samt Jern- og Metalindustriens Sammenslutning, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Skandinavisk Sadelmager- og Tapetsererforbund (herfra *undtages* dog arbejde ved kirurgiske instrumenter og hospitalsarbejde).

12. Stenhuggerlauget, Østifternes Sten- og Billedhuggerforening, Jyllands Stenhugger-

mesterforening, Arbejdsgiverforeningen for den bornholmske Granit- og Sandstensindustri, Stukkaturfagets Mesterforening og Foreningen af Arbejdsgivere i Stukkaturfaget i Jylland, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Stenindustriarbejderforbund, Stukkatørernes Forbund og Dansk Arbejdsmandsforbund.

13. Foreningen af danske Læderfabrikanter, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Læder- og Skindarbejderforbund og Dansk Arbejdsmandsforbund, endvidere Mesterforeningen for mekanisk Fodtøjsreparation, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Skotøjsarbejderforbund.

14. Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor den keramiske Industri og Bornholms keramiske Fabrikantforening, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Keramisk Forbund og Dansk Arbejdsmandsforbund.

15. A/S Den danske Mælkekondenseringsfabrik, Horsens, Nykøbing F. og Nakskov, for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark ved blikvarefabrikation, herfra dog *undtaget* de ved fabrikation af blikdåser til næringsmidler beskæftigede arbejdere.

16. Foreningen af Tændstikfabrikker i Danmark, Københavns Farvehandlerforenings Arbejdsgiver-Afdeling, Foreningen af danske Farve- og Lakfabrikanter, Isoleringsfabrikantforeningen, Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Jern-, Metal- og Kludebranchen, Foreningen af danske Herrelingeri-

fabrikanter, Dansk Tagpap- og Asfaltfabrikantforening, Stenlejerne på Sjællands Odde, Goudalitefabrikken, A/S Colas Vejmateriale, A/S Dansk Dammann Asfalt, Aktieselskabet for kemisk Industri (med *undtagelse* af arbejdere beskæftiget ved glasuldfabrikation, transport- og lagring), Aa Mølle Kridtslemmeri, A/S De forenede Gummi- og Luftningefabrikker Schiønning & Arve, A/S Dansk Galoche- og Gummifabrik, Køge, A/S Skandinavisk Gummi-Kompagni, Odense, »Norden«s Gummiværk, Odense, Regnfrakkefabrikken »Norden«, Odense, Gummivarefabrikken »Jylland«, Horsens, A/S Gummifabrikken Tretorn, Helsingør, A/S Kaytex Gummi-Kompagniet, Lyngby, A/S De forenede Olietøj sfabrikker, Olskind & Standard, Firmaet H. Pens, C. Reiermanns Papfabrik, A/S »Sano«, Expanko-Kompagniet, I/S Dansk Halmpladefabrik, Mundelstrup, A/S Teknisk Korkindustri, Sorø, Øresunds kemiske Fabrikker, Elementkulfabrikken, A/S R. Collstrop, Køge og Horsens, A/S De danske Imprægneringsanstalter i Masned Sund, Kauslund og Skørping, Imprægneringsanstalten i Stevnstrup, A/S Dansk Ilt- og Brintfabrik, A/S Gasaccumulator, A/S Jydsk Ilt- og Acetylen gasfabrik, alt for så vidt angår beskæftigelse af medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark.

Fra samtlige de ovennævnte tilfælde, hvori arbejdsstandsning iværksættes, undtages de som kedel- og maskinpassere beskæftigede arbejdere, de som nattevagter, som kuske og ved pasning af heste beskæftigede arbejdere samt chauffører.

Oversigt over områder, der har været undtaget fra afgivne strejkevarsler *).

Bilag II.

Materialet stammer fra De samvirkende Fagforbunds beretninger.

Beretningen 1920, side 29:

... »fra den almindelige strejke gøres følgende *undtagelser*: «

1. tjeneste ved hospitaler, alderdomshjem, børnehjem og andre stiftelser, hvor syge, invalider, vanføre o. l. har ophold.
2. vand- og gasforsyningen.
3. borgernes sikkerhedstjeneste,
4. alle virksomheder, der ejes af arbejderorganisationer, samt de demokratiske blade, der bekæmper statskuppets regering.

Beretningen 1924-1925, side 7-18.

Dansk Arbejdsmandsforbunds varsel omfattede nedennævnte foreninger og enkeltvirksomheder *uden undtagelse*:

Foreningen af Arbejdsgivere i Margarineindustrien,

Foreningen af danske Oliemøllere,

Foreningen af danske Cementfabrikker,

Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien,

A/S Dansk Svovlsyre- og Superfosfatfabrik,

A/S Fredericia Svovlsyre- og Superfosfatfabrik,

A/S Svovlsyre- og Superfosfatfabrikken

»Limfjorden«,

A/S De danske Sukkerfabrikker,

A/S Sukkerfabrikken »Vestsjælland«,

Gørlev,

Sukkerfabrikken »Nykøbing«, Nykøbing F.,

samt hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder, for så vidt angår arbejde for de i den heromhandlede arbejdsstandsning inddragne virksomheder, samt endvidere hos og over for følgende virksomheder:

Imprægneringsanstalten i Horsens,

A/S R. Collstrop,

Blauenfeldt & Tvede, København,

Johan & Axel Hornbech, Hadsund,

A/S Blumensaadts Fabrikker i Odense,

Brdr. Basses Cementvarefabrik, Stilling,

Dansk Ammoniakfabrik

(P. Korsgaard & Co.), Nyborg,

og endelig over for medlemmer af:

Dansk Tagpap- og Asfaltfabrikantforening,

Træindustriens Fabrikantforening for

København og Omegn,

Tømmerhandlerforeningen for København

og Omegn,

herunder standsning af al kørsel og anden transport af varer eller materialer til eller fra de af dette vort varsel omfattede arbejdsgivere, selv om denne transport besørges af andre medlemmer af Arbejdsgiverforeningen.

De samvirkende Fagforbunds strejkevarsel for Kedel- og Maskinpasserforbundet og for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund over for en række enkeltvirksomheder, herunder A/S De danske Sukkerfabrikker med *undtagelse* af fabrikkerne på Lolland.

Beretningen 1934, side 51 og 56.

Strejkevarslerne følger lockoutvarslerne (se bilag I), idet de omfatter de udelukkede virksomheder, hvad angår al udlevering, transport, losning og ladning, af- eller pålæsning, det være sig ved skib, automobil, kørevogn, jernbanevogn eller pakhuis, af varer el-

*) Til belysning af konfliktens omfang er for 1924-25 fremhævet de områder, der har været omfattet af de afgivne varsler.

ler gods af enhver art til eller fra de konfliktberørte arbejdspladser samt lagre eller butikker, og for så vidt angår medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund ved betjening af kraner, transport- og elevator anordninger. Endvidere hvad angår kedel- og maskinpasning på de lockoutedeltagende virksomheder, samt for så vidt angår Kvindeligt Arbejderforbund beskæftiget på Emil Møllers Telefonfabrik, Horsens, ved fabrikation af Crown-Cork mælkekapsler og blikdåser og endelig medlemmer af Kvindeligt Arbejderforbund beskæftiget ved emaillebrænding.

Over for arbejdsgiverforeningens udvidede lockout udsendtes strejkevarsel over for de udelukkede virksomheder, hvad angår al udlevering, losning og ladning, af- eller pålæsning, det være sig ved skib, automobil, kørevogn, jernbanevogn eller pakhuis, af varer eller gods af enhver art til eller fra de konfliktberørte arbejdspladser samt lagre eller butikker, og for så vidt angår medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund ved betjening af kraner, transport- og elevatoranordninger. Endvidere kedel- og maskinpasning på de lockoutede virksomheder samt af samtlige Tobaksarbejder- og Skråtobaksarbejderforbundets medlemmer og Dansk Tekstilarbejderforbunds medlemmer hos Andels-

selskabet De danske Fiskeres Fællesindkøb, Fredericia.

Beretningen 1936, side 77-78.

Strejkevarslet omfattede på samme måde som tidligere år de udelukkede virksomheder, hvad angår al udlevering, transport, losning og ladning, af- eller pålæsning, det være sig ved skib, automobil, kørevogn, jernbanevogn eller pakhuis, af varer eller gods af enhver art til eller fra de konfliktberørte arbejdspladser samt lagre eller butikker, og for så vidt angår medlemmer af Dansk Arbejdsmandsforbund ved betjening af kraner, transport- eller elevatoranordninger, samt for så vidt angår Kvindeligt Arbejderforbund beskæftigede ved fabrikation af Crown Cork, mælkekapsler og blikdåser. Af Dansk Skibstømrerforbunds medlemmer vil arbejdet blive standset hos følgende skibsbyggere i Esbjerg:

Esbjerg Skibsbyggeri ved N. Raun Byberg,
N. P. Jensens Skibsbyggeri,
A/S Jensens og Lauritzens Skibsbyggeri,
Carl Hansens Skibsbyggeri,
S. I. Kjeldsens Skibsbyggeri,
N. I. Niensens Skibsbyggeri,
L. P. Hansens Skibsbyggeri.

Oversigt over fremsendte 2.-varsler 1946-1956 samt undtagelser herfra.

Bilag III.

A. Strejkevarsler.

Område, undtagelser og bemærkninger.

DANSK ARBEJDSMANDSFORBUND:

(herunder brødkuske og brændselsafbærere)

1946: *Generelt varsel*

over for jernindustrien, olie- og sæbeindustrien,
partielt varsel
over for den kemiske industri.

1947: *Partielt varsel:*

transportområdet: sympatistrejke over for de i slagterikonflikten ramte virksomheder.

1952: *Generelt varsel*

over for vognmandsforretninger og samtlige havne- og købmandsorganisationer, hvad angår al lastning og losning, al af- og pålæsning samt transport af varer.

Efter 1952 er der i varslerne gjort undtagelser over for samfundsvigtige områder.

Undtagelse:

1. Losning, lastning og transport af letfordærlige varer, såsom smør, æg, mælk, flæsk, kød og fisk.
2. Losning af kul og koks, som importeres fra udlandet, samt transport til importørens egen plads.
3. Læsning, aflæsning og transport af brændsel, levnedsmidler og andet livsvigtigt til hospitaler og andre institutioner af humanitær art.
4. Læsning m. v. af brændsel til gas- og elværker.
5. Fjernelse af renovation samt renholdelse af gader og veje.
6. Al sygetransport.

1956: *Generelt varsel*

over for samtlige vognmandsforeninger og enkeltpersoner, der er medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening.

Partielt varsel

over for Sammenslutningen af Havne- og Købmandsorganisationer, hvad angår B.P.-Oliekompagniet, Gulf Oliekompagni, Dansk Esso og Dansk Shell samt selskabernes agenturer, lagre og depoter.

Undtagelse:

1. Turistbilvognmænd, rutebilvognmænd, taxavognmænd og privatbaner.
2. Læsning, aflæsning og transport af brændsel og levnedsmidler samt andre livsvigtige fornødenheder til hospitaler og andre institutioner af humanitær art.
3. Fjernelse af renovation samt renholdelse af gader og veje.
4. Al sygetransport.

Endvidere omfattede varslet:

Dansk Arbejdsgiverforening, hvad angår af- og pålæsning, losning og lastning af jernbanevogne, motorskibe, dampskibe m. m., A/S De danske Sukkerfabrikker, »Phønix«, Nykøbing Sukkerfabrik, Kbhvns. Sukkerraffinaderi.

BAGERFORBUNDET:

1946: *Partielt varsel:*

Kbhvns. Bagerlaug, A/S Kbhvns. Brødfabrikker og kiks- og biscuitfabrikker under arbejdsgiverforeningen. Varslet berørte ca. 17 % af forbundets medl.

1948: *Partielt varsel:*

Kbhvns. Bagerlaug incl. rugbrødsfabrikker, A/S Kbhvns. Brødfabrikker og kiks- og biscuitfabrikker under arbejdsgiverforeningen. Varslet berørte ca. 33 % af forbundets medl.

1950: *Generelt varsel:*
Dansk Arbejdsgiverforenings område og arbejdsgiverorganisationer uden for Dansk Arbejdsgiverforening.

Varslet berørte ca. 67 % af forbundets medl.

1952: *Generelt varsel-*
Samme område som i 1950.

Varslet berørte ca. 70% af forbundets medl.

1954: *Partielt varsel:*
Kbhvns. Bagerlaug incl. rugbrødsfabrikker, A/S Kbhvns. Brødfabrik, Københavns Konditorlaug og kiks- og biscuitfabrikker under arbejdsgiverforeningen.

Varslet berørte ca. 23 % af forbundets medl.

1956: *Partielt varsel:*
Kbhvns. Bagerlaug, A/S Kbhvns. Brødfabrikker og kiks- og biscuitfabrikker under arbejdsgiverforeningen. Strejke berørte ca. 20% af forbundets medl.

BLIKKENSLAGERNE:

1946: *Generelt varsel:*
Centralforeningen af Blikkenslager- og Kobbersmedemestre i Jylland og i Østifterne.

Varslet berørte ca. 55 % af forbundets medl.

1950: *Generelt varsel:*
Sammenslutningen af Mesterforeninger inden for Blikkenslager-, Sanitets- og Rørfaget.

Varslet berørte ca. 60 % af forbundets medl.

1952: *Generelt varsel:*
Samme område som i 1950.

Undtagelse: Reparation af centralvarme-, gas- og vandledninger.

Varslet berørte ca. 52% af forbundets medl.

1954: *Generelt varsel:*
Samme område som i 1950.

Undtagelse: som i 1952.

Varslet berørte ca. 55 % af forbundets medl.

1956: *Generelt varsel:*
Samme område som i 1950.

Undtagelse: som i 1952.

Strejke berørte ca. 53 % af forbundets medl.

CENTRALORGANISATIONEN AF METALARBEJDERE:

1950: *Generelt varsel:*
Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark.

1952: *Generelt varsel-*
Samme område som i 1950.

Som det vil ses, er der efter 1950 i de generelle varsler gjort undtagelser over for samfundsvigtige områder.

Undtagelser:

1. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.
2. De ved reparation af centralvarme-, gas- og vandledninger, de ved reparationsarbejde hos A/S Kristian Kirks Telefonfabrikker, Århus, Horsens og København, Telefonfabrikken Automatic og Standard Electric beskæftigede arbejdere.
3. De ved reparation af kirurgiske og medicinske instrumenter og apparater, af maskiner til bearbejdelse af letfordærlige varer samt de ved dagspressen ved reparationsarbejde beskæftigede arbejdere.
4. De ved hestebeslag beskæftigede arbejdere.
5. De ved elektricitetsværker, sporvejsselskaber og jernbaner beskæftigede arbejdere.
6. De ved fabrikation af Crown Cork, mælkekapsler og dåser til nærings-

midler og medicinalvarer beskæftigede arbejdere.

7. De ved reparation af fiskefartøjer beskæftigede arbejdere.
8. De som kedel- og maskinpassere beskæftigede arbejdere, de som nattevægtere, som kuske og ved pasning af heste beskæftigede arbejdere.
9. For de hos Auto- og Motorcyklebranchens Arbejdsgiverforening beskæftigede medlemmer vil centralorganisationen være indstillet på at lade udføre arbejde ved reparationer af samfundsvigtige færdselsmidler, herunder f. eks. brandbiler, sygevoгне, fiskebiler m. m. Tilladelse til dispensation gives i de enkelte tilfælde.

1954: *Generelt varsel:*

Samme område som i 1952.

Undtagelse: som i 1952.

1956: *Partielt varsel:*

1. De 8 største skibsværfter og 4 store maskinfabrikker.

2. Foreningen af Træskibsbyggere.

Undtagelse: Dispensation i enkelte tilfælde for livsvigtig reparation af fiskefartøjer.

3. De ved blikkenslager- og rørlegerarbejder beskæftigede arbejdere.

Undtagelse: Livsvigtige reparationsarbejder ved kedelsprængninger, brud på rørledninger m. v.

4. De ved Crown Cork beskæftigede arbejdere.

5. Auto- og Motorcyklebranchens Arbejdsgiverforening.

Undtagelse: Dispensation i hvert enkelt tilfælde for livsvigtig reparation af færdselsmidler, f. eks. rutebiler, brandbiler, sygevoagne og fiskebiler.

ELEKTRIKERFORBUNDET:

1946: *Generelt varsel:*

Området inden for Dansk Arbejdsgiverforening.

Strejke berørte ca. 47% af forbundets medl.

Undtagelse: Dispensation over for absolut nødvendigt reparationsarbejde på hospitaler og sygehuse.

Forhandling om dispensation for én mand til reparation af Langebro.

1950: *Generelt varsel:*

Elektroinstallatørforeningen.

Varslet berørte ca. 52 % af forbundets medl.

1956: *Generelt varsel:*

Elektroinstallatørforeningen.

Strejke berørte ca. 36% af forbundets medl.

Undtagelse: Der kunne gives dispensation for reparationsarbejder på sygehuse og hospitaler, tilsigtende at opretholde kontinuerligheden i sygehuse (hospitalets) forsvarlige drift, for nødvendige reparationsarbejder på mejerier af hensyn til opretholdelse af befolkningens forsyning og til imødegåelse af direkte faremomenter for mennesker og dyr foranlediget af uregelmæssigheder i el-anlæg.

GARTNERFORBUNDET:

1946: *Partielt varsel:*

Holmens og Garnisons kirkegårde.

1952: *Partielt varsel-*

Samme område som i 1946.

1954: *Partielt varsel-*

Samme område som i 1946.

Varslerne omfatter arbejdere, der er beskæftigede på de eneste kirkegårde, der er medl. af Arbejdsgiverforeningen.

KEDEL- OG MASKINPASSERFORBUNDET:

1946: *Partielt varsel-*

Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforening.

46 offentlige slagtehus og 500 **hjemme-**slagtere var uberørte af konflikten.

1948: *Partielt varsel:*

Nordisk Insulinlaboratorium.

1950: *Partielt varsel:*

A/S Otto Mønsted, København og Århus, **A/S De danske Sukkerfabrik-**kers virksomhed i provinsen.

Der var i alt 72 margarinefabrikker i Danmark. Varslet berørte 7 af 11 sukkerfabrikker og -raffinaderier.

1952: *Partielt varsel-*

Undtagelse: Tilbud om undtagelser, hvor forholdene måtte tale for det.

1956: *Partielt varsel:*

1. Danske Elværkers Arbejdsgiverforening m. h. t. elværkerne i Åbenrå, Masnedø og Brende Mølle.

Efter forbundets mening kan el leveres fra andre værker i de pågældende områder.

2. **A/S De danske Sukkerfabrik-**kers virksomhed i provinsen.

3. Sukkerraffinaderiet »Phønix«.

Ad 2 og 3, se 1950.

Undtagelse: Opvarmning, der tjener til at redde værdier i form af varelagre og materiel, hvortil opvarmning er fornøden.

KVINDELIGT ARBEJDERFORBUND:

1946: *Partielt varsel:*

Dampvaskeriejerforeningen og nogle enkeltvirksomheder.

Strejke omfattede ikke sygehusenes vaskerier.

Undtagelse: Dispensation på private vaskerier for leverancer til sygehuse.

1950: *Partielt varsel:*

Organisationen af Bladudgivere i Provinsen m. h. t. Aarhus Amtstidende, Aarhus Stiftstidende, Jyllandsposten, Frederiksborg Amts Avis, Horsens Avis, Horsens Folkeblad og Fyens Tidende.

Københavns Bogtrykkerforening m. h. t. Gutenberghus, Dagens Nyheder, Politiken og Aftenbladet.

A/S Bladkompagniet.

Varslet omfattede kun et lille udsnit af provinsens dagblade.

Bladkompagniet forestår en væsentlig del af bladuddelingen i København.

Over for en lang række virksomheder, bl. a. Otto Mønsted, Nestlé Nordisk Aktieselskab, Dansk Andelskondenseringsfabrik, Forenede Isværker, Esbjerg, The Borden Company A/S, Den danske Mælkekondenseringsfabrik, Horsens og Nakskov, The Canned Cream & Milk Co., Odense, Midtsjællands Herregårdsmejeri, Glumsø, Den danske Margarinefabrik, Slagelse, og Høng Camembert Fabrik, Slagelse.

Varslerne omfattede især eksportvirksomheder.

1952: *Partielt varsel:*

Samme område som i 1950.

1954: *Partielt varsel:*

Samme område som i 1950.

1956: *Partielt varsel:*

Samme område som i 1950.

DANSK MEJERISTFORBUND:

1952: *Generelt varsel:*

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger.

Varslet omfattede landmejerierne.

MÆLKERI-INDUSTRIARBEJDERNES FORBUND:

1946: *Partielt varsel:*

Den danske Mælkekondenseringsfabrik, Horsens, og L. E. Bruun Export, Hjørring.

Varslet omfattede hovedsagelig eksportvirksomheder.

1954: *Partielt varsel:*

Den danske Mælkekondenseringsfabrik, Horsens, The Canned Cream & Milk Co., Odense og Holstebro, Nestlé Nordisk A/S, Hjørring, Lidano A/S, Kalundborg, Esbjerg Mælkeindustri A/S, Dansk Andelskonden-

seringsfabrik, Århus, Vejle Tørmælksfabrik.

- 1956: *Partielt varsel:*
Samme område som i 1954.

MØLLERARBEJDERFORBUNDET:

- 1946: *Generelt varsel:*
Danske Handelsmøllers Arbejdsgiverforening, København, »Ota«.
Varslet berørte 54 % af forbundets medl.
- 1948: *Partielt varsel:*
Danske Handelsmøllers Arbejdsgiverforening, København.
Varslet berørte 44 % af forbundets medl.
- 1950: *Partielt varsel:*
Samme område som i 1948.
Varslet berørte 46 % af forbundets medl.

PAPIRINDUSTRIARBEJDERNES FORBUND:

- 1950: *Partielt varsel:*
A/S De forenede Papirfabrikker, A/S C. Reiermanns Papfabrik, A/S Set. Clara Mølle, Roskilde, og Holbæk Papfabrik.
Varslerne omfattede hovedparten af virksomheder inden for papir- og papindustrien.
- 1952: *Partielt varsel:*
Samme område som i 1950.
- 1954: *Partielt varsel:*
Samme område som i 1950.

SLAGTERIARBEJDERNES FORBUND:

- 1946: *Generelt varsel:*
Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforening.
Strejke omfattede ca. 4.200 mand. På andels- og privatslagterier beskæftigedes ca. 8.000 mand. På offentlige slagtehuse ca. 900.
- 1947: *Generelt varsel:*
Foreningen af danske Fedevaregrossister, Pølse- og Konservesfabrikker. (Kødindustriens Fabrikantforening).
Strejke omfattede ca. 1.000 mand på 12 københavnske virksomheder. Uden for konflikten 15 pølsefabrikker i København og virksomhederne i provinsen.

- 1950: *Partielt varsel:*
Danske Konservesfabrikanters Arbejdsgiverforening m. h. t. 3 virksomheder.

- 1954: *Generelt varsel:*
Andels- og Privatslagteriernes Arbejdsgiverforening.
Varslet berørte ca. 8.000 mand. Oberørt af varslet offentlige slagtehuse med ca. 900 mand.
- 1956: *Partielt varsel:*
Danske Konservesfabrikanters Arbejdsgiverforening, Kødindustriens Fabrikantforening.
Strejke omfattede ca. 200 mand.

SMEDE- OG MASKINARBEJDERFORBUNDET:

- 1946: *Generelt varsel:*
Centralforeningen for Blikkenslagermestre i Jylland og Østifterne, Blikkenslager-, Gas-, Vand- og Sanitetslauget i København.
Med hensyn til varslernes omfang: se under blikkenslagerne.
- 1950: *Generelt varsel:*
Sammenslutningen af Mesterforeninger inden for Blikkenslager-, Sanitets- og Rør faget.
- 1952: *Generelt varsel:*
Samme område som i 1950.
- 1954: *Generelt varsel:*
Samme område som i 1950.
- 1956: *Generelt varsel.*
Samme område som i 1950.
Undtagelse: Reparationer af centralvarme-, gas- og vandledninger.

SØMÆNDENES FORBUND:

- 1947: *Generelt varsel:*
Dansk Dampskibsrederiforening.
- 1949: *Generelt varsel:*
Dansk Dampskibsrederiforening og diverse rederier.
- 1950: *Generelt varsel:*
Dansk Dampskibsrederiforening og diverse rederier.

Undtagelse: Bjergningsfartøjer hos Em. Z. Svitzer.

1952: *Generelt varsel.*

Samme område som i 1950.

Undtagelse: Som i 1950.

1954: *Generelt varsel.*

Samme område som i 1950.

Undtagelse: Bjergningsfartøjer hos Em. Z. Svitzer efter forhandling i hvert tilfælde.

1956: *Generelt varsel.*

Dansk Dampskibsrederiforening, Østbornholmske Dampskibsselskab m. fl.

Undtagelse: Som i 1954.

Som det ses, omfattede varslerne 1947-1956 hovedparten af danske rederier.

SØFYRBØDERNES FORBUND:

1927:

1949: 1 Se sømændene.

1950:

1952: *Generelt varsel.*

Dansk Dampskibsrederiforening og diverse rederier.

1954: *Generelt varsel.*

Samme område som i 1952.

1956: *Generelt varsel.*

Dansk Dampskibsrederiforening mil., Grønlandske Handel, Statens Istjeneste.

Som det ses, omfattede varslerne 1947-1956 hovedparten af danske rederier.

DANSK TYPOGRAF-FORBUND:

1947: *Partielt varsel.*

Københavns Bogtrykkerforening, Dansk Litograflaug og Foreningen af Arbejdsgivere indenfor Papirvareindustrien i det københavnske trafikområde.

Strejke omfattede de københavnske dagblade med undtagelse af Social-Demokraten og Land og Folk.

1950: *Generelt varsel.*

Københavns Bogtrykkerforening, Dansk Litograflaug, Foreningen af

Arbejdsgivere indenfor Papirvareindustrien, Organisationen af Bladudgivere i Provinsen og Dansk Provins Bogtrykkerforening.

Varslerne omfattede samtlige dagblade med undtagelse af de socialdemokratiske og de kommunistiske.

1952: *Generelt varsel.*

Samme område som i 1950.

1954: *Generelt varsel.*

Samme område som i 1950.

1956: *Generelt varsel.*

Samme område som i 1950.

B. Lockoutvarsler.

I det undersøgte tidsrum blev der **kun** een gang afgivet lockoutvarsel, nemlig i 1956. Varslet omfattede samtlige medlemmer af De samvirkende Fagforbund i Danmark, for så vidt angik beskæftigelse hos:

1. Medlemmer af Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark og Foreningen af jernindustrielle Virksomheder paa Bornholm, dog med følgende *undtagelser*.
 - a. De hos medlemmer af Foreningen af industrielle Reparationsværksteder beskæftigede arbejdere.
 - b. De ved koncessionerede virksomheder (elektricitetsværker, sporvejsselskaber, jernbaneselskaber, Scandinavian Airlines System o. a.) beskæftigede arbejdere.
 - c. De ved reparation af centralvarme-, gas- og vandledninger, ved reparationsarbejde hos el- og gasmålerfabrikkerne, ved reparationsarbejder hos A/S Kristian Kirks Telefonfabrikker, Århus, Horsens og København, Telefon Fabrik Automatic A/S og Standard Elektric beskæftigede arbejdere.
 - d. De ved reparation af kirurgiske og medicinske instrumenter og apparater, af maskiner til bearbejdning af letfordærlige varer samt af dagspressens maskineri beskæftigede arbejdere.
 - e. De ved reparation af fiskerifartøjer beskæftigede arbejdere.

- f. De ved fabrikation af Crown Cork, mælkekapsler og dåser til næringsmidler og medicinalvarer beskæftigede arbejdere.
 - g) De hos Auto- og Motorcyklebranchens Arbejdsgiverforening beskæftigede arbejdere.
 - h. De ved hestebeslag beskæftigede arbejdere.
 - i. De hos Dansk Signal Industri A/S beskæftigede arbejdere.
2. Medlemmer af:
Københavns Tømmerlaug, Centralforeningen af Tømmermestre i Danmark, Landsforeningen Dansk Betonvare-Industri, Foreningen af danske Cementfabrikker, Foreningen af Grusgrave og Skærvefabrikker.
3. Medlemmer af:
Kalk- og Teglværksforeningen af 1893 og Foreningen for Kaolin-, Kalk- og Teglværksindustrien paa Bornholm.
Undtaget fra lockouten er kalkværker, mørtelværker, kridtværker og kiselgurværker.
4. Medlemmer af:
Københavns Snedkerlaugs Bygningssnedker-Afdeling og Centralforeningen af Snedkermestre i Danmark.
For Centralforeningens vedkommende dog kun, for så vidt angår de ved bygningssnedkerarbejde beskæftigede arbejdere.
5. Medlemmer af:
Entreprenørforeningen, Københavns Murer- og Stenhuggerlaug, Centralforeningen af Murermestre i Danmark, Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Gl. Roskilde Amt, Nordsjællands Murer- og Tømmermesterforening.
For de under 5. opførte organisationer dog kun, for så vidt angår de arbejdere, der ikke er omfattet af de allerede etablerede strejker.
6. Medlemmer af:
Foreningen af danske Læderfabrikanter.
- Fra ovennævnte områder *undtages* dog samtlige medlemmer af Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark samt kuske og chauffører og de ved pasning af heste beskæftigede arbejdere; endvidere de som portnere, ved vagttjeneste og ved opvarmning af lokaler beskæftigede arbejdere.

Fortegnelse over afgivne II' varsler om konflikter mellem Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger på den ene side og Dansk Gartnerforbund, Dansk Mejeristforbund og Dansk Arbejdsmands Forbund på den anden side.

Sammenslutningen blev dannet i 1947 og førte først fra 1948 forhandlingerne på sine medlemmers vegne.

I den forløbne tid er der af organisationerne afgivet varsler om arbejdsstandsninger (II' varsler) som nedenfor anført:

1950. D.A.F. II' varsel omfattende lugning og optagning af roer.
D.A.F. og Dansk Gartnerforbund. II' varsel overfor 19 planteskoler.
D.A.F. II' varsel ved dræning på Lolland-Falster og Sjælland for så vidt angår 3 amter.
1952. D.A.F. II' varsel omfattende lugning og optagning af roer.
D.A.F. og Gartnerforbundet. IF varsel omfattende 30 planteskoler.
D.M.F. II' varsel omfattende alle mejerierne.)
1954. D.A.F. II' varsel ang. lugning og optagning af roer (evt. også over for mejerierne.
D.A.F. og Dansk Gartnerforbund overfor 34 planteskoler.
Dansk Gartnerforbund. II' varsel overfor 81 gartnerier.
D.M.F. II' varsel omfattende alle mejerier.
1955. D.A.F. II' varsel omfattende 79 gårde og 28 planteskoler.
Dansk Gartnerforbund for 28 planteskoler og 78 gartnerier.
Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger. II' lockout-varsel omfattende hele dens område, med undtagelse af arbejdsomfattede dyrenes pasning.
1956. D.A.F. II' varsel omfattende 118 gårde samt skovbruget.
Dansk Gartnerforbund overfor 25 gartnerier.

Af de ovenfor anførte varslede strejker og lockouter trådte kun konflikten i 1955 i kraft og varede i 4 dage (17.-18. - 19.-20. april).

Det tilføjes, at D.A.F.s varsler i 1955 og 1956 undtog dyrenes pasning.

De forudgående varsler omfattede kun bestemte arbejder.

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger bemærker, at den under lockouten i 1955 sikrede befolkningens nødvendige forsyning med livsvigtige mejeriprodukter.

Redegørelse fra A. U. Juhl vedrørende virkningerne af arbejdsstandsninger indenfor landbrugsområdet.

Til underretning for arbejdsretskommisjonen skal jeg i det følgende gøre rede for, hvorledes jeg bedømmer virkningerne af arbejdsstandsninger indenfor det område, min organisation repræsenterer.

Indledningsvis skal oplyses, at Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger er hovedorganisation for følgende arbejdsgiverforeninger:

- Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug i Maribo amt.
- Arbejdsgiverforeningen for Landbruget på Sjælland og Møen.
- Arbejdsgiverforeningen for Landbruget i Fyns Stift.
- Arbejdsgiverforeningen for Land- og Skovbrug på Bornholm.
- Arbejdsgiverforeningen for Landbruget i Randers m. fl. amter.
- Arbejdsgiverforeningen for Landbruget i Nordjylland.
- Arbejdsgiverforeningen for Landbruget i Midt- og Østjylland.
- Landbrugets Arbejdsgiverforening for Nordvestjylland.
- Arbejdsgiverforeningen for Landbruget i Ribe amt.
- Arbejdsgiverforeningen for Landbruget i det sydøstlige Jylland.
- Landbrugets Arbejdsgiverforening for Ringkøbing amt.
- De samvirkende danske Sukkerroedyrkerforeninger.
- Mejeriernes Arbejdsgiverforening.
- Skovbrugets Arbejdsgiverforening for Sjælland.
- Skovbrugets Arbejdsgiverforening for Fyns Stift.
- Skovbrugets Arbejdsgiverforening for Jylland.
- Dræningsmesterforeningen for Holbæk, Frederiksborg og Gl. Roskilde amter.
- Jydsk Dræningsmesterforening.
- Fyns Stifts Dræningsmesterforening.
- Planteskolernes Arbejdsgiverforening.
- Gartnerens Arbejdsgiverforening i Provinsen.
- Arbejdsgiverforeningen for Gartnerens Salgsforeninger, Pakkecentraler og Frugtsalgsforeninger.
- Arbejdsgiverforeningen for Kartoffelsorteringscentralerne.

For en fuldstændigheds skyld skal tilføjes, at en del af nævnte arbejdsgiverforeninger

udover de pågældende foreningers egentlige område rummer mere specielle grupper som f. eks. maskinstationer, lucernetørrerier, aspargesdyrkere, frugtavlere m. fl. Sammenslutningen omfatter ialt 23 organisationer med ialt ca. 23.000 medlemmer.

I den nugældende hovedoverenskomst af 1. november 1948 mellem Dansk Arbejdsmands Forbund og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger bestemmes det i § 6, stk. 4, at »konflikt kan ikke iværksættes for arbejde bestående i pasning af besætning o. l., for så vidt undladen af at udføre sådant arbejde vil medføre fare for dyrenes sundhed, og konflikt kan ikke medføre, at gifte arbejdere forlanges til at fravige tjenesteboliger.«

Som man vil se, er denne konfliktbegrænsende bestemmelse ikke dikteret af »samfundshensyn« eller lignende, men skyldes hensyntagen til de mennesker og dyr, som rammes af en mere eller mindre omfattende konflikt.

I en tid, hvor man er tilbøjelig til altid at identificere samfundshensynet med hensynet til talmajestæten, kan det være betimeligt at understrege vor hovedoverenskomsts beskyttelse af de mere eller mindre tilfældige individer, som bliver ofre for en arbejdskonflikt, og jeg vil gerne fremhæve, at man inden for det organisationsområde, som jeg repræsenterer, lægger afgørende vægt på det synspunkt, som ligger bag hovedoverenskomstens ovenfor nævnte bestemmelse.

Det tør formentlig anses for indiskutabelt, at enhver arbejdsstandsning økonomisk set er en alvorlig belastning for de implicerede. I særlig grad vil dette være tilfældet inden for så godt som hele Sammenslutningens område, hvor ikke blot dyrenes pasning, men også afgrødernes rettidige såning og forsvarlige pasning er af afgørende betydning for økonomien langt fremover. De skader, en arbejdsstandsning kan medføre på disse om-

råder, kan meget nemt blive uoprettelige, idet selv den bedste vilje til efter konfliktophør at tage overarbejde vil være omsonst, fordi det meste af vort arbejde er så udpræget sæsonbetonet. Specielt skal der vedrørende planters pasning nævnes, at det gartneriske område er katastrofalt ømfindligt over for arbejdsstandsning, men i det hele taget er det jo indlysende, at erhverv, der arbejder med levende væsener, dyr og planter, samt ikke lagerfaste produkter, som f. eks. mælk, vil lide uerstattelige tab under en arbejdsstandsning.

Men netop på grund af denne tingenes tilstand ser den organisation, jeg repræsenterer, overordentlig alvorligt på det gidselstrejkesystem, som forbundene er kommet ind på, og hvis idé er, at tilfældigt udplukkede arbejdsgivere sættes under trusel om økonomisk ruin, hvilket i egentligste forstand må siges at være af livsvigtig betydning for de pågældende. En sådan fremgangsmåde må selvsagt meget hurtigt udløse en storkonflikt, således som vi for vort vedkommende oplevede det i 1955, og hvorved de igangsatte strejker blev bragt til ophør.

Det bør fastholdes, at en arbejdskamp udelukkende er en strid mellem arbejdsmarkedets organisationer, og i forhold hertil er den enkelte virksomhed en sagesløs 3. person, hvorfor gidselstrejkesystemet da også må virke særlig udfordrende på den almindelige opfattelse af ret og retfærdighed. En tilsvarende optræden fra arbejdsgiverforeningens side kunne jo medføre, at man nøjedes med at lockoute mælkeudbæringsarbejdet på de gårde og mejerier, der leverede mælk til enkelte byer eller endog enkelte konsummejerier. Erfaringerne fra landbrugskonflikten i 1955, hvor en kreds af gårde af arbejdsgiverforeningen blev udpeget til at levere det livsnødvendige kvantum mælk, viste, at det bagefter let lader sig gøre at udligne mælkepengedifferencen. Der er ingen tvivl om, at indførelse af et gidsellockoutsystem ville være en meget betragtelig økonomisk gevinst for landbruget, men samtidig ville de tilfældigt ramte mælkeaftagere lide meget alvorlige tab.

I det hele taget åbner gidselsystemet vide perspektiver for udøvelse af mere eller mindre tilfældig pression af en sådan beskaffenhed, at offentligheden efterhånden må få indtryk af, at arbejdsmarkedets organisationer foranstalter angreb og gengældelsesangreb, som kan antage karakter af personlig forfølgelse. I hvert fald er det forståeligt, dersom ofrene for organisationernes kamp får en sådan opfattelse, idet gidselsystemet set med ofrenes øjne må betragtes som noget i retningen af iværksættelse af lovløse tilstande.

Landbrugskonflikten i 1955 udvikledes til en næsten altomfattende lockout som følge af de iværksatte gidselstrejker. Hvorvidt man fremover fra arbejdsgiverside vil tage et gidsellockoutsystem i anvendelse får stå hen, men det er i hvert fald givet, at en organisation, som med korslagte arme ser på, at enkelte af dens medlemmer udsættes for et skånselsløst økonomisk angreb, ikke kan bestå.

Som forholdene stiller sig i øjeblikket, kan man, såvidt jeg kan se, kun tage under overvejelse, hvorledes man mest praktisk kan tilrettelægge befolkningens rent livsnødvendige levnedsmiddelforsyning under en arbejdskonflikt. Det kan her oplyses, at Sammenslutningen ved lockoutens ikrafttræden i 1955 offentligt gav tilsagn om at sørge for, at der ved lockoutens gennemførelse blev givet de fornødne dispensationer, således at hospitaler, alderdomshjem, børnehjem m. v. kunne forsynes i rimeligt omfang med mælk. Eksempelvis kan nævnes, at da der på lockoutens første dag kun tilgik Storkøbenhavn 47.000 liter mælk mod ellers normalt 415.000 liter, blev der straks givet dispensation fra arbejdsgiverforeningens side, men det kan ikke nægtes, at den fulde værdi af sådanne dispensationer kun opnås, dersom konsummejerierne i hver enkelt by på forhånd planlægger en hensigtsmæssig fordeling af den mælke-mængde, som indleveres.

Bjørnholm i oktober 1957.

A. U. Juhl

Et af formanden for Danske Bankfunktionærers Landsforening, B. Hove Kristensen, stillet forslag om indførelse af voldgift i interessestridigheder.

Samtidig med at 1. strejke- eller lockout-varsel gives til modparten, skal der gives meddelelse herom til et af folketinget nedsat permanent nævn (ikke-politikere), der får myndighed til at udskyde enhver varslet arbejdsstandsning i 4 uger fra ikrafttrædelsestidspunktet, såfremt der er vægtige samfundsmæssige grunde, der taler herfor.

Skønner nævnet endvidere, at et arbejdsområde eller en del af dette, for hvilket der er varslet arbejdsstandsning, må anses

at være af væsentlig betydning for opretholdelse af normale samfundstilstande, eller arbejdets udførelse er nødvendig for at undgå tab af betydelige samfundsværdier, kan nævnet i udskydelsesperioden dekretere, at arbejdsstandsning ikke må finde sted i dette område. Uoverensstemmelser vedrørende det således uden for konflikten holdte arbejdsområde skal henvises til en (evt. frivillig) voldgiftsdomstols afgørelse.

Norm for regler for behandling af faglig strid.

Vedtaget af

»Fællesudvalget af 17. august 1908«.

§ 1.

Undertegnede organisationer er enige om, at enhver uenighed af faglig karakter bør søges bilagt ved mægling, eventuelt ved voldgift, efter nedenstående regler.

Mægling skal i alle tilfælde - jfr. dog § 5 - foretages, såfremt en af parterne forlanger det.

o 2

Mæglingsudvalget skal bestå af medlemmer, hvoraf vælges af k

§ 3.

Når en organisation på et af sine medlemmers vegne begærer mægling afholdt, skal mæglingsudvalget træde sammen til forhandling, i København inden for en frist af 3 hverdage og i provinserne inden for en frist af 5 hverdage.

Mæglingen foretages så vidt muligt på stedet, hvor uenigheden er opstået, og således at repræsentanter for de stridende parter kan tilkaldes.

Samtidig med, at en af organisationerne begærer mægling afholdt, skal den meddele den anden organisation, hvem der på dens vegne vil deltage i mæglingen. Den anden organisation er derefter forpligtet til så snart som muligt at give den klagende organisation en tilsvarende meddelelse om navnet på sin repræsentant ved mæglingsmødet.

§ 4.

Opnås der ikke ved mægling en løsning af striden, skal mæglingsudvalget straks henvisse sagen til behandling mellem de undertegnede organisationer.

Forhandlingerne mellem organisationerne skal tage deres begyndelse inden for de samme tidsfrister, som er nævnt i § 3.

5.

Lykkes det heller ikke på denne måde at opnå enighed, skal sagen, for så vidt den angår forståelsen af en foreliggende priskurant med almindelige bestemmelser eller en almindelig mellem organisationerne bestående overenskomst, forelægges en voldgiftsret til afgørelse, hvis en af organisationerne forlanger det, og ingen arbejdsstandsning som følge af sådan uenighed må finde sted, før de nævnte regler er iagttaget.

I alle andre tilfælde skal mægling (jfr. §§ 3 og 4) forsøges, forinden arbejdsstandsning iværksættes — medmindre der indtræder betalingsstandsning, eller hensynet til liv, velfærd eller ære afgiver tvingende grunde til at standse arbejdet, forinden mægling kan foretages - ligesom uenigheden kan indankes for en voldgiftsret, hvis begge parter er enige derom,

Opnås i sidstnævnte tilfælde ikke enighed om at lade sagen afgøre ved voldgift, har begge organisationerne ret til gennem anvendelse af arbejdsstandsning at søge at føre deres krav igennem.

Vægrer en af parterne sig ved at lade sagen afgøre ved voldgift under påberåbelse af, at den foreliggende strid ikke angår forståelse af en mellem parterne bestående over-

enskomst, kan hver af parterne gennem sin hovedorganisation (henholdsvis Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund) indanke spørgsmålet om vægringens berettigelse for Den faste Voldgiftsret.

§ 6.

Er der enighed om at henvise en sag til voldgift, skal denne bestå af medlemmer, hvoraf vælges af og af samt en opmand, som vælges af voldgiftsrettens medlemmer.

Såfremt der ikke opnås enighed om valget af opmanden, skal parterne anmode om at udnevne ham.

§ 7.

Voldgiftsretten skal som regel træde sammen senest 6 dage, efter at den er påkaldt. Opmanden fungerer som rettens formand samt leder og deltager i dens forhandlinger. Sagen går efter disses afslutning til afgørelse ved simpel stemmeflerhed mellem voldgiftsmændene. Kan stemmeflerhed ikke opnås, afgøres sagen af opmanden.

Over rettens forhandlinger føres en protokol, der efter hver sags afslutning underskrives af samtlige medlemmer af retten, også af opmanden, såfremt han har voteret i sagen.

Voldgiftsretten tilstiller begge parter meddelelse om sin eller opmandens kendelse.

Kendelsen skal være afsagt senest 14 dage, efter at sagen er indgivet til retten.

Forinden voldgiftsretten indkaldes, skal hver af de stridende parter skriftligt forpligtes sig til uvægerligt at efterkomme voldgiftsrettens kendelse.

§ 9.

Til dækning af udgifter, som måtte foranlediges ved voldgiftsrettens virksomhed, deponeres der af hver af de to parter et lige stort beløb. Retten tager i sit første møde beslutning om størrelsen af dette beløb, som ikke må være under kr. og ikke større end kr. Beløbene kan, hvis det senere måtte vise sig fornødent, forlanges forøget. Voldgiftsretten bestemmer, hvilken af parterne der skal betale sagens omkostninger; de herefter tiloversblevne beløb tilbagebetales parterne.

§ 10.

Ingen kan være medlem af mæglingssudvalget eller voldgiftsretten, når den pågældende sag drejer sig om et spørgsmål vedrørende arbejdsforholdene på et arbejdssted, hvor vedkommende har personlig interesse.

§ 11.

Nærværende regler indskrænker ikke de to organisationers eller deres medlemmers ret til uden forudgående mægling og voldgift at deltage i en arbejdsstandsning, som er påbudt af Dansk Arbejdsgiverforening eller De samvirkende Fagforbund (jfr. overenskomsten af 5. september 1899, 2. stk.).

Bekendtgørelse af 21. december 1945 af lov om mægling i arbejdsstridigheder.

I.

Forligsmænd.

o j

Stk. 1. Efter indstilling af Den faste Voldgiftsret udnævner arbejds- og socialministeren tre forligsmænd for hele landet med det hverv på de i denne lov angivne måder at medvirke til bilæggelse af stridigheder mellem arbejdsgivere og arbejdere. Udnævnelsen gælder for tre år, dog således at der ved hvert års udløb afgår en forligsmand, og at der i hvert års december måned udnævnes en forligsmand i stedet for den afgående. Genudnævnelse kan finde sted.

Stk. 2. Endvidere udnævner arbejds- og socialministeren, ligeledes efter indstilling af Den faste Voldgiftsret, for tre år ad gangen en stedfortræder for forligsmændene. Genudnævnelse kan finde sted.

Stk. 3. Den af Den faste Voldgiftsret foretagne indstilling skal være tiltrådt af mindst ét af de henholdsvis af arbejdsgiverne og arbejderne valgte medlemmer af voldgiftsretten. Foreligger en sådan indstilling ikke senest den 15. december hvert år, foretager arbejds- og socialministeren udnævnelsen uden indstilling.

Stk. 4. Afgår en forligsmand ved døden, eller fremsætter han for arbejds- og socialministeren ønske om udtræden, som denne bifalder, vil der af Den faste Voldgiftsret være at foretage indstilling efter foranstående regler inden forløbet af en måned, efter at begæring om indstilling er fremsat fra arbejds- og socialministeren. Foreligger indstillingen ikke inden udløbet af denne frist, udnævner arbejds- og socialministeren uden indstilling en ny forligsmand, som afgår til det tidspunkt, da den, for hvem han træder i stedet, ville være afgået.

§ 2.

Stk. 1. Forligsmændene vælger af deres midte for et år ad gangen en formand, der er forligsinstitutionens administrative leder.

Stk. 2. Forligsmændene bør holde sig underrettet om arbejdsforholdenes, og da særlig lønforholdenes, almindelige stilling til enhver tid og sammentræde, så ofte det skønnes fornødent, efter indkaldelse af formanden for under hans ledelse at drøfte den foreliggende situation.

Stk. 3. Forligsinstitutionen er berettiget til af enhver arbejdsgiverorganisation eller virksomhed og arbejderorganisation at forlange sig tilsendt eksemplarer af enhver mellem disse parter sluttet kollektiv overenskomst.

Stk. 4. Det påhviler derhos enhver enkeltstående arbejdsgiver og enhver arbejdsgiver- eller arbejderorganisation at tilstille forligsinstitutionen afskrift af udstedte varsler om arbejdsstandsninger, for så vidt det opståede stridsspørgsmål ikke efter sagens natur hører hjemme til afgørelse ved Den faste Voldgiftsret. For de organisationer, der er underkastet Septemberforligets varselsbestemmelser, er det dog tilstrækkeligt at tilstille forligsinstitutionen afskrift af et udstedt 2det varsel.

Stk. 5. Forligsmændene afgør ved en for hvert kalenderår fastsat forretningsorden eller i hvert enkelt tilfælde, i hvilke arbejdsforhold hver enkelt af de tre forligsmænd i påkommende tilfælde skal mægle. Den af en forligsmand optagne mægling gennemføres af ham uden medvirken af de andre forligsmænd (jfr. dog § 5) og føres af ham til afslutning, selv om det tidsrum, for hvilket han er udnævnt, er udløbet.

Stk. 6. Forligsinstitutionen indgiver årlig indberetning om sin virksomhed til arbejds- og socialministeren.

§ 3.

Stk. 1. Når der er grund til at befrygte arbejdsstandsning, eller arbejdsstandsning er indtrådt, og den forligsmand, under hvem pågældende sag hører (jfr. § 2, stk. 5), tillægger stridens virkninger og omfang samfundsmæssig betydning, kan han - for så vidt forhandlingerne mellem parterne i henhold til de mellem dem vedtagne bestemmelser er ført og fra en af siderne erklæret afsluttet uden resultat - af egen drift eller på foranledning af en af parterne indkalde de stridende parter til forhandling. Parterne bestemmer selv, ved hvem de vil lade sig repræsentere, dog må det ikke være ved nogen uden for de respektive organisationer, hovedorganisationer eller virksomheder stående person.

Stk. 2. Det er parternes pligt at efterkomme forligsmandens indkaldelse.

Stk. 3. Når forligsmanden har besluttet at mægle eller mægler til hindring af en truende arbejdsstandsning, kan han på hvilket som helst tidspunkt før eller under forhandlingerne som betingelse for mæglingen stille krav til parterne om, at arbejdsstandsningen ikke iværksættes, forinden forhandlingerne af forligsmanden er erklæret for afsluttet. Kravet kan dog højst omfatte et tidsrum af en uge og kan under samme arbejdsstrid kun stilles én gang.

§ 4.

Stk. 1. Forligsmanden er under forhandlingerne med parterne berettiget til at gøre henstillinger om indrømmelser, som måtte synes hensigtsmæssige for stridens fredelige afslutning.

Stk. 2. Hvis forligsmanden under en mægling får den opfattelse, at de mellem parterne foreliggende stridsspørgsmål eller nogle af disse enten ikke har været undergivet nogen egentlig realitetsforhandling mellem parterne eller på grund af deres specielle faglige karakter bør søges forhandlet til ende direkte mellem parterne, kan forligsmanden forlange sådan forhandling optaget og nægte at fortsætte mæglingen, forinden denne forhandling har fundet sted. Med billigelse af par-

terne eller en af dem kan forligsmanden bestemme, at de genoptagne forhandlinger skal foregå under forsæde af en mæglingsmand, jfr. nedenfor under afsnit II, § 8, stk. 5, finder i så fald tilsvarende anvendelse. Forligsmanden bestemmer tidsfristen, inden hvis udløb forhandlingerne skal være afsluttet.

Stk. 3. Når forligsmanden finder det formålstjenligt, kan han fremsætte et mæglingsforslag, som dog ikke uden hans samtykke må offentliggøres, så længe ikke begge parter svar på mæglingsforslaget foreligger. Inden forligsmanden fremsætter sit mæglingsforslag, skal han med hensyn til forslaget formelle og tekniske side rådføre sig med repræsentanter for hver af parterne og, hvis parterne tilhører en hovedorganisation, tillige med en repræsentant for hver af hovedorganisationerne.

Stk. 4. Forligsmanden bestemmer efter samråd med parterne fristen for afgivelse af svar på mæglingsforslaget med hensyn til vedtagelse eller forkastelse.

§ 5.

For så vidt en foreliggende arbejdsstrid efter forligsmændenes skøn er af vidtrækkende samfundsmæssig betydning, kan de beslutte, at mæglingen i striden udføres af alle tre forligsmænd i forening. Sådan beslutning meddeles de interesserede organisationer (hovedorganisationer) eller virksomheder, og i de forhandlinger, som derefter finder sted, deltager alle tre forligsmænd. Formanden fører forsædet under forhandlingerne.

§ 6.

Stk. 1. Når der under en strid, som har givet en forligsmand anledning til at træde til efter § 3, opstår uenighed om løn, arbejdstid, overarbejde o. lign., og den rette erkendelse af, hvorledes de faktiske forhold i denne henseende har været, skønnes at være af betydning for stridens afgørelse, er forligsmanden berettiget til at afæske parterne erklæringer herom.

Stk. 2. For så vidt disse erklæringer synes ham usikre eller ikke tilstrækkelig oplysende,

har forligsmanden ret til at begære vidneforklaring optaget ved Den faste Voldgiftsret.

Stk. 3. Forligsmanden har under disse vidneafhøringer for voldgiftsretten ret til at være til stede og kan vedrørende de i stk. 1 nævnte forhold begære sådanne yderligere spørgsmål stillet til vidnerne, som disses udsagn måtte give anledning til.

II.

Mæglingmænd.

Stk. 1. Efter indstilling af Den faste Voldgiftsret udnævner arbejds- og socialministeren endvidere indtil 12 mæglingmænd for hele landet til på den nedenfor angivne måde som understøttelse af forligsmændenes virksomhed at bidrage til opnåelse af enighed mellem arbejdsgivere og arbejdere om løn- og arbejdsvilkår. Udnævnelsen gælder for 3 år, dog således at en trediedel af mæglingmændene afgår ved hvert års udløb, de to første gange efter stedfunden lodtrækning, og at der i hvert års december måned udnævnes det fornødne antal mæglingmænd til erstatning for de afgåede. Genudnævnelse kan finde sted. Vederlag til mæglingmændene fastsættes af arbejds- og socialministeren efter forhandling med finansministeren.

Stk. 2. Endvidere udnævner arbejds- og socialministeren ligeledes efter indstilling af Den faste Voldgiftsret for 3 år ad gangen 3 stedfortrædere for mæglingmændene. Genudnævnelse kan finde sted.

Stk. 3. De i § 1, stk. 3 og 4, indeholdte regler finder tilsvarende anvendelse på valg af mæglingmand og stedfortrædere for disse.

Stk. 4. Forligsmændene kan tillige fungere som mæglingmænd.

§ 8.

Stk. 1. For så vidt de mellem underorganisationerne og hovedorganisationerne førte forhandlinger i et fag om de fremsatte krav

ved fornyelsen af overenskomsterne ikke har ført til enighed mellem parterne, kan forligsinstitutionen efter begæring af hovedorganisationerne eller en af dem bestemme, at forhandlingerne vil være at genoptage enten i underorganisationerne eller i hovedorganisationerne med en mæglingmand som forhandlingsleder.

Stk. 2. Tilsvarende bestemmelser gælder, for så vidt angår enkeltvirksomheder eller organisationer, der ikke henhører under hovedorganisationerne.

Stk. 3. For større faglige områder af videreerækkende betydning kan det på begæring af parterne (hovedorganisationerne) eller en af dem bestemmes af forligsinstitutionen, at mæglingmanden skal træde til som forhandlingsleder allerede under forhandlingerne i underorganisationerne.

Stk. 4. Forligsinstitutionen træffer afgørelse af, hvilken af mæglingmændene der skal fungere i det enkelte tilfælde, og bestemmer samtidig, hvorvidt nogle af de rejste krav skal udgå af forhandlingerne mellem parterne til senere behandling. Den kan fastsætte en frist for forhandlingernes afslutning.

Stk. 5. Det er mæglingmandens opgave ved de under hans forsæde stedfindende forhandlinger at søge at opnå enighed mellem parterne. For så vidt dette ikke lykkes, afgiver mæglingmanden til forligsinstitutionen en rapport over de oprindelig rejste krav, de senere bortfaldne krav, de spørgsmål, hvorom enighed er opnået, samt de af parterne under forhandlingerne iøvrigt fremsatte tilbud. Afskrift af rapporten skal samtidig tilstilles parterne. Forligsinstitutionen kan bestemme, at forhandlingerne mellem parterne under mæglingmandens ledelse vil være at genoptage.

§ 9.

Forligsmænd og mæglingmænd bør ved arbejdets tilrettelæggelse tilstræbe, at forhandlingerne kan være endeligt afsluttet inden det tidspunkt, til hvilket parterne i henhold til de afgivne varsler om arbejdsstandsning kunne frigøre sig for overenskomsterne.

III.

A jstemningsregler.

§ 10.

Stk. 1. Når et mæglingforslag er underkastet afstemning inden for en organisation, må det kun forelægges i forligsmandens affattelse, og der kan kun afgives rene ja- eller nej-stemmer. Enhver afstemning om mæglingforslaget skal foregå hemmeligt og skriftligt. Når afstemningsresultatet foreligger, skal organisationen uden ophold give forligsmanden skriftlig meddelelse om, hvor mange ja-stemmer og hvor mange nej-stemmer der er afgivet, såvel som om det samlede antal af stemmeberettigede medlemmer. Før en afstemning finder sted, skal organisationen så vidt gørligt drage omsorg for, at alle stemmeberettigede medlemmer får adgang til at gøre sig bekendt med mæglingforslaget i dets helhed.

Stk. 2. Opgørelsen af resultatet af en urafstemning finder sted efter nedennævnte regler:

Et mæglingforslag anses for forkastet, når over 50 pct. af de stemmedeltagende har stemt imod forslaget og mindst 75 pct. af de stemmeberettigede medlemmer har deltaget i afstemningen. For hver procent (point), hvormed stemmeafgivningsprocenten ligger under 75, skal den til forkastelse nødvendige procent af de afgivne stemmer forhøjes med $\frac{1}{2}$.

Har stemmedeltagelsen ikke andraget 25 pct. af de stemmeberettigedes antal, anses forslaget som vedtaget.

Blanke og andre ugyldige stemmesedler medregnes ikke ved opgørelsen.

Stk. 3. Om stemmeresultaterne, således som de fremkommer i afdelingerne, forbundene eller hovedorganisationen, må intet offentliggøres eller meddeles, før forligsmanden har offentliggjort hovedresultatet.

§ 11.

Stk. 1. Når der foreligger en konfliktsituation omfattende flere fag, og forligsmanden skønner, at denne kun kan løses under ét, kan han i de af ham til konfliktsituatio-

nens samlede løsning stillede mæglingforslag bestemme, at disse delvis eller fuldt ud skal betragtes som en helhed, uanset hvorledes de fag, der er inddraget i konflikten, er organiseret (som selvstændige fagforeninger, fagforbund eller arbejdsgiverorganisationer eller indordnede som medlemmer af en sammenslutning af fagforeninger, fagforbund eller arbejdsgiverorganisationer). Organisationer, bestående af arbejdsledere m. v., der er omfattede af Septemberforligets punkt 5 eller er ligestillede med de deri omhandlede personer, vil dog ikke kunne inddrages ved en sådan sammenkædning af mæglingforslag omfattende flere fag.

Stk. 2. Til afgørelse af, om et sådant mæglingforslag er vedtaget eller forkastet af arbejderorganisationerne, kan forligsmanden forlange, at der skal foretages en sammenlægning af resultaterne for de forskellige inddragne fag, og de stillede forslag skal da betragtes som vedtaget, hvis der som helhed foreligger et flertal for vedtagelsen. Inden for hvert forbund (fagforening, fagforeningsafdeling) træffes afgørelsen enten ved urafstemning eller af en dertil kompetent forsamling. Dersom en urafstemning *inden for et forbund* (fagforbund, fagforeningsafdeling) ikke har vist en stemmedeltagelse på 75 pct. af de stemmeberettigede medlemmer, skal den dertil kompetente forsamling træffe en stemmeafgørelse for de resterende stemmer op til 75 pct.

Ved udregningen af *det samlede resultat for de forskellige inddragne fag* skal, hvor afgørelsen er truffet ved *urafstemninger*, disse - eventuelt i forbindelse med den kompetente forsamlings supplerende stemmeafgivning — lægges til grund, medens, hvor afgørelsen er truffet alene af *kompetente forsamlinger*, afstemningerne inden for disse benyttes som fordelingsgrundlag. I de tilfælde, hvor der inden for afstemningsområdet anvendes både urafstemning og afgørelse alene ved kompetent forsamling, beregnes stemmeafgivningen således: man udregner, hvor stor stemmeafgivningsprocenten har været for de afstemningsområder som helhed, hvor urafstemning anvendes, således at der for for-

bund, hvor stemmedeltagelsen har været mindre end 75 pct., og hvor derfor den kompetente forsamling har truffet en stemmeafgørelse for de resterende medlemmer op til 75 pct., regnes med en stemmeafgivningsprocent på 75. Det samlede medlemstal inden for det område, hvor afgørelse træffes alene af en kompetent forsamling, reduceres herefter *i forhold* til den udfundne stemmeafgivningsprocent inden for urafstemningsområdet. Det således reducerede medlemstal fordeles mellem ja- og nej-stemmer i samme forhold som de på den kompetente forsamling afgivne stemmer, og de herved fremkomne stemmetal sammenlægges derefter med stemmetallet fra urafstemningsområdet.

Stk. 3. For organisationer under arbejdsgiverforeningen udregnes stemmewægten efter de hidtil gældende regler. Hvor organisationer under arbejdsgiverforeningen og organisationer uden for denne er interesseret i samme forslag, udregnes stemmewægten efter den af den pågældende organisations medlemmer i det nærmest forudgående kalenderår udbetalte arbejds løn.

IV.

Forskellige bestemmelser.

§ 12.

Det er forbudt at udstede erklæringer eller føre vidner om, hvad der af parterne oplyses eller foreslås under de af en forligsmand eller en mæglingmand ledede forhandlinger, medmindre dette vedtages af begge parter, og det drejer sig om bestanddele af forliget, eller mæglingmandens erklæring afgives i henhold til § 8, stk. 5.

§ 13.

Stk. 1. Overtrædelse af denne lovs bestemmelser straffes med bøde eller hæfte ind-

til 3 måneder, for så vidt ikke højere straf i henhold til den øvrige lovgivning er forskyldt.

Stk. 2. Ved pådømmelsen af sager vedrørende overtrædelse af de i § 4, stk. 3, og i § 10, stk. 3, indeholdte forbud mod offentliggørelse eller meddelelse anses det som en meget skærpene omstændighed, at meddelelse er tilflydt offentligheden, også selv om dette sker gennem pressen i form af »forlydender«.

Stk. 3. Bøder, der idømmes efter nærværende lov, tilfalder statskassen.

§ 14.

Stk. 1. Udgifter til lønninger, kontorhold m. v. udredes af staten ved bevilling på de årlige finanslove eller ved særlig lov.

Stk. 2. Enhver tvist om forligsmændenes kompetence kan indankes til Den faste Voldgiftsrets afgørelse.

§ 15.

§ 3 i lov nr. 602 af 21. december 1945 er sålydende:

»Stk. 1. Der foretages straks efter lovens ikrafttræden valg af 3 forligsmænd og 1 stedfortræder for disse i henhold til § 1 samt valg af det i henhold til § 7 fastsatte antal mæglingmænd og stedfortrædere for disse. Udnævnelsen gælder til 1. januar 1949, dog således at afgang finder sted efter de i §§ 1 og 7 fastsatte regler.

Stk. 2. Arbejds- og socialministeren bebyndiges til at lade lov nr. 5 af 18. januar 1934 om mægling i arbejdsstridigheder optrykke og bekendtgøre med de ændringer, der er en følge af lov nr. 96 af 20. marts 1940 samt af nærværende lov som lov om mægling i arbejdsstridigheder.

Stk. 3. Denne lov træder i kraft straks.«

Et af Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger udarbejdet ændringsforslag til § 4, stk. 3, i lov om mægling i arbejdsstridigheder, med hertil hørende motivering (vedrørende forligsinstitutionens principielle stilling).

Nugældende ordlyd af § 4, stk. 3.

Stk. 3. Når forligsmanden finder det formålstjenligt, kan han fremsætte et mæglingsforslag, som dog ikke uden hans samtykke må offentliggøres, så længe ikke begge parter svar på mæglingsforslaget foreligger. Inden forligsmanden fremsætter sit mæglingsforslag, skal han med hensyn til forslaget formelle og tekniske side rådføre sig med repræsentanter for hver af parterne og, hvis parterne tilhører en hovedorganisation, tillige med en repræsentant for hver af hovedorganisationerne.

Ændringsf or slag til § 4, stk. 3.

Stk. 3. Når forligsmanden finder det formålstjenligt, kan han fremsætte et mæglingsforslag, som dog ikke uden hans samtykke må offentliggøres, så længe ikke alle parter svar på mæglingsforslaget foreligger. Inden forligsmanden fremsætter sit mæglingsforslag, skal han 1. med hensyn til forslaget formelle og tekniske side rådføre sig med repræsentanter for hver af parterne og, hvis parterne tilhører en hovedorganisation, tillige med en repræsentant for hver af hovedorganisationerne, 2. med hensyn til forslaget økonomiske side forelægge det for et økonomisk råd *), der skal udtale sig om forslaget indflydelse på samfundets økonomi samt dets betydning for parterne, herunder især indvirkningen på eksporterhvervenes konkurrenceevne.

*) Rådets medlemmer udnævnes af statsministeren, dog skal finansministeren og Nationalbankens førstedirektør altid være medlemmer.

Motivering:

I samordningsudvalgets betænkning står på side 46 bl. a.: »Det giver danske lønforhandlinger et særpræg, at den part, der hovedsagelig er interesseret i at holde lønningerne nede, nemlig landbruget, er meget svagt repræsenteret på arbejdsmarkedet og har ringe indflydelse på det endelige resultat«.

Landbruget kan fuldt ud tiltræde dette. Der er et skærende modsætningsforhold imellem erhvervets økonomiske betydning og dets muligheder for at præge et mæglingsforslag. Ca. 60 % af landbrugsproduktionen går til eksport og hjembringer ca. 4¹/₂ milliard kr., hvoraf ca. 3¹/₂ milliard kr. er nettovaluta, som videregives til samfundet. Det må findes rimeligt, at erhvervet eller et højere organ som f. eks. et økonomisk råd får mulighed til at udtale sig om de i et mæglingsforslag indeholdte lønforhøjelsers indflydelse på erhvervets konkurrencemuligheder. Som forholdene er i dag, modtager landbruget en slags løndiktat, fordi vedtagelser i det store mæglingsforslag omfattende Dansk Arbejdsgiverforening næsten ordret overføres til landbruget, hvor de ofte rammer unødigt hårdt. Som eksempel kan nævnes mæglingsforslaget fra 1956, hvor lavtlønstillægget virkede med sin fulde styrke, 10 øre i timen.

Man kan heroverfor spørge, om det ikke er urimeligt, at landarbejderne aflønnes lavere end industriarbejderne. Hertil kan svares med henvisning til landarbejdernes mange fordele fremfor byarbejderne

såsom retten til arbejde igennem faste fæstemål,

faste arbejderes 3 måneders opsigelse, tjenestebolig som en del af lønnen, ret til at holde gris og høns og købe korn til disse, have ret til at købe gårdens produkter til produktionsprisen, lavere skatter m. m.

Man må også med vægt pege på det forhold, at lave landbrugslønninger betinger, at der kan leveres industriarbejderne og bybefolkningen i det hele taget de laveste fødevarerpriser i verden, hvilket giver industrien et meget vigtigt konkurrencemoment.

Det er endvidere en undersøgelse værd, om en lønstigning faktisk kommer lønmod-

tageren ret meget til gode, eller om en lønforhøjelse ikke næsten omgående modsvares af stigende priser og avancer, større skatter o. lign. og således ofte bliver illusorisk og derigennem ikke får den tilsigtede virkning, men snarere svækker samfundsøkonomien.

Det bør endelig under henvisning til en eventuel tilslutning til »de 6« nævnes som uhyre vigtigt, at økonomisk kyndige folk får lejlighed til at udtale sig ved de kommende overenskomstforhandlinger om en eventuel lønstignings indvirkninger på konkurrencen og beskæftigelsen stillet i relief til det europæiske fællesmarkeds 6 lande, hvis lønninger i henhold til det internationale arbejdsbureau i Geneves rapport (ILO) alle ligger væsentlig under det danske.

SPØRGESKEMA

vedrørende urafstemninger om forligsmændens mæglingforslag.

Med henblik på de opgaver, regeringen har pålagt Arbejdsretskommissionen, finder kommissionen det nødvendigt - blandt mange andre oplysninger, der søges - ved de på arbejderside værende faglige organisationers hjælp at få besvaret følgende spørgsmål:

(Det ikke benyttede overstreges)

1. Benytter Deres organisation urafstemning ved afstemninger om forligsmændens mæglingforslag?	Ja	Nej
2. Er den af Dem benyttede afstemningsform fastlagt i organisationens love eller vedtægter?
eller kun ved praksis?
Eventuelle love eller vedtægtsbestemmelser herom bedes vedlagt Deres svar.	Ja
Ja	Nej
Nej
3. Hvilken fremgangsmåde benyttes inden for Deres organisation ved urafstemning om forligsmændens mæglingforslag?		
a. Afstemning på generalforsamling?	Ja	Nej
b. Afstemning på fagforeningskontorerne?	Ja	Nej
c. Afstemning på arbejdspladserne?	Ja	Nej
d. Afstemning på andre særlige afstemningssteder?	Ja	Nej
e. Sendes stemmeseddel hjem til de enkelte medlemmer privat?	Ja	Nej
4. Hvis mere end én af de under spørgsmål 3., a.-e., nævnte måder benyttes, udbedes nærmere oplysninger om fremgangsmåden:		
5. Hvilken kontrol er der ved afstemningerne:		
a. Hvorledes sikres det, at kun stemmeberettigede medlemmer stemmer?		
b. Hvorledes sikres det, at et medlem kun kan stemme én gang?		
c. Er stemmesedlen forsynet med nummer eller navn?		
d. Hvorledes sikres det, at afstemningen er hemmelig?		
6. Er der stemmepligt?
(Eventuelle bestemmelser herom bedes vedlagt).	Ja	Nej
7. Hvorledes gives der medlemmerne adgang til at gøre sig bekendt med mæglingforslaget?		
8. Gives der medlemmerne en redegørelse for mæglingforslagets indhold?
og i bekræftende fald: hvorledes?	Ja	Nej

9. Er der i organisationens love eller vedtægter bestemmelser om fremgangsmåden, når den kompetente forsamling skal supplere et urafstemningsresultat op?

Ja Nej

(I bekræftende fald bedes bestemmelserne herom vedlagt).

Hvis dette ikke er tilfældet, er der da fri og hemmelig afstemning?

Ja Nej

Hvis der i den *kompetente forsamling* afgives f. eks. 15 ja-stemmer og 5 nej-stemmer, suppleres der da op med lutter ja-stemmer? eller med $\frac{3}{4}$ ja-stemmer og $\frac{1}{4}$ nej-stemmer?

eller suppleres der op med ja- og nej-stemmer i samme forhold, som der er stemt ved urafstemningen?

eller er der fast praksis for at supplere op på anden måde end de nævnte?

10. Har De forslag at stille til ændring af de nuværende urafstemningsformer?

